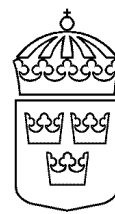

Riksdagens protokoll

1999/2000:38

Torsdagen den 2 december

Protokoll
1999/2000:38

Kl. 10.00 – 17.58
19.00 – 20.23

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 26 november.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 1999/2000:108

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:108 av Per Westerberg (m) om samordning av radiokommunikationsnät.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 27 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är utländskt besök den 18 januari 2000.

Stockholm den 23 november 1999

Näringsdepartementet

Mona Sahlin

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Interpellation 1999/2000:109

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:109 av Per Westerberg (m) om Sveriges småföretagare.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 27 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är utländskt besök den 18 januari 2000.

Stockholm den 23 november 1999

Näringsdepartementet

Mona Sahlin

Enligt uppdrag

Dag Ekman

Expeditionschef

Prot.
1999/2000:38
2 december

Interpellation 1999/2000:89

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:89 av Per Bill om utvärdering av skolan.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:90

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:90 av Per Bill om elevers utanförskap.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:94

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:94 av Tomas Högström om funktionshindrade elevers rätt att välja skola.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 25 januari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:95

Prot.
1999/2000:38
2 december

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:95 av Tomas Högstrom om skolelevers läskunskaper.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:96

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:96 av Catharina Elmsäter-Svärd om skolverksamhet och barnomsorg.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:97

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:97 av Anders Sjölund om skolmiljö.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:98

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:98 av Anders Sjölund om kunskapsnivån i skolan.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 1 februari 2000.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

Interpellation 1999/2000:99

Till riksdagen

Interpellation 1999/2000:99 av Sten Tolgfors om mobbning i skolan.

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 10 februari 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte har kunnat finna en annan debattdag som passar både interpellanten och henne.

Stockholm den 26 november 1999

Utbildningsdepartementet

Ingegerd Wärnersson

Enligt uppdrag

Staffan Bengtsson

Statssekreterare

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

positioner

1999/2000:28 till utbildningsutskottet

1999/2000:36 till finansutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU1

*Nationella minoriteter
i Sverige*

5 § Nationella minoriteter i Sverige

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU6

Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99:143).

Anf. 1 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Som framgår av det här betänkandet föreslår man i propositionen endast åtgärder som behövs för att Sverige ska kunna ratificera Europarådets ramkonvention rörande nationella minoriteter och den europeiska stadgan om minoritetsspråk. Det handlar således om att uppfylla minimikrav enligt de internationella åtaganden som vi har gjort.

Det här understryks ytterligare av konstaterandet att förslagen är avsedda att lägga en grund för en samlad svensk minoritetspolitik. Förmodligen saknas en sådan grund för en samlad svensk minoritetspolitik för närvarande. Man skulle kunna påstå om det vi gör nu att därtill är vi nödda och tvungna. Men, som sagt, bättre sent än aldrig – i synnerhet som våra nordiska grannar redan har hunnit en bra bit på vägen.

Med hänsyn till det sagda finner vi kristdemokrater det angeläget att nu påskynda processen. Vi anser därför att det av regeringen föreslagna geografiska område som omfattas av lagförslaget bör utvidgas med ytterligare tre kommuner, Krokoms, Strömsund och Storuman, under en försöksperiod. Därigenom skulle även det sydsamiska språkområdet komma att redan nu omfattas av förslaget.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 5.

Anf. 2 ÅSA TORSTENSSON (c):

Fru talman! Centerpartiet hälsar regeringens proposition om nationella minoriteter med stor tillfredsställelse. Dess innehåll står i väsentliga delar i överensstämmelse med det agerande som företrädare för Centerpartiet presenterat tidigare. Centerpartiet ger sitt stöd till att Sverige ratificerar Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk.

Det finns tre starka motiv för denna politik. För det första innebär ratificeringen att de berörda minoriteterna får verktyg för att bättre hävda sina berättigade intressen. För det andra innebär denna politik ett i nutiden fastlagt skydd som ökar förutsättningarna att värna minoriteter i tider då dessas rättigheter kan komma att utsättas för press. För det tredje innebär ratificeringen också att möjligheterna till sameuropeiskt samarbete för att skydda minoriteters intressen oavsett nationalstatsgränserna ökar.

Nationella minoriteter har uråldrig hävd i Sverige. Våra förslag innebär inte några inskränkningar i förhållande till regeringens. På några punkter anser vi dock att ratificeringen motiverar längre gående förslag. Det är viktigt att erinra om att ratificeringarna innebär att Sverige endast tar ett första steg mot en samlad minoritetspolitik.

Jag skulle inledningsvis också vilja nämna diskussionerna kring teckenspråket. Frågan om huruvida teckenspråket ska betraktas som ett minoritetsspråk i den mening som den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk avser har aktualiserats av bl.a. Sveriges Dövas Riksförbund. Centerpartiet delar regeringens bedömning att teckenspråket inte kan anses falla inom ramen för syftet med minoritetsspråkskonventionen. Konventionen bygger på språkets anknytning till urbefolkningar och andra nationella minoriteter som etniska grupper.

Däremot är det naturligtvis angeläget att från politiskt håll markera vikten av att teckenspråket ges ett tillräckligt stöd och skydd. Jag vill från Centerpartiets sida gärna poängtera att vi måste ta ett politiskt ansvar för de dövas rätt till teckenspråksundervisning, tolkar, TV-program på teckenspråk och olika former av samhällsservice såsom barnomsorg, skola, äldreomsorg, hälso- och sjukvård m.m. Detta är Centerpartiet också berett att medverka till, men vi anser att det principiellt bör ske i annan ordning och inte i samband med ratificeringen av minoritetsspråkskonventionen.

Bland de ca 450 000 sverigefinnar i Sverige som omnämns i propositionen är ungefär en fjärdedel sådana som antingen själva är eller är barn eller barnbarn till finlandssvenskar, dvs. finländare med svenska som huvudspråk. Historiskt sett har finländare från båda språkgrupperna alltid flyttat till Sverige. Kulturen är likartad eller likadan oberoende av språket, och i den finlandssvenska identiteten ingår även, om än i starkt varierande grad, finska som ett andraspråk.

Problematiken med begreppet sverigefinnar har i remissyttranden i samband med de utredningar som föregick propositionen omtalats av såväl Sverigefinska Riksförbundet som den organisation som företräder finlandssvenskarna i Sverige, Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige. Organisationerna har ett omfattande samarbete och är båda centrala i sverigefinländarnas delegation, som nyligen skapats.

Problematiken har även behandlats av andra officiella remissinstanser såsom Centrum för tvåspråkighetsforskning vid Stockholms universitet och Samfundet Sverige-Finland. Det är rimligt att vid ratificeringen klart yttra att även finlandssvenskarna i Sverige anses ingå i den sverigefinska, eller kanske hellre sverigefinländska, minoriteten.

Eftersom minoritetsspråkskonventionen stadgar att staten ska ta hänsyn till önskemål från den som talar minoritetsspråk när åtgärder vidtas som berör dem, finner vi det naturligt att uppmärksamma finlandssvenskarnas ställning i detta sammanhang.

Vi anser att även finlandssvenskarna ska känna sig omfattade av de nya bestämmelserna till gagn för nationella minoriteter. För att inga tvivel ska råda om detta föreslår vi att termen sverigefinnar ändras till sverigefinländare, eftersom detta begrepp omfattar samtliga från Finland inflyttade oberoende av om den inflyttades modersmål eller förstaspråk är finska eller svenska.

Det finns också starka skäl för att betrakta det finska språket som ett territoriellt bundet språk även i Stockholmsregionen. I Stockholm har det finska språket en livaktig historia under åtminstone fem sekler. Dess närvaro i regionen är stark när steget nu tas in i 2000-talet. Enligt Centerpartiets mening finns det starka skäl för att ge finska språket samma rättsliga ställning i Stockholmsregionen som i Tornedalen. Detta är viktigt för de rättigheter och den välfärd som bör tillerkännas de flera tiotusentals finländare som lever i regionen. Det är också viktigt för Stockholms framtida roll i Östersjöregionen och för relationerna mellan Sverige och Finland. Det innebär också att såväl regionen som statsmakten ger ett besked om att man ser en levande finskspråkig kultur som ett bestående nationellt värde i huvudstadsregionen.

Den kompetens som krävs för att i nödvändig utsträckning uppfylla kraven i den europeiska språkstadgan finns redan nu i Stockholmsregionen. Värdet av att säkra de finsktalandes rättigheter är av sådan storlek att de praktiska ansträngningar som måste göras i statlig, kommunal och landstingskommunal förvaltning för att möta kraven är rimliga.

Vi hade självklart önskat att sådana ställningstaganden aktualiserats i det beredningsarbete som föregått den nu aktuella propositionen. Så har dessvärre inte varit fallet. Vi anser därför att det bör ankomma på regeringen att ta initiativ så att finska språkets ställning på nytt aktualiseras i berörda kommuner. Detta bör ske utan att ratificeringen av språkstadgan i den utsträckning riksdagen nu är beredd att fatta beslut om försenas.

Som redan förutsatts i beredningsarbetet kan inte ratifikationen ses som en slutpunkt i arbetet med att stärka minoriteternas sak, utan snarare som en inledning av en dynamisk process.

Riksdagen bör i anslutning till att den tar ställning till föreliggande proposition uttala sitt principiella stöd för att kommuner i Stockholmsregionen där det finska språket talas av hävd också omfattas av de bestämmelser som enligt regeringens förslag blir gällande vad gäller finska språket i Gällivare, Haparanda, Kiruna, Pajala och Övertorneå kommuner.

Regeringen föreslår att rätten att använda samiska, finska och meänkieli hos domstolar ska begränsas till part och ställföreträdare för part. Detta har tingsrätterna i Gällivare och Haparanda, som för övrigt kommer att ingå i de två förvaltningsområdena, ifrågasatt i sina remissyttranden. Denna inskränkning finner vi omotiverad och menar att även andra aktörer, som exempelvis vittnen och målsägande, ska ha samma rätt att tala dessa språk. Vi har svårt att se det rimliga i att en del aktörer i rätten ska få använda sitt språk medan andra inte ska få göra det. Här tycker jag att förklaringsbördan ligger hos utskottsmajoriteten, som bara avfärdar detta med att konstatera att regeringens bedömning är väl avvägd.

Vad är skälet till att inte samma regel ska gälla för alla? Vilka blir de praktiska problemen med att inte bara parter och deras ställföreträdare ska få använda sitt minoritetsspråk utan även målsägande och vittnen?

Centerpartiet kan som ett första steg godta att enskilda endast ges rätt att få muntliga svar. Att en rätt till skriftliga svar på samiska, finska och meänkieli redan nu inte ges är ur demokrati- och rättssäkerhetsperspektiv betänkligt. Vi vill därför markera att målet bör vara att snarast gå vidare och utvidga rätten till att få skriftliga svar på samiska, finska och meänkieli.

Fru talman! Jag ska avrunda med att säga att Centerpartiet ställer sig bakom och yrkar bifall till reservationerna 4, 6 och 9, och därtill ställer vi oss bakom de reservationer som Folkpartiet har markerat – nr 11 och 12.

Anf. 3 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru talman! Till de mest grundläggande rättigheterna hör den att självständigt avgöra sin egen etniska och språkliga identitet. Öppenhet, tolerans och ömsesidighet är principer som lägger grunden för ett i djupare mening mångkulturellt samhälle, där den enskilda människans situation är lika viktig oavsett om hon i ett visst avseende tillhör befolkningens majoritet eller minoritet.

Att minoritetspolitiken ska utgå från individen och inte från kollektivet är en självklarhet för oss som tillhör Folkpartiet liberalerna. Den enskilda människans värde är unikt oavsett hennes modersmål och oavsett om hon identifierar sig med majoritetsbefolkningen, en nationell minoritet eller någon annan befolkningsgrupp.

Utan sina nationella minoriteter och minoritetsspråk skulle Sverige vara ett utarmat land. Myten att Sverige var ett etniskt och kulturellt homogent land fram till efterkrigstidens invandring måste kastas på sophögen en gång för alla. Fram till våra dagar har den svenska överheten ibland också direkt motarbetat de nationella minoriteternas och minoritetsspråkens överlevnad.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

Behovet av upplysning och utbildning är därför stort, inte minst för att personer som identifierar sig med den svenska majoritetskulturen ska få upp ögonen för minoriteterna och inse vilka vinster som finns i att skapa ett samhälle där majoritet och minoritet vågar lära av varandras erfarenheter.

Den nu aktuella propositionen, som vi diskuterar här, kan ses som ett steg på vägen att stärka de nationella minoriteternas ställning. Men vi skulle från Folkpartiets sida vilja gå längre i följande avseende.

För det första: Nämn minoriteterna och minoritetsspråken i grundlagen. Det finns inget lagförslag på övergripande lagtext som namnger Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk, utan regeringen anser att det räcker att peka ut dessa i ratifikationsinstrumenten som överlämnas till Europarådet. Folkpartiet liberalerna anser dock att det ligger ett stort värde i att namnge de nationella minoriteterna och minoritetsspråken i regeringsformen. Det skulle vara en principiellt betydelsefull handling som kan få markera det definitiva slutet på osynliggörandet av minoriteterna och minoritetsspråken.

För det andra: Ge ytterligare stöd till skriftspråken. Regeringen föreslår inte att myndigheter inom förvaltningsområdena för samiska, meänkieli och finska ska få någon skyldighet att svara enskilda skriftligt på respektive minoritetsspråk. Även om en enskild person skriver t.ex. på samiska till sin hemkommun anses det räcka om hon får svar på svenska tillsammans med ett bifogat meddelande att svaret kan översättas muntligen till samiska om så önskas.

För att minoritetsspråken ska vara levande språk med breda funktionsdomäner är det viktigt att de fungerar också som skriftspråk. Därför borde en försöksverksamhet genomföras i ett par kommuner som med hjälp av specialdestinerade bidrag skulle kunna erbjuda lika god skriftlig som muntlig service på minoritetsspråken. Erfarenheterna från en sådan försöksverksamhet kan ge vägledning för det fortsatta arbetet, inte minst när det gäller frågan om hur pass resurskrävande det i verkligheten skulle vara att utsträcka myndigheternas språkliga serviceskyldighet till att också gälla det skrivna språket.

För det tredje gäller det ortnamns- och vägs skyltar. Det land som har anslutit sig till konventionen för skydd av nationella minoriteter ska sträva efter att sätta upp skyltar med ortnamn, gatunamn och dylikt på minoritetsspråk inom områden som traditionellt och i betydande antal bebos av nationella minoriteter, under förutsättning att det finns en tillräcklig efterfrågan. Det innebär t.ex. att skyltarna inom de samiska och tornedalska områdena ska vara flerspråkiga. I det här avseendet återstår mycket att göra, och det är viktigt att det sätts upp en tidsgräns för när arbetet ska vara klart. Ett rimligt årtal vore, enligt vår bedömning, 2005. Då bör inte bara ortnamnsskyltar vara två- eller trespråkiga, utan också väg- och gatunamn bör omfattas om man så vill inom de berörda områdena. Samiskans och meänkielins roll skulle kunna stärkas om dessa språk på så vis fick flytta in i nutida bostadsområden. Målet bör också vara att två- och trespråkigheten förs in i t.ex. postens adresssystem.

För det fjärde vill jag ta upp meritvärdering för offentlig personal. Minoritetsspråkskommittén föreslog – kommitténs förslag är ju underlag för den aktuella propositionen – att det skulle lagfästas att tvåspråkighet när det gäller svenska och minoritetsspråk skulle betraktas som en sär-

skild merit vid anställning av personal vid en myndighet. Att personalen har språkkunskaper är en grundförutsättning för att myndigheterna ska kunna ge likvärdig service på svenska och minoritetsspråken. Det finns alltså goda anledningar att genomföra kommitténs förslag på den här punkten. Det handlar då om myndigheterna inom förvaltningsområdena för samiska respektive finska och meänkieli.

För det femte handlar det om kommuner och kommunindelning. Det föreslås att lag om att man ska använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar ska tillämpas inom förvaltningsområdet. De fyra kommuner som har föreslagits för det samiska förvaltningsområdet är Kiruna, Gällivare, Jokkmokk och Arjeplog. Minoritetsspråkskommittén föreslog att det uttryckligen skulle stadgas i lag att en förändring av den kommunala indelningen inte får hindra ett främjande av de svenska landsdels- och minoritetsspråken. I motsats till regeringen anser vi från Folkpartiet att Minoritetsspråkskommitténs tanke bör förverkligas.

Fru talman! Den fortsatta minoritetspolitiken är en angelägenhet för alla oss som bor i Sverige. Det är viktigt att den utformas i nära samråd med dem som själva identifierar sig med de nationella minoriteterna eller som talar något av minoritetsspråken.

Det föreslås att lag om att man ska använda samiska hos förvaltningsmyndigheter och domstolar ska tillämpas i förvaltningsområdet. Jag nämnde vilka kommuner som det handlar om. Men det har under remisstiden också kommit in förslag om en utökning av antalet. Därför föreslår vi från Folkpartiet att förvaltningsområdet ska utökas med kommunerna Krokoms, Strömsund och Storuman under en försöksperiod. Den här försöksperioden bör följas av en utvärdering.

Det är oroande att man i propositionen inte tar upp de rikstäckande åtgärder som gäller barn- och äldreomsorg som togs upp i Minoritetsspråkskommitténs utredning. Dessa åtgärder avser ju bara förvaltningsområdet. Därmed spolieras och stoppas helt de initiativ som har tagits i det sydsamiska området när det gäller äldre- och barnomsorg. Vi anser därför att dessa förslag måste tas upp till förnyad bedömning och kostnadsberäkning.

Fru talman! Slutligen vill jag, precis som Åsa Torstensson, nämna några ord om teckenspråket. Vi har ju blivit uppvaktade av de dövas riksorganisation om teckenspråket. Det här är kolossalt svårt, men jag har kommit fram till att jag delar majoritetens uppfattning att detta, eftersom det inte handlar om en etnisk minoritet, inte faller inom ramen för det som vi ska besluta med anledning av den här propositionen. Men jag vill betona att det självfallet är väldigt viktigt att värna om teckenspråket och se till att teckenspråket i framtiden får tillräckligt stöd och skydd. Det kommer vi från Folkpartiet liberalerna verkligen att tänka på.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna nr 5, 11 och 12. Jag står naturligtvis bakom samtliga reservationer från Folkpartiet.

Anf. 4 PER LAGER (mp):

Fru talman! Miljöpartiet har varit delaktigt vid tillkomsten av propositionen, som ligger till grund för betänkandet om nationella minoriteter i Sverige. Med anledning av det vill jag redan här i inledningen yrka bifall till hemställan i betänkandet med undantag för två yrkanden, som har

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

lagts in under utskottsbehandlingen i brist på förväntad plats någon annanstans. Jag återkommer till dessa yrkanden.

Med beslutet om detta betänkande kommer samer, sverigefinnar, torpedalingar, romer och judar att utgöra Sveriges nationella minoriteter. Deras språk – samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch – får ett erkännande som innebär att de mer naturligt kan användas vid kommunikation med samhällets viktiga servicefunktioner.

När det gäller teckenspråket, som har varit uppe tidigare, delar jag utskottets uppfattning att det inte faller inom ramen för syftet med konventionen. Däremot finns det alla skäl att på andra sätt stödja teckenspråket.

Betänkandet betyder att Sverige ratificerar ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och minoritetsspråkskonventionen. Båda är i kraft sedan 1998 men öppnade redan 1995 respektive 1992 för undertecknande. Hittills har Sverige bara undertecknat en av dessa, nämligen ramkonventionen. Våra grannländer Norge, Danmark och Finland har gått före och redan tagit sitt ansvar. Danmark har inte ratificerat minoritetsspråkskonventionen, men det finns andra skäl till det. Därför menar vi i Miljöpartiet att det är hög tid för en ratifikation. Och grunden är nu lagd för en mer samlad minoritetspolitik.

Fru talman! Miljöpartiets gruppmotion MJ220 från höstens allmänna motionstid handlar om ILO-konventionen 169. ILO står för International Labour Organization. Det är ett av FN:s s.k. fackorgan och har till uppgift att bevaka frågor om arbetsvillkor, diskriminering och också t.ex. ursprungsfolkens villkor. ILO utarbetar konventioner. Nr 169, som är aktuell i det här fallet, innehåller ett antal bestämmelser och åtaganden till skydd för just ursprungsfolken. Eftersom det är oklart om regeringen tänker lägga fram någon proposition om ILO-konventionen 169 under närmast överblickbara tid har två yrkanden från vår motion i frågan lagts in i det här betänkandet.

Det första yrkandet handlar om samernas ställning som ursprungsfolk. Mot bakgrund av ILO-konventionens definition på ursprungsfolk omfattas tveklöst samerna i Sverige av konventionen. Samerna själva identifierar sig som ursprungsfolk. De levde i det som nu är norra Sverige långt innan landet fick sina statsgränser. Riksdagen bekräftade också samernas ställning som ursprungsfolk redan 1977. Och samernas historia finns mycket väl beskriven och bekräftad i det här betänkandet. Jag har därför ingen anledning att reservera mig på den punkten. Att man på det sättet särskilt vill få det här bekräftat har att göra med att det med en sådan bekräftelse också följer ansvarsåtaganden. Jag menar nämligen att dessa åtaganden tidigare inte har varit särskilt synliga. Men förhoppningen är nu att samerna också i praktiken ska bemötas och respekteras som ursprungsfolk, att samisk kultur och samiskt livsmönster accepteras som betydelsefulla och värda att utveckla. Det är nödvändigt att samerna får ekonomiskt stöd såväl för att odla sitt språk och använda det som ett modernt kommunikationsmedel i tal och skrift hemma och i samhället som för att vårda religion, slöjd, konsthantverk, jojk, berättarkonst och vardagliga samlevnadsformer. Samernas egna analyser av den samiska kulturens förutsättningar och utvecklingsmöjligheter måste alltid vara en utgångspunkt i det svensk-samiska kultursamarbetet.

Det andra yrkandet, fru talman, som lyfts in i det här betänkandet handlar om ratificeringen av ILO-konventionen 169. Med tanke på att

Miljöpartiet i den frågan anser att konventionen snarast ska ratificeras, men senast inom två år, hade det inte varit lämpligt att invänta en proposition som kanske dyker upp först om ett par år.

Vi instämmer alltså i huvudsak med Sven Heurgrens utredning *Samerna – ett ursprungsfolk i Sverige – Frågan om Sveriges anslutning till ILO:s konvention nr 169*, SOU 1999:25, som i direktiven för övrigt hade en ratificering. Men till skillnad från utredarens bedömning att detta kan ske inom en femårsperiod vill vi gå snabbare fram.

Sverige var tillskyndare av konventionen men har sedan underlåtit att ta sitt ansvar i frågan. Genom att ratificera konventionen förenar sig Sverige med de stater som för en framåtsyftande politik i ursprungsfolksfrågor. Hit hör faktiskt både Norge och Danmark, t.o.m. Holland och flera sydamerikanska länder – men tyvärr inte Finland.

Att Sverige ratificerar konventionen får givetvis betydelse inte enbart för samerna som folk, utan det främjar på ett positivt och aktivt sätt möjligheterna att förbättra situationen för ursprungsfolken i hela världen. Dessa folkgrupper har de senaste 500 åren blivit förträngda, förnekade och i vissa fall mer eller mindre utplånade. De har rätt att kräva upprättelse, respekt och rättigheter.

Sverige måste i dag visa i handling, inte bara i ord, att man är beredd att lösa den samiska frågan. En ratificering av ILO-konventionen 169 betyder i första hand ett officiellt erkännande av samerna som Sveriges ursprungsfolk, också i internationella sammanhang. Särskilda lagstiftningsåtgärder och andra åtgärder som är viktiga för att vi ska kunna efterleva bestämmelserna i konventionen kan klaras ut successivt. På det sättet har Norge gått till väga.

Vi är självklart väl medvetna om att konflikter finns och att tvisternas kärnpunkt handlar om landrättigheter och resursfrågor, men vi anser att dessa konflikter snarare kan öka än lösas om frågan förhalas genom ytterligare långbänkar. Samerna är en av de mest utredda grupper vi har i vårt samhälle.

Den gränsdragningskommission som föreslås i utredningen bör ha en internationell sammansättning för att säkerställa en rättvis hantering av frågan och för att undvika just kopplingar till intressegrupper i området. Självklart måste också insatser till för att hantera konflikterna mellan de olika intressena. Den breda informationskampanj som aviseras är mycket välkommen. Det behövs avdramatisering och klarlägganden. Det behövs att man tar itu med mytbildning och överdrifter från båda sidor.

Miljöpartiet föreslår att det i upplysningssatsningen ska ingå en enkel broschyr där de olika tvistande parterna tillsammans konstaterar vad som faktiskt står i ILO-konventionen, vad som inte står där och vad man inte är överens om. På så sätt skulle övertonerna kunna klinga av, åtminstone något, och en rejäl diskussion, mer präglad av ömsesidig respekt och önskan om samförstånd än av misstänksamhet, kunna utvecklas.

Så starka konflikter som det här är fråga om kan inte sopas under mattan men kanske hanteras på ett sätt som är mer fruktsamt för alla parter. Det gäller frågorna om markrättigheter, skyddet för samernas renskötsel, deras jakt- och fiskerättigheter, hur gränserna ska definieras, Sametingets rätt att ansvara och förvalta, utbildningsrätt osv.

I vilket fall som helst: Oavsett en ratificering måste en hel rad frågor klaras ut snarast. Och ingen ska behöva känna sig överkörd eller använda

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

det uppgivna uttryck jag hörde en same använda: Siste man släcker lju-
set! Här måste det finnas en gemensam framtid. Ingen ska behöva kon-
kurrera ut någon annan.

Det vore också bra om de pågående domstolsprocesserna angående
samebyarnas vinterbetesrätt vilandeförklarades under gränsdragnings-
kommissionens arbete.

Fru talman! Det pågår för närvarande sju processer mellan tolv same-
byar och skogsbrukare i norra Sverige vad gäller sedvanerätten till vin-
terbete för renar. Jag har i den här frågan ett yrkande från förra riksdags-
året som lyfts in i betänkandet, nämligen att det måste upprättas en nå-
gorlunda balans mellan parterna. Samernas motpart är ofta – inte alltid,
men ofta – mycket starkare, och för att samerna ska kunna hävda sin rätt
på ett någorlunda jämbördigt sätt måste de ges ekonomiska resurser för
behövlig juridisk kompetens.

Skogsbrukarnas rättegångskostnader täcks mestadels av försäkringar,
medan samebyarna inte har möjlighet till rättshjälp. Dessutom är det
rennäringen som har bevisbördan i de pågående processerna. Samerna
ska alltså bevisa att de utnyttjar områden sedan lång tid tillbaka.

Renbetesrätten har svagare skydd än markrätten. I dag behöver inte
markägaren ta samma hänsyn till samerna som samerna till markägaren.
Renägaren, som måste ha årlig återväxt för att betet ska fungera, åsamkar
inte heller markägaren den skada som markägaren kan åsamka renägaren
när han hugger ned skogen. Vid varsam avverkning skulle skogsägaren
t.ex. kunna lämna ytskiktet med kvistar kvar för att ge renbetet en chans.

De tolv samebyarna har i mars skrivit till regeringen och påkallat
omedelbara och effektiva åtgärder från statens sida för säkerställande av
marker för vinterbetning och därmed grunden för den samiska kulturen i
Sápmi. Regeringen har ännu inte meddelat något ställningstagande med
anledning av samebyarnas skrivelse.

Fru talman! Jag ser att min talartid har runnit ut. Jag vill därför snabbt
avsluta med att säga att jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 5 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Per Lager har i sitt anförande uppehållit sig vid en fråga
som i och för sig är mycket viktig, nämligen stödet för ILO-
konventionen. Jag vill då säga att vi från Folkpartiets sida delar uppfatt-
ningen att vi ska stödja konventionen. Men, fru talman, det är inte alls
det som dagens debatt handlar om. Den handlar om minoritetsspråken
och hur vi ska stärka deras ställning.

Därför vill jag fråga Per Lager om vi inte skulle kunna vänta med den
här diskussionen tills vi får se regeringens proposition om ILO-
konventionen.

Anf. 6 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Vi hade en diskussion i utskottet om det här. Det är ju
väldigt osäkert om, eller åtminstone när, regeringen kommer med en
proposition. Det kan dröja två år men kanske också tre eller fyra. I så fall
faller de yrkanden som jag har, framför allt det som handlar om att en
ratificering ska ske snarast men senast inom två år. Därför är detta yr-
kande infört här, och därför för jag den diskussionen här.

Anf. 7 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag delar Per Lagers uppfattning i själva sakfrågan. Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi får till stånd en ratificering av ILO-konventionen. Då får Per Lager och jag tillsammans arbeta för att regeringen verkligen kommer fram med denna mycket viktiga och alldeles för länge fördröjda proposition.

Anf. 8 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag instämmer.

Anf. 9 PÅR AXEL SAHLBERG (s):

Fru talman! Det här är en av många olika typer av både debatter och beslut som anger att Sverige är på väg in i modern tid. Man kan fundera på när saker och ting borde ha gjorts, men det är aldrig riktigt meningsfullt att ångra vattnet som runnit under broarna. Nu är vi här, och nu är vi redo att ratificera de nu aktuella konventionerna när det gäller skydd för nationella minoriteter och när det gäller de olika språken.

Jag tycker dock att det är viktigt att säga att det som nu görs i den här processen handlar om vad sociologer ibland har talat om som enhet i mångfald. Det låter bättre på engelska, men vi ska väl hålla oss till svenska. Det handlar om att både respektera och ge utrymme för den mångfald som finns och mitt i denna mångfald hitta det som gör att vi också samlas gemensamt.

Man kan säga att den här frågan har två extremer som av och till hörs i debatten, kanske inte så ofta i den här kammaren, men i den mer allmänna debatten.

Den ena extremen är att vi ska vara ett enhetligt land. Människor kan vara välkomna att flytta hit, men i de fall de redan finns här förväntar vi oss att de efter viss tid anpassar sig till storsvenska vanor, att vi efter hand blir alltmer lika och att alla blir lika goda svenskar. Det är den ena ytterligheten.

Den andra ytterligheten handlar om att vi tillskapar en värld och en situation där många människor och grupper av människor lever som i parallella världar. Man har i och för sig mycket stort utrymme för att utveckla den egna särarten, men de här världarna möts aldrig riktigt.

Jag tror förstås inte på någon av de här ytterligheterna. Här handlar det om att vi formar och skapar den politik som gör det möjligt för alla människor som bor i vårt land att såväl ingå i den stora enheten, som vi markerar på olika sätt när vi delar kultur och historia, när vi utvecklar vår demokrati och när vi fungerar tillsammans, som att få chans att bevara och utveckla sin egen särart, sin egen kultur.

Jag tycker därför att konstitutionsutskottets betänkande och de frågor som nu ligger på vårt bord handlar om att ersätta en gammaldags respektlöshet och intolerans med något som väcker nyfikenhet och glädje över mångfalden.

När vi nu går in för att ratificera de här konventionerna handlar det om de nationella minoriteterna, som i det här sammanhanget i första hand definieras utifrån ett historiskt perspektiv, och att samtidigt ge ett rejält lagutrymme för bevarande och utvecklande av de olika språken. Det här är viktigt ur det historiska perspektivet.

Men jag skulle gärna se att vårt politiska arbete för integration över huvud taget sätts in i det här perspektivet, för vi har också andra minoriteter, på både etniska och religiösa grunder.

Det är alltså samma slags synsätt och respektfullhet som präglar det här arbetet, där såväl minoriteter av gammal hävd eller senare invandrade som de som har bott länge i landet ska känna nyfikenhet, tolerans och intresse för den mångfald som Sverige i och för sig väldigt länge har representerat, men som kanske har blivit tydligare för oss på sistone. Därför tycker jag att detta är viktigt, och jag är glad för att de olika politiska partierna i huvudsak står bakom de framlagda förslagen.

Jag delar i grunden det t.ex. Åsa Torstensson har sagt i de inlägg där hon talar om teckenspråket och vad det innebär. Det kan på samma sätt diskuteras i mångfaldstermer, men det bör göras i annat sammanhang. De ratificeringar som nu görs är också en ingång i det fortsatta arbetet.

Fru talman! Jag välkomnar det här förslaget och tycker att det är riktigt spännande. Men jag yrkar avslag på samtliga reservationer.

Anf. 10 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Pär Axel Sahlberg hur han beaktar minoritetsspråkskonventionens krav att staten ska ta hänsyn till önskemål från den som talar landsdels- och minoritetsspråk när åtgärder vidtas som berör dem, som i det här fallet. Varför kan t.ex. inte finlandssvenskarnas och finnarnas önskemål att förändra termen sverigefinnar till sverigefinländare tillmötesgå? Vi har haft den diskussionen i utskottet, men jag har inte fått en rimlig förklaring från majoriteten när det gäller den här frågeställningen.

Anf. 11 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag inser att den frågan kan diskuteras utifrån flera olika perspektiv. Det viktigaste skälet för att vi nu upprätthåller en viss stringens i den här frågan hänger i första hand samman med just kopplingen mellan de nationella minoriteterna och deras språk.

Jag tycker att det är av sådant värde att man ser kulturen och språket som så integrerade delar att det inte är alldeles enkelt att utvidga inom det som vi kanske betraktar som den svenska språkgruppen. Jag tycker att det är ett ganska gott argument.

Om det visar sig framöver att det borde definieras på ett annat sätt är det naturligtvis inget som hindrar att den här typen av omfattning kan diskuteras senare. Men själva grunddraget har jag inte riktigt hört något gott argument emot, och därför tycker jag att det finns skäl för det valda förslag som utskottet nu står bakom.

Anf. 12 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Pär Axel Sahlberg inledde med vikten av de olika minoriteternas delaktighet i det förslag vi nu lägger fram. Här finns ett tydligt önskemål från två grupperingar som just i kulturellt hänseende känner att man bör ändra begreppet sverigefinnar till sverigefinländare. Jag tycker att man borde ha uppmärksammat och ställt sig bakom ett sådant önskemål.

Anf. 13 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag respekterar Åsa Torstenssons synpunkt men hörde inget argument i fråga om att vi just gjort kopplingen mellan minoriteterna och språken. Det menar jag just nu är själva essensen av beslutsfattandet.

Anf. 14 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Pär Axel Sahlberg och jag har samma inställning vad gäller huvudtemat i betänkandet. Men nu har det lyfts in två yrkanden i det förslag som jag yrkade bifall till och som Pär Axel Sahlberg yrkat avslag på. Jag skulle vilja höra motiveringen till det.

Det handlar alltså om varför vi inte inom senast två år ska ratificera ILO-konvention 169 och varför majoriteten inte kan tänka sig ett stöd till samerna i de rättsprocesser som pågår nu. Det handlar om oerhört mycket pengar, och samerna är mycket utsatta i den positionen.

Anf. 15 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag var väl inte alldeles lycklig över att vi just i det här sammanhanget skulle ta in de motionsyrkanden som fanns om ILO-konventionen. Men nu finns de där, och jag har inget emot att argumentera kring dem.

Det ena är naturligtvis ett mer sakligt skäl, att vi som regel från riksdagens sida inte brukar lägga vår tidplan på regeringens arbete när det gäller att producera propositioner. Det tycker jag är ett rimligt skäl också i det här läget.

När det gäller ILO-konvention 169 hoppas jag verkligen att vi kommer att finna en lösning som fungerar. Både Per Lager och jag vet ju att det inte är alldeles utan komplikationer, men det vore väldigt angeläget att de hinder som fortfarande finns på vägen röjs undan. Jag tror inte att man ska säga att det på något vis finns en osäkerhet om att vi vill komma till en lösning.

Däremot har de nu pågående rättsprocesserna naturligtvis en stark koppling till frågan om ILO-konventionen och dess tydning, liksom till just den konfliktpunkt som kanske är något av huvudproblematiken kring såväl den samiska rennäringen som ratificeringen av ILO-konventionen här i riksdagen. Jag har väldigt svårt att se hur man i ett sådant läge skulle kunna fatta ett beslut i Sveriges riksdag som styr upp hur vårt rättsväsende hanterar nu gällande lagar. Därför kan jag inte se det på något annat sätt än att det är rimligt att det förslag som har lyfts in i det här betänkandet avslås och därmed avslås också reservationen.

Anf. 16 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Det var svar på den första frågan.

Den andra frågan handlade om de kostbara rättsprocesserna, som är oerhört tunga för de samebyar som är inblandade. Har inte majoriteten tänkt sig någon form av stöd just för att de här rättsprocesserna ska bli rättvisa?

Anf. 17 PÄR AXEL SAHLBERG (s) replik:

Fru talman! Jag anser att jag svarade på frågan i förra inlägget.

Anf. 18 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Regeringen har i propositionen *Nationella minoriteter i Sverige* lagt fram förslag som innebär att en grund läggs för en samlad minoritetspolitik. Som Sveriges första minoritetsminister kan jag med stor tillfredsställelse konstatera att det finns en bred politisk enighet kring huvuddragen i den nya politiken. Det är självfallet en styrka gentemot omvärlden. Det är ett positivt besked gentemot våra historiska minoriteter att vi i så stor utsträckning som möjligt ska kunna utveckla minoritetspolitiken i politiskt samförstånd.

Jag vill också redan i min inledning understryka att jag har förståelse för önskemål att i vissa avseenden gå längre i fråga om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken. Men jag menar ändå att det väsentliga i regeringens förslag är att det nu läggs en stabil grund för en samlad minoritetspolitik som innebär ett formellt erkännande av de nationella minoriteterna i Sverige och ett skydd för de historiska minoritetsspråken.

Jag ser det som ett första politiskt och principiellt betydelsefullt steg. Det är viktigt att de åtgärder som vi nu föreslår följs upp och utvärderas kontinuerligt så att vi får en god vägledning för de steg som vi kommer att ta i fortsättningen. Jag tycker också att det är viktigt att utvecklingen av minoritetspolitiken sker i nära samarbete med de nationella minoriteterna själva och deras organisationer.

Fru talman! Det är ett historiskt beslut som vi nu är på väg att fatta. Vi har i likhet med andra länder i Europa ett arv som omfattar flera olika kulturer, språk och religioner. Samerna har som ursprungsfolk en särställning. Vi har klart understrukit detta i propositionen. Men också sverigefinnar, tornedalningar, romer och judar har funnits i Sverige under en lång tid. De nationella minoriteterna har bidragit till att utveckla vårt samhälle och till att vitalisera och berika vår kultur. Det är ett betydelsefullt steg att dessa grupper nu erkänns som nationella minoriteter i vårt land och att minoritetsspråken ges det stöd som behövs för att de ska bevaras och utvecklas.

Jag vill också betona att minoritetspolitiken inte bara är en fråga om förhållandet mellan staten och de nationella minoritetsgrupperna. Det är i hög grad en fråga för hela vårt samhälle. Det finns oerhört mycket som förenar majoritetsbefolkningen och minoriteterna. Vi har ett gemensamt kulturarv, vi har en gemensam historia och vi har en gemensam framtid att bygga vidare på.

Men det finns också betydande inslag som skiljer oss. Minoritetspolitiken lägger ett stort ansvar på majoriteten. Det gäller inte bara att bejaka det som förenar oss. Vi måste också vara beredda att visa respekt och tolerans för det som skiljer oss åt. Det är en av kärnfrågorna i minoritetspolitiken. Därför är det inte bara viktigt utan också nödvändigt att sprida kunskap om de nationella minoriteterna och deras språk, kultur, religion och historia. För att lyckas med det har skolan en betydelsefull uppgift. Bara genom ökade kunskaper om vår historia kan vi stärka gemenskapen i samhället samtidigt som vi bejakar och respekterar mångfalden.

Minoritetsskyddet är en väsentlig del i skyddet för mänskliga rättigheter och grundläggande värderingar i samhället. Det gör det också till en viktig internationell samarbetsfråga. Sverige verkar aktivt för att minoriteters rättigheter respekteras och stärks också i andra länder. Det histo-

riska perspektivet visar att skyddet för nationella minoriteter är nödvändigt för stabilitet, demokratisk säkerhet och fred.

Det är mot den bakgrunden angeläget att Sverige nu bygger upp en trovärdig minoritetspolitik och ratificerar Europarådets två konventioner på området: ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter och den europeiska stadgan om landsdels- och minoritetsspråk. De förslag som riksdagen nu ska ta ställning till innebär en rätt för enskilda att använda samiska, finska och meänkieli i kontakter med domstolar och förvaltningsmyndigheter. Förslagen innebär också rätt att få förskoleverksamhet och äldreomsorg helt eller delvis på dessa språk.

Förslagen omfattar de geografiska områden i Norrbottens län där språken används av hävd och fortfarande används i tillräcklig utsträckning. När det gäller samiska innefattas alla varieteter, såväl nordsamiska och lulesamiska som sydsamiska. Den begränsning som gjorts av de geografiska områdena har både praktiska och kostnadsmässiga skäl. Det blir nu en uppgift för Länsstyrelsen i Norrbottens län att utvärdera de regionala insatserna. Detta ska göras tillsammans med berörda kommuner, myndigheter och företrädare för minoriteterna. Resultatet får utvisa om det på sikt finns förutsättningar för att utvidga områdena. Vi vet att det redan i dag görs satsningar på olika håll i landet till stöd och skydd för minoritetsspråken. Det är goda exempel som kan stimulera till insatser på andra håll. Jag menar att det är viktigt att både exemplen och erfarenheterna sprids i hela vårt land.

Fru talman! Våra nationella minoriteter är en tillgång för Sverige. De är, som jag framhållit tidigare, en del av vårt historiska arv. De bidrar tillsammans med senare års invandrargrupper till ett samhälle som präglas av kulturell och etnisk mångfald. Denna mångfald bör vi ta som utgångspunkt när politiken utformas och genomförs på alla samhällsområden och på alla nivåer. Det är i detta perspektiv och mot denna bakgrund som vi nu bör se den nya minoritetspolitiken.

Anf. 19 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Eftersom vi nu har minoritetsministern här, som också är medlem av regeringen, vill jag ställa en direkt fråga. Hur är det planerat med en proposition med anledning av ILO-konventionen? Remisstiden gick ut den 20 oktober. Vi är väldigt många som nu undrar: Hur blir fortsättningen? När kan det komma ett förslag från regeringen?

Anf. 20 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag talade så sent som i morse med ansvarigt statsråd, jordbruksminister Margareta Winberg, om just denna fråga. Hon försäkrade för mig att hon bereder den, att arbetet pågår i Regeringskansliet och att det är hennes ambition att så snart det är möjligt återkomma till riksdagen. Jag fick inget datum av henne. Men jag lovar riksdagen att precis som Margareta Winberg delta i arbetet för att en proposition om konventionen ska komma till stånd.

Anf. 21 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar för den upplysningen. Jag hoppas att det blir en proposition i positiv riktning, även om jag vet att det är en mycket svår och laddad fråga.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

Anf. 22 PER LAGER (mp) replik:

Fru talman! Jag hade exakt samma frågeställning. Jag avstår därför från att ställa frågan.

Anf. 23 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Stockholm har en stor finsk minoritet sedan lång tid tillbaka. Dess närvaro i regionen är mycket stark. Därför måste jag ställa frågan till ministern: Varför anser inte ministern att finska språket ska ha samma rättsliga ställning i Stockholm som i Tornedalen?

Anf. 24 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag vill återigen understryka att det är ett viktigt första steg vi nu tar för att slå fast en nationell politik för våra minoriteter. Det finns andra regioner i vårt land där det finska språket är starkt och där det talats under lång tid. Stockholm är en sådan region. Jag är själv uppväxt i den s.k. Bergslagsregionen, som är en annan sådan region.

Inför den proposition som regeringen nu har lagt fram har vi gjort den avvägningen att vi vill börja i de områden där finska språket av hävd har talats under lång tid och fortfarande talas i tillräcklig omfattning som ett första steg. Det utesluter inte på sikt att vi kan utveckla de områdena, och det utesluter inte att man på olika områden, t.ex. förskola eller äldreomsorg, ska fortsätta det arbete som pågår på en del håll att erbjuda vård och omsorg på minoritetsspråk. Men detta är den avvägning vi gjort som ett första steg och de förslag som ligger.

Anf. 25 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar å ena sidan för den optimistiska synen på att man kan förändra det förslag som vi snart ska ta ställning till. Å andra sidan är jag tveksam till ministerns svar på varför dessa avgränsningar trots denna medvetenhet har gjorts, när man redan ifrån början faktiskt hade kunnat lägga fram ett mycket bredare förslag.

Anf. 26 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! När man utredde frågan och överlämnade kommitténs förslag till oss fördes en bred diskussion om vilka avgränsningar man skulle göra. På samma sätt har vi fortsatt att föra den diskussionen när vi har berett propositionen inom Regeringskansliet.

Att vi nu har valt att följa kommitténs förslag och att vi tar detta steg som ett första steg har självfallet flera skäl. Ett är att det kostar pengar att ha en fortsättning på minoritetspolitiken. Vi avsätter nu 10 miljoner kronor till ett begränsat område. Vi vill utvärdera om de steg vi nu har tagit är riktiga och rimliga, och vad som krävs för en utveckling av minoritetspolitiken. I den utvecklingen utesluter inte jag att vi får komma tillbaka med fler förslag och förändringar.

Detta är en process och ett första steg. Vi ska ta de andra stegen i nära samarbete med de nationella minoriteterna och utvärdera både positiva exempel och de lagförslag som nu ligger för riksdagen.

Anf. 27 INGER RENÉ (m):

Fru talman! I detta betänkande föreslås åtgärder som behövs för att Sverige ska kunna ratificera Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter och deras språk. Minoritetsspråken ska ges stöd för att hållas levande.

Moderata samlingspartiet ställer sig bakom betänkandet där samer, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar anses vara nationella minoriteter. De tre första, samer, sverigefinnar och tornedalingar har en geografisk bas, och det gör att deras språk föreslås få mer långtgående stöd.

De åtgärder som föreslås kommer säkerligen att få stor betydelse i det praktiska livet. Men frågan är om inte symbolvärdet är än större. Detta gör enligt mitt förmenande att dagens beslut inte bara har betydelse för språkens bevarande utan också för annan kulturell uppmärksamhet och utveckling.

Jag skulle här vilja ta upp två frågor, även om vi som jag sade står bakom betänkandet. De har varit särskilt aktuella i diskussionen.

Den första frågan gäller de döva. Två kriterier för minoritetsspråk uppfylls av teckenspråket, nämligen att det är annorlunda än det officiella språket och att det har använts i Sverige under mycket lång tid – mer än 100 år faktiskt. Dessutom är det en viktig, för att inte säga fundamental, del av de dövas kultur. Men det bygger inte på språkets anknytning till en befolkning eller en nationell minoritet som etnisk grupp. Som exempel kan jag säga att en same som är döv inte byter sin etniska tillhörighet, utan han eller hon är fortfarande same. Naturligtvis finns det ändå mycket starka skäl att stödja teckenspråket, men det får ske i annan ordning. Europaparlamentet har t.ex. tagit upp frågan för bra precis ett år sedan.

Den andra frågan som jag särskilt vill kommentera och använda som exempel är det finska språkets ställning. Finskan har talats i Sverige under mycket lång tid – 400–500 år talas det om. I dag finns ungefär ¼ miljon svenskar som använder finska språket, och ytterligare ¼ miljon som har sin identitet i det sverigefinska.

En mycket stor del av den finsktalande befolkningen bor i Storstockholmsområdet. Här finns också ett stort antal svenskfinska skolor. Inte minst friskolereformen har ökat möjligheter att starta skolor med annat språk än svenska att använda helt eller delvis. Också inom förskolan har en övergång till fler privata eller kooperativa alternativ givit större möjligheter att bevara finska språket, och i och för sig också ytterligare andra språk.

Det finns alltså ingenting i lagstiftningen som hindrar att skol- och friskoleverksamhet i detta avseende organiseras efter föräldrars och elevers behov och önskemål.

Jag vill också peka på socialutskottets yttrande till KU, där vikten poängteras av att särskild uppmärksamhet ges de äldre, som ofta är bärare av språket på ett särskilt värdefullt sätt. För den enskilda människan är det ofta så att man lättare förlorar det sist inlärd språket, medan det som man lärde som barn blir mer värdefullt och mer användbart ju äldre man blir.

I kommuner med större grupper av t.ex. finsktalande äldre borde det finnas stora möjligheter att erbjuda omsorg på finska. Det behovet torde öka under de närmaste åren. Vi förutsätter att äldreomsorgen organiseras

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

så att finskspråkig personal i så stor utsträckning som möjligt möter finskspråkiga vårdbehövande.

Med det ställer vi moderater oss bakom betänkandet. Jag yrkar bifall, fru talman, till utskottets hemställan i betänkandet i dess helhet.

Anf. 28 KENNETH KVIST (v):

Fru talman! Det är ett historiskt viktigt, och positivt, beslut som vi ska fatta i den här frågan i dag. Riksdagen ska godkänna att Sverige ratificerar den europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk och Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

Det betyder att de minoriteter som sedan århundraden funnits i vårt land får ett stärkt skydd för sina språk och sina kulturer. Syftet med dessa konventioner ska emellertid inte ses som att åstadkomma segregation och avskiljande, utan det är att främja och uppmuntra till kunskap om de nationella minoriteterna, deras språk och deras kultur.

Det som redan påpekats av Helena Bargholtz är riktigt, och det förtydligas att understrykas. Sverige har egentligen alltid under sin moderna historia varit, är och kommer att förbli ett mångkulturellt samhälle. Samerna är ett ursprungsfolk. Finnar och finländare har funnits på det område som numera är det svenska territoriet sedan medeltiden – liksom romer och judar.

Dessa minoriteters historia i vårt gemensamma land är dock en historia som mycket har präglats av att minoriteterna satts på undantag och tidvis varit utsatta för förtryck. Samtidigt har den svenska staten och samhället kunnat nyttja deras arbetsinsatser och deras blod vid slagfälten och berikats av deras kultur och kunnighet. De nationella minoriteterna har liksom Sveriges majoritetsfolk tillsammans bidragit till att göra Sverige vad det är i dag.

Ser vi historiskt på hur minoriteterna har behandlats i vårt land kan man säga – om vi ska vara kritiska mot majoritetssvenskarnas syn – att vi understundom har haft lättare att se grandet i grannens öga än bjälken i vårt eget. Detta gäller kanske inte minst hur romer och samer har behandlats i det här landet.

Detta att de historiska minoriteterna, de som är en del av vår historia, nu lyfts fram är egentligen en del av integrationspolitikens allmänna mål om lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk, kulturell eller religiös bakgrund. Mänsklighetens historiska erfarenhet är ju att när olika kulturer möts, blandas och befruktas varandra främjas samhällenas utveckling. S.k. etniskt rena eller kulturellt avskiljande miljöer leder till inkräkthet och stagnation.

Det är också en sanning att nationell identitet, självförtroende och trygghet i den egna kulturen och historien gör att man vågar ta till sig influenser och att man vågar se de andra kulturerna och respektera dem samtidigt som man tror att man själv har något att influera med. Förtryck mot dem som är annorlunda, mot det nya och mot de som är färre hämmar hela samhällets utveckling.

På 1800-talet skrev marxismens klassiker en sanning som jag tror alla kan omfatta, även de som inte räknar sig som marxister. Det folk som förtrycker ett annat kan självt inte vara fritt. Jag tror att det ligger mycket klokskap i den meningen.

När vi nu fattar det här beslutet gäller det att vi skapar förutsättningar för att radera ut kvardröjande segregering, utstötning och fördomar. Vid ett sådant grundläggande och första beslut är det givetvis alltid svårt att göra alla avgränsningar när det gäller vilka minoriteter som ska omfattas, hur de ska omfattas osv. Men jag tror att det är tämligen väl avvägt i konventionen som avser de historiska minoriteterna, som statsrådet Messing sade.

Såväl regeringen som konstitutionsutskottet konstaterar ju också att det handlar om att vi tar ett steg i minoritetspolitiken. Man använder t.o.m. uttrycket ett första steg mot en samlad nationell minoritetspolitik. Det betyder att fler steg ska komma framdeles. Jag tror att det är viktigt att vi något tänker på dessa steg. De faller ur den diskussion som vi har fört kring den här propositionen.

Jag vill nämna något om en motion som finns i betänkandet. Där ifrågasätts det att meänkieli skulle vara ett eget språk. Detta språk skiljer sig så mycket ifrån riksfinskan att de som talar meänkieli måste gå särskilda kurser för att kunna läsa litteratur på riksfinska. Siv Holma kommer i ett senare inlägg att ytterligare utveckla hur man nu arbetar för att stärka meänkieli som ett eget språk.

Detta är som sagt en grund. Vad bör vi göra närmast? En del av de punkterna har berörts. Jag tror att ytterligare några kan läggas till. Jag ska sammanfatta detta och ta upp sju punkter som jag tror måste beaktas.

Först vill jag betona en sak som ingen har sagt förut. Vi måste skapa insatser för att stärka romernas kultur och sociala situation. Detta är kanske det folk som mest har varit på undantag genom Sveriges historia. Där gäller det fortfarande att bekantgöra kulturen, se de rika bidrag denna människogrupp kan komma med till det svenska samhället och skingra de fördomar och den utstötning som denna befolkningsgrupp fortfarande utsätts för.

För det andra tror jag att vi måste se över förvaltningsområdena för de finsktalande. Det är möjligt att man i det framtida arbetet bör ta till sig kritiken att de flesta av de finsktalande faktiskt bor i Mälardalen och Stockholm.

Jag tror att man också snart bör analysera situationen för sverigefinländarnas kulturella identitet. Det är min tredje punkt.

Den fjärde punkten skulle vara att vi ser över förvaltningsområdena för samerna. De regionala åtgärder som föreslås i propositionen omfattar alla varieteter av samiska. Men de som eventuellt har annan samisk språkvarietet än den nordsamiska och bor utanför de här förvaltningsområdena faller lite utanför detta. Det går kanske att pröva att vidga kretsen av förvaltningsområden för samerna.

För det femte bör vi konkretisera formerna för att stärka teckenspråket, och ett sådant arbete pågår väl redan, även om jag delar den uppfattning som flera talare har uttalat här att det inte är aktuellt i detta sammanhang. Här har vi ju att göra med språkligt etniska minoriteter. De som har funktionshindret att inte kunna höra kan inte betecknas som en sådan. Men likväl bör insatser göras för att stärka teckenspråkets ställning.

För det sjätte tror jag, i likhet med statsrådet Messing, att man nu får lägga energi på skolan så att det sker en ordentlig undervisning i svensk historia också sett utifrån de olika minoriteternas perspektiv.

För det sjunde gäller det också att allmänt förstärka arbetet för de minoriteter och de kulturer som inte omfattas av detta för att vi i sanning ska få ett jämlikt och i verklig mening mångkulturellt, tolerant och demokratiskt samhälle.

Anf. 29 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Den kristdemokratiska människosynen ger människan ett absolut värde. Den utgör grunden för individens personliga rättigheter och för skyddet mot alla former av övergrepp och diskriminering.

Sveriges nationella minoriteter är en levande del av det svenska samhället. Deras språk är en värdefull del av den svenska kulturen. Genom att tillerkänna dem språkliga och etniska rättigheter stärks deras självtillit och kulturella identitet.

Propositionen och betänkandet om nationella minoriteter är ett steg i rätt riktning, även om det hade varit önskvärt att förslaget hade kommit tidigare – kanske redan för 50 år sedan.

Vi har i dag att ta ställning till ett betänkande om de historiska minoriteterna i Sverige, nämligen tornedalingarna, samerna sverigefinnarna, romerna och judarna samt deras respektive språk. Språkets och kulturarvets betydelse kan inte nog understrykas när vi talar om en människas identitet och självkänsla. Det är därför glädjande att det verkar finnas en klar majoritet i Sveriges riksdag som vill anta propositionen.

Fru talman! Jag ska i mitt anförande uppehålla mig vid frågan om tornedalingarnas och svergefinländarnas rättigheter och stöd vad avser språk och kultur. Jag använder mig avsiktligt av benämningen sverigefinländare för att därigenom omfatta alla med finskt ursprung.

I Tornedalen i östra Norrbotten har vi ett eget språk, meänkieli. Meänkieli betyder vårt språk. Vetenskapliga rön har på senare tid fastlagt att detta språk talades på Nordkalotten så tidigt som på 800-talet av kvänerna. Mycket tyder på att kvänerna tillsammans med samerna tillhör ursprungsbefolkningen på Nordkalotten.

Meänkieli är ett språk som många oinvidiga och okunniga förväxlar med det finska språket. Ofta får man också höra att meänkieli egentligen är en finsk dialekt. Ingenting kan vara mer felaktigt. Kanske beror missuppfattningen på att man tidigare benämnde meänkieli tornedalsfinska. Sätillvida är språken lika att de som talar meänkieli och de som talar riksfinska kan förstå varandra, ungefär på samma sätt som vi svenskar kan förstå det norska språket och vice versa.

Under en lång tid har tornedalingarna rent av diskriminerats för sitt språks skull. Det fanns en tid i vår historia då de som talade meänkieli uppfattades som en säkerhetsrisk, därför att man inte förstod tornedalingarnas språk. Man var rädd för att tornedalingarna kunde vara allierade med ryssarna.

I skolorna var det förbjudet för barnen – långt in på 1900-talet – att tala sitt modersmål, meänkieli. Det må vara att det var förbjudet under lektionerna – vi har alltid tillhört Sverige och gått i svensk skola – men förbudet gällde också på skolgårdarna under rasterna och på vägen till och från skolan. Många är de elever i Tornedalen som fått utstå bestraffningar i form av både örflar och kvarsittningar för att några ord på meänkieli halkade ur dem. Jag är själv en av dem. Det här tillämpades i

skolan i Tornedalen långt in på 1900-talet. Om detta vill jag berätta – utan att känna någon bitterhet över det som varit.

Fru talman! Den här dagen är en historisk dag för många minoritetsgrupper i Sverige. Vi står inför ett historiskt beslut, ett erkännande av minoriteternas rättigheter och deras kultur. Den 2 december 1999 är en upprättelsens dag för många tornedalingar. Det är en dag då Sveriges riksdag erkänner att det var och är inget fel att tala det språk som våra föräldrar talade och som de lärde oss när vi var små, utan det är i stället en rikedom, ett kulturarv som man vill bevara. Som tornedaling och kristdemokrat känner jag mig stolt över att få vara med om att fatta detta beslut som erkänner minoriteternas rättigheter också i vårt land.

Vi tar i dag ett första steg i att värna de nationella minoriteternas rättigheter. Men det är också viktigt att fortsätta med att stärka den utveckling som förslaget i propositionen är en del av, inte bara inom det av regeringen föreslagna förvaltningsområdet. Reformarbetet måste fortsätta så att det blir en positiv utveckling för minoritetsspråken och minoriteternas rättigheter i hela vårt land.

Jag vill särskilt lyfta fram alla de tusentals sverigefinländare som bor och lever på olika orter i vårt land. Det är viktigt att vi också lever upp till de intentioner som framhålls i propositionen.

Jag citerar från inledningsorden i propositionen: ”Det innebär ett erkännande av Sveriges nationella minoriteter och deras språk och att minoritetsspråken ges stöd för att hållas levande. Förslagen är avsedda att lägga en grund för en samlad svensk minoritetspolitik.”

Fru talman! Jag står bakom samtliga kristdemokratiska yrkanden, inklusive min egen motion, men nöjer mig för tids vinnande med att yrka bifall till reservation 5, som också Björn von der Esch tidigare gjort.

Anf. 30 PAAVO VALLIUS (s):

Fru talman! När Sveriges riksdag i dag behandlar frågan om en samlad svensk minoritetspolitik med inriktning på skydd för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken kan man tala om ett historiskt beslut.

Det är första gången som Sveriges riksdag officiellt erkänner och bejakar det faktum att det i landet vid sidan av det svenska språket av hävd också talats samiska, meänkieli, finska, jiddisch och romani chib. Det svenska kulturarvet är sammanflätat av dessa språkgruppers kulturer, som under århundraden berikat varandra och tillsammans bidragit till att utveckla Sverige kulturellt och ekonomiskt.

Genom den nationella minoritetspolitiken åtar sig det svenska samhället att ge sina nationella minoriteter det stöd och det skydd som behövs för att dessa ska kunna bevara sitt språk och sin särart levande.

Fru talman! Införandet av den nationella minoritetspolitiken har således en stor principiell betydelse beträffande synen på Sverige av i dag och dess historia. Men beslutet har också ett vidare nordiskt och europeiskt perspektiv.

I och med att även Danmark, Norge och Finland erkänt sina nationella minoriteter höjs minoritetsgruppernas status som kulturbärare i Norden. Nya språk- och kulturband kan knytas och nya kontaktytor bildas. Norden kommer att befästa sin ställning som ett område med en uttalad vilja att vårda och bevara sin språkliga och kulturella mångfald.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

I en värld med växande internationalisering är det en självklarhet att de små språkområden till vilka de nordiska språken kan räknas stöder varandras strävan att hålla fast vid sin särart.

För kontakter mellan Sverige och Finland betyder den aviserade nationella minoritetspolitiken att det trauma som tidvis skavt det goda samarbetet länderna emellan är historia. Det trauma som orsakades av att Sverige som följd av freden i Fredrikshamn år 1809 miste sin östra rikshalva och den finskspråkiga befolkningen delades på två riken är över. Genom införandet av den nationella minoritetspolitiken i Sverige förstärks även den svenskspråkiga minoritetens ställning i Finland samtidigt som samarbetsmöjligheterna ytterligare ökar.

I ett europeiskt perspektiv handlar detta riksdagsbeslut i grunden om att Sverige åtar sig att underteckna och ratificera två av Europarådet antagna konventioner, nämligen Europarådets minoritetsspråks- och ramkonventioner. Av dessa syftar språkkonventionen till skydd för de mindre använda språken i Europa och ramkonventionen till skydd för de nationella minoriteterna.

Genom att ratificera Europarådets konventioner tillhör Sverige de åtta europeiska nationer, vilka genom att erkänna sina nationella minoriteter och sina minoritetsspråk burit sitt ansvar om minoriteternas rätt till sitt språk och sin kultur. Därmed har man även på denna punkt uppfyllt de grundläggande krav på mänskliga rättigheter av vilka minoriteternas rättigheter är en viktig del. Genom ratificeringen av två internationellt betydande konventioner kommer Sveriges arbete för mänskliga rättigheter att få nya dimensioner.

Fru talman! KU:s betänkande nr 6 utgör ett första steg mot en samlad nationell minoritetspolitik. Beslutet bildar en ram och inger en färdriktning samtidigt som det förhoppningsvis förstärker identiteten och viljan hos individer som tillhör de nationella minoritetsgrupperna att arbeta för bevarandet av sina språk och kulturer på lång sikt.

Förutom de principiella utgångspunkter som jag inledningsvis berört finns det trots allt en del brister i betänkandet – brister som kommer att försvåra det konkreta arbetet hos minoriteterna. Då tänker jag framför allt på de rikstäckande åtgärder som redovisas i betänkandet.

För att en minoritetsgrupp ska kunna överleva på lång sikt är inläringen av modersmålet en förutsättning. Utan ett väl organiserat skolsystem är det svårt att lära sig modersmålet från grunden och utveckla en aktiv tvåspråkighet. När det gäller modersmålsstöd i förskolan och undervisning i och på modersmål i grundskolan visar den tillgängliga statistiken en nedslående utveckling. Med tanke på detta borde betänkandet innehålla mera långtgående utfästelser utan att för den skull begränsa den kommunala friheten.

Konstitutionsutskottet har visserligen lyssnat på kritiken från representanter för minoritetsgrupperna – och det ska utskottet ha beröm för. Men jag befarar att skrivningen inte räcker till.

En annan viktig fråga för en levande minoritet är möjligheten att utöva sin egen kultur. Då tänker jag både på amatör- och professionell kultur. En minoritetsgrupp som saknar institutioner som skapar och förmedlar högklassig kultur väger enligt min mening lätt. Kulturfrågorna är i detta betänkande föremål för få konkreta åtgärder. Även det ekono-

miska stödet som utlovas är med tanke på minoriteternas storlek för blygsamt.

Hos minoritetsgrupperna finns uttalade förhoppningar om att det vid genomförandet av den nationella minoritetspolitiken skapas en dialog mellan regeringen och representanter för de nationella minoriteterna i frågor som berör t.ex. förskola, grundskola, kultur, medier, folkbildning och äldreomsorg.

Fru talman! I detta sammanhang vill jag nämna en av grupperna som tillhör de nationella minoriteterna – romerna. Denna grupp har i flera avseenden stått utanför de åtgärder som riktats till de övriga grupperna. Ett tydligt exempel på detta är skolans område. En stor del av de svenska romerna saknar en tillräcklig utbildning och därmed modersmålskunnig, utbildad personal på flera nyckelområden, t.ex. lärare, elevassistenter och vårdpersonal. En positiv särbehandling av den romska minoriteten bör därför ges en hög prioritet.

En annan grupp som nämns vid namn i betänkandet, men som lämnas utanför den nationella minoritetspolitiken, är finlandssvenskarna i Sverige. När uttrycket sverigefinnar brukas i regeringens proposition har inte regeringen berört frågan om finlandssvenskarna i Sverige. Även om finlandssvenskarna inte talar finska kan man inte utesluta den delen av folkgruppen ur ramkonventionens bestämmelser.

Både socialförsäkringsutskottet och konstitutionsutskottet gör den bedömningen av regeringens proposition att den delen sverigefinnar som inte talar finska – finlandssvenskarna – inte skulle omfattas av minoritetsspråkskonventionen och inte heller bör anses omfattade av åtagandena enligt ramkonventionen. Allt detta med hänvisning till regeringens proposition.

Fru talman! Detta är enligt min mening en felaktig tolkning av utskottet. I propositionen räknar man upp kriterier som bör vara uppfyllda för att en grupp ska betraktas som en nationell minoritet och därmed omfattas av ramkonventionen. Finlandssvenskarna som en del av den finska befolkningen i Sverige uppfyller alla de kriterier, utom språket, som nämns

- grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke dominerande ställning i samhället,
- religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet. Endast ett av de uppräknade särdragen måste föreligga men de särdrag som gruppen uppvisar måste i något väsentligt avseende skilja den från majoriteten,
- självidentifikation. Den enskilde såväl som gruppen ska ha en vilja och strävan att behålla sin identitet,
- historiska eller långvariga band med Sverige.

Därför omfattas, enligt min mening, finlandssvenskarna i Sverige av Europarådets konvention för nationella minoriteter.

Min förhoppning har varit att man i betänkandet i stället för termen ”sverigefinne” skulle talat om sverigefinländare. Det är ju otvivelaktigt så att den finlandssvenska gruppen inom sig bär en sverigefinländsk

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

kulturtradition och uppfyller de flesta av de punkter genom vilka en nationell minoritet definieras i betänkandet.

Av den anledningen är jag tvungen att avstå från att rösta bifall till majoritetens förslag beträffande termen sverigefinländare i utskottets hemställan punkt 4 angående yrkande 2. I detta fall väljer jag att helt avstå från att rösta.

I övrigt yrkar jag bifall till konstitutionsutskottets hemställan i betänkande.

Fru talman! Till sist vill jag som en representant tillhörande de aktuella minoritetsgrupperna tacka regeringen och riksdagen för det allvar med vilket framtagandet av den nationella minoritetspolitiken har behandlats. Det handlar om en betydelsefull fråga som berör de flesta samhällssektorer.

Jag vill i detta sammanhang också tacka de otaliga representanterna för de nationella minoriteterna för den konstruktiva dialog som varit rådande under framtagandet av de principer som ligger till grund för det aktuella betänkandet. En sådan dialog lovar gott inför det fortsatta samarbetet som är nödvändigt i det fortsatta arbetet för ett språkligt och kulturellt rikare Sverige. Tack!

Anf. 31 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag vill börja med att rikta ett särskilt tack till den socialdemokratiska regeringen, till Vänsterpartiets representant Kenneth Kvist och till Miljöpartiets företrädare för att de kommit överens om att i propositionen föreslå att meänkieli och jiddisch ska ges erkännande som minoritetsspråk. I det sammanhanget behöver man kanske också ställa frågan om inte sydsamiska som språk behöver samma särskilda erkännande.

Fru talman! I betänkandet behandlas min och Stig Erikssons enskilda motion med rubriken "Fortsatta steg för en samlad minoritetspolitik" på väntat sätt. Vi var mycket väl medvetna om att vi kom med förslag på ett område som ännu inte vunnit allmänt erkännande. Jag vill ändå påstå, och jag gör det även å Stig Erikssons vägnar, att riksdagen kommer att ta ett historiskt beslut av stort värde när den erkänner de nationella minoriteterna.

Vi tornedalingar är en av de minoriteter som äntligen får ett officiellt erkännande. Det är också värdefullt att vårt språk meänkieli erkänns som minoritetsspråk. Det är en klar förbättring i förhållande till Minoritetsspråkskommitténs ursprungsförslag.

Jag är också väl medveten om att det finns olika uppfattningar i frågan om meänkieli är ett eget språk eller inte. Det har också pågått en livlig debatt i Tornedalen om detta. Bl.a. har anförts argument som att erkännandet av meänkieli skulle förstärka skillnaderna mellan den svenska delen av Tornedalen och den finska. Den farhågan anser jag inte har någon reell grund. Jag anser att erkännandet kommer att få motsatt effekt. Äntligen behöver tornedalingar som talar meänkieli inte be om ursäkt eller känna sig underlägsna för att de inte behärskar riktig finska. Meänkieli är ett riktigt språk, och därmed kan de som talar meänkieli och de som talar standardfinska känna samma stolthet och självkänsla för att språken har samma värde genom att också meänkieli fått ett officiellt erkännande.

Jag anser, som också en del forskare har framfört, att en funktionell eller fullständig analfabetism i modersmålet inverkar negativt på individens socioekonomiska status. Det är ett förhållande som gäller generellt. Huruvida t.ex. Tornedalen ska kunna få en mer gynnsam näringspolitisk utveckling är beroende av den självkänsla som tornedalingarna har. Att det egna språket är godkänt är en avgörande faktor för denna självkänsla.

Fru talman! Jag hade förmånen att representera Vänsterpartiet i sektion två av Minoritetskommitténs arbete. Jag skrev där i ett särskilt yttrande att det är viktigt att hörsamma vad tornedalingarna själva anser om språket. Deras representant i denna kommitté hävdade att meänkieli skulle ses som ett eget språk. En av experterna, Henning Johansson, hade samma uppfattning. Jag anser att hans analys är en god grund att stå på för att ge meänkieli statusen som ett eget minoritetsspråk.

Vi har två minoriteter som liknar varandra: sverigefinnar och tornedalingar. Dessa minoriteter kvalificerar sig utifrån sina specifika förutsättningar till att få statusen nationell minoritet. Som en konsekvens av detta måste också deras språk skiljas åt till gagn för de båda minoriteterna. Det får inte bli en falsk motsättning mellan dessa minoriteter. Båda minoriteterna måste ges utrymme att utveckla sitt språk, sin kultur och sin historia.

För tornedalingarnas del pågår det en livlig verksamhet. En grammatikbok gavs ut för ett par år sedan. Språkkurser ges både i lokalradioregi och i studiecirkelform. Här vill jag lyfta fram Pajala kommun som en föregångskommun. Den har redan beslutat att förbereda personalen inom förskola och grundskola för att möta behoven av kunskaper i meänkieli.

Det finns en mångfald av olika kulturella aktiviteter som t.ex. har lett till att böcker skrivs och musikteater spelas på meänkieli. I somras såg jag ett av de senaste exemplen – *Iloinen lohi* eller *Den lyckliga laxen*. Allt detta är exempel på vad den nya synen på tornedalingarna betytt för att erövra tillbaka den självkänsla som staten och samhället genom språkförtrycket tog ifrån dem.

Fru talman! Jag anser att det är viktigt att lyfta fram att denna proposition handlar om rättigheter och inte om tvång för den enskilde. Däremot är både ratificeringen av de två nämnda konventionerna och att det finns en regional lagstiftning något som stärker dem som vill ta i anspråk de rättigheter som följer av att tillhöra en nationell minoritet.

Det är viktigt att fortsätta arbetet med att utveckla den samlade minoritetspolitiken. En bra grund är lagd, men erkännandet av de nationella minoriteterna och deras språk innebär ett stort ansvar för Sveriges riksdag att också bevaka och fortsatt skapa goda förutsättningar för en medveten minoritetspolitik.

I detta sammanhang vill jag särskilt lyfta fram vikten av att bevaka de nationella minoriteter som inte har ett eget förvaltningsområde, vilket många av talarna har varit inne på. Då tänker jag speciellt på sydsamererna, som företrädesvis finns i Krokoms, Storumans och Strömsunds kommuner. Jag tänker också på sverigefinnarna, som företrädesvis finns i Mälardalen och i västra Götaland. Jag tänker vidare på judar och romer och kanske framför allt på de minoriteter som är små och som relativt sett saknar makt och inflytande. Där har vi i riksdagen en mycket viktig funktion att fylla.

Jag anser att det är viktigt att de strävanden som finns i propositionen följs upp och utvärderas på ett aktivt sätt. Erkännandet av de nationella minoriteterna är ett historiskt genombrott, och vi har ett särskilt ansvar för att åtgärderna får avsedd effekt även för dem som saknar ett särskilt uttalat förvaltningsområde.

Fru talman! Stig Eriksson och jag har framfört en rad förslag i vår motion, bl.a. att varje erkänd nationell minoritet bör få utrymme på ett av universiteten eller en av högskolorna i landet i syfte att stärka denna minoritets kultur, historia, språk och traditioner. Vi har vidare föreslagit att en folkhögskola skulle kunna bli kulturcentrum för respektive nationell minoritet. Vi månar särskilt om de nationella minoriteter som saknar ett eget förvaltningsområde, och för dem fyller förskoleverksamheten och grundskolan viktiga funktioner för barnen. Här bör det finnas ett mer aktivt stöd från statens sida.

Det här är ett nationellt ansvar, och det ansvaret ska inte överlämnas till privata intressen. Det skapar segregation i stället för integration.

För de minoriteter som hamnar utanför förvaltningsområde är det viktigt att de äldre får äldreomsorg på sitt eget språk. Det får inte fastna i byråkratiska hinder, i resursbrist eller i argumentet att det kostar för mycket.

Jag har noterat att vårt förslag att presstödsreglerna för tidningar som dagligen ger ut en eller flera sidor på ett av minoritetsspråken ska förändras så att dessa tidningar får ett bättre stöd kan bli tillgodosett i en utredning som håller på att se över presstödsreglerna.

Vi har vidare uttryckt önskemål om textresor på minoritetsspråk i TV. Också detta förslag kan på sikt vinna gehör, speciellt med hjälp av ny teknik.

Vi har också skrivit om statligt stöd till litteratur och kulturtidskrifter och övrig kulturverksamhet till de nationella minoriteterna. Jag vill tolka skrivningarna i betänkandet positivt. Om förhoppningarna inte infrias kommer jag naturligtvis att uppmärksamma det för att få en ändring till stånd.

Avslutningsvis hoppas jag, fru talman, att statsrådet Ulrica Messing kan ta till sig de invändningar jag har som viktiga synpunkter att arbeta vidare på för att få en ännu bättre samlad minoritetspolitik.

Anf. 32 BENGT NISKA (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till hemställan i betänkandet *Nationella minoriteter i Sverige*.

Det känns överkligt att stå här i Sveriges riksdag efter att ha begärt ordet i detta ärende. Jag började för 40 år sedan gå i skolan inom det språk- och kulturområde som här speciellt har nämnts. Språket var meänkieli, och det faktum att det språket var förbjudet i skolan medförde i många fall – också i mitt fall – att man under det första skolåret var hemfallen åt tystnad.

Språket var alltså belagt med skam. Kvarsittning och hot om sänkning av betyg i uppförande och ordning var metoder som tillämpades.

Jag hoppas, och jag tror, att den tidens pedagogik var ett utslag av bristande förståelse för och kunskap om barn och deras behov. Onekligen kan jag konstatera att det har hänt mycket på detta område när jag tro-

ligtvis senare här i dag kan vara med och besluta att detta är ett eget språk.

Fru talman! När vi nu här i dag ska besluta om erkännandet av fem nationella minoriteters språk och kultur så har det återverkningar på en rad områden. Självkänslan och identiteten som har att göra med ursprunget får en helt annan utgångspunkt. Skammen och förnekelsen som på många håll förekommit förpassas till historien.

Exempelvis kommer kulturlivet att utvecklas med utgivning av böcker, radio- och TV-tid, teaterverksamhet m.m. Naturligtvis är det i detta sammanhang viktigt att de åtgärder som betänkandet framhåller utan dröjsmål börjar realiseras.

Jag vill också nämna en annan sak. Åtminstone två av de minoriteter som kommer att erkännas, tornedalingar och samer, är i huvudsak belägna inom det område som i regionalpolitiska sammanhang kallas för stödområde 1. Jag är övertygad om att dagens beslut kommer att ha positiva effekter på bl.a. näringslivsutvecklingen. Människor som känner stolthet över sin bakgrund, sitt språk och sin kultur och även får ett erkännande för detta, utvecklar delaktighet, och alldeles säkert växer det upp företag och entreprenörskap av detta.

Jag är alltså mycket glad, fru talman, att jag får vara med och fatta detta beslut. Än en gång yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet om nationella minoriteter i Sverige.

Anf. 33 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänker säga ett par ord om vår historiska kunskap om vår ursprungsbefolkning, därför att frågan om hur man kan undvika att konflikter trappas upp och vilka mönster spänningar mellan grupper tar kan ge insikt om hur rätt ingripande i en situation kan avvärja upptrappning. Den här principen om konfliktlösning borde vara vägledande för staten och för berörda parter liksom för partier, tycker vi i Miljöpartiet.

Ytterst handlar det om att välja samhällsklimat. Människor med trygg identitet och självrespekt kan samsas, ha utbyte av varandra och erkänna varandras behov.

Samernas historia i Sverige är tyvärr mer en historia av förtryck och förnekelse av identitet. Det svenska samhället behöver därför, tycker vi i Miljöpartiet, en folkbildning om samer och den samiska kulturen, Sveriges kolonisering av Sápmi och vad ratificeringen av ILO-konventionen innebär egentligen. Vi vill alltså ha en nationell informationskampanj, och vi ser den som en viktig del i en konfliktlösningsstrategi.

Bildningsinnehållet ska styras från samernas egna referensramar, men här får vi inte glömma en viktig och naturlig samarbetspartner: våra läns museer. De har också kunskap om nybyggarnas historia på 1600-talet. Det är den samlade kunskapen som behövs, dvs. en gemensam kunskapsuppbyggnad och bildning.

År 1673, fru talman, kom det första plakatet som gav stora förmåner till nybyggare. Den grundläggande kristna etiken på den tiden var att Gud hade gett de kristna rätten att bosätta sig var som helst där det fanns plats. Den befolkning som fanns där nybyggarna slog sig ned förlorade sin rätt till marken eftersom de inte odlade den och därför inte förbättrade markens tillstånd. Under 1700-talet hittar vi också beskrivningar av samer där de jämfördes med tattare och zigenare, grupper som var starkt

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Nationella minoriteter
i Sverige*

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

hatade av bondebefolkningen. Den här bilden hade skapats av att fattiga samer, som hade förlorat sina marker, tvingades driva omkring på landsbygden där de försökte försörja sig med tiggeri och diverse handel.

När det är möjligt för en kammaråklagare 1999 att avstyrka en förundersökning om hets mot folkgrupp när det gäller en bildekal där det stod Rädsla en varg – skjut en same, ja, då är botten nådd. Nu kommer ärendet att överprövas, men för att riktigt förstå vidden av det förtryck, ibland med starka rasistiska inslag, som växt fram med åren, måste vi tillbaka till tiden före svenskt kristnande.

Och, fru talman, det är dags för statsminister Persson att ta sig an frågan. Vi måste ödmjukt fördjupa vår egen kunskap och städa upp i vårt eget land. Det kommer att ta tid, men vi måste börja *nu*, fru talman, för att det är vi, samhället, staten, som har ställt till det!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 9 §.)

6 § Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Föredrogs

bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU1

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande (prop. 1999/2000:1 delvis).

Anf. 34 INGA BERGGREN (m):

Fru talman! Utgångspunkten för en fungerande boendepolitik ska vara människors egna önskemål, behov och prioriteringar, olika i olika skeden av livet. Det är därför viktigt att boendepolitiken utformas så att människor ges möjligheter att påverka det egna boendet, inte hindras att välja den bostad de önskar: hyres- eller bostadsrätt, ägarlägenhet eller eget hus. De som vill äga och ta eget ansvar för sin bostad ska ges rimliga möjligheter. I det egna ägandet ligger såväl trygghet som inflytande.

Efterfrågan måste ges möjlighet att styra – inte politiska beslut över huvudet på folk eller byråkratiska regler och detaljreglering. I ett särskilt yttrande anger vi moderater dels den inriktning av den ekonomiska politiken, budgetpolitiken och de budgetramar för 2000 som vi förespråkar men som redan fallit, dels våra förslag inom utgiftsområde 18, som ska bedömas utifrån vad jag just nu sagt i min inledning. Moderaterna deltar därför inte i beslutet under mom. 1.

Jag har dock några kommentarer. Trots att det finns problem på bostadsmarknaden, är regeringens defensiva förhållningssätt svårförståeligt. Några förslag till lösningar presenteras inte alls i budgetförslaget. Är det skilda uppfattningar inom regeringen om fastighetsskatten, hyressättningssystemet eller allmännyttan som gör att regeringen har lagt locket på för bostadspolitik? Eller är det rent av passivitet och oförmåga hos regeringen att fatta beslut som gör att de boende lämnas i sticket?

Regeringen och utskottsmajoriteten hänvisar till utredningar av skilda slag, Fastighetsbeskattnings- och fastighetstaxeringsutredningen och utvärdering av bruksvärdessystemet och allmännyttan är några exempel. Att införa ett straffsystem för kommuner som söker lösa sina ekonomiska

svårigheter genom omstrukturering av sina kommunala bostadsbolag klarar man av.

Det är absolut inte rimligt att i genomsnitt mer än 30 %, för en del nästan hälften, av den disponibla inkomsten går till boendet. Fastighets-skatten är så hög att den ställer till med problem för många hushåll. Den drabbar hyresgäster och bostadsrättshavare, inte bara småhusägare i attraktiva områden. Det är därför bra att utskottet i enighet har beslutat om en hearing om fastighetsskatten och boendekostnaderna. Den blir visserligen något sent genomförd, nämligen först i början av nästa år.

Nu vill jag passa på att uttrycka min glädje över att statsrådet Lövdén är här när vi diskuterar bostadspolitiken. Då kan vi ha en ordentlig runda senare.

Jag har en påminnelse. Riksdagen beställde i våras av regeringen förslag om ägarlägenheter. När kommer detta, Lars-Erik Lövdén? Nog borde regeringen ha kunnat åstadkomma något sådant på sju åtta månader. Regeringens förhållande måste upphöra. Medborgarna kräver svar i olika boendefrågor. Som företrädare för folket begär jag nu att regeringen efterkommer fattade riksdagsbeslut och snarast lägger fram förslag om ägarlägenheter på riksdagens bord.

Låt mig så presentera den moderata boendepolitiken. Syftet är att alla ska få goda förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader i en stimulerande och trygg miljö. Boendemiljön ska bidra till värdiga levnadsförhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar. Vi vill att människorna själva ska styra vad som ska byggas och hur. Hyres- och ägarlägenheter, bostadsrätter och egnahem bör blandas på ett efterfrågat och naturligt sätt. Variation och mångfald kommer då att finnas på bostadsmarknaden. Därmed motverkas negativ segregation och utanförskap. För att uppnå dessa mål måste skatterna sänkas, avregleringen fortsätta och eget ägande möjliggöras för fler. I reservation 1 under mom. 2 anger vi bostadspolitikens inriktning, och jag yrkar härmed bifall till denna reservation.

Jag vill utveckla tre punkter. De handlar om kommunernas roll i bostadspolitiken, om bostadsbyggandet och boendekostnaderna.

I diskussionen om de kommunala bostadsföretagen vill jag bestämt hävda den grundlagsfästa kommunala självstyrelsen. För att kommunerna ska kunna fullgöra sin roll så effektivt som möjligt med medborgarnas bästa för ögonen är det demokratiskt valda företrädarna för kommunen som ska fatta de viktiga lokala och vardagsnära besluten så att den gemensamma välfärden blir bra. Det är fullständigt orimligt att staten med hjälp av sanktioner bakbinder de kommuner som vill sälja sina bostadsföretag. Med avseende på de ekonomiska risktaganden som ägande av bostadsföretag kan innebära är det naturligt att överväganden och beslut också fattas på kommunal nivå. Med de skilda förutsättningar som finns i Sveriges kommuner innebär det att lösningarna måste bli olika. Kommunerna betackar sig för den statliga inblandningen. Kommunerna måste omedelbart återfå rätten att besluta över sin egendom. Strafflagstiftningen mot kommunal självstyrelse ska genast tas bort.

Det som krävs för att få i gång ett ökat bostadsbyggande där det behövs och en bostadsmarknad i allmänhet i balans är bl.a. sänkta skatter på byggande och boende, ändringar i skatteutjämningsystemet, ändrade regler för hyressättningen och förenklingar i planlagstiftningen. Natur-

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

ligtvis skulle en ograverad kommunal självbestämmanderätt över sina bostadsföretag också bidra till en bostadsmarknad i balans.

Utgångspunkten för åtgärderna bör vara människors önskemål. Den politiska styrningen har gång efter gång visat sig snedvridda bostadsförsörjningen och dessutom hindra nödvändig omstrukturering. Bostadsmarknaden och byggandet har satts i vänteläge. Politisk klåfingringhet har lamslagit bl.a. byggandet av hyresrätter i Stockholm. En politiskt fastställd hyresnivå som kraftigt understeg produktionskostnaden har starkt bidragit till detta.

Byggbranschen är initiativtagare till det som faktiskt byggs. Skälet är förstås möjlig lönsamhet parad med lyhördhet för den efterfrågan som finns. Byggandet av det låga antalet hyresrätter är naturligtvis bekymmersamt, eftersom boendeformen efterfrågas. Framför allt fyller hyresrätter en funktion för unga människor som är rörliga och för äldre som uppskattar den service som boendeformen erbjuder.

En alltmer förändrad arbetsmarknad kan även den innebära ökad efterfrågan på ett tidsbegränsat boende utan större kapitalinsatser. Bristen på bostäder för studerande vid universitet och högskolor är också ett av flera tecken på en dåligt fungerande bostadsmarknad. Orsakerna till denna bristsituation är till stor del desamma som de förhållanden som påverkar bostadsmarknaden i övrigt. De generella åtgärder för en bättre fungerande bygg- och bostadssektor som förs fram av oss moderater är därför giltiga även för att åtgärda problemen med studenternas bostadssituation. Åtgärder som sänkt skattetryck inom sektorn, bosparande och flexibla regler för standard och för hyressättning skulle bidra till att förbättra förutsättningarna för byggande av alla typer av bostäder och till en ökad rörlighet på bostadsmarknaden.

Det är inte bara regeringen som är passiv. Samma tövan visar också majoriteten i utskottet. Tala åtminstone om för regeringen och Lars-Erik Lövdén, Lennart Nilsson, att det är bråttom att göra något konkret.

Jag vill ta upp frågan om boendekostnaderna. För många låginkomsttagare går mer än hälften av disponibel inkomst till boendet. Bara fastighetsskatten motsvarar ungefär en månadshyra av tolv. Kostnaden för bostaden har ökat snabbare än konsumentprisindex. Vi betalar förhållandevis mycket för att bo i Sverige i jämförelse med andra länder. Särskilt svårt är det för människor med knappa marginaler. För många är det i dagsläget omöjligt att klara sig utan bostadsbidrag. Detta individuella bostadsstöd har därför blivit ett nödvändigt instrument för att motverka de effekter som de höga skatterna orsakar. Samtidigt illustrerar den utformning bostadsbidragen i dag har den rundgång som präglar statens agerande gentemot familjer och enskilda.

Åtgärder måste till för att växla dagens bidrag mot sänkt skatt. Målet bör naturligtvis vara att den enskilde ska kunna leva på sin lön utan att vara beroende av bidrag. Som ett led i en sådan utveckling bör en samordning av bostadsbidragen och övriga social- och/eller familjepolitiska åtgärder komma till stånd. Det helhetsgrepp som detta ger över den ekonomiska situationen för berörda hushåll är en nödvändig förutsättning för att den av oss förordade växlingen av bidrag mot sänkt skatt ska kunna inledas.

I avvaktan på en sådan, bättre, ordning anser vi att nuvarande regler måste justeras enligt följande: Hushållsinkomsten ska ligga till grund för

bostadsbidragen. Ytnormen ska helt avskaffas. Barnpension ska inte ingå i den bidragsgrundande inkomsten.

Till slut: Det allra främsta för en väl fungerande bostadspolitik är, och förblir, en hållfast allmän ekonomisk politik med sänkt skattetryck. Det ger de bästa förutsättningarna för människors trygghet och välfärd. En bra politik för de boende är att fastighetsskatten sänks och tas bort i takt med att bostadssubventionerna avvecklas, att hyressättningssystemet reformeras, att sanktionerna mot kommuner som säljer sina bostadsbolag omedelbart tas bort, att det kommunala ägandet av bostadsföretag på sikt avvecklas, att bostadssparandet stimuleras, att bostadsrättens ställning stärks och att ägarlägenheter införs också i Sverige.

Härmed yrkar jag, som sagt, bifall till reservation 1, samtidigt som jag vill framhålla att jag står bakom övriga moderata reservationer och vårt särskilda yttrande.

Anf. 35 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Också jag vill börja med att hälsa minister Lövdén välkommen hit. Det är roligt att vi nu har en minister som intresserar sig för de bostadspolitiska frågorna.

Dagens debatt behandlar utgiftsområde 18 – inte dess totala ram, utan fördelningen av områdets olika anslag. Debattordningen för budgeten medger inte något annat. Därför är denna debatt kanske mer intressant som en allmän bostadspolitisk debatt än som en budgetdebatt.

Vänsterpartiet står naturligtvis bakom budgetbetänkandet i dess helhet men det hindrar inte att vi tycker att bostadspolitiken behöver förstärkningar på flera områden, både ekonomiskt och lagstiftningsmässigt.

Jag kan konstatera att oppositionen föreslår mindre pengar, färre regler och en förenklad lagstiftning på flera områden, alltså mer av marknadsanpassning och en större efterfrågestyrning utifrån individens betalningsförmåga. Den vägen tror inte vi på. Den rimmar inte heller med den portalparagraf som alla utom moderaterna ställt sig bakom, nämligen allas rätt till en god bostad till ett rimligt pris – bostaden som en social rättighet.

Vi i Vänsterpartiet är oroade över den låga nyproduktionen av bostäder, framför allt när det gäller hyresrätten, men också över tillgången på studentbostäder. Även ombyggnationen ligger på en alldeles för låg nivå, vilket sammantaget enligt Byggentreprenörerna sedan 1995 leder till att bostadsbeståndets värde sjunker – en viktig fråga eftersom detta värde rör sig om ca 2 000 miljarder och är en stor del av den svenska förmögenheten.

Vänsterpartiet har tidigare i motioner föreslagit investeringsstöd för både nyproduktion och ombyggnation dels för att få ned produktionskostnaderna, dels för att hyresnivåerna inte ska öka. Det gäller främst hyresrätten som vi anser missgynnas mest med 90-talets bostadspolitik och där bor de mest utsatta befolkningsgrupperna.

Utskottets majoritet delar Vänsterpartiets oro inför en begynnande bostadsbrist och ett bristande underhåll i det befintliga beståndet och förväntar sig att regeringen återkommer med förslag som sätter fart på bostadsproduktionen.

Man hänvisar till en rad utredningar, som alla håller på med sin del av bostadspolitiken, och till Boverkets rapport och Ulf Adelsons uppdrag

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

för ett ökat bostadsbyggande i Stockholmsregionen. Det mesta i utredningsväg riktar sig mot kommunernas roll och ansvar och till väldigt liten del mot statens ansvar, förutom när det gäller fastighetskattefrågan.

Kärnan i problematiken är dock själva boendekostnaden. Det är den som man bör utgå från när man fokuserar problematiken runt allas rätt till en god bostad till ett rimligt pris. Då måste alla intressenter inom bostadspolitikens område ta sitt ansvar, inte minst staten.

Vänsterpartiet håller fast vid sitt krav på en boendekostnadsdelegation som har som främsta uppgift att komma med förslag som håller nere hyresnivåerna. Staten ska ta sitt ansvar. Det kan gälla fastighetsskatt, räntebidragsregler, investeringsbidrag m.m. Kommunerna kan bidra med en annan markpolitik och sänkta avgifter. Byggherrarna får se till att följa byggprocessen på ett effektivare sätt och ställa högre krav på entreprenörerna. De boendes organisationer och samhällsintressena måste tidigt komma in i byggprocessen för att förhindra fusk och felaktigheter som det i ett senare skede kostar stora pengar att rätta till.

Ett samhällskontrakt runt dessa frågor, med sikte på lägre boendekostnader, skulle vara delegationens slutmål. Utskottet påtalar behovet av en större samordning där synpunkter från de olika aktörerna inom bostadssektorn tas till vara. Varför inte låta dem träffas inom ramen för det uppdrag jag nyss beskrivit i ett tillkännagivande till regeringen i stället för att jag nu, fru talman, måste yrka bifall till reservation nr 8?

När det gäller studentbostäder är det ännu tydligare att staten bör ta ett större ansvar. Regering och riksdag sätter höga mål för att de högskolestuderande ska bli betydligt fler, och en utbyggnad av högskolan sker i snabb takt. Tyvärr hänger inte bostadsproduktionen med i de svängarna eftersom det inte går att producera bostäder med rimliga hyror som de studerande har råd att efterfråga. Inte heller det studiebidragssystem som ska gälla framöver ger de studerande en bättre ekonomi – med undantag av att de studerande tillåts tjäna mer pengar.

I våra grannländer Norge och Danmark ger staten betydligt bättre villkor för produktionen av studentbostäder. I Norge står staten för 60 % av den totala produktionskostnaden, och i Danmark står staten för 80 % och kommunen för 20 % av räntekostnaden.

Att studera på högskola är fortfarande i högsta grad en klassfråga. Vi får inte förstärka den genom att boendet också utgör ett hinder för de betalningssvaga. Lösningen är inte heller att försämra boendestandarden för dessa grupper eller att dra ned på tillgängligheten. Även de handikappade måste ha rätt att studera. Riksdag och regering måste komma med förslag som leder till lägre produktionskostnader för den här typen av boende.

Sten Lundström kommer i sitt anförande här att ta upp en rad boendesociala frågor. Därför ska jag endast beröra bostadsbidragsfrågan.

En majoritet av bostadsbidragstagarna är arbetslösa, socialbidragstagare eller studerande. Därför är det viktigt att uppmärksamma deras situation med osäkra inkomster som kan variera stort under året och som gör att många har fått stora återbetalningskrav när bidragen stämts av mot den deklarerade inkomsten.

Den förändring som genomfördes i våras riktar sig till ett litet fåtal bidragstagare som i praktiken bedömts vara beroende av socialbidrag för en lång tid framöver. Vi reserverade oss till förmån för den motion som

vi hade skrivit och menade att man måste ta betydligt större hänsyn till tidigare nämnda grupper. Vi fick inte gehör för våra synpunkter då. Därför är det glädjande att utskottsmajoriteten nu tycker att dessa frågor ska utredas och att regeringen ska återkomma med förslag i vårpropositionen.

Våra förslag rör möjligheten till eftergift vid återbetalning, tillfälliga inkomster som egentligen är till för en annan tidsperiod och barns inkomster.

I Danmark finns det ett system som ger utrymme för en viss inkomstdifferens i förhållande till deklarerad inkomst och som ställer lägre krav på återbetalning av bidrag.

Ett sådant förslag bör utredas närmare, det skulle gynna tillfälligt arbetslösa, socialbidragstagare och studerande som går från studier till jobb eller tvärtom. Ett avgångsvederlag eller en husförsäljning kan ge tillfälliga inkomster som egentligen är avsedda för en annan tidsperiod än det år som är kopplat till bostadsbidraget. Barns förmögenhet kan i vissa fall vara spärrade från användning, men betraktas ändå som användbar tillgång när bostadsbidragen ska beräknas. Vi vill dessutom göra det möjligt för försäkringskassorna att bättre kontrollera förmögenhetsuppgifter i bostadsbidragssammanhang.

Vi delar även Centerpartiets uppfattning när det gäller rätten till bostadsbidrag vid delad vårdnad, reglerna bör vara lika för båda vårdnadshavarna. Vi har tidigare motionerat i frågan, men eftersom vi har en budgetuppgörelse med Socialdemokraterna och Miljöpartiet kan vi i nuläget inte stödja det förslaget.

Till sist några ord om byggforskningen och dess resurser. Forskningen runt det ekologiskt hållbara boendet är oerhört viktigt inför framtiden, inte minst därför att bostäderna använder ca 40 % av den energi som förbrukas i Sverige.

Bostadsutskottet lyckades få igenom en ökning av medel för forskningen för 1999 med 50 miljoner kronor som nu permanentats för de kommande tre åren. Detta skulle gå till just forskning om ett ekologiskt hållbart byggande och boende. Byggbranschen bidrar till byggforskningen men ställer naturligtvis krav på hur medlen ska användas och inom vilka områden forskningen ska utföras.

En branschstyrd forskning kan komma att kontrolleras av de stora byggföretagen och försumma de små och medelstora företagen, förstärka tendenserna till ett privat kunskapsmonopol och ge mindre av nydanande och innovativ utveckling. Därför är det viktigt att den oberoende forskningen har tillräckligt med medel för att bedriva sin basforskning.

I Gävle tar nu högskolan över verksamheten vid den gren av KTH som kallas för Byggd miljö i Gävle. Basanslaget blir 13 miljoner kronor. Enligt en tidigare utredning behöver basanslaget vara ca 20 miljoner kronor för att trygga verksamhetens kontinuitet. I dag skjuter Byggforskningsrådet till ca 5 miljoner kronor årligen för detta ändamål, men osäkerhet råder år från år, och i övrigt är beroendet av uppdragsforskning stort. Byggd miljö i Gävle är en institution som framgångsrikt kan medverka till att basforskningen runt ett ekologiskt hållbart byggande och boende utvecklas på ett positivt sätt och behöver därför få sitt basanslag tryggt. Vi har inte fått gehör för vårt krav nu men tänker återkomma till frågan i det fortsatta budgetarbetet.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Anf. 36 INGA BERGGREN (m) replik:

Fru talman! En sak, Owe Hellberg. För den uppmärksamme lyssnaren framstod det ganska klart vad moderat boendepolitik har för syfte. Jag sade nämligen att syftet är att alla ska få goda förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader i en stimulerande och trygg miljö. Vi moderater menar att en bra och trygg boendepolitik är när människorna ges möjlighet och inte hindras att välja hur de vill bo, att det är deras egna önskemål och prioriteringar som styr. Då behöver staten sänka inkomstskatter, sänka och på sikt ta bort boendeskatteerna – det är fastighetsskatten jag tänker på i första hand. Det är så en trygg boendepolitik kan formas för alla människor.

Anf. 37 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det var en väldigt omfattande fråga. Jag tror inte riktigt på moderaternas valfrihetsmodell, för den valfrihetsmodellen handlar om hur tjock plånboken är. Tyvärr är det så att kostnaderna runt boendet hänger samma med vem som har råd att efterfråga det. Där menar vi att staten har sitt ansvar att se till att alla har möjlighet att efterfråga ett boende som ger en god standard och en rimlig kostnad.

Vi tror inte på er modell. Vi ser hur 90-talet har utvecklats. Det har blivit bara dyrare och dyrare att bo i takt med att statens medel, statens hjälp till detta har minskat. När jag kom in i riksdagen 1994 var räntebidragskostnaden ca 34 miljarder. Nästa år är den 3 miljarder och år 2001 1,7 miljarder. Det har en direkt koppling till boendekostnaderna och till vem som kan efterfråga en bostad. Det är ingen marknadsvara, det är ingen handelsvara, det är en social rättighet. Jag tror att vi skiljer oss i den tanken.

Anf. 38 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Under en tioårsperiod på 60- och 70-talen byggdes ca 100 000 lägenheter per år i Sverige, det s.k. miljonprogrammet. Det var från början ett svar på den bostadsbrist som uppstod i samband med inflyttningen till bl.a. storstäderna. Få och stora aktörer stod för en mycket rationaliserad produktion på bekostnad av sociala och kulturella värden. En omfattande anonymitet blev följden i många bostadsområden. Miljonprogrammets storskaliga byggteknik och kortsiktiga ekonomiska bebyggelseplanering manövrerade ut det arkitektoniska, det sköna.

Jag vill slå fast: Att lyfta fram skönhet och kvalitet i boendet är viktigt för människors välmående. En utveckling som leder till att fler bor och arbetar i ett och samma område, eller i närområdet, är önskvärd. Det gör att anknytningen till det lilla samhället blir starkare, med ökat engagemang, intresse och delaktighet som följd. Ett boendeområde bör ha varierande bostads- och befolkningssammansättning, så att den mänskliga kontakten mellan generationer, olika nationaliteter och yrkesgrupper blir naturlig och självklar. En god boendemiljö stimulerar till gemenskap och ett aktivt vardagsliv.

Den kristdemokratiska bostadspolitiken har som utgångspunkt att människor ska känna sig trygga i boendet. Trygghet och valfrihet i boendet är en del i Kristdemokraternas familjepolitik. Om – åter vill jag poängtera detta – möjligheter finns väljer huvuddelen av barnfamiljerna ett eget boende.

Vi är väl medvetna om att familjer som har frihet att välja den boendeform som passar dem bäst också bäst skapar en boendemiljö som främjar en harmonisk uppväxt för barn och ungdomar. Det är de små och nära gemenskaperna i familjekretsen som oftast blir avgörande för hela människans utveckling. Detta slog Hem- och familjeutredningen fast redan 1947.

Konsekvensbeskrivningar av barnens situation ska alltid göras i samband med utvecklingen av bostadsområden. Det finns all anledning till eftertanke när det gäller barnens situation i våra utsatta bostadsområden, inte minst utifrån att barnkonventionen i år lyfts fram med anledning av att den nått tioårsstrecket. Och hur många av våra invandrarbarn i de utsatta miljonprogramsområdena mår bra respektive dåligt? Risken för social utslagning, anonymitet och drogproblem ökar i en monoton och dyster vardag utan tillit, gemenskap och delaktighet.

Den bostadspolitiska utredningen betonade i sitt förslag till målformulering för bostadspolitiken att boendemiljön också skulle bidra till jämlika och värdiga levnadsförhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar. Den formuleringen har sedan slagits fast och följt med i flera propositioner därefter som en god utgångspunkt för boendefrågorna. I årets budgetproposition däremot finns den betoningen inte med. Om den målsättningen fortfarande gäller måste familjens roll och betydelse uppvärderas.

Fru talman! Enligt uppgift håller Socialstyrelsen på med en ny kartläggning av de hemlösa antal och situation. 1993 års statistik visade på att ca 10 000 personer tillhörde den gruppen. Mycket tyder på att den här situationen har förvärrats. Inte minst finns nu också genom psykiatireformens ofullständighet psykiskt funktionshindrade bland uteliggarna. Inte minst kvinnors hemlöshet måste studeras. Här finns med säkerhet ett betydande mörkertal.

Det är ovärdigt ett välfärdssamhälle att en stor grupp människor är bostadslösa, varav ett stort antal dessutom betraktas som helt hemlösa. En ny och snabb uppföljning måste göras. Den enskilda personens rätt till ett hem måste garanteras. Den bostadssociala utredningens förslag måste snabbt tas till vara.

Den nybyggnad som sker i dag handlar oftast om exklusiva bostäder i attraktiva lägen för välbärgade personer och sker dessutom huvudsakligen i några s.k. tillväxtregioner. Redan nu finns det problem med bostadsbrist och lågt byggande, särskilt av hyresbostäder inom Stockholmsregionen. Bristande planberedskap, överklagningar, höga produktionskostnader liksom fastighetsskatteproblematiken och förvaltningsmomsen med höga hyror som följd är problem som pockar på lösningar. Samtidigt står enligt SCB mellan 50 000 och 60 000 lägenheter tomma ute i landet. För några år sedan fick man bidrag till att bygga dessa, i dag ges bidrag till rivning av samma lägenheter. Något har gått snett och snara åtgärder krävs.

Landsbygden har sina speciella problem när det gäller att både bygga och bo. Ska avfolkningen från landsbygden kunna hejdas måste ett batteri av åtgärder till. I den regionalpolitiska utredningen är man säkert djupt grubblande över vad det måste betyda. Ska även landsbygden locka måste bl.a. attraktiva boendelägen erbjudas. Strandnära lägen, som med nuvarande lagstiftning omöjliggörs generellt i hela landet, är ett hinder

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

just på landsbygden där tillgången på strandnära tomter är riklig. Strandskyddsreglerna bör omarbetas för att rädda skyddsvärda områden, men också för att underlätta strandnära lägen på landsbygden där tillgången på fritt vatten är god, ibland nästan oändlig.

Så över till bosparandet. Plånboken behöver inte alltid vara så tjock, åtminstone inte från början, Owe Hellberg.

Från kristdemokratiskt håll betonar vi vikten av att planera för framtiden. Ett långsiktigt sparande för att skapa möjligheter till ett självvalt och önskat boende är därför mycket viktigt. Även regeringen har gjort bedömningen att ett eget kapital i samband med större investeringar är av vikt. Trots detta är man inte beredd att stödja någon form av bosparande utöver det nuvarande ungdomsbosparande som tyvärr inte fått den uppbackning som vore önskvärt.

Ett högt sparande är av väsentlig betydelse för ett lands långsiktiga tillväxtförutsättningar. Det är därför viktigt att lära ungdomar – vuxna också för den delen – att bosparande ofta är en förutsättning för att man senare i livet ska kunna köpa sin egen bostad eller göra andra investeringar i boendet. Därför kan det också vara motiverat med statliga regler och kanske en stimulans för att uppmuntra inte minst ungdomar att bospara. Det blir en investering i framtiden som skapar stora och många möjligheter.

Då finns det, som vi ett antal gånger tidigare har pekat på, ett utmärkt exempel att utgå ifrån, nämligen Bofrämjandets förslag till sparlånesystem. De positiva effekterna av bosparande är många:

- Det ökar tillgången på eget kapital.
- Det sänker kapitalkostnaden.
- Det sänker skuldsättningsgraden.
- Det grundlägger dessutom goda sparvanor.
- In- och utlåningsräntan är låg och fast.
- Det eliminerar behovet av generella subventioner, som för övrigt håller på att avvecklas.
- Det är neutralt mellan nybyggnad och ROT.
- Det stärker således statskassan på olika sätt.

Regeringen bör således återkomma snarast till riksdagen med ett förslag till bosparsystem.

Fru talman! Till sist: Begreppet egnahem är i Sverige förknippat med villor eller småhus, alltså ett markboende med lagfart och panträtt som ger lägre ränta. I västeuropeiska länder som Norge, Danmark, Tyskland, Holland och Belgien kan man också bo i egna hem utan markkontakt, dvs. i flerfamiljshus med lagfart och panträtt, precis som i eget hus. Ägarlägenheten skulle i Sverige bli en femte upplåtelseform vid sidan av det egna huset, bostadsrätt, kooperativ hyresrätt och hyresrätt. Valfriheten för bostadskonsumenten skulle öka.

Kristdemokraterna är för valfrihet inom alla områden.

Hösten 1998 gav riksdagen regeringen i uppdrag att utarbeta förslag till sådana författningsändringar som medger även ägarlägenheter i Sverige. När, bostadsminister Lars-Erik Lövdén, får vi se detta förslag och när kan vi hoppas på att regeringen inser värdet av ett bosparsystem som skapar möjligheter till att förverkliga drömmen om ett eget hus eller en ägarlägenhet?

Fru talman! Vi har delat upp arbetet, så övriga viktiga områden som berör boendet kommer att behandlas av Ulla-Britt Hagström och Harald Bergström. Jag vill bara hänvisa till vårt särskilda yttrande som mera i detalj berör situationen, eftersom vårt parti inte förfogar över de ramar som finns under utgiftsområde 18.

Jag yrkar bifall till reservation nr 2 som berör Kristdemokraternas syn på bostadspolitikens inriktning.

Anf. 39 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! I kristdemokraternas reservation nr 2 lyfter ni fram mångfalden och valfriheten i boendet och i andra sammanhang även ägarlägenheter och lättnader för ombildning till bostadsrätt.

Era förslag ger faktiskt större valfrihet för dem som har kapital eller möjlighet att låna till en bostad. Då kan inte plånboken vara tom, Ulf Björklund. Många hushåll i dag har problem med att när månaden är slut så är plånboken tom. Jag undrar då: Vad vill ni göra för dem som inte har möjlighet att välja ett gott boende?

En annan fråga gäller fastighetsskatten som ni vill avveckla för att öka neutraliteten. Den största delen av fastighetsskatten kommer från egnahemsboendet, och ser man till hela landet är det storstadsområdena som bidrar mest till fastighetsskatteintäkterna. En generell sänkning skulle mest gynna egnahemsboende i storstadsområden. Är det kristdemokraternas politik? Skapar det neutralitet mellan boendeformerna?

Anf. 40 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag lämnade ett förslag om bosparande i mitt anförande när jag nämnde den tjocka respektive tunna plånboken. Med tanke på vad som har hänt under senare år är vi alla väl medvetna om att ett sparande är fruktansvärt viktigt, inte minst för ungdomar som ska planera för framtiden. När plånboken inte är så tjock och man inte har så mycket pengar att spara är det viktigt att börja i tid. Därför borde ett bostadssparande kunna hjälpa till för att man ändå ska ha en startsumma i plånboken.

När det för övrigt gäller att få ned boendekostnaderna är en sänkning av fastighetsskatten en åtgärd som man även från hyresgäströrelsen anser skulle leda till lägre hyror. Har man mindre pengar bor man oftast i hyreslägenhet, och en sänkning av fastighetsskatten skulle bidra till en sänkning av hyresnivåerna.

Anf. 41 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag antar att Kristdemokraterna avser en generell sänkning av fastighetsskatten och inte det som majoriteten i riksdagen har genomfört, nämligen en sänkning av fastighetsskatten för flerfamiljshus. Det tror vi är en väg för att skapa större neutralitet mellan boendeformer-

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

na, eftersom hyrorna har ökat så oerhört mycket under 90-talet, de har mer eller mindre fördubblats.

Sedan måste man fundera över neutralitetsfrågan och vem som ska gynnas. Jag fick inget riktigt svar på om det var egnahemsboende i stadsområdena som är de som är missgynnade. Om man sänker fastighetsskatten generellt blir det ju de som blir mest gynnade.

Det är väldigt många ungdomar som i dag har svårt att komma in på arbetsmarknaden för att få tillsvidareanställningar eller någon annan sysselsättning så att de kan få en långsiktig överblick över sin ekonomi. Då är det inte så lätt att spara till en bostad. Om man dessutom eftersträvar en större rörlighet vill man nog inte binda upp sig för ett ägande. Man vill nog hellre ha tillgång till hyresrätt till en låg kostnad för att kunna skapa sig en tillvaro utifrån de förutsättningar som man har.

Anf. 42 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! När det gäller fastighetsskatten ställer vi från Kristdemokraternas sida upp på den modell år 2000 som regeringen har lagt fast – en mindre sänkning som gäller enbart hyresbostäderna. Där hänger vi med. Sedan får vi pröva oss fram för att se hur framtiden i övrigt ska se ut, men inriktningen är för vår del, som Owe Hellberg påpekar, att vi bör sänka fastighetsskatten generellt i alla boendeformer. Men låt oss studera vad det här kan få för effekt med den början som regeringen har inlett och som vi stöder.

När det gäller ungdomars möjligheter till boende vill vi att kommunerna ska vara mer på bettet för att skapa någon typ av ungdomsboende. Det finns ju exempel ute i landet, bl.a. uppe i Dalarna, i Borlänge där jag bor, på försök att få fram billigt boende just för ungdomar. Det finns modeller. Man kan hitta äldre hus, man kan hitta möjligheter att plombera vissa rum, osv. Inte minst i områden med universitetsstudierande har detta prövats. Bl.a. i Falun, i Kopparstaden, har man hittat ett antal möjligheter till billigt boende för ungdomar och för studerande.

Oftast handlar det om fantasi hos bostadsföretagen och kommunerna att komma på och hitta möjligheter, för de finns när man tar vara på tanken och använder den på rätt sätt.

Anf. 43 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Att tala om bostadspolitik just nu är att tala om olika verkligheter. Det är att tala om bostadsbrist i vissa delar av landet och att tala om överskott i andra. Det är att tala om undervärderade bostäder i det ena fallet och övervärderade i andra. Det är att tala om fantasipriser och vrakpriser, om höga fastighetsskatter och om låga fastighetsskatter. Det är att tala om svartjobb och pengar under bordet. Det är att tala om utförsäljning av kommunala bostäder till spekulativa förvärvare eller tvångströjor på fastighetsägare som vill förändra sitt bostadsbestånd. Det är att tala om fukt- och mögelhus. Det är att tala om radonfaran, om slum och gräddhyllor. Det är att tala om stora skillnader. Det är att tala om olika förutsättningar, om orättvisor, om trygghet för vissa och otrygghet för andra, om en bostadsmarknad som inte fungerar, om dem som får del av välfärden, om dem som får mindre del av välfärden och om dem som inte får något alls av välfärden – de hemlösa.

Det är inte särskilt roligt att tala om en sådan bostadspolitik. Det är betydligt trevligare att tala om visionen om hur det ska vara. Den visionen måste finnas om vi ska nå målet en bostadspolitik för alla, och det är Centerpartiets mål.

Då är det att tala om bostaden som en del av välfärden. Det är att tala om valfrihet och mångfald, att människor oavsett bostadsort ska ha möjlighet att välja den bostad och den boendeform som passar dem bäst. Det är att tala om kommunala bostadsbolag med frihet att forma lokala bostadsmiljöer i samverkan med de boende. Det är att tala om privata bostadsföretag, om bostadsrätter och egnahem, om neutralitet i beskattningen, om en boendemiljö som bidrar till god hälsa. Det är att tala om en hyressättning som tar större hänsyn till efterfrågan och faktiska kostnader.

Det är att tala om en bostadspolitik som ger långsiktighet och stabilitet. Det är att tala om den egna täppan där ägandet av bostaden har ett värde i sig. Det är att tala om ett kretsloppsanpassat byggande, om brottsförebyggande boendemiljöer, om flexibla hyresavtal och om permanenta ROT-avdrag. Det är att tala om rättvis fördelning av välfärden och om ökad trygghet för människorna. I Centerpartiets bostadspolitiska vision är det t.o.m. att tala om en bostadsminister med ett samlat ansvar för hela det bostadspolitiska området.

Fru talman! Så är det inte i dag. Regeringen har tagit ett steg i rätt riktning. Vi har fått en minister med ett betydligt mer samlat ansvarsområde. Det är bra, men det är inte tillräckligt. Vi har också fått en bostadsminister som gärna debatterar bostadspolitik, vilket även jag uppskattar.

Det har börjat bra, men det får inte bara pratas bostadspolitik. Det måste också handlas. Det pågår en del utredningar som arbetar och de måste ge resultat. De bostadspolitiska reformarbetena har gått i stå, tycker jag. Det betänkande som vi nu diskuterar är väldigt magert. Det förefaller mig som om regeringen tillsammans med sina två samarbetspartner har kört in i väggen med bostadspolitiken, och det är olyckligt. Nu gäller det att komma loss.

Vi har från Centerpartiet i en bostadspolitisk motion lagt fram vår bostadspolitiska syn. Den har blivit avslagen. Det är synd, för den är bra. Med våra förslag hade vi kunnat komma loss.

Jag ser tre angelägna åtgärder som måste genomföras inom den närmaste framtiden.

Det är för det första en förändring i hyreslagen som ökar valfriheten och rörligheten på bostadsmarknaden och stärker hyresrätten.

Det är för det andra en rättvisare beskattning av boendet med ökad neutralitet mellan boendeformerna.

Det är för det tredje införande av ett premierat bosparande av folkhemsmodell.

Fru talman! Hyresrätten har av tradition haft en mycket stark ställning i Sverige. 40 % bor i hyresrätt, men den siffran håller nu ständigt på att sjunka. I dag håller hyresrätten fullständigt på att tappa mark. 70 % av det som byggdes förra året var hyresrätter. I år byggs i stort sett inga hyresfastigheter alls. Det finns helt enkelt inga privata fastighetsägare som vill bygga några hyresfastigheter. Kostnadskalkylerna går inte ihop. De offentliga fastighetsägarna håller på att sälja ut sitt bestånd. Andra river sina fastigheter. Fortsätter den här trenden kommer vi att få en mix

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

av ägarlägenheter och s.k. *social housing* som man har på många ställen i utlandet, dvs. bostäder avpassade endast för mindre bemedlade hushåll. Är det den visionen som föresvävar majoriteten, eller ska, som Centerpartiet anser, allmännyttan och hyresrätten vara ett boende för alla? Owe Hellberg, då räcker det inte att vara orolig, utan då måste det också till åtgärder för hyresrätten.

I dag är det också så att de som bor i hyreslägenheter i Stockholms ytterområden får subventionera hyror för lägenheter i innerstadens centrala delar. I ytterområdena bor ofta familjer med lägre hushållsinkomster, i innerstadsdelar ofta de med stark hushållsekonomi. Vad är det för rättvisa i att de med lägre inkomster och sämre bostadslägen ska subventionera hyror för dem i centrala lägen som har ekonomi stark nog att betala för sig själva? Så kan vi ju inte ha det.

Vi måste få en hyreslagstiftning som bättre svarar mot tillgång och efterfrågan. Bruksvärdessystemet måste reformeras. Jag vill fråga: Är regeringen beredd att genomföra en sådan reformering? Eller tänker Lars-Erik Lövdén och Lennart Nilsson fortsätta att sitta fast i väggen tillsammans med Owe Hellberg, Sten Lundström och Helena Hillar Rosenqvist?

Fru talman! Den andra punkten jag vill ta upp är en rättvisare beskattning mellan besittningsformerna. Den är i dag helt orimlig. Vissa bostäder, som egna hem särskilt i attraktiva sjölägen, beskattas till den grad att många, särskilt äldre, inte har råd att bo kvar medan en bostadsrätt i motsvarande läge eller i centrala innerstadslägen knappast beskattas alls i jämförelse med en villa. Det gör att bostadsrättspriserna rakar i höjden så att vanligt folk inte har råd att bo i den boendeformen. Det är synd, för det missgynnar det kooperativa ägandet, som har många förtjänster. Hyresrätten dubbelbeskattas däremot i dag.

Från centerpartiets sida har vi föreslagit en övergång till schablonintäkt mot vilken avdrag får göras. Det gör det möjligt att jämställa de skilda besittningsformerna och skapa neutralitet samtidigt som dubbelbeskattningen av hyresrätten upphör. Dessutom vill vi ha en permanentning av ROT-avdragen.

Det tredje viktiga åtgärden, fru talman, är att införa ett premierat bospärande. Det var Ulf Björklund inne på. Vi står nu i något av en brytningstid inom bostadspolitiken. Vi har gått från ett höginflationssamhälle och högräntesamhälle till låg inflation och låga räntor. Centerpartiet har medverkat till det. Det förändrar boendekostnadssituationen radikalt för den enskilde. Räntesubventionerna är betydligt reducerade om man undantar de eviga räntebidragen för vissa hyreshus. Det är ett utomordentligt läge nu att gå in i en sundare bostadsekonomisk situation både för byggandet och för boendet. Det olyckligaste för boendet vore att nu åter gå in i ett subventionerat byggande. För att undvika det bör vi ha ett målinriktat bospärande.

Centerpartiet har föreslagit en modell som i stort sett överensstämmer med de tyska bosparkassorna och en form som det svenska Bofrämjandet förordar. Många förkastar den modellen. En del ser t.o.m. ned på den. Det har jag väldigt svårt att förstå. Att bankerna inte vill ha den modellen förstår jag fullt väl; de vill naturligtvis använda sig av marknadskrafterna för att tjäna pengar både på dem som sparar och på dem som lånar.

Att Moderaterna avvisar modellen förstår jag också. De hyllar de fria marknadskrafternas spel, och då är det inte den modellen som passar.

Att Socialdemokraterna förkastar Centerpartiets förslag kan jag inte förstå. Ett bättre passande förslag för den gamla, välrenommerade folkhemsmodellen kan jag inte se. I den sparmodellen är all spekulation och alla marknadskrafter borta. Där finns samhällets garanti genom lagstiftningen och en premie som garanterar att alla har möjlighet att spara på lika och rättvisa villkor till sitt boende. Där finns tryggheten för den enskilde och stabiliteten i hushållsekonomin och i samhällsekonomin. Man gör upp ett sparavtal där man sparar till en låg fast ränta. Man får låna dubbla summan också till en låg fast garanterad ränta. En åtgärd som har mer av social bostadspolitik i sig har jag svårt att se.

Min fråga blir naturligtvis: Har socialdemokraterna övergivit den sociala bostadspolitiken? Om det inte är så – och det tror jag verkligen inte – tycker jag att Lars-Erik Lövdén ska lägga fram ett sådant här förslag för riksdagen. Då finns det en klar majoritet för ett beslut. Både Kristdemokraterna och Centerpartiet kommer att stödja ett sådant förslag. Verifikationen för det finns i reservation nr 16 i bostadsutskottets betänkande nr 1.

Fru talman! Den bostadspolitiska stiltjen måste ersättas av handling. De viktigaste förändringarna i det korta perspektivet är, som jag ser det, för det första en förändrad hyreslagstiftning med en bättre tillämpning av bruksvärdessystemet, för det andra en rättvisare fastighetsbeskattning och för det tredje införande av ett bosparande av folkhemsmodell.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 16 och 22.

Anf. 44 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Vi känner oro, Agne Hansson. Det är naturligtvis viktigt att känna oro, för då vill man också verka praktiskt. Vi har gjort det när det gäller fastighetsskatten på flerfamiljshus, som har brutit hyresnivåhöjningar och t.o.m. gett en liten sänkning under 1999. Men det vill inte Agne Hansson vara med på, utan han reser krav på att den effekten ska tas bort och att man ska återgå till det system som var tidigare. Då höjer man ju hyrorna. Det var inte det jag trodde att ni ville göra.

Frågan i det sammanhanget måste bli: Om neutralitet inte råder, vilken boendeform är då missgynnad? Jag hörde Agne Hansson prata om egnahemsboende i skärgårdsområden och andra områden där det kostar mycket att köpa en villa.

En annan fråga rör bruksvärdessystemet, och vi är visst villiga att diskutera förändringar. Men vi viker inte från kravet på att det ska ske i förhandlingar mellan fastighetsägare och de boendes intressen. Det är där det ska göras upp. Vad vill Centern i den frågan? Är det t.ex. att fastighetsägaren ensidigt kan sätta hyran i nyproduktionen? Det är inte vi med på.

En tredje fråga gäller de kommunala bostadsföretagens roll. Det står i reservationen att ni vill stärka deras möjligheter. Men samtidigt är det fritt fram, enligt Centern, att sälja bostadsbolagen om kommunerna själva vill. Vad vill ni egentligen? Är det mera marknadsanpassning ni vill ha när det gäller de kommunala bostadsföretagen och mindre möjligheter för kommunpolitikerna att via sina bostadsbolag bedriva en social bostadspolitik?

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Anf. 45 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! När det först gäller fastighetsskatten är det nästan löjligt, Owe Hellberg, att komma och tala om en fastighetsskattesänkning som innebär ungefär två Aftonbladet i månaden för den som bor. Vad är det för radikala grepp för att sänka hyran? Det är ju bara munväder. Det är betydligt radikalare grepp som måste till.

Vårt förslag innebär att man tar bort all fastighetsskatt för hyresrätter. De beskattas ju som näringsfastigheter, och det är orimligt att de dubbelbeskattas på det sättet. Det är självklart att det ger en helt annan situation för hyresläget på sikt. Ojämlikheten kommer bort, och de hushåll som i dag missgynnas kommer att gynnas på ett annat sätt. Jag menar att inte bara vissa egna hem i dag är missgynnade i beskattningshänseende, utan det är även hyresrätterna.

Vi är inte beredda att kasta bruksvärdessystemet över bord. Vi är inte heller beredda att kasta en förhandlingsordning över bord. Men vi kan inte ha det som det är i dag, eftersom det då är de svagaste bostadskonsumenterna som drabbas av den hyressättning som vi har fått som ett resultat av nuvarande lagstiftning.

Slutligen anser jag att de kommunala bostadsföretagen ska fungera som vilket företag som helst på marknaden. Vi värnar den, och vi ger kommunpolitikerna full frihet att forma sin bostadspolitik lokalt.

Anf. 46 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Ett exemplar av Aftonbladet och av Expressen kostar betydligt mindre än den hundralapp i månaden som det i alla fall rör sig om för en normal trerummare. Det är det som sänkningen faktiskt innebär. Jag tycker naturligtvis att det är viktigt att vi har gjort det. Det är en viktig inriktning, att man börjar tala ur skägget lite grann när det gäller vad denna neutralitet innebär och vem eller vilken boendeform som är missgynnad. Vi har varit väldigt tydliga på den punkten.

När det gäller bruksvärdessystemet är det bra att vi får höra att Centern inte vill riva upp den ordning som i dag gäller men att man kan se över bruksvärdessystemet ur vissa synpunkter. Den uppfattningen delar vi.

De kommunala bostadsföretagen är kommunernas enda medel när det gäller att skaffa bostad till utsatta människor. Och om kommunerna inte har något kommunalt bostadsbolag, hur anser Agne Hansson att kommunpolitikerna då ska ha möjlighet att ordna detta?

Anf. 47 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Den räntesänkning som vi har genomfört tillsammans med socialdemokraterna kommer naturligtvis att på sikt betyda mycket mer för lägre hyror än dessa små nyanser i kanten. Det är ju de stora greppen, strukturförändringarna, som måste till för att detta ska kunna ändras.

Jag beklagar att Owe Hellberg inte har någon mer replik, men jag vill ändå ställa en fråga till honom: Vilken neutralitet vill ni åstadkomma? Den har ju inte flyttats en millimeter. Jag är mer orolig för att ni kommer att hålla kvar Lövdén i väggen, varifrån jag vill rycka honom.

Jag anser att vi ska ha kommunala bostadsföretag. De utgör en viktig grund, både för demokratin och för den lokala bostadsförsörjningen. Och

om det finns kommunalpolitiker – och det gör det tydligen – som vill avhända sig detta instrument, då borde det föras en livlig debatt om detta inför nästa valrörelse då de ska stå till svars. Men det är inte vi som med centrala pekpinnar ska sätta en tvångströja på kommunerna, utan jag litar på mina kommunpolitiker, och jag hoppas att Owe Hellberg litar på sina kommunalpolitiker. Då kan vi lämna den tvångströjan och låta kommunalpolitikerna forma en lokal bostadspolitik i samverkan med de lokala hyresgästerna som är bra anpassad till lokala förhållanden. Det är då som vi gynnar de kommunala bostadsföretagen att verka på bästa sätt. Kom loss från väggen även i den frågan, Owe Hellberg.

Anf. 48 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Valfärdbyggets grund är bra bostäder. Det sade dåvarande presidenten John F Kennedy till den amerikanska kongressen i mars 1961. Det är en sanning som håller mycket väl i dag, nära 40 år senare. För de allra flesta människor är bostaden den centrala punkten i livet, den plats dit de alltid återvänder för att få vila, samvaro och förhoppningsvis hämta inspiration till den dagliga gärningen.

Bostaden kostar också, precis som sagts här tidigare, för de allra flesta väldigt mycket pengar och tar en stor del av inkomsten. Därför är det förvånande att bostadspolitikerna får relativt litet utrymme i den politiska debatten. Det hoppas jag att vi ska kunna ändra på, vi som har fått till uppgift att hantera de bostadspolitiska frågorna i riksdagen.

Budgethanteringen är ju sådan att Folkpartiets förslag till budget redan har voterats bort, men jag vill ändå framhålla att vi i ett särskilt yttrande till utskottets betänkande har redogjort för vår uppfattning om hur budgeten för utgiftsområde 18 borde se ut. Jag ska inte här gå in på detaljer utan hänvisar till vårt särskilda yttrande nr 4.

Den svenska bostadspolitikerna står i dag inför flera stora förändringar och utmaningar. Bygandet är rekordlågt, åtminstone på många ställen. Enligt tillgänglig statistik byggdes det t.ex. i min hemkommun Lycksele fyra småhus 1996 men inga flerbostadshus 1996, 1997 eller 1998. I länet som helhet, dvs. i Västerbottens län, är det nästan lika dystert, utom i Umeå, som är den enda kommun i länet som växer. I många kommuner funderar man i stället allvarigt på att riva bostäder. Men samtidigt har ju Stockholm och andra expansiva orter enorma problem att få fram bostäder till dem som vill ha.

Den här paradoxen har till stor del sin orsak i de senare årens brist på en riktig bostadspolitik. Vi måste, vilket vi i Folkpartiet också framhåller i vår motion, skapa en modern bostadspolitik. Hörnstenarna i en sådan ska vara valfrihet för konsumenterna, avreglering och konkurrens, som sänker bygg- och underhållskostnader, en mer flexibel hyressättning men med bibehållen trygghet mot oskäligen hyreshöjningar och en återupprättad neutralitet mellan upplåtelseformerna.

Vi vill stimulera tillkomsten av bostadsrätter i områden där hyresrätten dominerar. Vi vill snarast införa ägarlägenheter, och riksdagen har ju som nämnts beställt ett sådant förslag av regeringen. Vi vill skapa nya former för ägande och förvaltning av kommunala bostadsföretag. Och vi vill öka de boendes inflytande över bostaden och det egna bostadsområdet.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Om vi genomför en sådan politik kan en rad av dagens bostadspolitiska problem lösas. De nämnda åtgärderna skulle leda till ökad rörlighet på bostadsmarknaden och därmed ett bättre utnyttjande av det befintliga bostadsbeståndet. Därmed skulle också svårigheterna för ungdomar och andra grupper, som inte är etablerade på bostadsmarknaden, minska.

Jag yrkar bifall till Folkpartiets reservation 4 där våra förslag redovisas.

Folkpartiet har ett antal egna reservationer och några tillsammans med andra partier. För tids vinnande ska jag inte yrka bifall till dessa reservationer utan endast redogöra för våra förslag och ståndpunkter.

Riksdagsmajoriteten beslutade i våras att införa sanktioner mot kommuner som säljer ut sina kommunala bostadsföretag, detta trots att Lagrådet allvarligt ifrågasatte det rimliga i att på detta sätt nagga den kommunala självstyrelsen i kanten. Vi anser att kommunerna ska ha rätt att själva bestämma över sina bostäder.

Som jag redan har nämnt är bostadssituationen väldigt olika i olika delar av vårt land. För t.ex. landets studenter är bostadsfrågan otroligt viktig, och även om det i första hand är universitets- och högskolekommunernas ansvar att tillhandahålla bostäder är det nödvändigt att staten också hjälper till på olika sätt. Bl.a. behövs stimulans för att få i gång nyproduktionen och därmed en ökad rörlighet. Ett investeringsbidrag för studentbostäder bör införas, och man bör också se över villkoren för räntebidrag till studentbostäder liksom byggreglerna.

Många av våra bostadsområden, särskilt i förorterna runt storstäderna, är segregerade. Det beror i stor utsträckning på den utformning som bostadsområdena fick under den s.k. miljonprogramtiden, med alldeles för många och alldeles för höga hus på liten yta. Många av dessa bostadsområden saknar normal service som post, bank och apotek, något som för övrigt gäller även glesbygdsområden ute i landet.

För att bryta detta mönster av segregation krävs en mängd insatser både av kommunerna och av människorna själva. Det mesta måste ske underifrån, och hyresgästerna kan stimuleras till engagemang genom ökat inflytande, möjligheter till självförvaltning, ombildning till bostadsrätt m.m. Säkerligen kan också vi som enskilda politiker bidra till förändringar genom att besöka de utsatta områdena och visa intresse för det som sker på det lokala planet. Folkpartiet har i reservation 14 tillsammans med kd och Centern fört fram de här synpunkterna.

Jag ska också beröra Folkpartiets förslag till bosparande, som i korthet går ut på att vi anser att det individuella pensionssparandet ska modifieras så att det också kan fungera som bosparande. Det kan ske på så sätt att spararen får låna från det egna kontot till en förmånsränta som i princip svarar mot avkastningen på medel placerade i bostadsobligationer.

I reservation 20 för vi fram våra synpunkter på bostadsbidragens utformning på längre sikt. Det system vi har i dag innebär för många orimliga marginaleffekter. Konstruktionen av bostadsbidragen betyder många gånger att den barnfamilj som ökar sin inkomst egentligen inte får någon större summa kvar sedan hänsyn tagits till skatter, minskade bostadsbidrag och ökade bantillsynskostnader. Det är orimligt att den som går från studier eller arbetslöshet till arbete, eller som ökar sin arbetstid, inte får något ekonomiskt utbyte av det. Därför behövs åtgärder som minskar

marginaleffekterna, och en sådan är enligt vår mening att öka det generella barnstödet och minska bostadsbidragen.

I reservation 22 har samtliga borgerliga partier gemensamt yrkat att det nuvarande systemet för beräkning av inkomst för egenföretagare ska förändras så att det blir rättvist i förhållande till löneanställda. Jag vill understryka att jag stöder den mening som har framförts i reservationen utan att här närmare gå in på detaljer.

Slutligen har vi i Folkpartiet i reservation 25 stött ett yrkande från Moderata samlingspartiet om bättre redovisningsmetoder, nyckeltal m.m. avseende länsstyrelsernas verksamhet.

Till sist, fru talman, vill jag upprepa det jag började med. Valfärdbyggets grund är bra bostäder. Men jag vill också tillägga: I ett gott samhälle ska det också vara möjligt för alla människor att efterfråga en bra bostad.

Jag vill också något beröra det som Ulf Björklund sade om förändringar av strandskyddsreglerna. Jag ska ta med mig de tankarna till den regionalpolitiska utredningen, där jag har förmånen att ingå. Jag håller helt med om att det borde vara möjligt där vi har mil efter mil av stränder att bygga lite närmare än vad man kan göra t.ex. på Lidingö och i Djursholm.

Anf. 49 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! I reservation nr 4 skriver Folkpartiet att en ökning av nybyggande och ombyggnad ska komma till stånd genom avreglering och förenklingar i regelsystemet. Då blir naturligtvis frågan: Vad är det ni vill avreglera och förenkla? Är det tillgänglighetskrav eller andra egenskapskrav som ska försämrats eller vad är det? Det lilla som har byggts de senaste åren, sedan vi fick den här nya lagstiftningen, har faktiskt inneburit att vi har fått sämre utrymmen och sämre planering av bostäder.

En annan fråga gäller flexibel hyressättning och bibehållen trygghet mot oskäligen hyreshöjningar. Vill ni ta bort bruksvärdessystemet, och vem ska i så fall avgöra om en hyreshöjning är skälig eller inte? Ska de kommunala bostadsbolagens hyresledande roll försvinna? Blir det så tror vi att detta kommer att leda till hyreshöjningar. Vi ser ju redan i dag att det privata beståndet har högre hyror än det kommunala.

En tredje fråga är neutraliteten mellan boendeformerna. Vilken boendeform anser Folkpartiet vara missgynnad och vad vill ni göra? Vill ni ta bort den sänkta fastighetsskatten på hyreshus?

Anf. 50 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det var väldigt många frågor på en gång. Jag får kanske delvis bli svaret skyldig. Jag håller inte med Owe Hellberg om att vi har fått försämrade bostäder. Det har vi inte fått vad jag har kunnat se. Vissa förenklingar kan man faktiskt göra. Det måste inte enligt min och Folkpartiets mening vara exakt likadant överallt.

Med flexibel hyressättning och bibehållen trygghet menar vi att man i nybyggda fastigheter ibland ska kunna sätta en högre hyra än den som i dag är norm. Det gäller inte bara Stockholm. Jag har haft möten med fastighetsägare i inre Lappland, i Västerbottens län, som också är mycket oroade. Där är det i dag inte alls så att det är de privata som är hyresledande. Det är det de kommunala bostadsföretagen som är både när det

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

gäller bostäder och lokaler. Jag håller alltså inte riktigt med om att det skulle vara fel att låta vissa fastighetsägare och hyresgäster komma överens när det gäller nybyggen.

När vi talar om bibehållen trygghet är det inte så att vi vill införa högre hyror i befintliga lägenheter och därigenom tvinga bort dem som redan har ett kontrakt. Det vill vi naturligtvis inte.

Sedan till neutraliteten mellan boendeformerna. Det beror också lite grann på var i landet man befinner sig. Någon nämnde skärgården. Jag kan nämna Lidingö och Djursholm, där fastighetsskatterna för egna hem är orimliga. Det finns många äldre människor som har bott 30, 40 och 50 år i sina hus och som i dag nästan blir tvingade att flytta därifrån. Det blir ännu värre om det fortsätter att vara på det sätt som det är i dag. Det här är alltså inte en fråga som ser likadan ut över hela Sverige enligt mitt sätt att se. Det beror på var vi befinner oss.

Jag är medveten om att det kan vara brister i svaret, men Owe Hellberg får gärna komma tillbaka.

Anf. 51 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Först gäller det vad som har byggts. Våldigt lite har byggts av s.k. normala bostäder sedan 1995. Och det är faktiskt så att utredningar har visat att man har fått en sämre planering i de här bostäderna. Man har fått förändringar som gör att kvaliteten har minskat. Man undrar vad det här kommer att leda till på sikt. Ni föreslår ytterligare förenklingar och försämringar av regelsystemet, och jag får inte riktigt klart för mig vad det handlar om egentligen.

Så fick vi ett besked när det gäller nyproduktion. Fastighetsägaren ska ensidigt kunna bestämma hyressättningen i en nyproducerad lägenhet. Det tror jag var ett bra, klart och tydligt besked. Det var åtminstone så jag uppfattade svaret.

Det här med neutraliteten är naturligtvis en svår fråga. Man måste naturligtvis prata om boendekostnader, disponibel inkomst och sådana saker som också är viktiga när man diskuterar människors möjligheter att betala sina boendekostnader. Det är mycket som hänger ihop i den här frågan.

Anf. 52 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! I fråga om det här med byggregler har jag inga konkreta exempel, men jag kan ändå nämna att många människor i dag i storstäderna föredrar att bo på lite mindre ytor, s.k. *compact living*. Vi såg i någon av dagstidningarna häromdagen ett exempel på hur man så att säga kan bygga på höjden inne i en lägenhet. Det är kanske ingenting som det ska vara regler för, men jag tycker att man ska kunna släppa lite grann på ytnormerna.

Sedan sade jag inte att fastighetsägaren ensidigt ska fastställa hyran. I varje fall menar jag inte det. Det är naturligtvis fastighetsägaren och den tilltänkta hyresgästen som ska kunna hitta en nivå.

Beträffande neutralitet mellan boendeformer är det såväl boendekostnader och disponibel inkomst som skatt och annat som påverkar. Det är som sagt olika i t.ex. Dorotea och Djursholm.

Anf. 53 LENNART NILSSON (s):

Fru talman! I bostadsutskottets betänkande nr 1 finns det 25 reservationer. Man kan ibland fundera över varför det blir 25 reservationer i ett sådant här betänkande. Svaret är naturligtvis ganska enkelt. De partier som säger sig vilja regera tillsammans som ett alternativ till en socialdemokratisk regering spretar åt olika håll. De har olika funderingar utifrån olika utgångspunkter.

Man kan bara konstatera att målsättningarna för bostadspolitiken ligger fast. Det finns en bred samstämmighet när det gäller dessa frågor, med undantag för moderaterna, vilket inte är någon speciell överraskning. Det bygger på de målsättningar som den bostadspolitiska utredningen formulerade och som fastställdes här i riksdagen för ett par år sedan.

När man lyssnar på inte minst Moderaternas företrädare kan man få intrycket att människor som bor i vårt land lever under ett tvång och i en tvångströja. De stora, stygga socialdemokraterna vill inte människors bästa. Det handlar bara om att man med regleringar, dekret och annat försöker tvinga folk in i olika fällor.

Vi har i Sverige ungefär fyra miljoner bostäder. Jag vill hävda att människor runtomkring i landet, i dessa fyra miljoner bostäder, upplever att de har en frihet. De bor väldigt bra. I många av dessa fyra miljoner bostäder bor man väldigt billigt. Talet om att allting är elände och att socialdemokraterna vill störta allting i fördärvet startade för många herrans år sedan, när Moderaterna hette Högerpartiet. Den bilden upplever människorna i vardagen inte som någon realistisk bild. Moderaterna är ett gammalt parti som lever i en tid som inte existerar i dag.

Owe Hellberg nämnde att räntesubventionerna var drygt 30 miljarder när han kom in i riksdagen. I dag är de ungefär en tiondel av det. Det visar lite av den utveckling vi har haft under några år.

Om inte en socialdemokratisk regering, tillsammans även med Agne Hanssons parti, hade sett till att förändra den situation vi har haft i landet vad gäller ekonomin – om vi hade levt under de förutsättningar som fanns tidigare med räntesubventioner på drygt 30 miljarder – hade läget sett helt annorlunda ut.

I dagens situation har vi ett ränteläge som ger oss möjlighet att fundera över om vi har någon handlingsfrihet när det gäller att diskutera bostadspolitik framöver. Jag vill hävda att vi har det. Naturligtvis måste bostadspolitiken prövas i ett sammanhang där man ser på helheter. Det kan handla om att det som hänger ihop med bostadspolitiken ibland får ge efter. Det är det som politik handlar om.

För det socialdemokratiska partiets del vill jag nämna något om bostadspolitiken och de mål som vi har för kostnaderna för boendet. På vår senaste partikongress slog vi fast att hyrans andel av inkomsten ska minska. Det är vi på väg att göra. Vi har goda utsikter till det med tanke på att det är en bråkdel av de fyra miljoner bostäder som finns som har räntesubventioner i dag.

Om regeringens politik även fortsättningsvis blir framgångsrik, med en ekonomisk utveckling som ser ljus ut, ett bra ränteläge och en låg inflation, finns det naturligtvis förutsättningar att minska hyrans andel av inkomsten. De förutsättningarna är egentligen ganska goda. Det är en del

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

av en helhet som berör oss människor som bor och som vi kommer att få glädje av.

Inte heller jag tror att vi i den nya tidens samhälle kommer att gå tillbaka till subventioner i någon större utsträckning, möjligtvis annat än specialriktat till olika former av bostäder. Det är sådant som får vägas mot andra frågor.

En del hävdar att betänkandet inte är mycket att diskutera eftersom det inte tas upp några större frågor i det, men jag vill ändå hävda att det finns saker att diskutera. Centern finns inte med på vissa förslag, men jag upplever att Agne Hansson och jag har väldigt stor samstämmighet inte minst när det gäller en reservation som jag inte begriper att Centerpartiet har lämnat. Det kanske finns vissa nyanser som handlar om investeringsbidrag i stället för det eviga räntebidraget på 30 %. Det är möjligt att det kommer att förändras i en framtid. Man inför kanske inte investeringsbidrag, men jag upplever ändå att det eviga räntebidraget kommer att bli ett problem framöver.

Allt detta hänger ihop med de frågor som man tittar på nu, t.ex. neutralitet i boendet. Det finns fastighetskatteutredningar i olika former. Moderaterna vill av någon anledning inte vara med och diskutera, och det är naturligtvis därför man inte känner till vad det rör sig om. Det diskuteras och det ska läggas fram förslag när det gäller fastighetsskatten, neutralitet i boendet och annat framöver. Jag ser fram emot en ganska intressant diskussion om bostäderna i framtiden.

Skiljelinjerna när det gäller betänkandet gäller stora tal. Jag vill påstå att Inga Berggrens, Ulf Björklunds och Yvonne Ångströms partier kommer att höja hyrorna om deras förslag skulle gå igenom. Moderaterna vill minska räntebidragen med 470 miljoner, Folkpartiet med 500 miljoner och Kristdemokraterna med 383 miljoner. Man säger att man avskaffar eller minskar fastighetsskatten. Det trolleritricket går inte hem.

En bråkdel av de bostadsägare som i dag har statliga räntesubventioner betalar fastighetsskatt. Antingen har man blivit befriad från fastighetsskatt under de fem första åren eller så betalar man halv fastighetsskatt mellan år fem och tio. En minskning av fastighetsskatten genom en bortplockning av räntebidragen innebär bara att de som bor i hus som är byggda de senaste tio åren och som har räntesubventioner skulle få dramatiskt höjda hyreskostnader. Vi vet att det är de dyraste. Om förslagen från dessa tre partier skulle gå igenom skulle det leda till kraftigt höjda hyror för dem som redan bor dyrast. Vi vet att det finns problem redan i dag för de människorna.

Den andra fråga som jag vill ta upp, som gäller en stor del av vårt utgiftsområde, handlar om bostadsbidragens roll. Vi socialdemokrater anser att bostadsbidragen som instrument är en viktig del av bostadspolitiken. Om man skulle på Folkpartiets förslag ta pengar från bostadsbidragen och lägga på barnbidragen skulle det innebära, Yvonne Ångström, att många av de familjer som i dag har bostadsbidrag skulle förlora hundratals kronor varje månad. Om de skulle få 100 kr i barnbidrag skulle de kanske tappa 500 kr i bostadsbidrag. Egentligen innebär det bara att alltfler människor som redan i dag behöver ha stöd för att kunna klara en bra bostad får det ännu sämre.

Tiden medger inte att jag utvecklar detta ytterligare, men jag vill ändå säga att många av de förslag som finns i bostadsutskottets betänkande

och inte minst i reservationerna kommer att behandlas framöver, när vi får tillbaka ärendet på riksdagens bord efter det att utredningarna är klara med sin verksamhet.

Jag vill härmed yrka bifall till hemställan i bostadsutskottets betänkande.

Anf. 54 INGA BERGGREN (m) replik:

Fru talman! Nu var vi där igen, Lennart Nilsson. Det gällde räntebidragen och fastighetsskatten. Låt mig när det gäller de senast byggda årgångarna, och då specifikt krisårgångarna, konstatera att det finns överlagsmässiga beräkningar som visar på en sammantagen effekt som inte skulle innebära ökade kostnader för dem som bor i krisårgångarna. Jag tycker inte att vi behöver fortsätta med den diskussionen.

Jag företräder ett modernt parti som vill ge människor möjligheter att välja. Och de ska få behålla mer av sin inkomst, så att de har möjlighet att betala den bostad som de väljer. Det ska finnas bostäder av varierande standard och storlek, beroende på vad människor har för behov och prioriteringar. Det kan handla om vilken situation i livet som de befinner sig i. När man är ung väljer man en sorts bostad, när man är äldre en annan.

Vi kommer också att diskutera ytterligare en sak, nämligen byggandet av hyresrätter. Det tänker jag ta upp lite vidare i min nästa replik, eftersom det är väldigt viktigt att vi får i gång byggandet, där det finns en efterfrågan. Därmed menar jag att det i grunden är människornas efterfrågan, önskemål om inriktning och prioriteringar som ska styra ett sådant byggande.

Anf. 55 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Inga Berggren! Jag har i och för sig inte tagit studenten, men jag är ganska god på matematik ändå.

Inga Berggrens parti föreslår att man ska minska räntebidragen när det gäller bostäder byggda under de senaste åren. Det innebär naturligtvis att det blir höjda hyror. Det är en självklarhet. De som inte har några räntebidrag kommer naturligtvis att tjäna på Inga Berggrens förslag, men när det gäller de bostäder som är byggda under de senaste åren kommer det naturligtvis att bli kraftiga hyreshöjningar.

När det handlar om valfrihet och annat tjuvigt som Inga Berggren tar upp kan man fundera över på vilket sätt de ungdomar som studerar, har en bostad och i dag har bostadsbidrag får det bättre genom att man, som moderaterna vill, tar bort bostadsbidragen för dem? Ökar det deras valfrihet?

Att man kan omvandla bostadsbidrag till sänkta skatter är också en myt. Jag tror att det är väldigt få av de människor som har bostadsbidrag i dag som över huvud taget betalar någon statlig skatt. De människor som har bostadsbidrag är ofta lågavlönade och betalar ingen statlig skatt utöver de 200 kr, eller vad det är, som ligger i botten. Det betyder alltså att de bara betalar kommunal- och landstingsskatt. Dessa människor behöver bostadsbidraget för att de ska ha råd att bo i en bra bostad med sin familj och sina barn.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Anf. 56 INGA BERGGREN (m) replik:

Fru talman! Låt mig ta som utgångspunkt att Lennart Nilsson talar om studenterna.

Diskussionen om boendet och byggandet gestaltar sig väldigt olika i olika delar av Sverige i dag. Vi har ca 20 tillväxtkommuner, bl.a. universitets- och högskolorna och, förstås, Stockholm, Göteborg och Malmö. Det gäller ju att se till, Lennart Nilsson, att de unga människor som kommer till dessa tillväxtorter har en rimlig möjlighet att få en bostad. Därför behövs det skattesänkningar när det gäller byggandet och boendet och ändringar av vissa regler. Det handlar om att man ska kunna bygga enklare osv.

Det finns många som säger att skälen till att det inte byggs är hyressättningen, en bristande tillit till långsiktighet i systemet, fastighetsskatten och Robin Hood-effekten i det kommunala utjämningsystemet. Nu gäller det att politikerna har modet att förändra. Har Lennart Nilsson modet att förändra, så att boendet blir bättre för den moderna människan?

Anf. 57 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det har jag alltid.

Jag konstaterar att Inga Berggren talar om studenterna. I det sammanhanget nämner hon hyressättningen. Vad menar egentligen moderaterna med hyressättningen? Jo, de menar att den ska vara fri och att det ska vara efterfrågan som avgör. Det handlar om tillgång och efterfrågan. Då kan man börja fundera. I de här orterna, där det finns studenter, är det verkligen marknaden som styr. Om det blir en fri hyressättning plus att man plockar bort bostadsbidragen blir det inte lätt för de studenter som litat på Inga Berggrens parti.

Anf. 58 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Lennart Nilsson är ju en vänlig person. Jag har ibland saknat att få diskutera bostadspolitik med honom. Jag noterar att han uteslöt Centerpartiet från de partier som hotar med att höja boendekostnaderna. Det är ju ett steg i rätt riktning.

Likväl har jag varit tvungen att tillhöra den rad av reserveranter som inte har fått igenom de här förslagen. Så det stämmer inte riktigt. Jag vill naturligtvis gå längre för att garantera att boendekostnaderna inte rakar i höjden för vissa kategorier människor.

Vi kan vara helt överens om att räntorna och inflationen har den helt avgörande betydelsen för boendekostnaderna i grunden. Vi har fått en helt annan situation, och vi har en handlingsfrihet, som Lennart Nilsson säger. Men jag är lite orolig över att de här två samarbetsvännerna ska klistra fast Lennart Nilsson vid väggen, så att han inte kommer loss. Dessa eviga räntebidrag kan ju leda till en belastning av statsbudgeten i framtiden som kommer att stiga hela tiden. Vi riskerar att hamna i en svår situation även när det gäller inflationen och räntorna.

Målen ligger fast, men det är medlen som vi diskuterar. Hur vill Lennart Nilsson t.ex. återupprätta hyresrätten i dag, som jag tog upp? Hur ser socialdemokraterna på rättvisan i beskattningen och på sparandet?

Anf. 59 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är glad över att Agne Hansson i motsats till de andra partierna i oppositionen har sagt, precis som Owe Hellberg nämnde tidigare, att de kommunala bostadsföretagens roll måste stärkas.

Det är lite av det som man nu håller på och resonerar kring. Hur ska det här utvecklas? Det är egentligen därför som den här tillfälliga lagen finns. Agne Hansson är förgrymmad över det här, och det är naturligtvis tveksamt. Det är därför som detta som hänger ihop med utförsäljning och annat är tillfälligt.

Jag upplever därför inte att vi har några skilda uppfattningar när det gäller att bostadsföretagen måste stärkas. Man ska ju se över bruksvärde-systemet. Bosparandet är viktigt. Det är naturligtvis också i det här fallet en fråga om prioriteringar. Ytterst handlar det naturligtvis om hur mycket samhället ska subventionera när det gäller detta. Jag delar Agne Hanssons uppfattning att vi inte ska ha några socialbostäder. Därför är bostadsbidragens roll i det här sammanhanget väldigt viktig.

Jag upplever nog att det inte är några större problem med de samarbetspartner jag har i dag. Egentligen skulle t.o.m. Agne Hansson, om det bara berodde på honom som person, kunna vara välkommen i det samarbetet.

Anf. 60 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hoppas att jag talar för partiet som gruppledare.

Vi har lagt fram vår inriktning. Och där ligger, som vi ser det, nödvändiga åtgärder. De är visserligen på väg, om de här utredningarna får jobba vidare, men det gäller att man sedan också kan fortsätta att genomföra dessa förslag.

När det t.ex. gäller hyressättningen undrar jag om det är rättvist att hushållen med lägre inkomster i ytterområdena i Stockholm ska subventionera dyra bostäder i centrala Stockholm. Det här är åtgärder som snabbt måste till för att vi inte ska få en förlamad bostadssituation i Stockholm.

Vi har gått cirkeln runt, Lennart Nilsson. Vi har stått i den här situationen förr. Förra gången det var brist i Stockholm kom åtgärderna till alldeles för sent. Visserligen fick vi då igenom centerförslagen, men alldeles för sent. Det är därför jag vill varna för att inte handla i tid nu.

Anf. 61 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har egentligen inga kommentarer. Jag delar Agne Hanssons uppfattning att det finns en rad frågor där förslag måste läggas fram så fort som möjligt. Men det krävs naturligtvis också ett underlag för att kunna fatta kloka beslut i Sveriges riksdag.

Anf. 62 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Lennart Nilsson och många andra bostadspolitiker under 90-talet har mått ganska dåligt med tanke på bostadspolitikens utveckling. Det har väl varit mer av avveckling än utveckling. Man har då satsat allt på ett kort, nämligen räntan. Nu är vi i ett läge där räntan kanske börjar vända uppåt igen och kanske inte längre är det allena saliggörande i bostadspolitiken.

Jag ska läsa ett par rader ur betänkandet: ”Det får förutsättas att förslag om förbättrade villkor i olika avseenden för produktion och förvaltning av bostäder inom en snar framtid kan föreläggas riksdagen.” Vilka förslag och vilka förändringar ser Lennart Nilsson som möjliga och nödvändiga?

Anf. 63 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Vi får väl se. Det är ju, som nämnts här tidigare, en rad olika förslag som är på utredningsstadiet. Vi får väl avvakta och se, inte minst i samband med den diskussion vi kommer att få i anslutning till vårpropositionen, vad det här kan leda fram till.

Sedan vill jag ta upp detta med att räntan är på väg upp igen. Det är naturligtvis vi själva här i Sverige som avgör mycket av det här. Det är ju därför vi samarbetar kring både ekonomi och andra frågor: för att vi i Sverige ska ha möjligheter att klara både en låg inflation och en låg ränta. Det bygger naturligtvis på att vi har ordning och reda på det som vi pysslar med. Det är naturligtvis avgörande, och det bestämmer vi själva här. Vi ska inte ha någon lättsinnighet å la skattesänkningar av annan typ, såsom har föreslagits här i dag.

Anf. 64 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det ska vara ordning och reda i ekonomin, säger Lennart Nilsson. Den uppfattningen delar jag. Men det är också så att det nya räntebidragssystemet är betydligt känsligare än tidigare för förändringar, vilket vi måste vara medvetna om.

Lennart Nilsson och jag satt båda i den bostadspolitiska utredningen. När den landade här i kammaren bidde det ingen kostym och ingen väst – det bidde en tummetott, när det kom till förslag. Jag undrar om vi får uppleva samma sak när det gäller de utredningar som nu ligger för behandling i kommande propositioner. Kan vi vara överens om att de här meningarna i betänkandet ska ha större betydelse i sammanhanget än att det blir en tummetott av de kommande förslagen?

Anf. 65 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag upplever en skillnad på Owe Hellbergs parti nu jämfört med tidigare: Förutsatt att det samarbete vi nu bedriver fortsätter får vi nämligen möjligheter att resonera kring de här frågorna. Owe Hellberg och jag, som slår vakt om det som hänger ihop med bostadspolitiken, får naturligtvis tillsammans ta en diskussion med de andra olika områden som finns. Möjligheterna är naturligtvis mycket större i dag att resonera om bostadspolitik och om vad man kan göra, eftersom vi har en bra grund att stå på. Det är väl detta vi får diskutera framöver.

Anf. 66 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Lennart Nilsson hävdar att Folkpartiets förslag att växla bostadsbidrag mot barnstöd skulle slå väldigt orättvist. Jag vidhåller uppfattningen att om vi ökar barnstödet med 100 kr per barn och månad och samtidigt sänker bostadsbidragen med motsvarande belopp ska detta för de allra flesta inte innebära en försämring. Tvärtom innebär det att man har en annan möjlighet att genom ökade inkomster förbättra sin

ekonomiska standard, då man inte tappar bidrag på det viset om vi har ett barnbidrag som faktiskt utgår. Sedan skulle vi vilja göra en likadan växling nästa år.

Sedan är jag naturligtvis medveten om att det kan finnas en och annan icke-barnfamilj som kan förlora på det här, men sådant får man se över. Det är mer detaljer, enligt mitt sätt att se.

När det gäller räntebidragen och sambandet med höjda hyror kan jag hänvisa till det som Inga Berggren har anfört.

Anf. 67 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! 50 + 50 är inte 150. Yvonne Ångström tar här fram en matematik som säger att om man tar 100 kr från bostadsbidragen och lägger 100 kr på barnbidragen så går det jämnt upp – och det gör det ju inte. Det är ju inte alla människor i Sverige som har bostadsbidrag. Det innebär att om man skulle ta 100 kr från bostadsbidragen och lägga dem på barnbidragen så fattas det en massa pengar för Yvonne Ångströms parti. Det kostar ju mycket mer att lägga 100 kr på barnbidragen än att ta bort 100 kr från dem som har bostadsbidrag, eftersom det handlar om mellan 300 000 och 400 000 familjer i dag som har det. Den matematiken går inte ihop.

Bostadsbidragen är ju, som jag nämnde, ett av de stora bostadspolitiska instrumenten, eftersom de inte pekar ut människor med skilda inkomster. Man kan bo i en hyfsad bostad oavsett om man tjänar lite eller mycket. Därför är bostadsbidragens roll så viktig i en bostadspolitik. Annars kan det bli så, som Agne Hansson varnade för, att vi får uppleva socialbostäder, något som finns i många andra delar av världen. Ditt vill inte vi komma, och därför är bostadsbidragen ett viktigt bostadspolitiskt instrument.

Anf. 68 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Vi har nog samma uppfattning. Folkpartiet anser i det stora hela att vi ska ha mindre selektiva bidrag och mer av generella stöd.

Anf. 69 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Det har i och för sig inte med bostadspolitiken att göra, men då kanske Folkpartiet också ställer upp på en enhetstaxa inom barnomsorgen. Där kan det bli verkliga marginaleffekter.

Anf. 70 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Det här med bostadsbidraget är intressant. Jag skulle gärna vilja ställa en fråga till Lennart Nilsson. Kd gör ju precis tvärtom mot Folkpartiet. Vi har tittat på möjligheten att plocka 50 kr från barnbidragsökningen, som ju går till både fattiga och rika. Gör vi det och i stället lägger den 50-lappen på bostadsbidragen, riktat på barndelen, kommer ju varje barn att få ytterligare minst 100 kr, kanske 150 kr. Då har vi alltså plockat från ett generellt bidrag, som också går till miljonärer, och lagt det på ett riktat bidrag, som går till dem som verkligen behöver det. Anser socialdemokraterna och Lennart Nilsson att detta är en riktig åtgärd går det ju att följa efter.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Det vore intressant att höra inställningen från socialdemokraterna till det här.

Anf. 71 LENNART NILSSON (s) replik:

Fru talman! Ulf Björklund har rätt. Det blir ju på det sättet. Det märkliga är att man vill regera ihop fast uppfattningarna inte stämmer överens utan spretar åt olika håll.

Det här handlar ju om prioriteringar. Om jag och min partigrupp hade haft pengar hade jag naturligtvis gärna sett att bostadsbidragen fått mer pengar till sitt förfogande. Men vi har inte de pengarna i dag.

Anf. 72 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Med den här modellen, säger kristdemokraternas budget, tillför vi 940 miljoner kronor till bostadsbidragskontot och ger just denna ytterligare stimulans till de barnfamiljer där detta verkligen behövs, särskilt i svåra tider. Ont om pengar har vi, och då är det viktigt att vi riktar pengarna dit där de ger bäst utbyte.

Sedan måste vi kanske, för att ta upp den andra frågan, trots allt plocka de 940 miljonerna någonstans ifrån. Jag förstår att Lennart Nilsson funderar över varifrån pengarna kommer. Det har en del att göra med den fråga Lennart Nilsson tog upp tidigare, om räntebidragen, som vi faktiskt vill spara lite grann på. Helt riktigt är det 323 miljoner.

ka undvika den här typen av besparingar på de byggnationer som har haft höga produktionskostnader.
(forts. 10 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.49 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

7 § Frågestund

Anf. 73 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Nu följer frågestunden. Får jag be företrädarna för regeringen att komma fram och ta plats vid talmansbordet. Följande statsråd kommer att delta: statsminister Göran Persson, försvarsminister Björn von Sydow, socialminister Lars Engqvist, miljöminister Kjell Larsson och finansminister Bosse Ringholm. Statsministern kommer att besvara allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Anf. 74 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern som gäller Sydafrikaresan. Jag är väl medveten om att vi får information om den i kammaren senare, men jag vill ändå ställa den här frågan.

Jag vill upprepa Centerpartiets inställning om värdet i bredast möjliga kontakt med hela det sydafrikanska samhället. Det gäller inte minst de demokratiska partierna. Jag vet att vår representant som var med också hade sådana kontakter som har goda utsikter att bli långsiktiga.

Min fråga gäller inte själva genomförandet och hanteringen av resan. Det får vi chans att diskutera senare. Min fråga gäller hur statsministern ser på relationen långsiktiga projekt som engagerar många människor kontra en något kortsiktig insats som den här resan.

Anledningen till frågan är att en mycket omfattande långsiktig västsvensk utbildnings- och organisationssatsning för ungdomsidrott i Sydafrika i Soweto, som starkt applåderas av bl.a. Nelson Mandela, inte fick resurser för att fortsätta och avslutas.

Alla dessa tiotusentals ungdomarna i Soweto som engagerats i lagsporter och annat måste känna det något underligt att de vita svenskarna inte kom tillbaka till dem. I stället gjordes ett utbyte på en helt annan nivå. Hur ser statsministern på det?

Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Först tycker jag att det är bra att Marianne Andersson pekar på bredden i engagemanget. Det är jag den förste att understryka. Det finns säkert hundratals projekt som bedrivs i Sydafrika där svenska organisationer och svenska folkrörelser är inblandade och gör ett värdefullt arbete. De exakta omständigheterna kring det projekt som Marianne Andersson nu pekar på känner jag inte till, och kan rimligen heller inte göra.

Hela syftet med resan, också beskrivet för riskdagen tidigare, är att underbygga ett långsiktigt partnerskap mellan sydafrikanska organisationer och individer och svenska dito. Det som Marianne Andersson beskriver tycker jag passar utmärkt väl in i en sådan strategi. Det är i sådana fall ytterst en fråga om begränsade resurser, men man kommer förhoppningsvis att komma tillbaka.

Anf. 76 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Det är ett långsiktigt projekt som är mycket brett och har pågått i flera år. Man har satsat på ledarutbildningar i basket, handboll och fotboll. Man har också fått med flickor, som aldrig har varit engagerade förut. Fattiga ungdomar i Soweto har fått en meningsfull fritid, vilket har stor betydelse för uppbyggnaden av det civila samhället.

På något sätt verkar det lite kortsiktigt när man från en statlig organisation i ena stunden säger nej till fortsättning av projektet och man sedan ett tag efteråt kommer med en satsning på en helt annan nivå, dvs. landslaget i fotboll.

Statsministern initierade besöket i Sydafrika. Tog statsministern någon sorts initiativ för att se hur man skulle kunna fortsätta pågående

verksamhet, eller förstärka den som finns, så att inte sådana här saker på ett ganska olyckligt sätt ställs mot varandra?

Anf. 77 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Hela engagemanget har skett i samarbete med Sida och med den kunskap och kompetens man där har. Jag förutsätter att just den typ av avvägningar som Marianne Andersson efterfrågar är gjorda.

För min del har koncentrationen varit på det jag har haft att praktiskt hantera: politiska överläggningar och offentliga framträdanden. Sedan har det säkert därutöver varit, skulle jag gissa, några hundra arrangemang till, och inte lite av idrott.

Just det särskilda projekt som Marianne Andersson pekar på känner jag inte till och kan just därför inte svara på frågor om det. Jag åtar mig gärna att ta reda på omständigheter kring det och komma tillbaka i något annat sammanhang.

Internationellt forum om Förintelsen

Anf. 78 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till statsministern. Statsministern har på ett föredömligt sätt agerat mot rasismen och nazismen på olika plan. Bl.a. vill jag nämna initiativet till boken ... *om detta må ni berätta* ..., som fått enorm genomslagskraft långt utanför Sveriges gränser.

Ett annat initiativ som statsministern presenterade i sin regeringsförklaring är en fortsättning på boken, nämligen ett internationellt forum om Förintelsen som ska äga rum här i Stockholm den 26–28 januari nästa år.

Min fråga är: Kommer man att synliggöra offren för Förintelsen, och kommer representanter för berörda grupper att inbjudas som föreläsare respektive deltagare?

Anf. 79 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi har inte låst programmet än. Jag vågar därför inte exakt uttala mig om hur dagarna disponeras. Det kommer att vara en lång rad internationella gäster. Många av de ledande politikerna i världen kommer att gästa oss för att diskutera just dessa saker.

Min uppfattning under hela det arbete vi har bedrivit med Levande historia har varit att kunskapen sprids bäst av dem som själva upplevde Förintelsen. Jag hoppas, tror och utgår ifrån att det också blir det intryck som kommer att finnas från konferensen, även om vi alla vet att allt färre av de människor som själva var med fortfarande finns kvar i livet.

Av de erfarenheter vi har drar jag den bestämda slutsatsen att kunskapen kommer att spridas också vid detta tillfälle. Jag vet också att World Jewish Congress exekutivmöte kommer att läggas i Stockholm vid samma tidpunkt. Där finns säkert också många med direkta minnen och personliga kopplingar till Förintelsen.

Anf. 80 TASSO STAFILIDIS (v):

Herr talman! Anledningen till att jag frågar är min oro för att vissa av de grupper som föll offer för nazisternas förintelse har glömts bort i in-

bjudningslistan. Det är ovanligt att t.ex. romer och homosexuella omnämns när man talar om Förintelsen på ett internationellt plan, trots att romerna, de homosexuella och många andra minoritetsgrupper föll offer för samma nazistiska förtryck som judarna.

Statsministern har själv på ett tydligt sätt varit noggrann i sina anföranden med att inte glömma bort romerna, de homosexuella och andra minoriteter. Det kan man även återfinna i boken ... *om detta må ni berättas* ... Men hur blir det nu vid det kommande internationella forumet om Förintelsen som planeras för fullt vid Statsrådsberedningen? Finns det en risk att romer, homosexuella och andra av nazisterna icke önskvärda grupper lämnas utanför, eller avser statsministern att bjuda in även dessa grupper?

Anf. 81 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag anser att dessa grupper naturligtvis också ska vara företrädare på konferensen. Det vi upplever i det västerländska samhället i dag är en våg av våld som har rasistiska och fascistiska förtecken. Den vågen bärs av en antisemitism och ofta också av en homofobi, och inte sällan pekar man ut romerna.

Det är klassiskt – vi har sett det förut. Det slutar alltid med attacker på demokratin själv. Inte minst mot bakgrund av romernas trängda situation i vissa europeiska länder i dag tycker jag att det skulle vara fattigt om vi inte på konferensen i januari också uppmärksammade den dimensionen av förföljelserna.

Offentlig upphandling

Anf. 82 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern. Enligt uppgifter i Ekot den 22 november ska regeringen ha försökt kringgå reglerna om offentlig upphandling. Det ska ha skett genom att man på förhand bestämt att det statligt kontrollerade företaget Swedfund skulle få uppdraget att administrera en data- och IT-satsning i Östersjöområdet.

Regeringskansliets förvaltningsavdelning skulle alltså medvetet ha hållit inne information så att endast det statliga företaget Swedfund hade en rimlig möjlighet att lägga ett bud. Dels ska regeringen i så fall på förhand ha bestämt vem som ska få uppdraget, dels har den medvetet försökt dölja förhållandet genom att ordna en skenupphandling.

Min fråga är: Är de här uppgifterna korrekta? Vad tänker statsministern i så fall göra för att förhindra att liknande händelser upprepas i framtiden?

Anf. 83 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi tycks vara inne i ett stim av upphandlingsbekymmer just nu. Det här är väl bara ytterligare en i raden av frågeställningar, som jag faktiskt förut inte har hört. Därför kan jag inte gå in på den i detalj – och bör kanske inte heller göra det. Om det är så som Hjertén påstår är det ju en rätt allvarlig anklagelse, och då bör den granskas. Det bör naturligtvis göras av någon som inte tillhör den politiska organisationen.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

Jag tänker fråga, och kontrollera vad som har inträffat. Sedan förutsätter jag att om den här typen av beskyllningar har riktats offentligt så har redan de kontrollorgan som finns i Regeringskansliet tagit tag i saken. Det skulle förvåna mig mycket om så inte är fallet.

Anf. 84 LARS HJERTÉN (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsministern för det svaret. Vi ser fram emot att få veta vad som egentligen har hänt, och vi vill ha en redovisning av det verkliga förhållandet.

Koldioxidutsläppet

Anf. 85 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Inom EU ska koldioxidutsläppen minska med 8 % – detta enligt en överenskommelse i Kyoto 1997.

Den svenska regeringen har förhandlat fram en kvot som innebär att utsläppen tillåts *öka* med 4 %. Miljöministerns företrädare lät oss i samband med denna överenskommelse, tror jag det var, ana att Sverige inte ska behöva utnyttja denna ökningskvot. Det skulle alltså snarare ha varit bra att Sverige i stället för något annat land med större risk för att utnyttja den här rätten fick tillåtelse att öka utsläppen.

Jag vill fråga miljöministern: Håller miljöministerns företrädares prognos än i dag? Behöver man alltså inte utnyttja denna rätt?

Anf. 86 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Bakgrunden till den höjning som vi har möjlighet att acceptera är helt enkelt att Sverige har väldigt låga utsläpp per capita i dag. De globala utsläppen är ungefär 4 ton per capita. Sverige har 6 ton, Europa totalt har 8 ton, EU har 11 ton och Förenta staterna har ungefär 20 ton per invånare. Det är de låga utsläppen i dag som gör att det blir dyrare för Sverige än för andra länder att minska utsläppen.

När det gäller den konkreta frågan är det inte min prognos – jag tror nämligen inte att man ska ha en prognos för vad som händer under de närmaste elva åren – men däremot min bestämda ambition att vi ska klara en utveckling som innebär att vi inte ligger över 1990 års nivå år 2010.

Anf. 87 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Det finns beräkningar som visar att stängningen av Barsebäcksverket innebär en ökning av koldioxidutsläppen med nästan 4 miljoner ton per år.

Jag har erfårit att man vid midnatt när Barsebäcksverket stängdes kunde notera att en import av kolkraft från Danmark inleddes då. Mot den bakgrunden tycker inte jag att det känns riktigt att uttrycka sig på det sätt som miljöministern gör. Här finns ett väldigt stort hot som har ökat i samband med stängningen av Barsebäcksverket.

Anf. 88 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Detta är lite förbluffande resonerat av Harald Nordlund. Danmark har ett utsläppskrav som innebär att man ska minska utsläppen

med 21 % mellan 1990 och 2010. Danmark är bundet av Kyotoprotokollet. Om vi exporterar vår el till Danmark innebär det bara att vi minskar trycket på danskarna att åstadkomma egna åtgärder hemma. I slutändan blir förmodligen resultatet precis det samma.

Sverige har ett exportöverskott på el. Det har Sverige haft under åtta av de senaste tio åren. I år och förra året motsvarar det driften av två och ett halvt Barsebäcksaggregat per år. Det är detta som det är frågan om. Sverige kommer att exportera lite mindre el än tidigare. Danmark måste öka sina insatser för att minska koldioxidutsläppen.

När det gäller andra utsläpp från produktion av energi är Danmark också nu medlem av ett avtal som skrevs under i Göteborg i förrgår. Det innebär att Danmark måste göra kraftiga reduktioner av utsläppen av bl.a. svaveldioxid och kväveoxider.

Import av avfall

Anf. 89 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till Göran Persson, eller möjligtvis till miljöministern.

Först vill jag haka på den tidigare frågan och säga att det är självklart att Sverige har lägre koldioxidutsläpp än en del andra länder. Det beror ju på att Sverige har så pass mycket vattenkraft och så mycket biobränsle. Det vore ju alldeles åt helsike annars! Så det är väl egentligen ingenting att stoltsera med.

Jag kommer sedan till den direkta frågan. Regeringen, och inte minst Göran Persson, talar gärna om ett ekologiskt hållbart samhälle och ett grönt folkhem. Regeringen har också sagt – på vår inrådan för övrigt – att import av avfall och sopor inte ska accepteras, och definitivt inte öka. Om man tittar på vad som har hänt 1999 ser man att utvecklingen har varit alldeles skandalös, som tydligen inte vare sig Naturvårdsverket eller andra har grepp om. Importen av sopor och avfall har nämligen ökat rejält, inte minst från Norge. Det handlar om flera hundra tusen ton sopor.

Hur går detta ihop med att regeringen samtidigt säger att man ska förhindra import av avfall?

Anf. 90 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Nej, det kanske inte är någonting att stoltsera över. Men i den debatt som har förts, inte minst i samband med stängningen av det första Barsebäcksaggregatet, tycker jag att Sveriges utsläpp gentemot andra länders är något som är värt att upplysa om.

De uppgifter som Birger Schlaug har om soporna är nya för mig. Med tanke på att det till stor del handlar om Norge kan jag tänka mig att det rör sig om ganska kortväga transporter av sopor, dvs. någon form av gränshandel. Huruvida de transportererna uppfyller de miljökrav vi ska ställa på sådana transporter vet jag inte – men jag utgår från att det är på det sättet.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

Anf. 91 BIRGER SCHLAUG (mp):

Herr talman! Jag måste säga att jag är förvånad över det svaret. Det är framför allt i Umeå som man förbränner sopor från Norge, men det sker även på andra ställen. Att tala om gränshandel är möjligtvis att ta i.

Regeringen har ju klart uttryckt att Sverige inte ska importera, och här sker en explosiv utveckling. Det beror framför allt på en sak, vilket vi har påpekat för regeringen åtskilliga gånger, nämligen att man i Norge och andra länder har en avfallsskatt och en förbränningskatt på sopor. Det har man inte i Sverige. Nu är det väl ändå hög tid att vi i Sverige också inför förbränningskatten! Annars kommer avfall och sopor att faktiskt dumpas i vårt land – och det kan väl ändå inte vara meningen?

Anf. 92 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Vi får ju en deponiskatt ganska snart. Det är mycket möjligt att den ska följas upp med en förbränningskatt. Det får vi i så fall diskutera vidare.

Försvarsmakten

Anf. 93 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till försvarsministern. Regeringens och Centerns förslag om nedskärningar inom Försvarsmakten leder till att Försvarsmaktens närvaro i Sverige glesnar alltmer. Jag tror att Försvarsmakten nu kan få betydligt svårare att klara av de fyra huvuduppgifter som har fastlagts.

Jag tänker särskilt på en av dem. Det är den fjärde, som gäller att stärka det fredstida samhället vid våra påfrestningar. Hur kommer Försvarsmakten att kunna lösa den här uppgiften i framtiden?

Anf. 94 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! I den förändring av stabs- och ledningsorganisationen som vi föreslår kommer det att upprättas delar av militärdistriktsstaberna på ca 30 ställen. De kommer bl.a. att ha till uppgift att just samverka med det civila samhället och underlätta för t.ex. användning av militära fordon inom räddningstjänsten om det finns intresse för den saken. Här kommer också samverkanslänken till hemvärnet och mellan hemvärnet och det civila samhället att gå. Jag tror faktiskt inte att det ska bli några försämringar i den delen.

Anf. 95 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! Tack för det svaret. Jag hade just tänkt att nämna de här militärdistriktsenheterna. Av svaret förstår jag att visst materiel kommer att placeras ut på dessa 29 eller 30 enheter. Vårt samhälle är ju fortfarande mycket sårbart och kan bli allt sårbarare. Man behöver bara tänka på ett nytt sådant oväder som det i Gävle förra året. Det betyder att vi omedelbart vill ha tillgång till, och vi har vant oss vid att ha tillgång till, de militära resurserna.

Anf. 96 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det blir möjligt för kommunerna och den kommunala räddningstjänsten att inleda en dialog med Försvarsmakten, t.ex. representerat av de här enheterna, kring just sådana frågeställningar. Vilka önskemål har man? Vad finns det för möjligheter att t.ex. med stöd av hemvärnets personal bemanna och i vissa stycken underhålla den typen av fordon? Jag anser att det är möjligt att gå den vägen även i andra hänseenden där Försvarsmaktens resurser kan ställas till förfogande för det civila samhället.

Hörselvården

Anf. 97 GUNNEL WALLIN (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till socialminister Engqvist. Den gäller en artikel med rubriken Låga tak och långa köer i senaste numret av Hörselfrämjandets tidskrift. Där har man gjort en översikt av väntetiden för att få hörapparater. Väntetiden varierar mellan 1 och 36 månader.

Jag tycker att medborgarna har rätt till vård på lika villkor. Jag skulle vilja fråga socialministern vem som egentligen har det yttersta ansvaret för hörselvården i dag på det nationella planet. Det är också så att just den här gruppen av handikappade är den enda som drabbas av avgifter på bashjälpmedel.

Anf. 98 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det nuvarande systemet innebär att det i det här fallet är landstingen som är ansvariga. Jag hade ett möte med de hörselskadade och diskuterade problemet alldeles nyligen. Det är ingen tvekan om att det är besvärande att behandlingen och bedömningen är så olika i olika landsting. Vi har inget nationellt regelsystem som gör att man blir lika behandlad oavsett var man bor i landet. Det är säkert en fråga som vi har anledning att diskutera framöver när vi ska ta ställning till en nationell handlingsplan på handikappområdet för att se till att vi får större grad av lika behandling.

Anf. 99 GUNNEL WALLIN (c):

Herr talman! Det är bekymmersamt när somliga landsting har kostnadstak och andra inte. Där man har kostnadstak är det den enskilde medborgaren som själv får stå för kostnaderna. Det är också stor skillnad på att få hjälpmedel till båda öronen och att bara få till ena örat. Jag tycker att detta är en viktig fråga. Jag hoppas verkligen att en förändring snabbt kommer till stånd så att även de hörselskadade kan få hjälp med bashjälpmedel.

Anf. 100 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag delar Gunnel Wallins uppfattning. Detta är ett problem. Skillnaderna är alarmerande stora. Vi har förklarat att vi relativt snart ska presentera en nationell handlingsplan på handikappområdet. Där ska de här frågorna också behandlas. Vi får anledning att diskutera detta i riksdagen under våren.

Kapitalskatterna

Anf. 101 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Jag har en fråga till finansministern. I måndags kunde EU:s finansministrar inte komma överens om en harmonisering av kapitalskatterna. Mot den bakgrunden har jag en fråga till finansministern. Vilka åtgärder överväger nu finansministern att vidta för att sänka kapitalskatterna i Sverige?

Anf. 102 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Den diskussion som var på EU:s ministerråd, Ekofin, i måndags om skattefrågorna kommer att fortsätta nästa vecka inför toppmötet. Jag vill gärna markera att det skattepaket som diskuteras innehåller tre delar. Det finns ganska stor samstämmighet kring två delar. Överläggningarna kommer att fortsätta kring den del, det s.k. sparandedirektivet, som det hittills inte har gått att nå enighet om. Det gjordes ett uttalande från alla de 15 medlemsstaterna att det fanns ett intresse av att fortsätta diskussionen med syfte att försöka nå ett resultat framöver.

Anf. 103 CARL ERIK HEDLUND (m):

Herr talman! Det är väl känt att det är Storbritannien som inte vill vara med och harmonisera kapitalskatterna av speciella orsaker. Finansministern talar om det här paketet med de tre delarna. Om jag har förstått referaten från mötet rätt sades det att paketet är odelbart. Man måste komma överens om detta med kapitalskatterna också. Om det nu blir så att ni inte kan komma överens har väl finansministern någon beredningsplan. Det vore intressant att höra vad den i så fall innehåller.

Anf. 104 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Skattepaketet innehåller alltså en del som handlar om beskattning av royalties som medlemsländerna i stort sett har kommit överens om. En del handlar om att förhindra ojust konkurrens länderna emellan för att dra till sig olika typer av företag. Där har man hunnit mycket långt och identifierat ett stort antal hinder som medlemsländerna är beredda att försöka avlägsna.

Sedan fortsätter diskussionerna på det tredje området som handlar om det s.k. sparandedirektivet. Där finns det, inte minst från svensk utgångspunkt, anledning att föra fram frågan om uppgiftsskyldighet när det gäller kapital i olika länder för att på sikt underlätta beskattning av det här kapitalet mellan länderna. Det är ett arbete som kommer att fortsätta.

Planen är den att efter den diskussion som var i måndags kommer nu ett fortsatt resonemang nästa vecka på ett nytt Ekofinmöte. Sedan kommer överläggningarna naturligtvis att fortsätta.

Omhändertagande av barn

Anf. 105 NALIN PEKGUL (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till socialministern. De senaste åren har invandrarflickors situation uppmärksammats mycket i medierna, och det är berättigat. Men i vår omsorg om flickorna finns det risk att vi

går för långt. Det är besvärligt att vara förälder till tonåringar. Det gäller alla föräldrar oavsett bakgrund.

Jag har kommit i kontakt med invandrarföräldrar vars barn har blivit omhändertagna av de sociala myndigheterna. Anledningen har varit att föräldrar har satt gränser för sina 13-åriga söner eller döttrar t.ex. när det gäller att komma hem en viss tid på kvällarna. Då går ungarna till skolan och berättar för lärarna att föräldrarna förtrycker dem bara för att de har en annan kultur. Det leder ibland till att barnen omhändertas. Dessa föräldrar känner sig oerhört kränkta och tror att samhället straffar dem på det sättet just för att de är invandrare. Samhällets uppgift måste ju ändå vara att stötta invandrarföräldrar i deras föräldraroll i de fall det behövs och inte att odugligförklara dem som föräldrar.

Min fråga är: Är man över huvud taget medveten om det här problemet på Socialdepartementet?

Anf. 106 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Vi är medvetna om de här problemen. Socialstyrelsen redovisade en rapport förra året som berörde familj- och individomsorgens arbete med ungdomar. De kunde konstatera, vilket är ganska intressant, att insatserna var mycket större när det gäller barn till invandrade föräldrar. Det kan i och för sig finnas två förklaringar till det. Den ena är att de faktiskt behöver stöd. Men det kan också innebära, vilket är mer bekymmersamt, att man har svårt att hantera kulturella skillnader och att man gör andra bedömningar än man hade gjort om det hade varit barn till svenska föräldrar.

Det är sannolikt ett problem att se till så att socialtjänsten fungerar med full respekt för de kulturella skillnaderna utan att göra andra bedömningar än vad som bör gälla för samtliga.

Nu kommer faktiskt Kommittén för utredning av barnmisshandel, likaväl som LVU-utredningen, att ta upp de här frågorna för att se vad man ska göra för att nå lika behandling.

Anf. 107 NALIN PEKGUL (s):

Herr talman! Jag känner mig glad över att man över huvud taget tar tag i det här.

Men jag vill ändå peka på två problem. Det ena rör 18-åriga tjejer som vill bestämma över sina liv och som har all rätt att göra det. Den diskussionen får man inte blanda ihop med problemet med föräldrar som vill sätta gränser för 13-åringar. Det är det jag är ute efter – hur man ordentligt kan reda ut det här och kanske initiera en diskussion både inom skolan och när det gäller socialtjänstlagen. Jag vill bara skicka med det, att man inte blandar ihop de här två problemen.

Annars tackar jag så mycket för svaret.

Tillväxtavtalen

Anf. 108 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag önskar ställa en fråga till finansministern. Det gäller statsbudgetens påverkan på tillväxtavtalen ute i landet.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

Det är ju så att tillväxtavtalen är ett samarbete mellan kommuner, landsting, regioner, och framför allt de statliga myndigheterna AMS och LAN, liksom även företagare som är involverade med pengar.

Nu har det visat sig att statsbudgetens indragning av pengar till de statliga myndigheterna reducerar i många fall upp till 50 % av de satsningar som man hade tänkt att göra i tillväxtavtalen. Detta leder till många kända fall där kommuner och framför allt företag drar sig ur tillväxtavtalen. Detta ser jag som ett stort bekymmer. Hur ser finansministern på detta?

Anf. 109 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Tillväxtavtalen är viktiga för att kunna generera ny sysselsättning och framför allt för att de ger en möjlighet för de olika regionerna att samarbeta kring olika projekt. Som Holger Gustafsson säger kan kommuner, landsting, företag och staten på olika sätt bedriva gemensamma projekt.

Avsikten är att finansieringen av tillväxtavtalen ska ske inom de ramar som staten har för sina myndigheter och sin verksamhet, de anslag som regering och riksdag har anvisat. Uppstår det särskilda problem får man inom myndigheternas ram försöka hitta metoder för att se till att det finns resurser när man har gjort den gemensam bedömningen att man ska fullfölja de tillväxtavtal man har föreslagit.

Anf. 110 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Såvitt jag kan förstå är det alltså så att pengar har dragits in. Det tror jag att vi som arbetar i samhällets institutioner har förståelse för. När sysselsättningen blir lite bättre drar statsmakterna in pengar till myndigheterna. Men då får man också ut beskedet att när de pengarna är indragna finns det ingenting till de här satsningarna. Det är det som är problemet.

Jag menar att nu drar sig företagen ur. Jag tror att institutionerna – låt mig nämna kommuner, landsting och andra – kan ha förståelse för det här budgetdragspelet. Men jag är rädd för att företagen inte ställer upp nästa gång vi bjuder upp till en sådan här dans.

Hur ser finansministern på problemet att företagen har fått en chans, att de ville gå in, men att de nu backar ur? Jag tror att de blir svårbedda nästa gång.

Anf. 111 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att de statliga myndigheterna som är engagerade i tillväxtavtalen gör en bedömning ifall de också har resurser att fullfölja de åtaganden som de har gått in i.

Jag utgår från att det som Holger Gustafsson syftar på bl.a. är de medel som finns för arbetsmarknadspolitiska program. De har ju som kamraren är väl medveten om reducerats i takt med att vi har fått allt fler sysselsatta och allt färre arbetslösa. Då är det i sista hand naturligtvis en fråga för arbetsmarknadsmyndigheterna att bedöma om satsningarna i tillväxtavtalen är mer prioriterade än andra typer av insatser man gör inom arbetsmarknadspolitiken.

Det är viktigt att tillväxtavtalen ses som långsiktiga insatser och inte bara som något som rör den aktuella konjunkturpolitiken. Jag utgår från

att respektive myndighet har gjort en sådan långsiktig bedömning innan man har gått in i ett tillväxtavtal.

Prioriteringar inom sjukvården

Anf. 112 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till socialministern. I förra veckan kom det en rapport från Socialstyrelsen som visar att det inte finns några systematiska prioriteringar när det gäller sjukvården och den stora strukturförändring som har skett inom sjukvården.

En förklaring sägs vara att riksdagsbeslutet inte var tillräckligt tydligt och att man därför inte vet vad som verkligen ska göras i landstingen och kommunerna. Socialstyrelsen gör bedömningen att man faktiskt behöver ta till nationella åtgärder för att komma till rätta med det här, så att riksdagsbeslutet följs.

Jag vill fråga socialministern om det finns några idéer om hur man ska få kommuner och landsting att följa riksdagsbeslutet.

Anf. 113 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är inte bara Socialstyrelsens rapport som är alarmrande på den här punkten. Det finns också rapporter runt om i landet, exempelvis i Västra Götaland, där det är bekymmersamt. Man bestämmer sig uppenbarligen för att avstå från vissa behandlingar – de som finns längst ned på prioriteringslistan – därför att man inte anser sig ha råd.

Prioriteringsbeslutet i riksdagen handlade faktiskt inte om en rätt för sjukvårdshuvudmännen att avstå från behandlingar som fanns längst ned. Det handlade helt enkelt om att inför valet bestämma sig för i vilken ordning man ska genomföra behandlingar.

Det är ganska allvarligt när vi nu får rapporter från vissa delar av landet att man avstår från behandlingar och ställer in operationer med hänvisning till att man inte har råd – när man dessutom uppenbarligen har råd att sänka skatten.

Det finns en rad bekymmer när det gäller frågan om hur man hanterar prioriteringar hos sjukvårdshuvudmännen. Nu finns det ju en prioriteringsdelegation, som faktiskt är tillsatt för att diskutera med sjukvårdshuvudmännen hur prioriteringsbeslutet ska realiseras och vilken beredskap man ska ha.

Till detta kommer också att vi just nu är i färd med att arbeta med en nationell handlingsplan på sjukvårdens område där prioriteringsfrågorna naturligtvis kommer att stå i centrum.

Anf. 114 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

Det är väl inte bara i någon region som det är bekymmer. Socialstyrelsens rapport visar ju att prioriteringarna i regel sker utifrån läkares och sjuksköterskors omdömen. Snarare handlar det om en brist på prioriteringar från politikernas sida, och som jag uppfattar rapporten lär det vara likadant över hela landet.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

Anf. 115 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är alldeles sant, problemet är mångfacetterat. Socialstyrelsen pekar på att många av prioriteringarna sker lite dolt eftersom det är folk som jobbar i sjukvården som tvingas ta de svåra besluten medan politikerna inte ställer sig i fronten och förklarar varför man måste prioritera.

Det är ett bekymmer. Prioriteringsbesluten i sjukvården måste ju grundas på den demokratiska organisation som är huvudman för sjukvården.

Till detta kommer att det också på politisk nivå här och var i landet fattas sådana beslut som innebär att man avstår från väsentliga behandlingar med hänvisning till bristande ekonomi. Det var inte prioriteringsbeslutet till för. Det var inte för att ge politikerna möjlighet att avstå från att ge människor behandling när de begär vård.

Tjetjenien

Anf. 116 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern.

Tjetjenien – bombningar, massiva bombningar av Groznyj, attacker mot många städer och byar, tömning av många byar på civila personer, urskillningslös terror i jakten på terrorister. Man har från Rysslands sida uppenbarligen brutit löftet som man gav till OSSE om att ha närvarokontroll i Tjetjenien. Man bryter mot Genèvekonventionen, Europarådets principer och krigets lagar – det mesta man kan bryta mot om man vill hävda humanitet.

Ansvar för säkerhet och fred på vår kontinent, för mänskliga rättigheter, för humaniteten – det var mycket tal om det i det forna Jugoslavien. Nu är det en pinsam tystnad.

Hur bedömer statsministern att EU kan agera? Hur bedömer man att vi kan agera? Det handlar om ekonomiskt bistånd, om diplomatiska aktioner, om närvaro för att hävda mänskliga rättigheter. Tjetjenien och tystnaden i Sverige oroar mig oändligt mycket.

Anf. 117 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror att Hans Andersson själv gav svaret på frågan om vad vi kan och bör göra, som nation och som medlemmar av en europeisk union.

Jag är säker på att det här kommer att vara en av de saker som upptar huvuddelen av vår tid och vårt diskussionsutrymme i Helsingfors om en vecka. Det är precis som Hans Andersson säger, utvecklingen är milt sagt oroande. Ryssland måste öppna för humanitära insatser. Ryssland måste också se till att de insatser som görs mot terrorism har en proportionalitet som inte ger intryck av, och som inte ger som resultat, att man i praktiken bedriver ett storskaligt krig.

Det finns mycket stor anledning att vara kritisk och att från omvärlden rikta dessa krav mot Ryssland. Jag är säker på att det blir en förnyad diplomatisk offensiv. Vad som därutöver kan göras är det naturligtvis utomordentligt svårt att spekulera i.

Anf. 118 HANS ANDERSSON (v):

Herr talman! Frågan är inte lätt, och vi har inte tid att gå igenom den nu. Det är jag medveten om.

Statsministern talar om en proportionalitet. Jag menar att den gränsen för länge sedan är överträdd.

Jag förutsätter att Sverige i den här processen tar initiativ och bryter tystnaden. Jag förutsätter också att Ryssland får klart för sig att man inte kan agera efter gamla tsaristiska eller stalinistiska stormaktsprinciper och kränka mänskliga rättigheter och tro att man får sin ekonomi sanerad genom internationella organ som IMF, eller att man får bistånd från Europas stater.

Jag förutsätter att statsministern delar min mening.

Anf. 119 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Precis som Hans Andersson sade är vi båda angelägna om att IMF inte kommer i kläm och att det stalinistiska beteendet i Ryssland trängs tillbaka. Det är självklart.

Men det här är svårt. Jag deltog själv i diskussionen i Istanbul för en dryg vecka sedan om vad vi kan göra inom ramen för OSSE. Det var ingen tvekan om att det var ett massivt enhälligt uttryck för omvärldens bekymmer och avståndstagande från den ryska offensiven, som saknar all proportionalitet.

Dessutom, vilket är ytterligare belastande, öppnas inte för humanitära insatser. Oerhört många människor, män, kvinnor och barn, är på flykt i Tjetjenien och terroriseras av bomber, kulor och granater. Också i den delen av världen är det snart kallt och bedrövligt, och det kommer att skördas enorma offer i anslutning till detta krig om inte de humanitära insatserna får komma fram.

Hårdnackat och inspirerat av ett beteende som vi trodde var förgånget med kommunismens fall driver de ryska myndigheterna ett krig som naturligtvis riskerar att isolera dem politiskt och därmed skapa en situation i Europa som vi så sent som för några år sedan inte trodde att vi skulle behöva uppleva.

Det är nödvändigt med ett hårt diplomatiskt tryck och framställningar om att komma in med humanitära insatser, och vi måste ständigt, ständigt påminna Ryssland om att de är en del i ett världssamfund där de också har att iaktta respekt för mänskliga rättigheter och humanistiska värderingar.

Försvaret

Anf. 120 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Även jag vill ställa en fråga med anledning av situationen i Tjetjenien. Denna gång till försvarsministern.

Många bedömare följer med oro det ryska bombkriget i Tjetjenien, och de ser med oro på ett ökande hot från Ryssland, inte minst mot bakgrund av att försvaret i Ryssland nu byggs upp med kanske 50 %.

Det finns uttalanden som ger uttryck för nya geopolitiska ambitioner.

Försvarsministern har i en intervju angående den växande osäkerheten i vårt närområde hänvisat till att säkerhetssituationen har förbättrats

kring Östersjön sedan det kalla kriget – när järnridån var nära Lübeck – och numera när DDR ingår i Tyskland, och Polen är med i Nato.

Försvarsministern sade då också att de baltiska staterna nu dessutom är fria demokratiska stater med egna försvar.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till försvarsministern:

Anser försvarsministern att de baltiska staternas försvar är så starka att de ger grund för den drastiska nedrustning i Sverige som regeringen nu föreslår?

Anf. 121 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Som grundval för regeringens och Centerpartiets proposition, som vi lagt fram till riksdagen, gäller att det inom överskådlig framtid inte finns möjligheter att förutse en väpnad invasion som syftar till ockupation av Sverige.

Det finns möjligheter för väpnade angrepp mot Sverige. De ska hanteras genom det försvar och den försvarsplanering vi bedriver.

När det gäller de baltiska länderna har vi sedan flera år ett samarbete som syftar till att stärka deras suveränitet. I det ingår bl.a. att vi till mycket låga kostnader utbildar och överlämnar materiel till deras försvarsmakter, och även bedriver utbildning av officerare och andra befattningshavare inom deras totalförsvar.

Anf. 122 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Som följdfråga vill jag då fråga försvarsministern: Hur starka anser försvarsministern att dessa länders försvar är?

Anf. 123 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! De baltiska länderna redovisar sina försvarsansträngningar till de nordiska länderna, och naturligtvis till andra.

Jag tror att de flesta bedömare anser att man är i färd med att skaffa sig ett försvar som har en avskräckande effekt gentemot en kortvarig förberedd militär insats av det slag som har föresvävat en del debattinlägg.

Bromerade flamskyddsmedel

Anf. 124 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag har en fråga till miljöministern.

Nyligen fann forskarna tydliga spår av bromerade flamskyddsmedel i kött, smör och ost. Det är oerhört allvarligt med tanke på att bromerade flamskyddsmedel beräknas fördubblas vart femte år i bröstmjölken hos mammor i Sverige.

Tidigare fann man dem i de stora reningsverken i Stockholm, vilket bl.a. medverkade till att LRF stoppade slamspridningen. Nu har man också funnit dem i små reningsverk, bl.a. i Romelanda som har en anslutning av bara 400 personer.

Detta är allvarligt. Det betyder att våra hushåll läcker, och att våra plaster och textilier läcker.

Min fråga är: Vad avser miljöministern göra för att komma till rätta med den här farliga giftspridningen? Är det över huvud taget försvarligt med den typ av slamspridning vi har i dag?

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

Anf. 125 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Den svenska kemikaliepolitiken bygger på att vi ska försöka fasa ut den typ av kemiska substanser som är bioackumulerbara och som är persistenta, alltså uthålliga.

Bromerade flamskyddsmedel är sådana kemikalier.

Den här nyordningen av kemikaliepolitiken har vi börjat införa i Sverige. Kemikalieutredningen funderar nu på hur man ska göra detta till praktisk politik.

Vi har tagit initiativet också gentemot EU för att göra detta som riktlinje också för EU:s kemikaliepolitik. Min danske kollega Svend Auken och jag kommer att ta upp detta på nästa ministerråd som äger rum i mitten av december.

Vi arbetar också med ett förslag att fasa ut de två värsta grupperna av bromerade flamskyddsmedel från användning i varor i Sverige, PBB och PBDE som de brukar förkortas.

Jag hoppas att regeringen ganska snart kan lägga fram ett konkret förslag om utfasningen av de flamskyddsmedlen.

Jag vill också gärna säga att det här är ämnen som finns i breda varugrupper som säljs över hela världen. Det är alltså lite extra svårt att komma till roten med problemet bara med inhemska åtgärder.

Det är ett väldigt bra exempel på behovet av att föra en global miljöpolitik.

Anf. 126 PER LAGER (mp):

Herr talman! Tack för svaret.

Förutom just bromerade flamskyddsmedel, som är organiska ämnen, har vi tungmetallerna, bl.a. kadmium som är oerhört farligt. Vi har läkemedelsrester, vi har antibiotikaresistens, och vi har sjukdomsframkallande mikroorganismer som sprids med avfallet. Smittvägarna är oerhört svåra. De går mellan natur, djur och människa, och det är svårt att spåra dem på grund av långa inkubationstider osv.

Slamöverenskommelsen saknar regelverk vad gäller smittskydd. I dag räcker det med att slammet myllas ned. Det är något fel i det. I Danmark och Norge är reglerna betydligt strängare.

Därför vill jag fråga: Tar regeringen verkligen de här smittskyddsfrågorna, som är ytterligare en grupp, på allvar, och hur tänker man i så fall hantera de frågorna? Ingår de i paketet?

Anf. 127 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! De ingår väl inte exakt i det paket som jag nu redogjort för, men de tillhör naturligtvis det som vi är lite oroliga för.

När det gäller slamöverenskommelsen gör Naturvårdsverket nu en genomgång av läget. Vi ser på vilka ytterligare mätningar som måste göras för att vi ska ha en hygglig kontroll över att det slam som sprids inte är smittbärande och inte heller innehåller tungmetaller eller bromerade flamskyddsmedel.

I grund och botten är det naturligtvis väldigt svårt att hitta ett system där man kan undersöka varje enskilt ämne som man inte vill ha i det här slammet. Det innebär att jag tror att det på lite längre sikt är väldigt viktigt att kunna frigöra t.ex. fosfor från slammet och återföra det i en renad, kanske kemiskt bearbetad form.

Det görs väldigt många lovande försök att åstadkomma detta, inte minst i Göteborg. Jag har just träffat en forskare i Göteborg som ligger långt framme i det här arbetet.

Folkhälsan

Anf. 128 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till socialminister Lars Engqvist.

Under ganska lång tid har forskare och läkare pekat på ungdomars brist på fysisk aktivitet och den negativa påverkan som detta på sikt har på folkhälsan. I det sammanhanget har också antalet idrottstimmar på skolschemat uppmärksamrats, och det har rests farhågor för en negativ utveckling som skulle bidra till ytterligare försämringar av folkhälsan.

Jag vill med anledning av detta ställa frågan om socialministern förbereder några initiativ för att vända den negativa utvecklingen när det gäller fysisk aktivitet, särskilt bland ungdomar.

Anf. 129 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag har under den senaste tiden läst ett antal artiklar som utgår från att idrott skulle försvinna som obligatoriskt ämne i skolorna. Jag är ganska glad över att som ansvarig för folkhälsoarbetet kunna konstatera att det inte alls är så. I samtliga program kommer idrotten att vara ett obligatoriskt ämne med 100 poäng. Dessutom finns det utrymme för att komplettera frivilligt med ytterligare 50 poäng.

Detta betyder att idrott kommer att vara ett obligatoriskt ämne i den svenska skolan, och det är ganska viktigt. Jag vet dessutom att idrott i dag inte är riktigt samma sak som gymnastik var på min tid. Det handlar verkligen om verksamhet som spelar en roll för folkhälsan.

Det som har föranlett diskussionen är att på 2 av de 16 programmen minskar den obligatoriska delen från 130 till 100. Detta ska dock ses mot den frivilliga kompletteringen med 50 poäng. Det betyder i själva verket att idrotten kommer att ha en central ställning i den svenska skolan, vilket är ganska viktigt.

Nu tror jag inte att detta räcker för att vi ska klara den uppgift som Hans Karlsson tar upp, nämligen att se till att unga människor blir mer aktiva. Jag kan upplysa om att Folkhälsoinstitutet år 2001 kommer att genomföra det fysiska aktivitetsåret med sikte på att folk ska röra sig mer – ta fler promenader och kanske, för folkhälsans skull, dricka en eller annan kopp kaffe mindre.

Anf. 130 HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag tackar socialministern för svaret. Det är väldigt glädjande att vi kan peka på hur det förhåller sig och visa att det finns en positiv utveckling på det här området. Men icke desto mindre är det som socialministern säger så att detta inte räcker. Jag efterlyser konkreta åt-

gärder för att ungdomar som inte självmant söker sig till fysisk aktivitet ska stimuleras till detta.

Har socialministern några konkreta idéer om hur den här utvecklingen ska kunna påskyndas?

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

Anf. 131 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Utöver det initiativ som jag tidigare har berättat om, uppdraget till Folkhälsoinstitutet, ska också nämnas att Nationella folkhälsokommittén arbetar med de här frågorna och kommer att uppmärksamma dem i sin slutrapport som kommer till sommaren. Den kommer att ge oss anledning att diskutera vad vi från det offentliga samhället kan göra. Det gäller allt ifrån skolan till våra offentliga verksamheter.

Men till syvende och sist tror jag att alltihop avgörs av i vilken mån vi ger ett stöd till idrottsrörelsen för dess aktiviteter för unga människor. Jag tror att det är viktigt att kommuner och landsting och även staten ser till att vi i framtiden har en aktiv idrottsrörelse. Jag tror att det är den väsentliga kraften för att se till att unga människor blir mera aktiva.

Volvo–Ford-affären

Anf. 132 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Jag har en liten fråga till finansministern.

I förra veckan kom regeringsrättens dom i målet om skatteeffekten av Volvo–Ford-affären. Det är väldigt diffust hur uppläggningsen av denna affär ser ut. Tydligt är det så att företaget självt bestämmer vad som ska refereras i domen. Det kan innebära att allmänheten aldrig kommer att få reda på vilken skatteplanering som Volvo har använt i detta fall.

Anser finansministern att det är riktigt att denna ordning ska gälla? Om inte så är fallet, planeras några åtgärder för att domar av den här typen ska bli offentliga?

Anf. 133 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det gäller en enskild skatteuppgörelse och skattedom, och dessutom har Riksskatteverket haft en annan uppfattning i frågan. Enligt den information som jag har fått har Riksskatteverket ännu inte bestämt sig för om man har för avsikt att överklaga domen. Därför vill jag inte ge mig in på att vare sig tolka eller på något vis analysera den dom som fällts. Jag förutsätter dock att den lagstiftning som vi har i dagsläget ger möjlighet till en offentlig diskussion kring den här typen av frågor.

Det finns i den här typen av frågor naturligtvis alltid också ett inslag av kommersiell verksamhet för företagets del.

Anf. 134 PER ROSENGREN (v):

Herr talman! Med anledning av svaret utgår jag från att åtminstone Finansdepartementet har fått alla uppgifter i målet. Jag undrar om finansministern med anledning av innehållet i denna information överväger att se över lagen om skatteplikt.

Anf. 135 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Lagen om skatteplikt kan tillämpas i mer generella sammanhang. Det som jag tycker är intressant i det här enskilda fallet är vilken analys som Riksskatteverket gör och om den skulle motivera att Riksskatteverket kommer tillbaka med begäran om ändring i någon form. I så fall är vi självklart beredda att titta närmare på det.

Jag är naturligtvis allmänt intresserad av att vi får en offentlighet kring den här typen av skattemål, så att de även i fortsättningen kan tas upp i den politiska diskussionen om utformningen av vår företagsbeskattning. Denna är krånglig på många punkter, och det finns anledning att göra den både enklare och mer genomskinlig.

Elsanering – försiktighetsprincipen

Anf. 136 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! För att hoppa tillbaka ett steg i debatten kan jag säga att ett bra tips för den som vill ha fysisk aktivitet är att bli riksdagsledamot. Man får ganska länge hoppa upp och ned i bänken under kammarens frågetimme innan man får en chans att ställa en fråga.

Jag har en fråga som i första hand vänder sig till socialministern men som också berör miljöministerns område.

Vårt land är i främsta ledet bland de länder som använder datorer och mobiltelefoner, och vi är i hög grad elektriskt beroende. Det börjar mer och mer talas om elektronisk smog och i anslutning till det om det allt större antal människor som drabbas av det som brukar kallas elöverkänslighet.

Detta är något som man har sett i många länder. Forskning pågår, och man har följt den linje som EU har rekommenderat, nämligen försiktighetsprincipen. Den innebär att vi inte ska bygga ut mobiltelefonnät och sådant utan att ha fått det forskningsunderlag som vi behöver.

Jag ställer till socialministern följande fråga: Varför följer vi inte försiktighetsprincipen i Sverige?

Anf. 137 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Även statsråden får röra sig upp och ned, beroende på hur många frågor som vi får.

Jag tror att jag kan svara mycket kort: Vi följer faktiskt försiktighetsprincipen också i Sverige.

Anf. 138 LENNART FRIDÉN (m):

Herr talman! Det är inte den uppfattning som man får när man tittar på bl.a. de fall som har förekommit i år. I ett aktuellt fall från sensommaren i Örebro stödde regeringen ett överklagande som innebar att man fick bygga en sändare i ett område med elsanerade bostäder. Elsanereringen var alltså fullständigt förgäves.

I Göteborg har däremot det moderata kommunalrådet stoppat en sådan här utbyggnad därför att man i området inte har behov av ytterligare sändare och har elsanerade bostäder. Där följer man alltså försiktighetsprincipen. Varför gör vi inte det på riksplanet?

Anf. 139 Miljöminister KJELL LARSSON (s):

Herr talman! Eftersom Lennart Fridén hänvisar till ett ärende som jag har avgjort vill jag gärna svara.

Även i det fallet följde vi försiktighetsprincipen. Vi konstaterade att den strålning som kom från den berörda mobilmasten var en mycket liten del av det totala fältet i det här området. Dessutom var jag oerhört angelägen om att se till att jag fick ordentliga klara svar från de berörda fackmyndigheterna om riskbilden i det här fallet. Jag t.o.m. skickade det här ärendet två gånger till både SSI och Socialstyrelsen, om jag minns rätt, för att i enlighet med försiktighetsprincipen se till att vi hade ett väldigt starkt och klart underlag för det ställningstagande vi gjorde.

Anf. 140 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed är frågestunden avslutad, och jag tackar regeringens ledamöter och riksdagsledamöterna för deras medverkan.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Frågestund

8 § Information från regeringen om Sydafrikaresan

*Information från
regeringen*

Anf. 141 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Syftet bakom Sveriges Sydafrikasatsning är att bygga ett hållbart, långsiktigt och ömsesidigt partnerskap mellan ett land i Afrika och ett i Europa, och att göra det på så jämbördiga villkor som möjligt. Grunden är att det mellan våra båda länder, trots enorma samhällsskillnader, finns en samsyn om hur demokratin och friheten skyddas och om hur utveckling och framsteg ska främjas i Afrika, i Europa och i världen i stort. Både Sydafrika och Sverige har mycket att ge. Vi kan börja summera de första resultaten av veckan. Vi ser att grunden lagts för goda resultat i ett fortsatt samarbete.

Idén till satsningen föddes i början av förra året. Det skedde i samtal med Sidas generaldirektör samt i ljuset av ständiga kontakter med Sydafrikas regering och riksdagens behandling av regeringens Afrikaskrivelse. Där angavs principen om partnerskap som centralt för ett modernt och förnyat utvecklingssamarbete.

Om en ung demokrati ska mogna och om ojämlikhet ska upphävas och skriande fattigdom övervinnas är bistånd nödvändigt. Men biståndet är alltid ett första steg – ibland långvarigt. Om det permanentas så permanentas även beroendeförhållanden och underutveckling för dem vi vill ge hjälp till självhjälp.

Sydafrikas frigörelse har inspirerat världen. På samma sätt har Sydafrika förutsättning att stå som förebild för ekonomisk och social utveckling. Detta rika, vackra land kan bidra till den afrikanska renässansen, som så väl behövs i nästa århundrade. Mänskligheten har inte råd att missa den möjligheten. Om Sverige kan ge ett särskilt bidrag i kraft av förtroendet för och kunskapen om varandra sedan åren av befrielsekamp, så ska vi göra det med glädje och stolthet.

Jag presenterade avsikten om en bred samhällelig satsning när jag träffade Sidas personal i mars 1998. I november gjorde dåvarande vicepresidenten Thabo Mbeki ett officiellt besök i Stockholm och sade att Sydafrika välkomnade idéerna. De tog snabbt fastare form. Ett sekretariat

inrättades i UD med en styrgrupp av intressenter i Regeringskansliet och statliga myndigheter. Samma sak skedde i Sydafrika. President Nelson Mandela lyfte fram vikten av satsningen här i riksdagen den 18 mars i år, när han förärade oss ett sista besök som president. Nelson Mandela sade då att den seriositet med vilken våra två regeringar tar vårt partnerskap reflekteras i överenskommelsen om satsningen. Han betonade att återuppbyggnadens utmaningar är än större än befrielsens: Vi möter dem med förtröstan, då vi vet vad sydafrikaner åstadkommit tillsammans, och att vi har stöd av länder som Sverige.

Herr talman! Satsningen koncentrerades till en vecka, så att olika inslag skulle komplettera varandra. Även om mediernas rapportering fokuserat på de problem som uppstod genomfördes det stora flertalet insatser med framgång och engagemang långt över förväntan. Bredden var stor och medverkan från snart sagt alla samhällsområden gällde.

De politiska kontakterna koncentrerades till stats-, social- och näringsministerbesöken, och dessutom statssekreteraren hos jämställdhetsministern. Samtalen inleddes den första dagen med vicepresidenten Jacob Zuma för att följas av ett flertal ministrar. Vid de samtalen närvarade också det sydafrikanska parlamentets talman. De bilaterala samtalen leddes av president Mbeki, som jag därefter mötte ytterligare två gånger under sammantaget fyra fem timmar. Vi fann varandra politiskt och personligt.

En överenskommelse slöts om fördjupade kontakter genom en bilateral kommission under ledning av vicepresidenten Zuma och vice statsminister Lena Hjelm-Wallén. Den kommer bl.a. att arbeta vidare med svenskt stöd till Sydafrikas medling och demokratiframjande i Afrika. EU:s relation till Sydafrika och afrikanska samarbetsorgan står på dagordningen liksom fortsatt samarbete inom FN, WTO och andra världsorgan för exempelvis nedrustning, fredsfrämjande och reformering av FN.

Jag vill också framhålla besöket i Moçambique, som var en självklar markering av Sveriges samarbete med hela södra Afrika, hela regionen. Landet har på ett fantastiskt sätt rest sig ur krigets förödelse och påbörjar i morgon sitt andra fria parlamentsval. Viktiga ekonomiska framsteg görs, och livet har blivit lättare för flertalet. En grund är lagd även om minor, epidemier som aids och fattigdomen i sig är tunga ok att bära. Även Moçambique söker partnerskap, och landet lär förbli Sveriges största biståndsmottagare.

Debatten om hur mellanfolkligt utbyte bäst vidareutvecklas hölls främst i Kapstaden, där företrädare för folkrörelser, universitet, forskning och kulturliv träffades i ca 30 seminarier om olika samhällsfrågor. Deltagandet blev det dubbla mot väntat med ca 1 200 medverkande, varav drygt 200 svenskar, från 180 organisationer, varav 48 var svenska. Om dessa seminarier har advokaten Claes Borgström skrivit informativt och tankeväckande i Svenska Dagbladet. Därutöver fanns 48 högskolor på plats, varav 26 var svenska. Mellan många av dessa sker ett löpande samarbete som nu kan vidgas. Socialministern undertecknade ett avtal om forskningssamarbete som ger ökade möjligheter till finansiering i våra båda länder av gemensamma vetenskapliga projekt.

På kulturens område manifesterades ett livligt utbyte. Teater, foto, dans, populärmusik, författarträffar och jazz var några av uttrycksformerna.

Idrottens förmåga att föra samman unga människor kan inte överskattas. I ungdoms- och landslagsfotboll samt rugby och gatuhandboll gick svenskar och sydafrikaner ordentliga matcher. Jag är böjd att hålla med dem som säger att fotbollslandskampen borde ha inlett veckan, även om vi förlorade, dock rättvist, med 1–0.

Partnerskapet kring handeln och industrin fick stark skjuts framåt. Vid expon i Johannesburg ställde över 110 svenska företag ut, utöver fackförbund och biståndsorgan.

25 företag, Invest in Sweden och Svensk Handel deltog i vår näringslivsdelegation. Aldrig har så många och så höga ledare för svenskt näringsliv samtidigt satsat på Afrika. Fler kontakter än väntat skapades, och intresset för samarbetet tog ett kliv framåt. Resultatet kommer att synas med tiden, inte minst för Sydafrikas export- och turistindustri som bör ges särskild draghjälp.

Det var rätt att komma till Sydafrika för att på plats ge många entreprenörer, inte bara dem med etablerade band och respengar, chans att tala med svenska företagare. Tanken är densamma när Sida nu har inrättat en svensk-sydafrikansk partnerskapsfond för riskkapital åt mindre sydafrikanska företag. De enskilda företagen ansvarar alltid själva för sina egna kostnader, men utvecklingssamarbetet erbjuder en plattform för nya fruktbara kontakter.

Vid Expon hade jag tillfället att överlämna pris till dem som också segrat i den uppfinnartävling som var arrangerad med svenskt arrangörstöd. Det var fråga om uppfinnare som hade problem med finansiering för sina uppfinningar, som på Expon kunde ”twinnas”, sammanföras, med svenska företag och direkt ta upp förhandlingar med den sydafrikanska-svenska partnerskapsfonden. Det är fråga om något praktiskt, konkret, jordnära, jobb, välfärd och utveckling i en stad och stat som kämpar för att befästa demokrati och mänskliga rättigheter.

Låt mig också peka på det fackliga engagemanget. Det finner också här nya former efter historiskt viktiga solidaritetsinsatser. Glöm inte att svensk fackföreningsrörelse stod i spetsen i kampen mot apartheid. Metall deltog i flera sammanhang med en stark grupp, klubbordföranden, liksom andra företrädare för Polisförbundet, LO och TCO.

Här förekom seminarier med sydafrikanska fackliga företrädare inom gruvindustrin. Det var välbesökta seminarier, vilka ytterst handlade om arbetarskydd och fackligt arbete. Det är också ett sätt att i partnerskapets anda bygga ett civilt samhälle med demokrati och respekt för solidaritet och arbetarskydd.

Sist, men inte minst, vill jag framhålla vänortsavtalen. Port Elizabeth med Göteborg, Port Shepstone med Oskarshamn och Kimberley med Falun-Borlänge. Samarbetet mellan hängivna kommunalpolitiker från alla partier, tjänstemän, föreningsliv, näringsliv, ungdomsgrupper, kanske blir det som bär längst in i framtiden. Lokalt samarbete blir handfast och engagerar många med enkla medel. Jag hade glädjen att se entusiasmen i två av städerna, och näringsministern besökte alla tre.

På alla fem vänorter hölls stora seminarier kring frågor som offentlig service, arbetsmarknad och egnahemsfinansiering med deltagare från kommuner och provinser i Sydafrika och grannländerna.

Herr talman! Den totala kostnaden för satsningen är omöjlig att ange. Varje enskild aktör tar ansvar för att dra sitt eget strå till stacken. Staten

satsade en grundplåt på 25 miljoner kronor. Därmed kunde alla andra tillsammans satsa mångdubbelt mer och veta att de får valuta för pengarna. Detta är ofta det offentliga roll vid utvecklingsinsatser även i vårt eget land.

Regeringen anser att satsningens inriktning, inklusive plats för näringslivet och information till allmänheten, mycket väl ryms inom biståndets ramar. Chansen att nå ut på en hård världsmarknad och sedan kunna ta sin utveckling i egna händer är vad våra samarbetsländer önskar. De bör inte förnekas den rätten.

Det är ändå riktigt med en genomgång för att se om delar ska redovisas och tackas på annat sätt än som hittills från biståndsanslaget när det gäller näringslivsutveckling. Den granskningen kommer vi att göra i samband med redovisningen av projektet.

Vissa av artistarrangemangen misslyckades, vilket dessvärre tog en hel del uppmärksamhet från andra arrangemang. Jag tycker synd om de drabbade artisterna. Doktor Alban är en lysande artist. Alla begriper att han ska ha fler än tre stycken betalande åskådare på en konsert. Alla begriper att om någon har tagit på sig uppgiften att arrangera en konsert som ger den typen av utfall har vederbörande misslyckats. Om dessutom vederbörande har fått betalt för arbetsinsatsen kan den som handlat upp tjänsten känna sig mycket missnöjd.

Vi är många som har anledning att känna oss besvikna. Artistarrangörens insatser lämnade, mildt uttryckt, mycket övrigt att önska. Den PR-byrå som vi anlidade klarade inte heller av att på alla områden utföra vad man åtagit sig. UD går nu skyndsamt igenom förhållandena för att se vad som inträffat och vad som ska göras för att sådana felaktigheter inte ska upprepas. Jag vill inte föregripa resultatet av den granskningen, men jag vill ändå säga att jag välkomnar det arbetet liksom den granskning som har initierats här i riksdagen.

Herr talman! Sammanfattningsvis anser jag att satsningen på ett partnerskap mellan Sydafrika och Sverige ligger rätt i tiden. Det är ett uttryck för den solidaritet som behövs, att vi ska klara de utmaningar mänskligheten står inför – utmaningar som vi i globaliseringens tid måste möta tillsammans. Jag tror att när vi ser resultaten av satsningen och när vi kan värdera och summera, kommer vi att se ett starkt positivt utfall. Jag tror att det i kammaren kommer att breda ut sig en syn att trots en del misstag är helheten väl i linje med det vi alla vill stå för, nämligen samarbete med Sydafrika.

Nu återvänder alla de som deltog i Sydafrika till sitt vardagsarbete här hemma. De har tillfälle att nyansera och ge en mer fullständig bild. De kan med stolthet berätta vad som har åstadkommit. De vet att partnerskapet mellan Sydafrika och Sverige är en idé värd att enträget arbeta vidare med.

Anf. 142 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Jag vill inledningsvis be statsministern notera att vi här i kammaren är ungefär 30 gånger så många åhörare som vid den av UD beställda konserten i Sydafrika med Doktor Alban. Det är en glädjande uppslutning!

Till allvaret: Jag föreställer mig att statsministern efter hemkomsten från Sydafrika har hunnit informera sig om mediebilderna och den redo-

visning som svenska folket har fått sig till del när det gäller Sydafrikaresan. Jag ska avstå från att citera medarbetare till statsministern, konsertarrangörer och andra som har gett sin bild av ett misslyckande i Sydafrika. Jag nöjer mig med att ställa en fråga till statsministern utifrån vad statsministern sade inför resan.

Statsministern sade att om detta fungerar som vi hoppas och tror kan det mycket väl få efterföljare. Jag kan tänka mig en sådan aktivitet i Mellanöstern när palestinierna bygger upp en egen stat. Tycker statsministern att denna resa uppfyller de krav på framgång som man borde ställa? Kommer vi att få se regeringen vidta ytterligare aktiviteter i den riktningen till många andra länder i framtiden?

Anf. 143 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Göran Hägglund gör ett misstag. Han fortsätter i spåret om rockkonserterna. Jag beklagar dem. Det är trist.

Men bilden är lite rikare än så. Jag är överraskad om det är kristdemokraters politik att vända ryggen åt 1 200 människor i djupa seminariediskussioner om mänskliga rättigheter, om hur man möter handikappade, om hur man bekämpar aids, om hur man bygger demokrati. Är detta dåligt partnerskap? Jag blir förvånad om kristdemokraterna tycker att det är dåligt att vi ger förutsättningar för små företag i Sydafrika att växa, just de som inte kan låna pengar på marknaden för att de saknar kontakter, och att Sverige som enda nation tillsammans med USA och Tyskland kan bygga upp en kommission på högsta möjliga politiska nivå för att bedriva samarbetet.

Vi ska inte, Göran Hägglund, låta diskussionen om konserterna vara den bild som vi för vidare omkring Sydafrikasatsningen.

Låt oss lära av de misstagen men låt oss också förstå att vi har skapat en bred allians med ett folk som har nära relationer till Sverige och som vill fortsätta det samarbetet. Vi har samma typ av engagemang i några andra delar av världen. Också där kommer så småningom fasen då frihet har vunnits och demokrati ska byggas och då vill vi vara med. Därför tycker inte jag att en gruppledare för ett kristdemokratiskt parti behöver sänka sig till att skämta om en misslyckad rockkonsert.

Anf. 144 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Statsministern valde uppenbarligen att inte svara på den fråga som jag ställde, nämligen om statsministern kommer att ta initiativ till ytterligare sådana här resor som han ställde i utsikt före det att Sydafrikaresan kom till stånd.

Jag håller naturligtvis med statsministern om väldigt mycket av det han säger om vad som är viktigt i de mellanfolkliga relationerna och om att det svenska biståndet ska användas på ett sådant sätt att det innebär en hjälp till världens allra fattigaste när det gäller utbildning, livsmedelsförsörjning, vattenförsörjning osv.

Där finns det ingen tvekan, utan där finns det en bred enighet. Men vi riksdagsledamöter måste ha möjlighet att ifrågasätta sådant som vi anser att regeringen inte har lyckats med. Om det är så att vi på område efter område misslyckas med användandet av biståndsmedel kommer det att minska svenska folkets uppställning bakom de biståndsmål som Sverige har. Jag är den förste att vara tillskyndare till rejäla svenska biståndsan-

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Information från
regeringen*

slag men biståndet ska användas på ett sådant sätt att det kommer världens fattigaste till del på ett förnuftigt sätt.

Anf. 145 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Den som lyssnade på mitt svar hörde att jag svarade på Hägglunds fråga om Mellanöstern. Vi kan mycket väl tänka oss att göra motsvarande insatser där, men Hägglunds polemiska ingång och det som gör det så ytligt är Doktor Alban-konserten och misslyckandet från en PR-byrå, som ju är en liten del av det här, som jag är lika upprörd över som någon annan och som vi ska gå till botten med. Den saken får vi då föra åt sidan, ta i särskild ordning och i vanlig ordning och konstatera att för artistgager används naturligtvis inga biståndspengar. Det tror jag att också Göran Hägglund vet om.

Anf. 146 CHRIS HEISTER (m):

Herr talman! Jag blir lite orolig när jag hör Göran Perssons svar till Göran Hägglund, för det är uppenbart att den här resan har skadat Sveriges anseende. Därför är det viktigt att vi får ordentlig klarhet i vad som har hänt. Det är mot den bakgrunden som också vi moderater har krävt en oberoende utredning. Jag tror inte att Regeringskansliet kan utreda sig självt; det kommer inte att ha någon trovärdighet.

Som statsministern sade presenterade han idén om en jättesatsning på Sydafrika inför Sidas personal i mars 1998. När regeringen den 27 maj lyfte ut 25 miljoner ur Sidas budget skrev biståndsmministern: Statsministern har tagit initiativ till en bred satsning på Sydafrika under 1999.

Ett Sydafrikasekretariat inrättades på UD under våren, som statsministern sade, och det styrs från statsministerns kansli. Ordförande är statsministerns högra hand i utrikesfrågor.

Den 21 november invigde statsministern den stora satsningen i Sydafrika. En vecka senare, den 28 november, är det annat ljud i skällan. Statsministern hävdar då plötsligt: Om någon frågat mig hade jag inte tyckt om det.

I tisdags lär statsministern vid en träff med journalister här i riksdagen ha sagt: Hade jag själv fått bestämma hade det skötts annorlunda.

Det är uppenbart att detta var statsministerns projekt från början. Fram till den 21 november njöt statsministern uppenbarligen av ansvaret för den här satsningen. I dag är det annorlunda. Jag vill nu veta mer exakt när statsministern anser att hans ansvar upphörde.

Anf. 147 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har gjort fullständigt klart att jag tycker att det är en framgångsrik satsning som vi har gjort i Sydafrika. Jag tror att den kommer att tåla en granskning både i riksdagen och i andra organ och ser fram emot den. Vad jag däremot har uttryckt irritation över är att en del av de tjänster som handlades upp inte höll den kvalitet som avsågs. Den irritationen, den ilskan, måste man få visa, för annars blir det fullständigt bakvänt.

Jag ser att Chris Heister begär ordet igen och skulle därför väldigt gärna vilja att oppositionens ledande politiker här i kammaren talade om på vilket sätt detta har skadat Sverige i världen. All den information vi har från Sydafrika och allt det utbyte av information som vi har med

sydafrikanerna är av det slaget att man är utomordentligt positivt inställd till detta.

Men plötsligt tar man till ett av de grövsta angreppen man kan hitta från Moderaternas sida när man ska kritisera det slarv som skedde med den här upphandlingen och säger att det har skadat Sveriges anseende i världen. Det är verkligen, Chris Heister, att använda ord och uttryck som nog rimligen bör sparas för de tillfällen som de är avsedda för.

Anf. 148 CHRIS HEISTER (m):

Herr talman! Statsministern har ett underligt sätt att svara på frågor. Han svarar inte. I stället går han till angrepp. Det är helt uppenbart efter att ha tagit del av internationell press och av vad som har hänt i Sydafrika att detta har skadat Sveriges anseende. Om det nu är så att statsministern tog sitt fulla ansvar – där har statsministern ännu inte svarat – vore det bra om statsministern tog initiativ till en oberoende utredning.

Jag tror att det skulle vara oerhört väsentligt i denna situation att Regeringskansliet inte utreder sig självt, utan att man har en oberoende utredning. Då tycker jag att statsministern ska vara karl för sin hatt och säga: Jag tar ansvar för detta och tillsätter en oberoende utredning för att se vilka eventuella åtgärder som regeringen och riksdagen ska vidta.

Anf. 149 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi går igenom saken i grunden och har redan bestämt att den genomgången ska breddas med hjälp av en jurist som inte finns i Utrikesdepartementet. Det tror jag är värdefullt.

Sedan känner jag mig trygg vad gäller granskningen. Den här församlingen har ju bett att få granska frågan och även konstitutionsutskottet har bett att få granska frågan. Något skarpare att ställas inför än riksdagens konstitutionsutskott och Riksdagens revisorer har jag svårt att se framför mig, så i den meningen kommer detta säkert att bli fullständigt genomlyst.

Svaret på frågan levererades, men också min förvåning över att Moderata samlingspartiet väljer att beskriva händelsen på ett sådant här sätt, med tanke på dess sakligt relativt begränsade betydelse.

Anf. 150 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga angående de småföretagskontakter som knöts i Sydafrika. Det intressantaste i sammanhanget är ju inte de stora företagen – de klarar sig ändå – utan det är de små företagen som skulle kunna få nytta av det här. Jag skulle vilja att statsministern utvecklade vilka kontakter som knöts både när det gäller samarbetspartner och när det gäller eventuella kunder för framtiden. Detta är naturligtvis något som gynnar Sverige och svenska företag men naturligtvis samtidigt också sydafrikanska företag.

Jag skulle också lite grann vilja gå vidare på det spår som Göran Persson var inne på. Det gäller då detta med hjälp till självhjälp. Det finns ett gammalt kinesiskt ordspråk: Ge en hungrig man en fisk och han blir hjälpt för en dag. Men lär honom fiska så blir han hjälpt för livet.

Detta tycker jag är väldigt intressant när man talar om Sydafrika. Jag tror att det som på sikt gagnar Sydafrika, och självfallet de fattiga i landet, är att en utveckling kommer till stånd där. Därför skulle jag vilja att

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Information från
regeringen*

statsministern utvecklade den nytta som det här eventuellt kan ha för sydafrikanska företag, framför allt små företag – kanske framtida projekt av småföretagarutbildning från svensk sida. Gnosjöandan och Smålandsandan är ju kända begrepp för oss. Kanske kan vi alltså bidra med någonting ytterligare för utvecklingen för framtiden.

Det här ser jag som extra intressant med tanke på de protektionister som för närvarande härjar på Seattles gator i anslutning till WTO. Det handlar ju om öppenhet och frihandel, något som jag tror att det är väldigt viktigt att hävda och som jag tror är avgörande för Sydafrikas framtid. Jag skulle alltså gärna vilja att statsministern utvecklade sina tankegångar kring de här frågorna – alltså detta med värdefulla kontakter för Sverige och hjälp till självhjälp för Sydafrika.

Anf. 151 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det gör jag gärna.

Men först vill jag, bara för att visa vad det politiska partnerskapet representerar, säga följande. Inför WTO-förhandlingarna har den svenske handelsministern och hans sydafrikanske kollega Erwin gemensamt gått ut med en principiellt hållen artikel i internationell press.

Ett land längst ned på jordklotet och ett däruppe förenas av gemensamma värderingar och idéer om frihandels betydelse. Så kan vi jobba ihop i många forum, och så kommer vi att jobba ihop i många forum. Vårt problem när det gäller Sydafrika – vi har många problem i vår relation också, inga konflikter men problem – är att det tenderar att alltid bli svensk export och väldigt lite av import från Sydafrika. När vi nu ser att vi kanske får till stånd avtalet mellan EU och Sydafrika, som ju reglerar en frihandelsmöjlighet för sydafrikanerna med EU, kommer det att öppna möjligheten att öka importen från Sydafrika till Sverige. Vin känner vi redan till att det finns utmärkt kvalitet på, frukt och grönsaker. Men det finns också annat som vi kan importera. Vi måste få en balans i vår handel, annars blir den inte långsiktigt hållbar.

Ett av inslagen under veckan syftade just till att öka den sydafrikanska exporten till Sverige. Ett sätt att göra det kan vara att exempelvis motivera små företag att växa, att genom kontakter föra ihop dem med svenska företag och på så sätt skapa kanaler och möjligheter att komma till den svenska marknaden. Vi kan också se att den möjlighet till lånefinansiering som Partnerskapsfonden öppnar naturligtvis också är ett steg i samma riktning.

Intensivt, jordnära, praktiskt jobb. Är det någonting Sydafrika behöver är det nu att sluta de enorma klyftor som finns i det samhället med nästintill utblottade människor och folk som lever på en nivå som är klart över den som vi har i Sverige. För att detta ska klaras krävs ekonomisk tillväxt och jobb. Då ska vi också vara med i det samarbetet.

Anf. 152 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för den informationen, som var ny för mig när det gäller det här att försöka få mer import till oss. Det är väldigt intressant i sammanhanget, för det får absolut inte bli en envägskommunikation.

Jag ser fram emot att det här fortsätter. Det som är intressant är att Sydafrikaresan ju är en investering, som jag ser det. Det är inte ett spek-

takel, ett jippo, en engångsföreteelse, utan det här ska bli starten, en investering för framtiden. Jag tycker att det låter på statsministern som att sådana initiativ har tagits. Jag ser med hopp framåt. Jag tackar för svaret.

Anf. 153 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Den diskussion som vi för efter statsministerns presentation förs förstås mot bakgrund av Sydafrikaveckan men också mot bakgrund av den svenska biståndsbudgeten. Då är det förstås ett problem att den milt sagt har behandlats ovänligt på senare år av statsministerns regering, t.o.m. så att anslagna pengar nuförtiden inte betalats ut utan ska betalas ut senare och att statsministern personligen skämtar om ministrar som lovat att se till att pengarna får användas.

För två veckor sedan ställde jag i den här kammaren frågan till biståndminister Klingvall om det var rimligt att använda de här 25 miljonerna till verksamheten i sin helhet. Jag avrundade min fråga med om det var rimligt att använda våra i alla avseenden begränsade biståndsmedel till företagsstöd i form av exportfrämjande verksamhet. Till slut, efter ett par omgångar, fick jag beskedet från biståndministern att det var rimligt.

Nu tycker jag att jag i inledningen av statsministerns anförande hörde att man skulle undersöka om det fanns delar i dessa 25 miljoner som inte hörde hemma på biståndssidan. Jag ber att få det bekräftat eller dementerat att jag uppfattade det rätt. Det är min första fråga: Finns det delar i det som nu har skett, inklusive förstås underskotten på artistgalorna, som inte ska belasta den hårt begränsade biståndsbudgeten?

Det är som så, och som statsministern har kommenterat, att det kommer att ske undersökningar – tydligen någon halvintern undersökning på Utrikesdepartementet och glädjande nog undersökningar från Riksdagens revisorer och konstitutionsutskottet. Det är bra, det är vi överens om.

Jag tycker ändå att man i dag kanske skulle få en antydning om det som Chris Heister frågade om tidigare, om statsministern i dag är beredd att kommentera frågan vem som har det politiska ansvaret för den här resan. Det finns ett utrikesdepartement i landet, men tydligen har en hel del av arbetena bedrivits inom statsministerns egen stab. Det är min andra fråga: Finns det någon som har det politiska ansvaret i regeringen, och i så fall vem?

Anf. 154 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Bo Könberg vet att regeringen alltid är ansvarig inför riksdagen när det gäller den här typen av diskussioner. Det är ingen nyhet. Däremot måste vi naturligtvis se till att vi har rutiner som fungerar i Regeringskansliet. Om vi inte har rutiner för exempelvis upphandling, då är det naturligtvis ett ansvar som vi ska ta på oss. Men har vi rutiner som inte har följts, då får vi diskutera hur ansvaret ska utkrävas. Men den stora satsningen, det stora greppet, partnerskapsbyggandet, som vi har talat om med både den förre sydafrikanska presidenten och den nuvarande, är ett politiskt initiativ. Det ansvarar vi naturligtvis för gemensamt inför riksdagen.

Bo Könberg hörde alldeles rätt; det är en poäng att säga att om det finns någonting i det här som inte ryms inom det som rimligen är bistånd – det finns faktiskt internationella normer för detta – ska det självklart

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Information från
regeringen*

inte tas på de anslagen. Det har aldrig någon gång varit fråga om att ta exempelvis några artistgager från anslaget för bistånd.

Däremot är ekonomisk utveckling ett av våra biståndsmål. Om vi kan åstadkomma en mässa där sydafrikanska företag får träffa svenska motparter, där vi kan ha en träffpunkt för den svenska partnerskapsfonden, kan ha utdelning av stipendier och pris till dem som har deltagit i den sydafrikanska uppfinnartävlingen, arrangerad med hjälp av svenska pengar, är det någonting som jag tycker ligger inom biståndets ramar.

Den genomgången gör vi, och den är jag glad för att vi kommer att kunna göra. Sedan är jag också glad för att vi kommer att kunna öka vårt bistånd framöver, Bo Könberg, med egna pengar. Vi kommer att kunna göra det på ett sådant sätt att vi internationellt sett ligger i täten. Vi kommer att kunna göra det med ett växande folkligt stöd därför att vi åter har fått tillbaka optimism och framtidstro i landet. Det har inte alltid varit på så sätt, det kanske Könberg kan erinra sig.

Anf. 155 BO KÖNBERG (fp):

Herr talman! Nog vet jag, herr statsminister, att regeringen är ansvarig inför riksdagen, och det vet de flesta som har läst samhällskunskap i de svenska skolorna. Den fråga jag ställde var inte riktigt den utan: Vem inom regeringen i ett läge där en hel del av utrikesfrågorna glider från Utrikesdepartementet till statsministerns stab har det politiska ansvaret för det vi talar om just i dag? Det vore trevligt om statsministern kunde svara på den frågan i sitt nästa inlägg.

Sedan noterade jag med tillfredsställelse att statsministern förefaller ha en rimligare syn på hur vi ska använda våra biståndsmedel än vad biståndsmministern hade för två veckor sedan här i kammaren. Hon försvarade den här satsningen fullt ut när några av oss ifrågasatte den. Jag ser fram emot att vi verkligen ser till att våra magra biståndsmedel används till bistånd och inte till någonting annat.

Anf. 156 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har naturligtvis samma uppfattning som biståndsmnistern. Hon gör samma bedömning som jag gör, att det här ligger inom ramarna. Vad jag har sagt, för att tillmötesgå den typ av kritik som inte minst Bo Könberg ger uttryck för, är att visar det sig vid någon granskning att det finns någonting som är tveksamt, så självklart åt sidan med det. Här finns internationella normer som vi mer än några andra har varit angelägna om ska respekteras och efterlevas. Det tänker vi självklart se till att vi gör också här.

Talet om att utrikespolitiken skulle glida inom Regeringskansliet är ingenting annat än ett förtal. Det handlar om den naturliga uppgiften för en statsminister att också företräda Sverige utomlands och att också koppla ihop svensk politik med engagemang utomlands. Jag hörde inte den här typen av kritik nyligen när jag kom tillbaka från Mellanöstern och Israel, efter den enorma insats vi har gjort för projektet Levande historia, som ju också kan beskrivas som en utrikespolitisk insats – om man nu vill använda den typ av attack som Bo Könberg nu gör. Varför går det i det ena fallet men inte i det andra? Vad handlar det om, Bo Könberg? Är det inte ytterst partipolitiskt nit och viljan att komma åt regeringen som är syftet bakom frågan?

Anf. 157 MURAD ARTIN (v):

Herr talman! Jag tackar statsministern för informationen om Sydafrikasatsningen. Jag vill även understryka att idén att koppla en ekonomisk biståndssatsning med ett kulturutbyte inte alls är dålig. Idén hade dock aldrig prövats i denna tappning före Sydafrikasatsningen.

Det går inte att komma ifrån att den svenska och i viss mån den sydafrikanska opinionen påverkas av den negativa publicitet som följt i den i viss mån misslyckade kultursatsningens spår. I människors medvetande har sannolikt också biståndssatsningen på ett olyckligt sätt kopplats till regeringens JAS-satsning.

Vi anser att allt detta har skadat svensk biståndsvilja. Att koppla traditionellt bistånd med en kultursatsning är i sig ingen dålig sak. Men vad avser statsministern att göra för att misstag och misslyckanden av detta slag inte ska upprepas i framtiden?

Anf. 158 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi ska vara försiktiga också när vi talar om kultursatsningen. Vad jag vet var det problem med rockkonserterna. Det är ett särskilt kapitel, och det är jag minst lika upprörd över som frågeställaren.

Men jag kunde också se annat. Jag kunde se Stockholms stadsteater i ett lysande samarbete med Market Theatre i Johannesburg. Och jag kunde se och höra svenska körer från Immanuelskyrkan i Stockholm som sjöng tillsammans med sydafrikanska kamrater. Underbara kulturupplevelser och uttryck för mellanfolklig gemenskap!

Ta till er hela bilden och värdera allt! Det som har stått i svenska tidningar är säkert sant, men det är inte hela sanningen. Det finns mer. Och jag är definitivt övertygad om att kultursamarbetet också har en roll att spela i biståndet. När man kommer t.ex. till grannlandet Moçambique och möter Henning Mankell på Teatro Avenida och ser vad han åstadkommer där i sin verksamhet och ser Backateatern på plats förstår man ju vad kulturen betyder.

Om bilden är dålig – och det är uppenbart att den är det – så tycker jag att det är trist. Jag har väl samma känsla som de som var i Sydafrika: Vi känner inte igen den bilden. Jag har fått många sådana reaktioner under den gångna veckan sedan jag kom hem. Men nu är det som det är, och då får vi utgå från den situation som vi har i Sverige och försöka att ge en fullständig bild.

Det som har gått snett ska klaras ut, och det är självklart att ansvar ska utkrävas. Men bistånd och kultur hör ihop, det är alldeles uppenbart. Det handlar om framtidstro, gemenskap och värme, och där spelar kulturen i alla samhällen, i alla utvecklingsskeden en fantastisk roll.

Anf. 159 MURAD ARTIN (v):

Herr talman! Statsministern själv har sagt att det är pinsamt med de misslyckanden som har varit när det gäller vissa kulturarrangemang i Sydafrika, och statsministern har t.o.m. sagt att han har varit arg och förbannad på detta. Kommer statsministern att vidta några åtgärder när det gäller de misstag som har begåtts?

Anf. 160 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte att jag svor. Jag sade att jag var arg och besviken, men känslan kan ändå ligga nära det uttryck som frågeställaren använde.

Visst ska vi vidta åtgärder, det är självklart. Vi vill veta vad som hände. Jag känner en oerhörd förbittring över detta. Vi jobbade hårt med timprogram varje dag. Det var täta överläggningar, fantastiska upplevelser, vänligt mottagande, entusiasm och gemenskap. Sedan blir bilden totalt annorlunda, och dessutom under medverkan av någonting som kallar sig för PR-byrå. Det är klart att man blir besviken.

Har det begåtts misstag, då ska de naturligtvis rättas till, klaras ut och ansvar ska utkrävas när vi har sett hur det ser ut.

Anf. 161 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! 25 miljoner kronor av biståndspengar satsade på en dryg vecka är oerhört mycket, särskilt som vi vet att man har tvingats hålla nere på biståndsbudgeten för att klara budgeten i dess helhet. Det finns många ideella organisationer som har fått nej till angelägna hjälpprojekt, t.ex. för humanitär hjälp för krigsdrabbade i Kongo eller för transporter av hjälpmaterial till Kosovo. Dessa organisationer känner sig naturligtvis väldigt irriterade över att det plötsligt finns pengar för den här typen av satsning. Därför blir jag väldigt glad när statsministern säger att detta är värt att se över utifrån de biståndspolitiska målen.

Statsministern sade att det hade pågått planering i ungefär ett och ett halvt år. Parallellt har det också pågått en marknadsföring för att sälja JAS Gripen till Sydafrika. Jag skulle därför vilja höra statsministern redogöra för hur han ser på kopplingen mellan JAS-affären och den satsning som man nu har gjort för att marknadsföra Sverige i Sydafrika.

Anf. 162 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag kan avslöja för frågeställaren Marianne Samuelsson att detta var en av de aspekter som jag samtalade med Thabo Mbeki om. Det som vi har haft och har politiskt gemensamt med Sydafrika och inte minst ANC har varit kampen mot apartheid – ett enormt engagemang som alla i min politikergeneration och även andra har fostrats med och i.

Jag ville inte att detta skulle övergå i något slags flygplansaffär. Det vore futtigt och billigt. Flygplanet är en viktig industriell fråga, och nu kommer Sydafrika troligen att fullfölja det projektet. Det kommer att binda våra länder samman under många årtionden framöver. Vi kommer att få ta ett gemensamt ansvar.

Men partnerskapsidén innebär ett bredare engagemang än en flygplansrelation. Jag har hela tiden varit oerhört försiktig med att verka för eller tala för att Sydafrika skulle köpa flygplanet. Det är en formulering som jag alltid har använt vid kontakter med sydafrikanska ledare, och det har varit: Jag säljer inte det där planet. Vill ni veta hur det är att köpa det kan jag berätta, men då får ni fråga.

Vår relation med Sydafrika är mycket större än JAS-frågan, och den kommer att leva och utvecklas på ett mycket vitalare sätt än bara detta JAS-projekt, även om det inte är oviktigt. Just den mångfasetterade bilden är ett sätt att möta den oro som Marianne Samuelsson ger uttryck för och som jag själv har känt.

Anf. 163 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt att titta på det här utifrån moraliska och fredliga aspekter i ett globalt perspektiv. Det har ju blivit mer och mer av den här modellen vid försäljning av militär materiel till u-länderna. Man träffar partnerskapsavtal eller motköpsavtal, man säljer och sedan lovar man att gå in och satsa. På så sätt blir många av de fattiga länderna tvungna att upprusta för att få de investeringar som de behöver för att utveckla sin industri.

Som jag ser det känns det väldigt moraliskt fel att på det sättet sälja vapen till u-länderna. Jag har uppfattat att länder i dag konkurrerar med motköpsaffärer och satsningar. I dag säljer vi åtta gånger så mycket till Sydafrika som Sydafrika kan sälja till oss.

Anf. 164 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Just obalansen mellan export och import var någonting som jag talade om och som inte minst svensk handel sysslade med under veckan i Sydafrika.

Den fråga som Marianne Samuelsson ställde om JAS-affären fick Thabo Mbeki på presskonferensen, och han sade ungefär så här:

Vi har haft en kommitté med alla partier representerade. Vi har gått igenom vårt försvarsbehov. Vi har haft en granskning av kommitténs förslag i det sydafrikanska parlamentet. Vi har fattat ett beslut med bred majoritet. Vi har kommit fram till att vi vill förnya vårt försvar. Det är ett självständigt beslut fattat utifrån våra egna krav och behov. Vi vill inte ha pekpinna från andra om vad som ska göras, och vi har kommit fram till att vi ska göra det här. Men det är kanske andra som vet bättre vad vi borde göra?

Den frågan tycker jag ska hänga kvar lite med tanke på att vi själva skulle bli vansinnigt upprörda om det kom politiker från andra länder och sade: Det här får ni inte göra i era försvarsansträngningar. De där besluten får ni inte fatta. Vi begriper bättre, och vi tycker att ni ska göra på det här sättet.

Det finns en sådan dimension i det hela som vi faktiskt inte ska bortse ifrån.

Sedan är jag glad att de valde ett svenskt plan och inte ett franskt eller amerikanskt, som säkert hade varit alternativen. Men deras rätt att själva bestämma är faktiskt också politiskt central i sammanhanget, och jag har förtroende för den sydafrikanska regeringen och dess förmåga att hantera frågan.

Anf. 165 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har två frågor.

Den ena handlar om landsbygdsutveckling. Vi saknar en satsning i hela det breda spektrumet av kontakter som togs i samband med den här resan. Det fanns inget eller väldigt lite som handlade om landsbygdsutveckling. Jag tycker att det är en stor brist, eftersom vi vet att det pågår en mycket stark invandring från de fattiga förorterna till städerna som man inte har möjlighet att hantera. Det är en mycket svår situation. Därför skulle det vara värdefullt om vi också kunde göra en satsning på landsbygdsutveckling i kontakterna med Sydafrika.

Jag vill fråga om statsministern är beredd att ta initiativ till en satsning på landsbygdsutveckling i Sydafrika också.

Den andra frågan handlar om tvåvägskommunikation och om forskningsavtalet som i och för sig är mycket bra. Men jag vet att det fanns en viss oro hos sydafrikanerna över att det inte fanns några resurser för att ge sydafrikanska forskningsstuderande möjligheter att komma till Sverige. Man var lite orolig för att det bara skulle bli vita som skulle få möjlighet att komma hit och att det på något sätt skulle bli en envägskommunikation eller att det skulle bli en smal del av befolkningen som skulle få den här chansen.

Därför undrar jag om statsministern är beredd att medverka till att det finns resurser så att vem som helst som har möjlighet att studera, oberoende av pengar, ska kunna komma hit och delta i forskningsutbytet.

Anf. 166 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det sista kan jag inte svara på i detalj, men min grundinställning är densamma som Marianne Anderssons. Våra partier har av tradition i Sverige haft inställningen att pengar inte ska vara avgörande för tillträde till utbildning. Om ett forskningssamarbete byggs upp förutsätter jag att det kan vara bilateralt i den meningen att det faktiskt är ett äkta utbyte och inte enkelriktat.

Landsbygdsutvecklingsfrågorna är utomordentligt viktiga. De är en av de kritiska frågorna i Sydafrika i dag.

Vi ägnade faktiskt mycket tid åt den diskussionen, inte minst med de lokala företrädarna i bl.a. Kimberley, Port Elizabeth och Port Shepstone. De ser nämligen någonting nu, och det är att det, precis som Marianne Andersson sade, sker en inflyttning till städerna.

Problemet är att landsbygden och jordbruksproduktionen inte adderar tillräckligt mycket värde till de produkter som de har. Nu är vi inne från Sveriges sida via Sida och diskuterar landsbygdsutvecklingsprogram. Det handlar också där om att vara med och understödja ekonomisk utveckling och addera värdet till jordbruksproduktionen. Det handlar om kunskap och det handlar om metoder, sådant som vi tror att vi har erfarenhet av från andra biståndsprojekt och som rimligen också bör komma sydafrikanerna till del.

Det är på inget sätt glömt. Lika lite som de jättelika och jättesvåra problemen kring aids var glömda under den här veckan. Det är ju faktiskt 10–15 % av befolkningen som är drabbade och är hiv-positiva. Det är enorma tragedier som väntar, vilka naturligtvis har en djupare dimension som samhällsproblem och som diskussionsområde än andra inslag under veckan men som ju inte heller har fått särskilt mycket uppmärksamhet. Jag tror att vi kommer att komma tillbaka med stora insatser från svensk sida i Afrika för att hantera aidsfrågan.

Anf. 167 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Den sista informationen var ju väldigt bra, även om den inte handlade om det som jag frågade om.

Jag är glad att höra att frågan om landsbygdsutveckling togs upp. Jag hoppas då att det ska kunna bli konkreta projekt kring detta.

Sedan tror jag att det är viktigt att kontrollera hur forskningsavtalet ser ut, för det var mycket tydligt att det fanns en oro från sydafrikansk

sida för att de svarta i Sydafrika inte skulle ha möjlighet att komma till Sverige för forskningsutbyte. Jag hoppas därför att det verkligen blir en tvåvägskommunikation och inte en envägskommunikation.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Information från
regeringen*

Anf. 168 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag ska ta Marianne Anderssons farhåga på allvar, dvs. följa upp det hon säger och kontrollera att det inte finns den typen av problem.

Sedan var det kanske så att jag inte direkt fick frågan om aids från Marianne Andersson. Men det är klart att när man ser den våldsamma urbaniseringen, den groteska fattigdomen och människor i dessa miljöer som är märkta av hiv och som har att se fram emot ett sjukdomsförlopp som kan vara utomordentligt smärtsamt och dramatiskt och vi vet att detta i sin tur är kopplat till situationen i kåkstäderna och massinvandringen från landsbygden, finns det en dimension i frågan som det finns anledning att uppmärksamma.

Anf. 169 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Statsministern svär sig fri från ansvar för de organisatoriska bristerna i samband med Sydafrikasatsningen. Han har också gjort sitt bästa för att beskriva resan som en politisk framgång. Han sade tidigare här att all den information som vi har från Sydafrika är positiv, men så är det väl ändå inte riktigt.

Den sydafrikanska tidningen The Star skrev fritt översatt den 23 november under rubriken Svensk blunder gör Mbeki stum: Två diplomatiska blunders strax efter varandra av den svenska statsministern under en gemensam presskonferens med president Mbeki såg till att den svensk-sydafrikanska partnerskapsveckan fick en allt annan än bra start.

Tidningen skrev sedan om hur statsministern först i strid med protokollet presenterade Sveriges nya ambassadör i landet utan att Sydafrika gett sin acceptans. Därefter generade han, enligt tidningen, presidenten öppet, genom att ta debatt om realismen i tidtabeller för sysselsättningsmål, under pågående presskonferens.

Det är dessvärre inte första gången som liknande saker händer under statsministerns utrikes resor, vilket bidrar till en otydlig bild av svensk utrikespolitik.

Vi minns alla när Persson på utrikes resa lovade att stödja de baltiska ländernas strävan efter Natomedlemskap, vilket dementerades av UD och landade i ett frågetecken som ännu inte har rätats ut.

Vi minns också alla när han besökte Folkrepubliken Kina, där han talade om landets stabilitet och sedan ställdes inför misstroendevotum i riksdagen.

Detta leder fram till två frågor.

För det första: Bär inte statsministern ansvaret ens för de egna politiska felstegen när han nu har svurit sig fri från de organisatoriska?

För det andra: Rådgör inte statsministern med utrikesministern och med UD innan han agerar på utrikes resa?

Anf. 170 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är möjligt att Tolgfors inte känner till hur det gick till på presskonferensen. Och den tidning som han citerade kanske inte

alltid är så oerhört vänligt inställd till den sydafrikanska regeringen. Det finns andra bottnar i detta.

Men låt mig svara på de två frågor som togs upp i sak.

Först: Vi har en ny ambassadör på väg till Sydafrika, Helena Nilsson, känd i den här församlingen som en av våra kunnigaste och mest erfarna utrikespolitiker med ett långt engagemang inte minst för ett fritt Sydafrika. Det är klart att den saken var diskuterad med presidenten innan vi gick till presskonferens. Så gör man vänner emellan. Det finns inget som helst problem med den saken.

Det andra, och det är egentligen mer politiskt dråpligt på sätt och vis: Det var under presskonferensen ett inlägg från Mbeki där han sade: Inte ens min kollega kan tala om när arbetslösheten i Sverige kommer att vara under 4 %.

Alla som sitter i den här kammaren förstår nog att i en sådan situation måste man lite försiktigt påpeka – och vi skrattade gott åt det båda två – att vad vi har ägnat oss åt i Sverige i snart fem års tid är att faktiskt tala om när den tidpunkten ska inträffa.

Med mycket gott humör och med en stor gemenskap, som det är politiker emellan som tillhör samma internationella organisation – vi är båda medlemmar i Socialistinternationalen – hade vi en presskonferens som var väldigt avspänd och väldigt trevlig. Det finns ingenting ouppklarat oss emellan.

Däremot är det återigen, som jag sade förut, lite märkligt att moderaterna försöker blåsa upp det här till någonting som är ett bekymmer. Det hade varit intressantare att få veta hur moderaternas kontakter och samarbete med Sydafrika har sett ut historiskt och hur de ser ut i dag och var moderaterna har sina relationer.

Anf. 171 STEN TOLGFORS (m):

Herr talman! Det är faktiskt serien av utrikespolitiska blundrar som är skadlig för Sverige. Det händer gång på gång att statsministern och UD drar åt olika håll, och det skapas gång på gång särlösningar för att hantera utrikespolitiska frågor, vare sig det är inom ramen för Östersjömiljarden eller inom ramen för Sydafrikasatsningar eller annat. Det sker uppenbarligen också okoordinerat mellan Statsrådsberedningen, statsministern och Utrikesdepartementet. Det är det som vi moderater menar är skadligt. Det är inte riktigt ett seriöst sätt att hantera utrikespolitiska frågor på.

Anf. 172 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det är så, som jag sade förut, att detta med utrikesrelationer är en naturlig del av en statsministers vardag. Det är någonting som vi ägnar oss åt på ett genomtänkt och planerat sätt. Jag vill hävda att det i det här fallet har gjorts med stor framgång, med undantag för de misstag och blundrar som skedde omkring framför allt konsertarrangemangen.

Den arbetsfördelning som vi har i vår regering mellan statsministern och utrikesministern kanske också är något mer jämbördig än den arbetsfördelning som rådde i den regering som leddes av en moderat statsminister. Vi har ett utomordentligt väl fungerande samarbete. Just nu har vi den unikt goda förutsättningen att när vi kommer till länder som Sydafrika och Moçambique möter vi människor som tillhör samma politiska

sfär som den svenska regeringen, vilket för övrigt också är fallet i de flesta europeiska länder. Det är naturligtvis någonting som vi gläds över, och det ger rikhaltiga tillfällen till ordentliga politiska meningsutbyten, vänligt, öppet och i demokratisk anda, precis som hela Sydafrikasatsningen.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU6 Nationella minoriteter i Sverige

Mom. 2 (maktbalans mellan samerna och deras motparter)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

285 för utskottet

16 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 71 m, 38 v, 36 kd, 15 c, 15 fp

För res. 1: 16 mp

Frånvarande: 21 s, 11 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 2 fp

Ulf Björklund (kd) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 3 (ratificering av ILO:s konvention nr 169)

1. utskottet

2. res. 2 (mp)

Votering:

272 för utskottet

15 för res. 2

15 avstod

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 71 m, 37 v, 36 kd, 15 c, 2 fp

För res. 2: 15 mp

Avstod: 1 v, 13 fp, 1 mp

Frånvarande: 20 s, 11 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 2 fp

Ulf Björklund (kd) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot.
1999/2000:38
2 december

Mom. 4 (termen sverigefinländare)

1. utskottet
2. res. 4 (c)

Votering:

286 för utskottet

15 för res. 4

3 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 110 s, 72 m, 38 v, 36 kd, 14 fp, 16 mp

För res. 4: 15 c

Avstod: 2 s, 1 fp

Frånvarande: 19 s, 10 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 2 fp

Mom. 5 (förvaltningsområdet)

1. utskottet

2. res. 5 (kd, fp)

Votering:

250 för utskottet

52 för res. 5

2 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 72 m, 35 v, 15 c, 16 mp

För res. 5: 1 v, 36 kd, 15 fp

Avstod: 2 v

Frånvarande: 19 s, 10 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 2 fp

Mom. 6 (finska språket i Stockholmsregionen)

1. utskottet

2. res. 6 (c)

Votering:

288 för utskottet

15 för res. 6

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 72 m, 38 v, 36 kd, 14 fp, 16 mp

För res. 6: 15 c

Frånvarande: 19 s, 10 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 3 fp

Mom. 9 (rätt för andra än parter att använda minoritetsspråk)

1. utskottet

2. res. 9 (c)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Mom. 13 (rikstäckande åtgärder för barnomsorg)

1. utskottet

2. res. 11 (fp)

Votering:

282 för utskottet

21 för res. 11

1 avstod

45 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 72 m, 37 v, 36 kd, 9 c, 16 mp

För res. 11: 6 c, 15 fp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 19 s, 10 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 2 fp

Mom. 16 (rikstäckande åtgärder i fråga om äldreomsorg)

1. utskottet

2. res. 12 (fp)

Votering:

274 för utskottet

28 för res. 12

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 71 m, 37 v, 36 kd, 2 c, 16 mp

För res. 12: 13 c, 15 fp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 19 s, 11 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 2 fp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

10 § (forts. från 6 §) **Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande** (forts. BoU1)

Anf. 173 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Det känns något egendomligt att komma in i debatten flera timmar efter utskottsrundan. Adrenalinet har sjunkit något, och den polemiska förmågan blir kanske inte lika stor som den hade varit om jag hade kommit in i debatten före uppehållet.

Jag ska ändå börja med att ställa ett par frågor till Inga Berggren, som förde moderaternas talan i den bostadspolitiska debatten för några timmar sedan.

Min första fråga är: Hur kan ert krav på marknadshyror förenas med ert önskemål om lägre boendekostnader?

Min andra fråga är: Hur stämmer moderaternas agerande i Stockholm, med ett vinstuttag på 4 miljarder kronor från de allmännyttiga bostadsbolagen, överens med kravet på lägre hyror?

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Min tredje fråga är: Hur går det att förena den markpolitik som bedrivs i moderatledda kommuner, och som leder till markkostnader för upplåten eller försåld mark på 3 000–5 000 kr per kvadratmeter, med en ökad bostadsproduktion och lägre boendekostnader i nyproduktionen?

Min fjärde fråga är: Om jag förstod Inga Berggren rätt tyckte hon att det var väldigt angeläget att få till stånd en ökad produktion av särskilt hyresrätter. Hur går agerandet i moderatstyrda kommuner, där man i princip förbjuder allmännyttan att bygga nytt, ihop med ert önskemål om en produktion av fler hyresrätter?

Jag skulle kunna fortsätta att ställa frågor utifrån den moderata politik som bedrivs i moderatledda kommuner och som jag ser som svårförenliga med de önskemål som moderaterna framför i debatten. Jag skulle gärna vilja att Inga Berggren i den kommande replikrundan ägnade sig åt att försöka besvara några av de frågor som jag nu har ställt.

Fru talman! Den sociala bostadspolitiken är en viktig del av välfärdspolitiken, och jag tyckte att Agne Hansson underströk det på ett betydelsefullt och förtjänstfullt sätt i debatten. Ibland har jag blivit något irriterad när vi har diskuterat bostadspolitik för att man i väldigt generella termer har dömt ut den sociala bostadspolitik som nu har bedrivits under årtionden. Vi har genom den sociala bostadspolitiken i Sverige byggt upp ett bostadsbestånd med hög standard, både ytmässigt och innehållsmässigt, och med en standard som i förhållande till de allra flesta andra länder är relativt jämnt fördelad.

Det går bra att gå ut i Europa och titta i andra länder hur det ser ut på bostadsmarknaden. Vi har bostadsförhållanden i Sverige som hävdar sig mycket väl och som standardmässigt, både när det gäller yta och innehåll, överstiger bostadsförhållandena i de allra flesta länder. Det är resultatet av en framgångsrik social bostadspolitik i Sverige. Med det har jag inte sagt att det inte finns problem. Det finns naturligtvis problem. Vi har en omfattande boendesegregation, ett problem som inte enbart bostadspolitiken kan lösa utan som kräver insatser på en mängd andra politikområden. Vi har också boendekostnader som i förhållande till disponibla inkomster är väl höga. Men att utifrån det döma ut hela den svenska bostadspolitiken tycker jag är lite övermaga.

Att ha tillgång till en god bostad till en rimlig kostnad och att kunna försörja sig genom arbete eller på annat sätt är grundbultar i varje människas liv. Dessa förutsättningar för ett gott liv är också avgörande för om vi i praktiken ska kunna tillgodogöra oss värdet av en god skola, vård och omsorg.

Det är kommunerna som har det direkta ansvaret för bostadsförsörjningen. Staten ska svara för att det finns ändamålsenliga regler på bostadsmarknaden och ett finansieringssystem som stöder byggandet av bostäder. Det innebär att vi även i framtiden måste ha en nationell bostadspolitik som understöder målet om goda bostäder för alla till rimliga kostnader. Och det behövs även i framtiden en blandning av olika upplåtelseformer över hela landet för att garantera människors olika behov av bostäder.

Jag ser tre huvudfrågor som det är angeläget att vi under de närmaste åren ägnar oss åt inom det bostadspolitiska området.

Den första frågan är naturligtvis bostadsförsörjningen. Jag återkommer till den.

Den andra frågan är nya former för en utveckling av allmännyttan och ett ökat hyresgästinflytande.

Den tredje frågan är att successivt minska boendekostnadernas andel av den disponibla inkomsten.

På kort och medellång sikt är det naturligtvis bostadsförsörjningen som står i centrum. Bostadsbyggandet har legat på en låg nivå under de senaste åren. Och även om vi nu ser en ganska kraftig ökning av bostadsbyggandet räknat i procent – i år är ökningen omkring 45 % – sker det från en utomordentligt låg nivå, en historiskt låg nivå. Vi behöver öka bostadsbyggandet i Sverige till ca 25 000 lägenheter om året under ett antal år för att kunna motsvara den efterfrågan på bostäder som växer fram särskilt i tillväxtregionerna.

Regeringen tar bostadsbyggandet på stort allvar. Vi vet ju samtidigt att det är en komplex frågeställning. Vi som har arbetat med bostadspolitiska frågor under många år känner ju väl till att det är en komplicerad fråga att snabbt öka bostadsbyggandet. Det handlar inte bara om att trycka på en knapp, utan det är många knappar som vi måste trycka på för att vi ska kunna öka bostadsbyggandet till de nivåer som vi önskar.

En sådan fråga som vi ganska tidigt uppmärksammade var den bristande plan- och markberedskapen. Vi gav då länsstyrelserna i tillväxtregionerna i uppdrag att kartlägga mark- och planberedskapen inom respektive län. Det var naturligtvis en varierande situation, men vi kunde konstatera av det underlaget att det i vissa tillväxtregioner fanns en klart bristande plan- och markberedskap.

Jag brukar säga att detta kanske inte är så märkligt. Under den ekonomiska kris som vi genomled under 90-talet var det många kommuner som drog sig tillbaka lite grann och som inte har sett att efter krisen kommer något annat. Framförhållningen har varit dålig. Beredskapen för den tillväxtperiod som vi nu är inne i i svensk ekonomi har inte alla gånger varit så väl utvecklad från många kommuners sida.

I Stockholms län är problemen särskilt stora. Regeringen har därför som bekant givit landshövding Ulf Adelsohn i uppdrag att ta upp direkta överläggningar med kommunerna i Stockholms län för att diskutera möjliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett ökat bostadsbyggande i Stockholmsområdet.

Jag är medveten om att det inte enbart handlar om att ta fram planer för bostadsbebyggelse i Stockholmsregionen. Stockholmsregionens situation och svårigheter ur plansynpunkt har lika stort samband med infrastrukturen här. Frågorna om en bostadsinfarkt, som någon har kallat det, som börjar växa fram i Stockholmsregionen tror jag måste kopplas ihop med ett samlat grepp på infrastruktursatsningarna om vi ska kunna få fram ett bostadsbyggande i nödvändig omfattning.

Fru talman! Jag underströk inledningsvis att kommunerna har det direkta ansvaret för att det byggs bostäder. Detta förutsätter en aktiv kommunal mark- och planpolitik. Bostadsbyggandet måste ju samplaneras med utvecklingen av övrig samhällsservice som skolor, kommunikationer och barnomsorg. Men det krävs också att kommunerna använder sig av de andra bostadspolitiska instrument som står till förfogande. De allmännyttiga bostadsbolagen är ett sådant bostadspolitiskt instrument. Ett annat sådant är att noga titta över sina markkostnader och sin avgiftssättning för att på det viset hålla tillbaka nyproduktionskostnaderna.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Staten har genom åren med subventioner och andra regler underlättat för kommunerna att ta sitt bostadspolitiska ansvar. Som resultat av den politiken har vi i dag kommunala bostadsföretag i det helt övervägande antalet kommuner i landet. Det är ingen slump att staten har underlättat och subventionerat framväxten av ett stort allmännyttigt bostadsbestånd. Det var en medveten bostadssocial och bostadspolitisk strategi, som hade en bred uppslutning bland de politiska partierna.

Denna bostadspolitiska strategi sade följande: Vi ska inte i Sverige välja den väg som man har valt i många andra länder, nämligen att bygga rena socialbostäder för de grupper som har sociala problem. Vi ska i Sverige bygga upp ett bostadshyresrättsbestånd som är attraktivt för breda grupper i samhället, så att det inte omedelbart står stämplat i pannan på någon att om du kommer från det kommunala bostadsbeståndet så har du sociala problem eller tillhör en familj som är socialt utsatt.

Detta är den ideologiska bakgrunden till uppbyggandet av det stora allmännyttiga bostadsbeståndet. Jag och regeringen är utomordentligt angelägna om att behålla den profilen även framöver. Vi vill inte slå in på den väg som många andra länder har slagit in på, nämligen att bygga renodlade socialbostäder.

Det är i detta perspektiv man ska se dels den sanktionslagstiftning som infördes i våras mot utförsäljningar och oskäligen vinstuttag för de kommunala bostadsbolagen, dels den utredning som vi har tillsatt för att utveckla och förnya allmännyttan.

Utredningen lämnar sitt betänkande den 30 december och ska sedan följas av en parlamentarisk beredning, som fram till den 1 november nästa år ska lägga fram konkreta förslag på en reformerad och utvecklad allmännyttan. Detta ska därefter följas av en proposition som ska föreläggas riksdagen våren 2001. Detta är det tidstempo som vi arbetar med om en förnyad och utvecklad allmännyttan.

I grunden ligger att vi även i framtiden ska ha ett alternativ med icke vinstdrivande bostadsföretag som utmärks av att vara ansvarsfulla, långsiktiga och spekulationsfria fastighetsägare.

Jag kan till stora delar instämma i Agne Hanssons anförande. Det var ett klokt anförande med väldigt bra sociala bostadspolitiska utgångspunkter. Det var också ett försvar för de allmännyttiga bostadsföretagen, och det glädde mig särskilt. Agne Hansson ställde ett par frågor till mig, och jag ska försöka besvara dem.

Först gällde det bruksvärdessystemet. Det är bekant för Agne Hansson att regeringen har tillsatt en utredning som ska kartlägga bruksvärdessystemet och dess tillämpning. Den kartläggningen är klar i mars månad, och efter det får vi bedöma vilket reformbehov som finns när det gäller hyressättningsystemet i Sverige.

När jag har tittat på de här frågorna kan jag konstatera att de stora problemen hänför sig till Stockholmsområdet. Det är där vi har debatten. På många andra håll i landet fungerar bruksvärdessystemet på det sätt som var avsett en gång i tiden, nämligen att på ett nyanserat sätt spegla hyresgästernas värderingar av boendet. Nu får vi se vad kartläggningen leder fram till. Om den visar att det finns behov av att göra förändringar av bruksvärdessystemet är naturligtvis regeringen beredd att göra det.

Jag vill dock understryka att regeringen naturligtvis inte vill släppa bruksvärdesprinciper som hyresförhandlingssystem och övergå till rena marknadshyressättningar.

Den andra frågan som Agne Hansson ställde gällde neutraliteten i beskattningen. Detta är en oerhört central fråga framöver för att hävda hyresrättens roll på bostadsmarknaden. Här har Fastighetsskatteutredningen ett klart uppdrag att lägga fram ett förslag som åstadkommer neutralitet i beskattningen. De steg som regeringen tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet nu har tagit i några omgångar med en sänkning av fastighetsskatten för hyreshus indikerar naturligtvis också den uppfattning som regeringen har haft – det finns en skevhet i beskattningen i dag. Vi har alltså att se fram emot ett förslag från Fastighetsskatteutredningen här på värkanten om att åstadkomma neutralitet i beskattningshänseende.

Reformarbetet när det gäller allmännyttan är alltså i full gång. Vi ska utveckla och förnya allmännyttan, och vi ska bibehålla ett stort icke vinstdrivande bostadsbestånd. Kommunerna ska även framöver kunna använda sig och ha användning av allmännyttiga bostadsbolag som ett viktigt bostadspolitiskt instrument.

Jag vill lägga till en sak som gäller allmännyttan och som kanske visar att jag inte helt hade tappat perspektivet, den polemiska förmågan och upprördheten under de här timmarna. Det gäller de påhopp som görs på allmännyttan utifrån att det finns ett stort antal tomma lägenheter i landet. Varje gång jag hör påståenden om att detta är ett uttryck för allmännyttans misslyckande så blir jag upprörd.

För vad handlar det om? Jo, det handlar om att kommuner i Bergslagen, i Norrland och på andra håll i landet stod inför en situation att när bruket skulle expandera och nyanställa kom direktörerna till kommunen och sade: Ni måste bygga bostäder för de nyanställda! Ingen annan gjorde ju det. Då gjorde kommunen det – för att få arbetstillfällen till orten och för att klara av brukets och industrins expansion. Kommunen såg till att försörja industrin med arbetskraft. Sedan packade bruket ihop. Industrin stängde dörren och drog någon annanstans eller lade ned tillverkningsen. Då stod kommunerna där med tomma lägenheter.

Detta är inte ett uttryck för allmännyttans misslyckande! Det är ett uttryck för den väldiga strukturomvandling vi har haft och har i Sverige. Och i dag är det ett uttryck för en allt starkare framväxt av en regional obalans.

Vi ska inte föra en regionalpolitisk debatt i dag även om det finns mycket att säga om det. Regionalpolitiken har naturligtvis väldigt stora uppgifter och ett stort ansvar under kommande år för att få fram en mer balanserad utveckling i Sverige. Men kom inte påstå att det faktum att vi har tomma lägenheter i allmännyttan i olika delar av landet är ett uttryck för allmännyttans fiasko och misslyckande! Då brister insikten.

Fru talman! Det krävs en mängd åtgärder för att vi ska kunna få till stånd ett ökat bostadsbyggande och för att inte bostadsbristen i sig ska vara hämmande för tillväxten i Sverige.

En viktig uppgift är att fokusera på produktionskostnaderna. Byggekostnaderna skiljer sig väldigt mycket i landet alltifrån 8 000–9 000 kr per kvadratmeter i Svedala till regelmässigt 18 000–20 000 kr i Stockholmsområdet. Även om det finns skillnader i förutsättningarna för byg-

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

gandet – det är naturligtvis billigare att bygga där markpriser och markförhållanden är fördelaktiga – kan inte det förklara hela skillnaden i produktionskostnaderna.

Byggkostnadsdelegationen har också i sina studier funnit att det är fullt möjligt att åstadkomma lägre produktionskostnader med bibehållen kvalitet. Genom effektiva byggprocesser och produktionsmetoder och genom ett ansvar där byggare, beställare och kommun fokuserar på produktionskostnaderna går det att åstadkomma lägre produktionskostnader och därmed också lägre boendekostnader.

Det är alltså sammantaget en mängd åtgärder som behövs nu för att få till stånd ett ökat bostadsbyggande och en press på boendekostnaderna. En framsynt mark- och planberedskap, fokusering på kommunernas mark- och avgiftskostnader, neutralitet i beskattningen, en översyn av kreditgivnings- och kreditgarantisystemet för att se om det i dag är tillräckligt utformat för att underlätta ett bostadsbyggande, fokusering på produktionskostnaderna och en fortlöpande rationalisering av drifts- och förvaltningskostnaderna är några av de åtgärder som behövs för att vi ska kunna få en ökad bostadsproduktion.

Fru talman! Det går en skarp ideologisk gräns mellan moderaters och socialdemokraters bostadspolitik. Även om moderaterna väver in sina bostadspolitiska mål i vackra ord om valfrihet och ökat ansvar för de boende, kan det inte dölja vad de egentligen syftar till med sin politik. De vill avskaffa den sociala bostadspolitiken och ersätta den med en renodlad marknadsliberal politik. Det sägs rakt ut i reservationen att kommunerna och samhället ska träda tillbaka och marknaden ta över.

På moderaternas bostadsmarknad ersätts målet om en god bostad till rimliga kostnader med ett system som innebär att de som har goda inkomster också kan få bra bostäder medan de som har sämre inkomster inte har förutsättningar för det.

I moderaternas politik handlar det om avskaffade bostadssubventioner, utförsäljning av kommunal mark, övergång till marknadshyressättning och om att kommunerna ska träda tillbaka på bostadsmarknaden och att de kommunala bostadsföretagen ska avvecklas.

Den politiken skulle leda fram till extrema skillnader i boendet och svårigheter för breda samhällsgrupper och socialt utsatta hushåll att efterfråga en bra bostad. Det betyder högre boendekostnader och kraftigt ökad boendesegregation.

När jag läser de övriga borgerliga partiernas reservationer finner jag visserligen att det i flera fall finns likheter med Moderaternas förslag, men – och det är glädjande, inte minst för de boende – det finns också stora skillnader mellan partierna. Dessa skillnader är så stora att det rimligen inte finns några förutsättningar för Moderaterna att i praktiken få igenom sin boendefientliga politik.

Det är regeringens bestämda avsikt att utveckla och fördjupa den sociala bostadspolitiken. Därför behöver bostadsförsörjningsansvaret tydliggöras, nyproduktionen understödjas och boendekostnaderna som andel av disponibel inkomst minska. Ett viktigt inslag i en sådan politik är att se till att vi även i framtiden kommer att ha ett tydligt ansvar för bostadsförsörjningen och ett stort och starkt inslag av bostadsföretag som drivs utan enskilt vinstintresse och som är öppna för alla grupper av medborgare.

Anf. 174 INGA BERGGREN (m) replik:

Fru talman! Vi diskuterade ju en del om hyressättningssystemet häromveckan, närmare bestämt den 4 november, Lars-Erik Lövdén. Där talade jag bl.a. om att ompröva nuvarande tillämpning av det här systemet. Första steget skulle i så fall vara att ta bort allmännyttans hyresledande roll. Det skulle i sig vara ett första steg. Vi har diskuterat detta, och jag har gett en inriktning. Det kan vara någonting att diskutera vidare kring.

Det är samtidigt intressant att ta del av vad Bengt Owe Birgersson säger om både allmännyttans framtid och hyressättningssystemet. Han menar att hyressättningen måste spegla hyresgästernas värderingar av lägenheten. Det är helt klart att någonting måste göras åt hyressättnings-systemet. Så långt kan vi väl ändå vara överens?

Lars-Erik Lövdén talar väldigt mycket om kommunernas ansvar. Jag håller med om det. Det är viktigt att man diskuterar bostadspolitiken i kommunerna. Men vad gör regeringen när kommuner försöker lösa en del sådana problem? Jo, man sätter hinder i vägen. Man straffar kommunerna när de vill sälja ut delar av bostadsbolag, och man genomdrev kvalificerad majoritet vid ombildning från hyresrätt till bostadsrätt. Nu förhalar också regeringen riksdagens beställning om förslag till ägarlägenheter.

Vad kan det bero på att det inte byggs hyreslägenheter? I Stockholm beror det på ett politiskt beslut där man satte en takhyra, vilket föder osäkerhet. Jag menar att det är socialdemokraterna i Stockholm under tidigare mandatperiod och regeringen som är skyldiga till detta.

Anf. 175 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tycker nog att Inga Berggren får bestämma sig när det gäller argumentationen. Före uppehållet i debatten hävdade Inga Berggren med stor emfas att det är viktigt att vi utvecklar hyresrätten och att vi får ett större bestånd av hyresrätter. Inga Berggren hävdade också att det är viktigt att vi sänker boendekostnaderna. Men det här inlägget präglades av ett annat budskap.

Det handlade om att underlätta övergången från hyresrätt till bostadsrätt, omvandlingen från hyresrätt till bostadsrätt. Det handlade om att se till så att de moderata kommunledningarna får möjlighet att genomföra sin politik med utförsäljningar av allmännyttan.

Det handlade tyvärr också om ett försvar för marknadshyressättnings-systemet. Frågan om marknadshyror eller inte är en gammal traumatisk fråga för moderaterna. Numera försöker man dölja det med något nyordsbegrepp om rättvisa hyror.

Men det ni kräver i era programförklaringar – även om Inga Berggren nu säger att ni tar ett första steg – är ju en övergång till marknadshyres-sättning. Det skulle leda till dramatiskt höjda hyror i många områden i Sverige.

Jag tycker att Inga Berggren ska ta sig tid att åka över till Finland och studera effekterna av frisläppandet av hyressättningen i delar av bostadsbeståndet i Finland. Det har lett till dramatiskt höjda hyror. Hur går det att förena med det som sades före uppehållet om vikten av att åstadkomma lägre boendekostnader?

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Anf. 176 INGA BERGGREN (m) replik:

Fru talman! I sitt anförande tog Lars-Erik Lövdén upp frågan om hur viktigt det var att kommunerna tog sitt ansvar. Det håller jag med om. Ibland hävdar Lars-Erik Lövdén att vissa kommuner inte tar det ansvaret.

Men vad gör regeringen? Mycket lite. Exempelvis i diskussionen om de effekter som skatteutjämningsystemet ger anser jag att det är kontra-produktivt. Många kommuner drabbas av högre kostnader för utjämningsen än vad ökade skatteintäkter ger. Det innebär att kommunen för varje ny invånare som får jobb eller för varje invånare med arbete som flyttar in i kommunen får en kostnad som överstiger de ökade skatteintäkterna från deras insatser.

Nog är det paradoxalt ändå, Lars-Erik Lövdén, att två områden som motverkar utvecklingen kan falla inom samma ministers ansvarsområde. Jag syftar på att Lars-Erik Lövdén ansvarar för kommunernas ekonomi och för bostadsfrågor. Hur kan det gå att förena?

Till slut upprepar jag så frågan: När kommer ägarlägenhetsförslaget på riksdagens bord?

Anf. 177 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tror kanske att Inga Berggren, om hon har följt riksdagsdebatterna under hösten och även i våras, har noterat att jag har sagt att regeringen avser undanröja den negativa marginaleffekt som finns i utjämningsystemet.

Det är ingen stor och dramatisk fråga. Det är en negativ marginaleffekt som innebär att vissa kommuner får upp till en tiondel lägre tillväxt av sina skatteintäkter än genomsnittet i landet. Vi ska rätta till den, som jag har kallat det, skönhetsfläcken, så kanske vi kan lyfta den debatten åt sidan.

Jag noterar, när moderaterna i Stockholm för sin vulgärpropaganda om att skatteintäkter minskar från ett år till ett annat, att den frågan väl också är utagerad. Den sakliga analysen visar ju att så inte är fallet.

Jag noterar också att de moderatstyrda kommuner i Stockholmsområdet som har fört vulgärpropagandan anser sig ha en sådan god kommunalekonomi att man har råd att sänka skatten. Det är Solna kommun, Stockholms kommun, och vi kan fortsätta uppräkningsen.

Jag tror att det mer är ett krystat argument för att försöka lyfta över ansvaret på regeringen för ett bostadspolitiskt misslyckande i Stockholmsområdet – ett bostadspolitiskt misslyckande därför att man inte tar sitt bostadsförsörjningsansvar i Stockholm. Man vill sälja ut de kommunala bostadsbolagen. Man bedriver en markpolitik som inte gör det möjligt att bygga till rimliga boendekostnader. Man plockar ut pengar från bostadsföretagen – 4 miljarder kronor – och omvandlar hyresrätter till bostadsrätter för samma belopp. Det är 8 miljarder för bostadssektorn som skulle kunna användas offensivt bostadspolitiskt i Stockholmsområdet. Det bär Inga Berggrens moderata partikamrater ansvar för i Stockholm.

Anf. 178 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! I många sammanhang har ministern betonat kommunernas ansvar när det gäller bostadsförsörjningen. De måste planera bättre,

ändra sin markpolitik, se över taxor och avgifter, m.m. Det håller jag naturligtvis med om.

Men när det gäller statens ansvar blir det lite otydligare. Vilket ansvar anser ministern att staten har för ny- och ombyggnation? Behöver räntebidragsreglerna ändras, som t.ex. Boverket föreslår? Blir det något investeringsbidrag? Hur blir det med fastighetsskatten för flerfamiljshus? Är ambitionen att den ska sänkas ytterligare för att få ned hyrorna? Och vem har egentligen det yttersta ansvaret för rätten till en god bostad till ett rimligt pris? Är det inte dags att vi börjar prata om vård, omsorg, skola och boende som fyra viktiga frågor att se på gemensamt?

En annan fråga gäller bostadsförsörjningen kopplat till boendekostnadsfrågan. Jag kan inte se att man kan skilja på det. Det innebär ju att man visserligen kan få en bostadsförsörjning men en sådan som faktiskt vänder sig till dem som har pengar. Statens räntebidrag och subventioner går till dem som är bättre bemedlade. Jag hoppas att ministern vill koppla ihop de här två frågorna, om försörjningen och boendekostnaderna.

Anf. 179 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag håller gärna med Owe Hellberg. Jag brukar faktiskt själv uttrycka det så när jag är ute och pratar att det handlar om skola, vård, omsorg och bostad.

Det är kanske inte helt jämförbara begrepp. Jag tror ju att bostaden – hur man bor – har en avgörande betydelse för barns och ungdomars framtida livsmöjligheter. Det har koppling både till skolan och till arbetet. Bostaden är ju på något vis en nyckelfråga i välfärdspolitiken.

Jag har någon gång tillåtit mig att vara kritisk till hur kommunerna tar sitt bostadsförsörjningsansvar. Det har skett en abdikation från många kommuners sida under 90-talet på bostadsområdet.

Jag hoppas att 90-talet ur det avseendet är en överspelad period och att vi nu runt om i landet får se kommunalpolitiker med olika färg ta ett ansvar även för bostadsfrågan, jämsides med skola, vård och omsorg.

Det är klart att samhället har ett ansvar. Vi har ju traditionellt haft en arbetsfördelning där samhället, staten, har svarat för finansieringssystemen och ett regelverk som har gjort det möjligt för kommunerna att ta ett bostadsförsörjningsansvar. Det har varit den traditionella uppdelning vi har haft i Sverige.

Här finns det några frågor vi måste ägna uppmärksamhet åt. Jag pekade på några i mitt anförande. Neutralitet i beskattning är en mycket strategisk och viktig fråga för oss för att hävda hyresrättens möjligheter. När det gäller kreditgivningen kan man fråga sig om vi i dag har ett fungerande system för kreditgarantier som underlättar nyproduktion. Jag är inte alldeles övertygad om det. Behåller vi en ekonomisk utveckling i Sverige med låga räntor och låg inflation för det också med sig att boendekostnaderna som andel av disponibel inkomst successivt kommer att minska. Det finns naturligtvis också andra uppgifter för staten.

Anf. 180 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Ord måste också följas av handling. Som jag sade tidigare: När jag började i bostadsutskottet 1994 var statens kostnader för räntebidragen ca 34 miljarder. År 2001 är de 1,7 miljarder.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Jag ser därför inte riktigt kopplingen till alla ord när det gäller satsningar på bostadspolitikens område. Nu har vi år efter år satsat mer på de generella statsbidragen för vård, omsorg och skola. Men jag ser inte motsvarande satsning när det gäller bostadspolitik.

Jag håller med ministern om att bostaden naturligtvis är oerhört viktig när det gäller de andra frågorna, inte minst för barnens situation i fråga om läsläsning och annat och för att familjeförhållandena ska fungera bra. Bostaden är oerhört central i de sammanhangen.

Jag ställde några frågor om de saker som staten har ansvar för. Men jag får inga tydliga svar om färdriktningen, om ambitionen och viljan är att staten ska ta ett större ansvar för de här frågorna.

Anf. 181 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tyckte att jag svarade på det. Det knöt an till den arbetsfördelning som har rätt bostadspolitiskt. Vi ska se till att vi åstadkommer neutralitet i beskattningen så att inte hyresrätten är missgynnad. Det räknar vi med att göra genom beslut under nästa år.

Vi ska se till att vi underlättar att ha ett kreditgarantisystem som främjar nyproduktionen.

Vi ska se till att vi drar slutsatser av Byggkostnadsdelegationens arbete som möjliggör lägre produktionskostnader framöver. Det handlar också om konkurrensfrågor inom branschen.

Vi ska se till att vi bedriver en ekonomisk politik som bibehåller en situation med låga räntor och låg inflation.

Det är kanske, Owe Hellberg, inte så konstigt att statens utgifter för räntebidragen har minskat. En icke oväsentlig förklaring till det är det lägre ränteläget. En annan naturlig förklaring är – och det tror jag att Owe Hellberg förstår – det låga bostadsbyggandet.

Om vi nu hamnar i en situation där vi lyckas få upp bostadsbyggandet till högre volymer kommer den dopping som vi nu gör av statens räntebidragsutgifter att förändras i en uppåtgående period.

De 30-procentiga eviga räntebidragen innebär ju att vi lagrar en årgång till en annan när det gäller statens räntebidragsutgifter. Skulle vi få upp bostadsbyggandet i kraftigt ökade volymer innebär det naturligtvis en ökad belastning för staten.

Staten har ett tydligt ansvar. Vi är budgetmässigt överens om vilka insatser vi ska göra när det gäller det här området. Men det krävs åtgärder på några strategiskt viktiga områden framöver.

Det krävs att kommunalpolitikerna på ett tydligt sätt träder in på arenan inom bostadspolitikens område.

Anf. 182 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Obalanserna på bostadsmarknaden ökar. Det är också en regionalpolitik i detta. Det är riktigt. Skattebördorna slår orättvist, och hyresrätten är hotad. Det gäller inte bara allmännyttan, utan också den privata hyresrätten. I dag byggs ingen privat hyresrätt.

Owe Hellberg lockar med nya kostnader och nya räntebidrag. Det var utifrån den utgångspunkten jag tog upp frågorna om mina tre åtgärder. Det viktigaste är att hålla nere räntor och inflation. Jag tror att jag har hjälpt statsrådet att klara av den tredje målsättningen, nämligen att sänka boendekostnaden i förhållande till hushållskassan.

Vi måste fortsätta på den vägen. Det var därför jag kom in på hyres-sättningen. Man kan inte bara gå efter Stockholm. Det är riktigt. Bruks-värdessystemet bromsar hyreshöjningen i en bristsituation men håller uppe hyrorna på en orimlig nivå i en överskottssituation. Det är inte bra.

Vi ska avvakta skatteutredningen, vänta och se, var svaret på den andra frågan.

Den tredje frågan, som jag verkligen vill koppla till den sociala bostadspolitiken, gäller bosparandet efter folkhemsmodell. Den undviker trycket på räntorna. Jag ville rycka loss statsrådet från väggen, där Owe Hellberg vill hålla fast statsrådet.

Anf. 183 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Agne Hansson och jag är överens om det strategiskt viktiga som våra partier åstadkom tillsammans, nämligen att sanera statens ekonomi och skapa förutsättningar för en låg inflation i ekonomin och en låg ränteekonomi. Det har naturligtvis en helt avgörande effekt för oss att hålla i det, och en avgörande effekt för oss att kunna hålla tillbaka boendekostnaden som andel av disponibel inkomst.

Det har också betydelse nu när vi har ambitionen att öka bostadsbyggandet.

I mitt anförande svarade jag kanske inte på frågan om bosparande. Där har jag ingen annan mening än den som utskottsmajoriteten har gett uttryck för i skrivningen i betänkandet. När det gäller de andra frågorna trycks vi inte stå så väldigt långt ifrån varandra.

I fråga om neutralitet i beskattningen är det regeringens bestämda ambition att åstadkomma neutralitet. Vi har redan indikerat vart utvecklingen går genom en sänkning av fastighetsskatten i ett par steg.

När det gäller bruksvärdessystemet är jag beredd att reformera det om Bengt Owe Birgerssons kartläggningar över systemets funktionssätt skulle visa att det behövs en reformering av bruksvärdessystemet. Men jag är inte beredd att beträda marken om ren marknadshyressättning. Det tror jag inte att Agne Hansson heller är.

Anf. 184 TALMANNEN:

Jag vill påminna om att repliken gäller statsrådet Lövdén, inte andra debatttagare.

Anf. 185 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är självklart inte heller beredd att införa en ren marknadshyressättning. Jag tror inte att något parti är det. Men jag har erfarenhet att det finns anledning att se över hyreslagstiftningen även ur ett socialt bostadsperspektiv.

Kan vi vara överens om att handla så, tror jag att vi kan komma framåt och lösa en del knutar som finns just i den första ambitionspunkt som statsrådet hade, nämligen att få i gång bostadsbyggandet. 25 000 lägenheter årligen är en hög ambition, kanske i högsta laget. Men det är viktigt att vi får en stabilitet i nyproduktionen.

Det är där mitt resonemang om bosparandet kommer in, om vi ska undvika tunga räntesubventioner för statskassan. Vi måste lösa ut statskassan från de eviga räntebidragen och satsa dem bättre. Ett bättre sätt att använda en del av dem är att satsa i ett bosparande.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Jag begär inte att ministern ska ge ett svar i dag. Men ta i beaktande vad jag sade i mitt inledningsanförande när det gäller debatten om den folkhemsmodell som Centern föreslår. Vi kan fortsätta resonemanget senare. Det är möjligt att den bör utredas, men man undviker nog subventionsfällan med den.

Anf. 186 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tycker att man ska vara väldigt försiktig och ha mycket gott på fötter innan man gör några stora förändringar av bruksvärdessystemet. Det är därför vi har begärt kartläggningen av bruksvärdessystemets tillämpning.

Jag skulle gärna vilja titta lite närmare på hur utvecklingen har varit i de länder där man har förändrat sitt hyresregleringssystem. Jag nämnde Finland i mitt inledningsanförande, där erfarenheterna inte har varit särskilt goda.

I Danmark har man i princip fri hyressättning för nyproduktion. Inte heller det har lett till ett kraftigt ökat bostadsbyggande i Köpenhamnsområdet exempelvis, där det är ett stort behov av ett ökat bostadsbyggande.

Jag tror att innan vi går in och gör alltför stora förändringar i systemet måste vi ha ganska gott på fötter. Ibland finns det anledning att skynda långsamt, så att vi inte får oönskade konsekvenser av en förändring av lagstiftningen.

Om det skulle visa sig, via den kartläggning som nu är på gång och som ska presenteras i mars, att det finns skevheter i systemet är jag naturligtvis, som jag sade i mitt anförande, beredd att göra reformer på området.

Jag ska inte kommentera bostadssubventioneringssystemet. Vi har ett subventioneringssystem i dag med 30-procentiga eviga räntebidrag. Det finns olika uppfattningar om det, men regeringen har inte för dagen några planer på att göra några förändringar av det systemet.

Anf. 187 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag riktade redan i inledningsanförandet ett par frågor till Lars-Erik Lövdén, vilka delvis har besvarats i replikrundorna, men jag har ännu inte har fått något svar på hur det blir med författningsändringar som gör ägarlägenheter möjliga. Är det någonting på gång, och när kommer det?

Vi har kanske inte kunnat komma längre när det gäller bosparandet, men visst är det positivt att ungdomar redan tidigt får en signal om att planera för framtiden och att det då också handlar om att tänka på sitt framtida boende, som ofta kommer att kräva kapitalinsatser.

Jag vill ge en liten eloge för ett replikinlägg som handlade om nyckelfrågorna i välfärdssamhället. Vi är alla överens om att det handlar om skola, vård och omsorg, men naturligtvis hör också boendet dit. Boendet är självklart viktigt.

I målformuleringarna för boendepolitiken fanns tidigare med att man särskilt ska främja en harmonisk uppväxt för barn och ungdomar. I de senaste propositionerna liksom i budgetpropositionen finns den formuleringen inte med. Regeringen står väl ändå fortfarande fast vid att den formuleringen är viktig i det här sammanhanget?

Anf. 188 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Annars hade jag väl inte uttryckt mig på ungefär det viset i mitt replikskifte här tidigare. Det är naturligtvis avgörande för barn och ungdomars möjligheter senare i livet att de kan växa upp i ett bra boende med god kvalitet och med ett socialt innehåll i omgivningen. En god boendemiljö är oerhört central. Vi har inga delade meningar på den punkten.

Jag har observerat att jag inte har besvarat den konkreta frågan om ägarlägenheter. Regeringen kommer inom kort att tillsätta den utredning om ägarlägenheter som riksdagen har beställt.

Anf. 189 ULF BJÖRKLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar för de svaren. Även de var positiva. Jag vill ändå bara kort markera att de positiva signaler om en bra uppväxt för barn och ungdom som det är bra att vi får också från regeringen verkligen bör formuleras fullt ut även i budgetpropositionen. De finns trots allt med i regeringens målsättning, som riksdagen har antagit.

Det handlar faktiskt också om positiva signaler när det gäller sparandet. Ett sparande är bra för välfärdssamhället. Det tillför kapital som kan användas på många olika sätt, och det ger signaler till våra ungdomar att använda pengar till någonting som är viktigt för framtiden, då man många gånger kommer att ha nytta av ett sparat kapital.

Ungdomsbosparandet har inte riktigt blivit den möjlighet som det var tänkt. Kanske kan det reformeras. Är det möjligen en framkomlig väg?

Anf. 190 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Vi ska naturligtvis fortlöpande följa frågan om bosparandet. Jag ser det som viktigt att man sparar till sitt boende och att det finns former för detta. Det finns också i dag inom många institut regler om och möjligheter till bosparande.

Vad än en gång gäller frågan om uppväxtmiljön har jag inte själv noterat att vi har tappat bort formuleringarna om detta i budgetpropositionen, men det är väl ett ganska enkelt konststycke att föra tillbaka dem till nästa gång. Jag har gett uttryck för regeringens uppfattning, och den präglar regeringspolitiken även på andra områden. Hela storstadssatsningen med de utvecklingsavtal som nu ingås med kommunerna och som tar sikte på att förbättra boendemiljö och utvecklingsmöjligheter i de bostadsområden som är hårt segregerade är ju ett uttryck för den uppfattningen.

Anf. 191 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! De flesta frågor är väldigt väl debatterade. Jag ska bara ta upp en liten detalj, som dock är viktig för mig som bor i Lappland och långt från storstaden. Statsrådet Lövdén betonade att regionalpolitiken har en viktig uppgift också när det gäller boendet. Det är helt riktigt. Med en bättre regional balans minskar trycket på storstäderna, och vi kan utnyttja de bostäder som redan finns i övriga landet.

Ett sätt att göra landsbygdsboende attraktivt kan vara att, som tidigare har nämnts i debatten, lätta på reglerna när det gäller byggande nära stränder. Jag vill bara fråga om statsrådet är beredd att medverka till en

sådan lättnad när det gäller älvnära och sjönära boende i glesbebyggda områden av vårt land.

Anf. 192 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag tycker inte att det är en väg som vi ska beträda. Den står i konflikt med andra intressen, så mitt svar på den frågan är nej.

Däremot delar jag uppfattningen att det krävs en aktivare regionalpolitik framöver för att vi ska kunna motverka den starka framväxt som vi nu har av en regional obalans. Jag tror inte att det är en huvudfråga i regionalpolitiken att lätta på byggandet av strandnära tomter. Jag tror inte att det leder till något dramatiskt positivt, inte ens till någon liten positiv effekt.

Det är andra insatser som krävs på regionalpolitikens område, men det ska vi kanske inte uppehålla oss vid nu. Det ska föras en aktiv regionalpolitik som motverkar den framväxande regionala obalansen.

Anf. 193 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Det gäller också möjligheterna att skapa mera attraktiva bostäder. Det finns oerhört många mil av stränder som kan komma i fråga i det här fallet. Jag ska inte föra debatten längre än så.

Anf. 194 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag har ju förmånen att få resa väldigt mycket i landet, framför allt därför att jag är ansvarig för kommunal ekonomi. När man som storstadsmänniska reser väldigt mycket i landet slås man av att det finns ett mycket stort bostadsbestånd som i en jämförelse med de priser som råder i storstadsområdena framstår som väldigt attraktivt. Jag tror inte att bostadsfrågan är ett huvudproblem eller ens något problem när det gäller att motverka den regionala obalansen, utan det är andra insatser inom regionalpolitiken som behövs för att vi ska få till stånd en mera balanserad utveckling i Sverige.

Anf. 195 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Enligt Agne Hansson skulle jag kunna bidra till bostadsproduktionen antingen med murslev i handen eller utrustad med tapetklister. Mitt bidrag med anledning av det här betänkandet kommer dock att begränsa sig till en del miljöaspekter på det lokala investeringsprogrammet för ekologisk hållbarhet och till synpunkter på bostadsförsörjningen ur ett ungdomsperspektiv.

Utgiftsområde 18 omfattar nästa år ca 15 ½ miljarder kronor. Prioriterat inom området är arbetet med att stödja utvecklingen mot ekologisk hållbarhet. Vidare ska fortsatta insatser göras för ett miljö- och hälsoriktigt byggande och boende. För detta avsätts ca 1,7 miljarder kronor nästa år.

Stödet till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet beslutades av riksdagen i enlighet med ett förslag i budgetpropositionen för 1998. Det förlängs nu med ett år till år 2002. Det är ungefär 40 kommuner per år som får stöd.

Enligt förordningen om lokala investeringsprogram kan en kommun få bidrag för utgärder som syftar till att

- minska belastningen på miljön
- öka effektiviteten i användningen av energi och andra naturresurser
- gynna användningen av förnybara råvaror
- öka återbruk, återanvändning och återvinning
- bidra till att bevara och förstärka den biologiska mångfalden samt tillvarata kulturmiljövärden eller
- bidra till att förbättra cirkulationen av växtnäringssämnen i ett kretslopp.

De lokala investeringsprogrammen har fått både ris och ros. De har utsatts för granskning av såväl Riksrevisionsverket som Riksdagens revisorer, för övrigt på förslag av bostadsutskottet.

Intresset från kommunerna har varit stort, men projektbeskrivningarna har ibland varit bristfälliga. Reglerna har väl inte alltid varit så klara. Några av dem ändras nu. Bestämmelsen om sista ansökningsdag slopas, och man ska dessutom i fortsättningen inte få bidrag för sådana åtgärder som omfattas av statligt energistöd.

Det positiva i granskningsrapporterna har inte fått så mycket utrymme tidigare i debatten, och jag vill därför nu framhålla en del saker som faktiskt också Riksrevisionsverket pekar på. Jag citerar:

”De lokala investeringsprogrammen har bidragit till att miljöprofilen stärkts i flera, ofta redan planerade, projekt. Redan planerade miljöåtgärder inom de kommunala förvaltningarna har ofta tidigarelagts. I många kommuner finns en utbredd uppfattning att investeringsprogrammet har stärkt den lokala samverkan för en ekologiskt hållbar utveckling. Miljöarbetets status har höjts bland företag och kommunala förvaltningar. Investeringsprogrammen har dessutom givit en möjlighet att pröva och utvärdera olika tekniska lösningar.” Allt det här är mycket positivt och förtjänar att påpekas.

När det sedan gäller bostadsförsörjningen vet vi alla att det sedan början av 1990-talet blivit en kraftig nedgång i bostadsbyggandet. Det fanns och finns i och för sig också många outhyrda lägenheter, men nu börjar det bli bostadsbrist i storstadsregionerna och på vissa högskoleorter. Det drabbar särskilt ungdomar, studenter och nyinflyttade. De bostäder som ändå byggs blir så dyra att det inte är så många som har råd att bo där.

Det finns dock en del nytänkande inom området. Det förekommer att man helt sonika flyttar hus. T.ex. i Finspång, som har överskott på bostäder, monterade man ned ett hus och flyttade det till Linköping, som hade brist på studentbostäder.

Miljöpartiet de gröna har en motion, Bo216, med anledning av budgetpropositionen, och den handlar om just studentbostäder. Vi hänvisar till årets bostadsrapport från Sveriges Förenade Studentkårer som visar att bostadssituationen fortsätter att försämrats, och allra sämst är situationen för funktionshindrade studenter.

Ansvar för studentbostadssituationen vilar på såväl stat som kommun. Staten fördelar utbildningsplatserna mellan de olika högskoleorterna och utformar regler som påverkar bostadsfinansieringen. Kommunerna å sin sida har ansvar för sina kommuninvånare, alltså även studenter-

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

na, och i detta ingår ansvaret att se till att det finns ett utbud av bostäder som motsvarar efterfrågan. I dag leder det delade ansvaret till att det inte finns någon helhetssyn på studentboendet.

Regeringen ger besked om högskolans expansion och antal utbildningsplatser per kommun cirka två år i förväg. Det ger kommunerna en viss chans att planera för bostadsbyggandet, men det är naturligtvis önskvärt att de får vetskap långt tidigare. Här finns stora samordningsproblem som stat och kommun måste ta itu med.

Den fortsatta utbyggnaden av högskoleplatser som regeringen beslutat om ger runt 300 000 helårsstudenter år 2000. Detta kan jämföras med att det bara finns ca 63 000 studentbostäder i landet. Av dessa finns det enligt SFS bostadsrapport bara ca 10–20 handikappanpassade studentbostäder. De vanligaste typerna av handikappanpassning är allergisanering och anpassning till rörelsehindrade. Målen med utbildningspolitiken har alltid varit att alla ungdomar ska få en gedigen utbildning och en god start i livet. Detta bör gälla även för funktionshindrade studenter.

Miljöpartiet anser att staten bör göra en översyn av de funktionshindrades möjligheter till studentbostad. Motionen tillgodoses i betänkandet bl.a. på så vis att utskottet ifrågasätter om de kommuner som inte vidtar tillräckliga åtgärder för att tillgodose studenternas bostadsbehov ska tilldelas ytterligare utbildningsplatser.

Med detta, fru talman, yrkar jag slutligen bifall till hemställan i betänkandet BoU1.

Anf. 196 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt, fru talman, för att jag förlänger debatten något, men jag förstod att tapetklistret låg ganska nära till hands i Helena Hillar Rosenqvists anförande. Nu upptäcker jag också att jag inte kan få stöd när det gäller att förbättra boendemiljön från Miljöpartiet, vilket förvånar mig något.

Försvaret för de lokala investeringsprogrammen uppfattade jag lite som ett anförande för att försvara sin sjuka mor. Resultatet av dem har ju verkligen inte varit särskilt lysande.

Centerpartiet vill ta pengar från de lokala investeringsprogrammen och förbättra stödet till fukt- och mögelskadade hus, vi vill öka bidraget till åtgärder mot radon i bostäder och vi vill öka anslagen till byggforskning för att förbättra boendemiljön. Finns det stöd från Miljöpartiet för en sådan åtgärd, eller ska vi fortsätta ösa miljöpengar på bostadssektorn från ineffektiva investeringsprogram?

Anf. 197 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Det var tänkt så att en del av de åtgärder som Agne Hansson tar upp och som verkligen behöver vidtas – de är jätteviktiga – skulle inrymmas i det långsiktiga investeringsprogrammet. Nu är det så olyckligt att en majoritet i det här landet har förpassat oss in i EU. I EU sitter kommissionen och dömer bort just de åtgärder som vi vill vidta för inomhusmiljön. Det finns en begäran om en notifiering i EU-kommissionen i det lokala investeringsprogram som handlar om just det som Agne Hansson tar upp. Inom EU förstår man inte att miljö också finns inomhus, utan inom EU finns miljön bara utomhus, i naturen. Därför har regeringen begärt en ny notifiering, och den ska vi få besked om i

februari. Jag hoppas alltså att vi kommer att få pengar även till det, annars får vi faktiskt ta itu med det också, precis som Agne Hansson säger.

Anf. 198 STEN LUNDSTRÖM (v):

Fru talman! Jag delar Lars-Erik Lövdéns uppfattning att det känns något märkligt att en debatt tar paus ett par timmar. Det känns fortfarande något avslaget.

Jag skulle bara vilja förhålla mig lite till de senaste replikskiftena när det gäller den moderata bostadspolitiken. När det gäller utförsäljning av kommunala bostadsbolag behöver man inte åka till Finland för att se vad som händer. Det räcker att man åker till Nacka, där man kan se uppskruvade hyror. Nu klarar man inte att lösa detta för de svaga grupperna, utan nu pratar man om att bygga sociala bostäder i Nacka.

Bruksvärdesprincipdebatten är i mångt och mycket en Stockholmsdebatt. Runtom i landet har lägesfaktorn, som oftast är den som kritiseras i bruksvärdessystemet, börjat slå igenom allt kraftigare, utan att man har förändrat bruksvärdets princip. Jag kan konstatera att i Malmö slår lägesfaktorn igenom med ca 20 %, och den har nu blivit ett problem som innebär att vissa grupper faktiskt inte kan efterfråga bostäder i centrala Malmö.

I övrigt, fru talman, tänker jag i huvudsak koncentrera mig på två av våra reservationer i betänkandet och bostadspolitiken sedd ur en bostadsocial synvinkel.

I motionerna Bo411 och So489 yrkar vi att den boendesociala beredningen ska ges tilläggsdirektiv som innebär att överväganden ska göras om individens rätt till boende och hur den kan tryggas. Skälet till motionerna är uppenbara om man vågar se vad som har hänt de senaste åren på bostadsmarknaden. När staten under 90-talet och slutet av 80-talet till stora delar drog sig ur sitt bostadspolitiska ansvar med bl.a. avskaffandet av bostadsförsörjningslagen och avskaffandet av bostadsanvisningslagen samtidigt som det ekonomiska stödet kraftigt sjönk för byggandet uppstod ett tomrum som drabbade byggandet och många av de boende mycket hårt.

Och effekterna har inte låtit vänta på sig. Antalet verkställda vräkningar ökade från strax över 4 000 till omkring 8 000 på ett par år, en ökning på 80 %. En huvuddel av dessa, 90 % av vräkningarna, har gjorts på grund av hyresskulder och endast 10 % på grund av annat, exempelvis s.k. störande inslag i boendemiljön.

En mycket stor majoritet av dem som är vräkta har inte ett år efter vräkningen lyckats skaffa sig en bostad med eget kontrakt. 10 % av de vräkta i Stockholms läns landsting har spärlöst försvunnit enligt en undersökning som har gjorts. Sannolikheten att dessa nu går att finna bland uteliggarna är ganska stor.

Under denna period har hemlösheten också ökat kraftigt och uppgår enligt ESO till närmare 10 000 personer, varav ca 1 000 kan räknas till uteliggarnas skara. Kostnaderna för kommunerna stiger fortfarande mycket kraftigt, och i min egen hemkommun, Malmö, har kostnaderna för hemlösheten på ett år fördubblats, från ca 8 ½ miljoner till ca 17 miljoner kronor.

Runtom i landet växer det nu fram en flora av mer eller mindre kostsamma alternativa lösningar, en sekundär bostadsmarknad där utgångs-

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

punkten egen bostad med eget kontrakt sällan är den självklara lösningen.

I stället handlar det om fler härbärgen och hotellboende. Detta är faktiskt något som vi kunde avskaffa när den gamla och omoderna sociala bostadspolitiken var verklighet. Både härbärgen och hotellboende är kanske det mest destruktiva vi kan utsätta våra medborgare för.

Vid sidan av dessa varianter växer det fram en flora av s.k. sociala eller kommunala kontrakt, där den boende har en mycket svag ställning på bostadsmarknaden. Kraven som följer denna boendeform är oftast mycket hårda och integritetskränkande för den enskilde. Ofta är det fråga om krav som under inga omständigheter ställs på oss som bor på den övriga reguljära bostadsmarknaden. Det är inget ovanligt med urinprovstagning. Det är inte heller ovanligt med oanmälda besökare och besökare med egen nyckel.

Besittningsskyddet är borttaget i denna boendeform. Skälen för avhysning är större än för oss som bor på den vanliga bostadsmarknaden. Ofta uppfattar de som bor med s.k. sociala och kommunala kontrakt sig själva som hemlösa. Ibland är det naturligtvis nödvändigt att ge stöd och tillsyn för att underlätta för vissa grupper att komma in i ett reguljärt boende. Men den omsorgen får inte leda till rättslöshet för de boende.

Vänsterpartiet har i sin motion Bo411 visat på en rad olika åtgärder som borde vidtas för att stärka boendekonsumenternas rätt i boendet. Vi får möjlighet att debattera den frågan i kammaren vid ett senare tillfälle. Till detta betänkande finns bara ett av våra yrkanden upptaget. Det gäller vår önskan om ett tillkännagivande. Det är så blygsamt att jag utgick från att en majoritet av utskottet skulle ställa sig bakom förslaget och med en skammens rodnad på kinden medge att man hade glömt bort att föreslå samma sak själv. Vi föreslår ett tillkännagivande om att den boendesociala beredningen som ett tilläggsdirektiv skulle föreslå lagändringar, om möjligt, i socialtjänsten för att trygga individens rätt till bostad.

Fru talman! Jag trodde att detta var en självklarhet för samtliga partier i kammaren. Det är uppenbarligen en spridd missuppfattning att socialtjänsten garanterar någon rätten till en bostad. Det är också en överdrift att påstå att socialtjänsten garanterar ekonomiskt bistånd till hyran. Många gånger är det just socialtjänstens ovilja att lösa hyresskulder som leder fram till vräkningarna. Det kan inte vara rimligt att det i ett s.k. civiliserat samhälle saknas lagstiftning som garanterar medborgarna rätten till bostad. I enlighet med det jag nu har sagt yrkar jag bifall till reservation 9 under mom. 5 i betänkandet.

Fru talman! Vid ett flertal tidigare debatter i kammaren har jag talat om den klasstyrda, och i vissa fall etniska, segregationen i boendet. Vi i Vänsterpartiet har i år valt att väcka en motion som tar sin utgångspunkt i en del av segregationen som sällan debatteras, nämligen den självvalda segregationen där plånboken skapar utrymmet. Denna motion kommer att behandlas i ett senare betänkande, och jag återkommer då till den.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att kommentera Kristdemokraternas, Folkpartiets och Centerns reservation i detta betänkande. Där framgår följande i reservationen: "Många bostadsområden, speciellt i storstädernas förorter, är segregerade. Detta har till stor del sin grund i det s.k. miljonprogrammet från slutet av 1960-talet och början av 1970-talet." Jag vet inte om jag och dessa partier lever i samma verklighet, men nog

trodde jag att det var en självklarhet att det inte är husets utseende eller byggår som är skälet till segregation i boendet. Orsakerna till segregationen står att finna i de klassklyftor som finns i Sverige. Möjligheten att efterfråga ett boende styrs många gånger av den ekonomi som den som efterfrågar en bostad har.

Jag kan förstå att Kristdemokraterna och Folkpartiet väljer en enkel problembeskrivning och en beskrivning av segregationen som ett enkelriktat problem. Om man hade orkat lyfta blicken och sett att segregationen inte kan uppstå på bara ett ställe, utan att det också krävs en andra sida, en sida där det motsatta förhållandet råder, hade det varit svårt för Folkpartiet, Kristdemokraterna och i viss mån för Centerpartiet att fortsätta att förorda en bostadspolitik där plånbokens storlek ska få mer inflytande över var man kan bosätta sig. Det hade inte heller, som i dag, varit rimligt att förorda fortsatt och ökad utförsäljning av allmännyttan. Det hade inte heller varit rimligt att föreslå köavgifter till bostadsförmedlingen, förorda ytterligare former av olika ägande av bostäder och tillåta omvandling av hyresrätter till bostadsrätter.

Fru talman! Jag vill uttrycka en from önskan att i fortsättningen när dessa partier talar och skriver om segregation ska de inte underlåta att nämna att för att segregation ska uppstå krävs det minst två ifrån varandra vitt skilda grupper.

Fru talman! Slutligen kommer jag till frågan om behovet av en bostadsminister. Utan tvivel har utskottet, och även Moderaterna, en poäng när man uttalar att det inte är riksdagens uppgift att besluta över hur regeringen organiserar sitt arbete. Kanske går det att tolka vår motion i ämnet mer som en markering om behovet av en samordning av bostadspolitiken än som ett försök att styra regeringen.

Utän tvivel verkar det som om statsministern trots allt behöver en viss vägledning. Förra året svarade statsministern på en fråga av Owe Hellberg att bostadspolitiken var så viktig att alla ministrar och alla departement skulle arbeta med frågan. I årets regeringsförklaring säger samma statsminister att bostadspolitiken är så viktig att stora delar av bostadspolitiken nu samlas och läggs under biträdande finansministern. Vem vet, fru talman, kanske leder våra motioner fram till en bostadsminister nästa år. Utifrån denna förhoppning yrkar jag därför nu inte bifall till vår motion i frågan.

Anf. 199 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman!

Där gamla kåkar stodo tätt
och skymde ljuset för varandra,
dit sågs en dag med stång och spett
en skara ungfolk muntert vandra.

Och snart i sky
Stod damm och boss,
då plank och läkt
de bröto loss.

Det ruttna trät,
så torrt som snus,

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Det virvlar om
med kalk och grus.

Och hackan högg
och stången bröt
och väggen föll
för kraftig stöt.

Och skrapan rev
och tången nöp,
att taket föll
och skorsten stöp.

Från kåk till kåk
man sig beger,
från syll till ås
allt brytes ner.

En gammal man går där förbi
och ser med häpnad hur man river.
Han stannar; tyckes ledsn bli,
när bland ruinerna han kliver.

” – Vad skall ni bygga här, min vän?
Skall här bli nya Villastaden?”

” – Här skall ej byggas upp igen!
Här röjes blott för Esplanaden!”

” – Ha! Tidens sed: att r i v a hus!
Men bygga upp? – Det är förskräckligt!”

” – Här rivs för att få luft och ljus;
Är kanske inte det tillräckligt?”

August Strindbergs Esplanadsystemet har blivit vår tids dikt, men i omvänd ordning. Nu handlar det om utflyttningsområden, där folk inte vill bo därför att arbete inte finns. Jag var i Karlsborg förra veckan. Där säger folk att det liknar Bosnien. 80 lägenheter rivs – fina tegelhus. Till detta betalar staten pengar. Bengtsfors kommun får 26 miljoner kronor för att riva. När medborgare då försöker finna andra idéer och inte klarar av att se förstörelsen, måste kommunen ansöka om dispens för att man inte hinner riva i tid.

Skanska river hus i Lund under förevändning att de är felbyggda. Vi läser i dag tidningsartiklar med rubriken Villa för en hundralapp, men ingen kund dyker upp. Oxtorgsmålet eller S:t Eriks-målet i Stockholm sätter klorna i hyressättningssystemet och därmed nybyggnation av hyresrätter. En del av lösningen har Ulf Björklund pekat på. Han talade om ägarlägenheter, där med fördel boendet kan bli billigare när hyresgästen kan ta egna lån för sin lägenhet och därmed dra av i deklarationen. Samhällsekonomin uppmuntras med ett personligt sparande. Ägarlägenheter stärker pantvärdet för lägenheten. Ägarlägenheter ökar brukarinflytandet. Nu har vi fått svar att en utredning ska tillsättas av regeringen.

Säg mig var du bor och vi kan diskutera bostadspolitiken. Sverige upplever i dag en mångfald i bostadspolitiken, från områden där det inte finns någon bostadspolitik alls till områden där takten är hög. Med en

minsta gemensam nämnare skulle man dock kunna kalla svensk bostadspolitik i nuläget för en bostadspolitik med snigelfart. För studenter gäller det t.o.m. att ta huset på ryggen. Trenden med tomma fastigheter i utflyttningskommuner och katastroflånga bostadsköer för studenter i storstäderna måste snabbt vändas. Det gäller att öka snigelfarten i bostadspolitiken och inte "behålla huset på ryggen". Skulle man i dag nämna begreppet Bostadspolitik i centrum, refererar ingen längre till svensk bostadspolitik utan till storstäderna där alla vill bo i centrum. Att bygga nytt är dyrt, och hyresgästerna vill inte att husen ska renoveras, på grund av deras rädsla för hyreshöjningar.

Modeller för självförvaltning måste snabbt komma i gång. Hyresgästerna betalar i dag omkring 4 miljarder kronor årligen för hyresbortfall, ökade avskrivningar och ökning av eget kapital. En ännu större summa går till att betala moms för fastighetsförvaltning och fastighetsskötsel. 65 % av hyreskostnaden kan bestå av skatter och avgifter. Mer än 200 kommuner redovisar en befolkningsminskning. Problemet kommer att förstöras genom att hyresgäster – förutom att de har höga hyror – också är skattebetalare och därmed betalar kommunernas insatser.

Fru talman! Jag kan i denna bostadsdebatt konstatera att kristdemokratisk bostadspolitik är den mest ambitiösa. Bostadssektorn måste bli mjukare och mer flexibel och öppen för människors olika behov. Därför har vi kristdemokrater anslagit 230 miljoner kronor mer än de andra partierna till bostadssektorn. Tyvärr har den motionen fallit. Utgiftsområde 18 för samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande ligger enligt regeringens budgetförslag på drygt 15,5 miljarder kronor. Från detta drar Moderaterna bort drygt 1,2 miljarder, Centern drygt 660 miljoner och Folkpartiet ca 3 miljarder, medan Kristdemokraterna föreslår en ökning med 230 miljoner kronor för att göra bostadspolitiken mer familjevänlig. I dag har vi, tyvärr, bara ett särskilt yttrande, eftersom förslaget har fallit.

Fru talman! Frågan om studenternas bostadskö måste lösas. Om Birgit Friggebo hade haft ledningen i dag skulle hon ha haft köer av studenter som frågade efter en friggebod. Bara i Stockholm står 14 000 studenter i bostadskö. Förutom investeringsbidrag för studentlägenheter krävs det en inventering av olika möjligheter i kommunerna. Regelkraven kan förenklas. Kommunerna kan också göras uppmärksamma på ansvaret för bostadsbeståndet när det gäller att få en ny tilldelning av högskoleplatser.

Allra värst har de studenter det som har funktionshinder och som inte kan utnyttja vindsvåningar och källarskrubbar. Därför måste man kanske kunna satsa på mobila lägenheter för det akuta behovet och låta Bostads-sociala beredningen påskynda bostäder för funktionshindrade. De ska finnas intill högskolan.

I Jönköping har ett uttryck myntats, nämligen med mottot "en akademisk kvart" för studentbostäder. Du ska nå högskolan inom en kvart. "En akademisk kvart" för studentbostäder bör vi satsa på.

Det investeringsbidrag som har lett till att 5 800 studentlägenheter byggts måste man fortsätta med, och det måste vara mer tydligt och kontinuerligt. Ryckigheten har gjort att byggtreprenörer inte vågar satsa. Bidraget borde höjas till 40 000 kr per lägenhet. För detta hade Kristdemokraterna avsatt 20 miljoner, men också det förslaget har nu fallit.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Vad man – vid sidan av alla andra förslag – skulle kunna satsa på är att flytta befintliga lägenheter från utflyttningsområden till högskoleområden. I en debatt med Lars-Erik Lövdén, som inte finns här i kammaren nu, uppmanade jag honom att satsa på Lövdénmobilen så att han kunde ta upp kampen med friggeboden.

Det finns alltså möjligheter att ha mobila lägenheter – den gamla tidens baracker som nu är mycket moderna – direkt vid högskoleområdena så att studenterna slipper tälta. Det finns också möjligheter att flytta färdiga och bra bostäder.

Jag yrkar bifall till reservation nr 13 under mom. 8.

Slutligen, fru talman! Kristdemokraterna framför också krav på att lokala investeringspengar för ekologisk hållbarhet ska kunna användas till förskolor och skolor som behöver "hälsorenovera" för att få en godkänd inommiljö. Alltfler barn far i dag illa på sin arbetsplats – de går också under arbetsmiljölagen – därför att allergierna kontinuerligt ökar. I en särskild motion om hälsosamma bostäder, förskolor och skolor framhåller vi sambanden mellan inommiljö och hälsa. Jag har också deltagit i flera seminarier hos Byggforskningsrådet just om den tvärvetenskapliga forskningen om sunda hus.

Vi behöver ett nationellt handlingsprogram. Forskningen utvecklas hela tiden, och detta är ytterst viktigt för folkhälsoperspektivet.

Tyvär hinner jag inte ytterligare utveckla detta eftersom talartiden nu är slut. Jag vill dock säga att det här är oerhört viktigt. Helena Hillar Rosenqvist sade att vi ska få EU-direktivet notifierat i februari. Jag hoppas att det verkligen blir så. Det har ju blivit uppskjutet gång på gång men man ska kunna få det genom att ta in folkhälsoaspekterna i det här.

I och med detta och i och med att det i utskottets svar står att det här är möjligt inom de lokala investeringsprogrammen känner vi kristdemokrater att vi ändå har vunnit en seger i denna fråga, där vi flera gånger har drivit på. Det handlar ju om våra barns och ungdomars hälsa. Tack!

Anf. 200 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först skulle jag helt kort vilja fråga Ulla-Britt Hagström om hon utifrån sin egen uppräknings tror att det över huvud taget finns ett möjligt alternativ när det gäller bostadspolitiken. Eller är det så att varje borgerligt parti kör sin egen linje?

Delar Ulla-Britt Hagström uppfattningen, vilket hon antagligen gör eftersom hon har skrivit under reservationen, att många bostadsområden, speciellt i storstädernas förorter, är segregerade och att det har sitt ursprung, sin huvudsakliga grund, i att de byggdes på 60-talet? Delar Ulla-Britt Hagström uppfattningen att problemet med segregationen är att man byggde hus i slutet av 60-talet och i början av 70-talet?

Jag skulle också vilja fråga om Ulla-Britt Hagström är medveten om den fantastiska satsning som Kristdemokraterna har föreslagit men som man inte kan driva nu på grund av att budgeten är tagen. De 20 miljoner som föreslås räcker, såvitt jag kan räkna ut, till 500 studentlägenheter med er egen modell. Själv sade Ulla-Britt Hagström tidigare i sitt anförande att 14 000 studenter bara i Stockholm står i kö. Anser Ulla-Britt Hagström att den här lösningen över huvud taget är särskilt seriös och allvarligt menad för att diskuteras?

Anf. 201 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Ja, visst kan vi i de borgerliga partierna finna en väg tillsammans. I många frågor har vi redan funnit varandra. Vårt motto är att alla ska kunna välja sättet att bo. Man ska kunna bo till en summa som man har råd med. Vi har alltså lyft fram just valfriheten.

Vad gäller segregeringen undvek Sten Lundström att läsa nästa rad. Det står faktiskt en hel del om servicen i de här områdena. Postservice, vårdcentraler osv. kan saknas. Man har inte satsat på att utveckla områdena. Det handlar verkligen om vilken syn man har på människor. Vi måste se till att det satsas också där.

Sten Lundström sade att 20 miljoner skulle räcka till 500 lägenheter. Javisst, men Socialdemokraterna och ni har i budgeten 20 miljoner. 500 plus 500 blir 1 000, att jämföras med de 5 800 lägenheter som byggts på nämnda sätt. Jag menar inte att det är tillräckligt, men det är ett inslag och en vink om att vi nu vill att det verkligen byggs studentlägenheter. Vi är också med och satsar vad gäller en av delarna. Detta är dock inte den enda modellen. Jag talade ju om alla möjliga inventeringar i kommuner osv. och om att man kanske helt enkelt inte skulle få högskoleplatser, att man kunde ha mobila lägenheter osv.

Anf. 202 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jo, Ulla-Britt Hagström, jag har läst hela reservationen, men det andra tycker jag mer är en beskrivning av vad som händer när det blir tillräckligt många fattiga människor i ett och samma område – nämligen att service och annat försvinner efter ett tag. Detta tycker jag inte har en särskilt stark koppling till anledningen till att segregation uppstår.

Det enda i er reservation som sägs om skälen till att segregation uppstår är att man byggde hus i slutet av 60-talet och i början av 70-talet. Det finns ingen analys av vad den andra sidan av segregationen är. Ni kristdemokrater tycks fortfarande bygga er syn på segregationen på att den är något som några människor har drabbats av.

Fortfarande, och detta har vi tidigare diskuterat, vågar ni inte analysera den andra sidan. Det förstår jag, med tanke på vad som sägs i fråga om viljan att släppa marknaden fri vad gäller bostadsmarknaden.

Ulla-Britt Hagström säger själv att man ska kunna bo som man vill och till en kostnad som man klarar av. Det är inte samma sak. Att kunna efterfråga vad man själv vill ha förutsätter att man en tillräckligt stor plånbok. Den bostadspolitik som Ulla-Britt Hagström och hennes parti för fram här som lösningen leder till att det är alltfler människor som inte får råd att efterfråga den bostad som de vill ha och som de vill bo i. Den marknadsanpassning av hyresmarknaden och bostadspolitiken som Kristdemokraterna uppenbarligen företräder kommer att leda till en ökad segregation. Vi kommer att se alltfler människor som kommer att stå utan möjlighet att välja bostad och alltfler människor som kommer att stå utanför boende över huvud taget.

Anf. 203 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Avsaknaden av valfrihet gör att flera svaga personer hamnar på samma områden. Då blir det ju så att kommer det en så kom-

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

mer två, så kommer tre och så försämras servicen. Vi vill ha valfrihet och vill kunna ha olika möjligheter.

Oxtorgsmålet eller S:t Eriks-målet gör, Sten Lundström, att människor kan bo kvar i stan med låga hyror medan man får betala höga hyror längre ut i periferin. Det betyder att de som Sten Lundström värnar får betala höga hyror för att människor som skulle ha råd att öppna plånbooken ska kunna bo kvar i innerstaden. Vi vill alltså bryta det här och kunna ha en friare del. Därmed har vi inte sagt att vi inte ställer upp på bruksvärdessystemet; det ställer vi upp på. Och vi ställer upp på allmännyttan. Men vi vill inte ha den styrning som låst fast sig så i dag att människor hamnar i segregerade områden och i segregation.

Anf. 204 HARALD BERGSTRÖM (kd):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till reservation 19, men jag står naturligtvis bakom övriga kristdemokratiska reservationer under hemställan.

De kommunala bostadsföretagen debatterades våren 1999. Riksdagen antog då ett förslag från en som jag vill säga panikslagen socialdemokratisk regering att bestraffa kommuner som under vissa förutsättningar hämtade hem en vinst genom att sälja bolaget eller genom att kräva en, som det kallades, oskäligen utdelning av sitt bostadsföretag.

Kristdemokraterna tyckte då och tycker fortfarande att beslutet var fel. Det strider mot principen om kommunalt självstyre, och det strider mot syftet med statsbidrag. Vi hävdar att det inte är en statlig uppgift att fatta beslut om hur kommunerna ska ta hand om sina helägda bolag.

Fru talman! I vår bostadsmotion BoU233 är vårt grundkrav att hela bostadsbidragssystemet måste ses över för att på längre sikt bättre motsvara de mål riksdagen ställt upp. Vi skriver: "Från fördelningspolitisk synpunkt är inkomstprövade bostadsbidrag det effektivaste sättet att göra det möjligt med en rimlig boendestandard även för lågavlönade, barnfamiljer, studerande och för pensionärer." Mot den bakgrunden anser vi det "inte nöjaktigt att endast 60 procent av antalet hushåll med hemmavärande barn kan ge varje barn ett eget rum".

Allra värst är det faktiskt att det bidragssystem som infördes 1997 hårt drabbade barnfamiljer i småhus på mindre orter. Villaägarnas riksförbund anför som exempel att i Götene förlorade två tredjedelar av de barnfamiljer som hade bostadsbidrag 1996 det helt under 1997. Generellt förlorade varannan barnfamilj i landet bostadsbidraget, enligt Villaägarnas riksförbund.

Mot den bakgrunden är det kanske inte så konstigt att det för många av dessa närmast är hånfullt att hävda att en av de viktigare målsättningarna med systemet är "att hushåll med barn skall kunna efterfråga en bostad där varje barn har ett eget rum".

Så kortfattat till några kristdemokratiska krav i samband med en översyn av systemet:

- Vi anser att familjens samlade inkomst ska vara bidragsgrundande, inte som nu individuella inkomstgränser.

- Ytnormen är för snäv och måste ökas. Alltför många barnfamiljer stängs ute och kommer aldrig in i systemet av detta skäl. 10 kvadratmeter större ytnorm skulle hjälpa många.
- Det är felaktigt att staten på något sätt förutsätter att näringsidkare stundom har osynliga inkomster av sin verksamhet. Hur ska man annars förstå att en avsättning av delar av en vinst till en periodiseringsfond ska inräknas i inkomstunderlaget för bostadsbidrag? Det är ju pengar som blir tillgängliga för näringsidkarens konsumtion när och om de tas ut som inkomst. Men då inkomstbeskattas de också.
- Bidragsperioderna bör vid avstämning vara halvårsvisa i stället för som nu per helår. Det kan knappast vara något stort problem eftersom det fungerar vid kontroll av studiebidragssystemets s.k. fribelopp. Det skulle öka träffsäkerheten i och därmed förebygga de svårigheter resurssvaga hushåll har att tackla när man av något skäl tvingas betala tillbaka ett för högt beräknat bostadsbidrag. Regeringens förslag om att inte kräva återbetalningsskyldighet för belopp överstigande 2 500 kr är visserligen en förbättring, men den förändrar inte grundproblemet, nämligen systemets träffsäkerhet.

I vårt budgetalternativ yrkade vi på ytterligare 940 miljoner i denna del av utgiftsområde 18. Det alternativet röstades bort den 18 november när budgetramarna fastställdes.

Jag dristar mig ändå att yrka på reservation 19, eftersom den handlar om att bidragssystemet bör ses över för att fungera bättre på längre sikt.

Anf. 205 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Jag har två enskilda motioner som behandlas i bostadsutskottets betänkande. I det ena fallet vill jag yrka bifall till reservation 13 under mom. 8 som gäller studentbostäder. Den andra motionen handlar om anslagen till länsstyrelserna. Länen i Sverige är väldigt olika i storlek, både till yta och till befolkningstal. Det är naturligtvis svårt att hitta modeller för fördelning av medel till länsstyrelserna. Vi har en grupp av tre län som har 1 miljon invånare eller fler. Sedan finns det några mycket små län. Men det finns också en ganska stor grupp med ett invånarantal om 200 000–300 000 invånare. I jämförelsen med anslagen mellan dem finns det en intressant iakttagelse att göra. Det är att de två län som de senaste 30 åren haft en markant befolkningsökning också har i särklass lägst anslag per invånare. Det innebär sannolikt att anslagen för länge sedan var betydligt mer befolkningsrelaterade men att anslagen inte hänger med de förändringar som sker.

Vad är då rättvisa i det här sammanhanget? Det kan naturligtvis vara svårt att svara på, men jag tycker att vi har en ganska bra fördelning av t.ex. partistödet. Den modellen borde vara applicerbar även i det här fallet, dvs. att varje län får ett grundbidrag och sedan ett befolkningsrelaterat stöd. Om man sedan av andra skäl vill tillföra ett län ökade anslag är det inget fel med det, bara man kallar saker vid deras rätta namn.

Är det så att man verkligen vill ge t.ex. Västernorrlands län ca 40 % mer i anslag än till Halland ska det givetvis motiveras specifikt och kallas regionalpolitik, eller vad det nu är för någonting.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Samhällsplanering,
bostadsförsörjning och
byggande*

Bostadsutskottet har också tidigare uttalat sig för en förändring i den riktning som är anvisad, och i förra årets budget togs ett steg i den här riktningen. Det är därför viktigt att fortsätta och t.ex. sätta upp ett slutår när man ska ha stegat färdigt.

Den andra motion som jag nämnde i inledningen handlar om våra ungdomar. Vi hade i torsdags en debatt här i kammaren om regeringens ungdomsproposition. Det finns en hel del bra saker i den, men det fattades också viktiga bitar. Ungdomar vill i första hand ha utbildning, jobb och bostad, och åtminstone de två senare områdena behandlades knappast alls, vilket gör att riksdagens beslut då blir tämligen tunt. Ändå talar man från majoritetshåll om en tvärsektoriell politik, men därav blev mycket lite. Vi var några partier som tog upp just bostadsfrågan. Vi hade också ett förslag om en bred översyn av bostadspolitiken i ett ungdomsperspektiv, men det förslaget avsågs.

Vi pekar i vår reservation på svårigheten hos ungdomar, framför allt i storstäder och högskoleorter, att över huvud taget hitta bostäder som de har råd med.

Det framgick av ungdomspropositionen att ungdomar önskar små bostäder med låga hyror, och det är väl ett önskemål som vi föräldrar också har för våra barn. Jag tror i allmänhet att det är viktigt för ungdomars utveckling till självständighet att de kan flytta hemifrån i rimlig tid, och det är nog faktiskt viktigt också för oss föräldrar.

Studenter är en grupp inom gruppen ungdomar. Det är glädjande att det är så många som har engagerat sig i den här frågan här under eftermiddagen. I bostadsutskottets betänkande finns det många positiva skrivelser med ett antal öppningar, men ändå blir slutsatsen att det inte händer så mycket trots att frågan är akut.

Vi i riksdagen måste se konsekvenserna av våra ställningstaganden. Det är utmärkt att antalet högskoleplatser har ökat så som de har gjort och som de planeras att öka, men vi får ju inte blunda för att studenterna också måste ha någonstans att bo. Utskottet skriver att den sammantagna bostadssituationen för studenter motiverar särskilda insatser. Det finns ett antal lösningar som utskottet beskriver, och en av dem är att sänka standardkraven, men det vill inte utskottet ställa sig bakom. Men glöm då inte att studenterna själva tar upp detta som en möjlighet.

Jag kan inte bostadsfrågorna särskilt bra, men jag ser konsekvenserna av att politiken inte fungerar bra i dag, varken för studenter eller andra ungdomar. Mitt inlägg har haft som avsikt att stryka under och förhoppningsvis förstärka kraven i de motioner som lämnats in för att få en förbättring till stånd.

Anf. 206 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Precis som en del andra debattörer är Lennart Kollmats något slarvig när han diskuterar utformningen av bostäder. Det som man oftast angriper är att standarden är anpassad också för funktionshindrade rullstolsbundna studenter. Det är den kvaliteten som man vill ge avkall på.

Såvitt jag kan förstå innebär det att rullstolsbundna funktionshindrade studenter inte får möjlighet att delta på samma villkor i studentlivet som andra.

Innan man ställer krav på försämrade regelverk när det gäller byggandet av studentbostäder bör man ta sig en funderare på om det är rimligt att vissa grupper stängs ute från det normala, sociala livet, dvs. att kunna besöka en kompis och vistas där en kväll, att kunna gå på toaletten när man är hos en kompis, att t.o.m. kanske duscha efter en gemensam natt.

Jag tycker att man ska ta sig en allvarlig funderare innan man ställer krav på förenklade regelverk för studentbostäder.

Anf. 207 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag delar Sten Lundströms uppfattning om att detta är oerhört viktigt. Här finns också reservationer där det talas om funktionshindrades egna bostäder. Men vi kan inte handikappanpassa alla studenters bostäder när det – som nämndes här innan – står 14 000 studenter i kö till bostäder t.ex. i Stockholm. Och jag vet hur det ser ut i Halmstad, där man också har en lång kö – det är ju en av de högskoleorter dit folk söker mest för närvarande.

Det är inte möjligt att bygga med handikappanpassning på alla stäl-
len. Vi måste också ha studentbostäder och bostäder så att människor kan studera över huvud taget.

Anf. 208 STEN LUNDSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Lennart Kollmats drar en oerhört stort fel slutsats. För det första innebär inte byggande i sådan standard så oerhört höga kostnader. Antagligen kommer kostnaderna att bli betydligt högre om man ständigt behöver bygga om en del bostäder för att göra dem handikappanpassade.

Jag trodde att jag hade Folkpartiet med mig när det gällde rätten till tillgänglighet. Jag trodde att Folkpartiet var en tillskyndare till LSS. Jag trodde inte att Folkpartiet också var berett att släppa de krav som handikapprörelsen ställer på rätten att bosätta sig i nybyggnationer, om man själv vill bosätta sig där.

Anf. 209 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Sten Lundström måste vara väl medveten om att det var Folkpartiet som var initiativtagare och tillskyndare av LSS osv., inte bara för ungdomar utan även för de som passerat 65 år.

Jag delar självfallet uppfattningen att det ska finnas många handikappanpassade bostäder, men vi har en akut situation i dag. Det finns t.o.m. en skrivning i bostadsutskottets betänkande om en eventuell flyttning av bostäder, s.k. mobila bostäder. Jag är inte så säker på att de är handikappanpassade till sista toalettutrymmet.

Sten Lundström vet mycket väl var han har Folkpartiet när det gäller funktionshindrade. De ska naturligtvis ha tillgänglighet till studier, till de lokaler som behövs inom universitet och högskolor, men det kan också inträffa att det behövs andra bostäder för att alla över huvud taget ska få studera.

Anf. 210 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! Jag ska försöka att hålla mig kort, för jag förstår att ni är lika hungriga som jag är. Jag tänkte nämna två saker som jag tycker är viktiga. Det ena är segregationen och det andra är situationen för studenterna, som många redan har varit inne på.

Jag är rädd att vi är på väg mot ett samhälle med ökad segregation där klyftan inte går mellan olika bostadsområden utan där klyftan går mellan de som har ett boende och de som inte har ett boende. Tyvärr innehåller dessa budgetramar inte några riktade åtgärder för att man ska komma till rätta med bostadslöshetsproblematiken.

Sten Lundström talade om härbärgen, och jag håller faktiskt med honom om att härbärgen inte är en långsiktigt hållbar lösning. Härbärgen läker inga sår, utan de plåstrar bara om såren. För att såren ska läkas behövs det andra lösningar, och då krävs det gemensamma ansträngningar på flera områden för att man ska komma till rätta med problemet. Jag utgår ifrån att utskottet tar ett initiativ till att presentera olika lösningar för oss i kammaren. Det är bara tillsammans och gemensamt som vi kan lösa dessa problem.

Det var en lång väntetid till att få komma upp i talarstolen. Men de stackars studenterna har ännu längre väntetid för att få en bostad. Det är helt orimligt att man ska stå i kö 1-1 ½ år för att få en studentbostad. Detta är någonting som vi måste ta tag i på allvar. Det är klart att kommunerna har det yttersta ansvaret för bostäder, men när det inte fungerar måste vi göra någonting.

Owe Hellberg sade tidigare i debatten att alla ska ha möjlighet till en god bostad till en rimlig kostnad. Då vill jag fråga honom: Gäller inte detta studenterna?

Räntesubventioner, andra former av billigt boende och olika alternativ borde snabbutredas av bostadsutskottet. Studenterna måste ha råd att hyra sin bostad. Det har lagts fram förslag om ökat investeringsbidrag för byggande av studentbostäder, men vad gör utskottet? Jo, man avstyrker dessa motioner.

Andra åtgärder som utskottet kan föreslå är införandet av en boendegaranti för studenter som får en studieplats på annan ort än hemorten. Man kan också bygga om befintliga hus till studentbostäder. Det finns tomma lokaler i många kommuner som enkelt skulle kunna byggas om till studentbostäder. Problemet är bara att många av dessa lokaler ägs av landstings- eller kommunalägda fastighetsbolag som har ett avkastningskrav som gör att det blir väldigt dyrt med en ombyggnad. Detta är faktiskt någonting som utskottet har makt att ändra på.

Ni har makt att presentera förslag för kammaren som skulle underlätta för studenterna. Jag vill uppmana er att använda er av den. Sitt inte bara där passiva och vänta på att regeringen ska lägga fram en massa förslag, för det har ännu inte hänt. Under tiden som ni sitter passiva och

väntar får studenterna sova i gymnastiksal, på soffor hos vänner osv., men det är inte hållbart i längden.

Med lite god vilja kan man göra mycket för studenterna. Jag tror inte att det finns någon i den här kammaren som vill ha den situation som vi har i dag. Nu är det upp till er att bevisa det. Ett sätt är att stödja reservation nr 13, som jag avslutar med att yrka bifall till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.58 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

11 § Totalförsvarsbudgeten år 2000

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 1999/2000:FöU1
Totalförsvarsbudgeten år 2000 (prop. 1999/2000:1 delvis).

Anf. 211 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Höstens budgetdebatt kommer i skymundan av den nyligen framlagda propositionen om framtidens försvar. Ute i landet går debattens vågor höga, och många anställda inom försvaret är oroliga över sin framtid. Det är en tragisk läsning och enligt min mening det första steget i den okontrollerbara förstörelseprocess som nu drabbar vårt försvar.

Omständigheterna omkring detta kan man fundera över. Men faktum är att om man i förväg beslutar om en ekonomisk ram och senare försöker få en säkerhetspolitik och en försvarsorganisation att inrymmas i den ramen, så kan det faktiskt bli så tokigt.

Det är klart att regeringen har gjort ett medvetet val. Man har bestämt sig för att försvaret ska reduceras kraftigt. Man har också valt medarbetare till det – samarbetspartner i form av Centerpartiet i första hand.

Redan 1996 drog man in 14,6 miljarder från försvaret. Det var i samband med den förändrade anslagsförordningen. 7,5 miljarders ambitions-sänkning skedde sedan 1998, och för en vecka sedan tog man bort teknikfaktorn. Utöver det kommer ytterligare denna ramsänkning på 4 miljarder om året från 2002 och framåt. Inte undra på att det då är på väg utför.

Verksamheten under det första året i det nya årtusendet kommer inte att präglas av glädje och framåtanda. I stället blir år 2000 ytterligare ett i

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

raden av svarta år då försvaret går på sparlåga. Det kommer att bli mycket få värnpliktiga och en organisation som fortfarande har ett ganska stort antal förband men som kommer att reduceras kraftigt i och med att värnpliktsantalet dragits ned så kraftigt.

I den allmänna spariver som rådde hösten 1994 tog man 2 miljarder från försvaret. 1996 var försvarsbeslutsåret då alla oroade sig för jobben. Det gjordes en hel del neddragningar, och de förslag som Försvarsmakten lade fram förändrades kraftigt. Ett 15-tal förändringar som regeringen och Centern genomförde gjorde att det också blev ökade kostnader. Förslaget rymdes alltså inte inom budgetramen.

Redan den första månaden 1997 anmälde ÖB att upp till en halv miljard kronor saknades. Och det första året efter försvarsbeslutet skulle hela försvaret ställas om till besluten i försvarsbeslutet 1996. Sedan blev det nödstopp på nödstopp.

År 1998 kom det första, nämligen besparingarna som blev följden av de svarta hålen hösten 1997. Det andra nödstoppet kom 1999 på grund av löftesbrottet om anslagsförordningen. Det ledde till kraftiga ambitions-sänkningar och vilda strykningar i materialanskaffningsplanen som drabbade både försvaret och svensk försvarsindustri.

Den fråga som var och en måste ställa sig är i vilket skick försvaret och dess personal är efter fem svarta år och med ytterligare fem svarta år framför sig. Hur länge orkar personalen? Hur många kommer att sluta i besvikelse över den grova misshandel av försvaret som Centern och Socialdemokraterna gång på gång gjort sig skyldiga till?

Allt detta hade gått att åtgärda om bara viljan hade funnits, men den goda viljan har saknats. I stället har en medveten förstörelseprocess, som ingen ännu sett slutet på eller vet vad som kommer ut av, inletts med öppna ögon.

Om jag hade haft tillfälle att yrka hade jag yrkat bifall till de moderata förslagen om förstärkningar, för att skapa rådum för ett riktigt försvarsbeslut, byggt på analys och bred förankring i stället för den panik-avveckling som nu hastats fram.

Med de moderata förslagen om tillskott på 1,4 miljarder till förbandsverksamheten och 3,1 miljarder som delkompensation för Centerns och Socialdemokraternas löftesbrott vad gäller anslagsförordningen skulle försvaret, förutom rådum, ges möjlighet att reparera de värsta skadorna och i stället bedriva verksamhet och materialanskaffning på en rimlig nivå.

Mot regeringens panikavveckling står moderat politik för en ordnad utveckling av försvaret. Inte ens med moderat politik skulle försvaret gå fritt från nedläggning och anpassningar. Tvärtom är vår vilja att förändra och utveckla försvaret t.o.m. starkare än regeringens. Men med moderat politik skapas de förutsättningar som helt saknas i det förslag till budget för utgiftsområde 6 som nu ligger på riksdagens bord.

Anf. 212 BERIT JÓHANNESSEN (v):

Fru talman, ärade åhörare! Det pågår runt om i landet en stor diskussion just nu om försvarets omfattning och inriktning på lite längre sikt än just för år 2000.

Men jag måste börja med att ta upp det som Olle Lindström sade. Försvaret har ju inget egenvärde. Försvaret är ett instrument som vi ska

anpassa till de förhållanden som finns ute i världen. Vi ska anpassa vårt försvar till det säkerhetspolitiska läget, vilket är mycket nödvändigt, och Sverige är på väg att anpassa det till det rådande läget både vad det gäller inriktning och omfång.

När Olle Lindström tar upp bekymren med försvaret kan jag bara säga att jag anser att försvaret inte ska ha någon egen liten gräddfil när det gäller nedskärningar. Om vi tänker på vad som har hänt under 90-talet med nedskärningar inom den offentliga sektorn, kan vi ju se att det är mycket som har drabbat sjuka, arbetslösa osv.

Jag ska återgå till vad jag hade tänkt att säga. Trots att det är ett mellanår speglar ändå nästa års budget inriktningen på ökade resurser för investeringar. Det är ju områden inom det civila försvaret som har fått se neddragningar till följd av detta. I denna omställningstid kommer naturligtvis också det civila försvarets områden att behöva omprioriteras.

Vissa delar behöver få stärkta resurser, medan andra kan minska. Vi har en annan situation i dag, när invasionshotet är borta. De nya hoten, samhällsstrukturerna och behoven ställer ju andra och nya krav även inom det civila försvaret på sikt.

I den budgetmotion som vi har väckt har vi tagit upp hela vår grundsyn i försvarsfrågan. Vi kommer att ha många diskussioner om helheten i försvaret under våren. De förslag vi har om säkerhetspolitik och försvarsindustri, de värnpliktigas situation osv. har lyfts ur beslutet just när det gäller budgeten år 2000, och därför återkommer vi till de här frågorna i vårens debatter.

Därför vill jag i det här sammanhanget bara lyfta fram några frågor, och den viktigaste är minröjningen.

För att kunna ge människor efter ett krig möjlighet till återflyttning, försörjning och återgång till ett normalt liv har det mycket stor betydelse att minorna kan röjas. Långa tider i flyktingläger, där man inte vet och kan planera för sin framtid, skapar en grogrund för nya konflikter. När man inte har möjlighet att komma till sin jord, att få leva ett vardagligt liv, sprider sig missnöjet. Det hat som kriget och konflikterna har skapat kan få ny näring av det.

En viktig del i säkerhetspolitiken är därför att se till att vi kan röja minor. I det avseendet är barnen, som oftast, de alldeles speciellt utsatta.

Här i Sverige har vi mycket kunskap, och vi har teknik för att på ett bra sätt hjälpa till med minröjning runt om i vår värld. Man talar väldigt mycket om minröjning, men det är också viktigt att gå från ord om att det är viktiga frågor och behövt till att i budgeten avspeglade en vilja.

Vi har i många år från Vänsterpartiets sida i olika sammanhang krävt stöd till minröjning och krävt att detta ska prioriteras av Försvarsmakten och andra instanser. Vi har därför i den här budgetprocessen krävt resurser till området, med en höjning från nuvarande 70 miljoner kronor till 200 miljoner kronor per år. Som droppen urholkar stenen hoppas vi att beslutet så småningom ska kunna fattas i den här församlingen om att verkligen prioritera minröjningen.

Vi har yrkat på en omfördelning inom budgeten, där vi tar från materielanslaget för att förstärka den här verksamheten inom olika områden.

En sak som också handlar om minröjning är att Räddningsverket nu har tagit sig an utvecklingen av den s.k. konstgjorda hundnosen. De krävde att få disponera 10 miljoner kronor i årets budget men fick 5 för

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

att utveckla detta. Nu har de fått ökade resurser, och vi förutsätter att de resurserna också används till ändamålet att fortsätta att utveckla den konstgjorda hundnosen, som kommer att bli en mycket bra teknisk hjälp i minröjningen.

Jag vill också ta upp två andra saker som vi har i vårt budgetförslag när det gäller pengamängden. Det ena är att vi har föreslagit en katastroffond, men det är ännu inte behandlat. Det handlar också om ett stöd för det civila samhället vid kriser. Fonden är tänkt att byggas upp successivt och användas vid naturkatastrofer som översvämningar osv. vid de tillfällena då försäkringsbolagen inte går in och ersätter skadorna. Vi tycker att det är mycket viktigt att ha det stödet och den tryggheten att det finns pengar. Till det har vi avsatt 300 miljoner kronor.

Vi har även en motion som handlar om ersättning till fiskare. Havet har använts som dumpningsplats för en mängd ammunition och stridsgas, och dessutom finns det naturligtvis minor från andra världskriget kvar i våra farvatten. Det finns också ammunition och stridsgas i våra insjöar, eftersom man har trott att det är en utmärkt plats att förvara det. Men det är inte så.

De här dumpningarna är en tickande miljöfara på vårt eget territorium och i våra svenska vatten. Det händer att fiskare får upp de här sakerna i näten, och i Sverige får de i dag ingen ersättning. Risken är att de skadas eller att de slänger tillbaka dem och att vi aldrig får upp dem. Därför är det viktigt med en ersättning till fiskare, som man t.ex. har i Danmark. Den motionen är inte heller behandlad, men vi har avsatt pengar för detta, 200 000 kr, om ni här i riksdagen bifaller motionen.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 1.

Anf. 213 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Trots den säkerhetspolitiskt trygga bild som målas upp när det gäller Sverige vill vi kristdemokrater ändå påstå att tillståndet i Ryssland är ett osäkerhetsmoment i svensk säkerhetspolitik. Instabiliteten är påtaglig. I dag kan vi se hur ryska styrkor bombar Tjetjenien och hur det internationella klimatet på grund av bl.a. Ryssland blivit kallare efter Kosovo.

Sveriges geografiska och strategiska läge gör att vår säkerhet ständigt är beroende av vad som sker i Ryssland, vars utveckling mot demokrati och marknadsekonomi kan komma att få större eller mindre avbräck. Rysslands säkerhet måste ständigt hanteras, särskilt av det internationella samfundet, eftersom Ryska federationen i kärnvapenhänseende är Sovjetunionens arvtagarland. Flera delar av det europeiska område som tidigare ingått i den sovjetiska maktsfären brottas med stora interna motsättningar, vilkas framtida betydelse för omvärlden ännu är mycket osäkra. Den senaste tidens utveckling i Vitryssland och Ukraina kan i sig innehålla frön till en våldsam utveckling, samtidigt som man måste konstatera att en fredligare utveckling i Balkanområdet och i Kaukasusregionen ännu inte finns i sikte. Vitrysslands president Lukasjenko kan enligt vår uppfattning bli en av 2000-talets värsta diktatorer och sprida oro i hela regionen.

Min uppfattning är att om bedömningen av det säkerhetspolitiska läget görs alltför glättig kan det medföra allvarliga konsekvenser för vårt land och folk.

Det jag inte har nämnt är terrorhot och andra hot inom landets gränser – hot som det också måste finnas beredskap för.

Fru talman! Säkerheten i närområdet är det centrala för det svenska försvaret. Ett bibehållande av Sveriges militära alliansfrihet kräver en betryggande förmåga till självständigt försvar av vårt eget territorium. Och ju mindre organisationen blir, desto sämre blir anpassningsförmågan. Den säkerhetspolitiska situationen i vårt närområde skulle, i samband med allvarligare incidenter och kriser i vårt direkta närområde, kunna leda till att Sverige blir föremål för militära operationer redan på kort sikt. För att risktagningen med vår försvarsförmåga inte ska bli för stor anser Kristdemokraterna att de förhastade och drastiska nedskärningar som förestår inte kan motiveras utifrån den nuvarande svårförutsägbara säkerhetspolitiska situationen i Europa. Vi säger således nej till Socialdemokraternas och Centerns förslag till neddragningen.

För att undvika materielförstöring, vidmakthålla kompetens och en stabil grund för anpassning av totalförsvarets resurser har Kristdemokraterna avsatt 1 300 miljoner kronor år 2000 samt 400 miljoner kronor för år 2001, dvs. sammanlagt 1 700 miljoner kronor för återstoden av innevarande försvarsbeslutsperiod. År 2002, som är första året i nästa försvarsbeslutsperiod, har vi tillfört 1 000 miljoner kronor då vi inte accepterar den föreslagna ramsänkningen. I ett särskilt yttrande har vi utvecklat vårt budgetförslag vad gäller utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Fru talman! Försvarsfrågan är högaktuell för närvarande. I förra veckan diskuterades regeringens proposition 1999/2000:30, *Det nya försvaret*, i en remissdebatt här i kammaren. Den propositionen oroar väldigt många politiker, experter och andra. Många av oss ser med stor oro och ängslan på den uppgörelse som Socialdemokraterna och Centern gjort när det gäller det framtida försvaret. Regeringen räknar förstås med att få igenom sitt förslag. Till hundra procent litar den, som det verkar, på uppgörelsen med Centern samtidigt som den kallt räknar med att de två försvarsfientliga partierna, Vänstern och Miljöpartiet, ställer upp på förslaget.

Fru talman! Det är inte lätt att tala om det betänkande som vi nu behandlar, när tankarna naturligt också kretsar kring försvarspropositionen *Det nya försvaret*. Men den budget som vi nu diskuterar och vars ramar lades fast tidigt i våras kommer med all sannolikhet att inte gälla fullt ut om regeringens försvarspolitiska proposition *Det nya försvaret* vinner gehör. Det är således en mycket obalanserad och osäker situation som vi diskuterar nu. Enligt regeringens och Centerns planer ska förslaget till det nya försvaret börja gälla från den 1 juli år 2000, dvs. mitt i den budgetperiod som vi nu diskuterar.

Grundvillkoren för den här budgeten kommer rimligtvis inte att gälla om det nya försvaret kommer in i bilden. Min fråga till socialdemokraterna är därför: Kommer avvecklingen, som enligt uppgift mellan tummen och pekfingret beräknas kosta ca 4,5 miljarder kronor förutom allt mänskligt och annat lidande, att innebära att budgeten får en helt annan inriktning än den som vi nu diskuterar? Eller kommer, med andra ord, de i försvarsbudgeten budgeterade medlen från den 1 juli år 2000 att gå till

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

en avveckling som inte är budgeterad? En annan fråga som jag har är om avvecklingskostnaden, de ca 4,5 miljarderna, om nu den summan stämmer, kommer att inkräkta på den summa som ingår i uppgåelsen mellan Centern och Socialdemokraterna. Den summan ska ju tas från försvaret är det sagt. Om man måste utöka budgeten för avvecklingen, så måste ju dessa medel i så fall tas någonstans ifrån. Varifrån ska de tas i så fall? Är det från sjukvården eller från något annat vårdområde?

Fru talman! Hur försvaret efter den 1 juli år 2000 kommer att se ut kan vi inte med bestämdhet säga i dag. Hur stor kostnaden för det framtida försvaret blir är också svårt att säga. Men vi vet, trots att det inte finns några, såvitt jag vet, fullständiga offentligt redovisade beräkningar, att det kommer att innebära stora kostnader att på en kort tid genomföra en planerad omriktning och reduktion av Försvarsmakten.

När det gäller de framtida försvarskostnaderna är det för tidigt att uttala sig om hur mycket billigare ett mindre försvar kan bli. Det finns en rad osäkra faktorer. De gäller bl.a. hur den framtida personalförsörjningen ska utformas. Andra exempel är, vilket vi också har pekat på i andra sammanhang, att investeringar i försvarsmateriel är kontraktbundna och långsiktiga, kostnader för personalavveckling, pliktpersonalens framtida förmåner, avveckling av mark, anläggningar och förnödenheter är omfattande, samtidigt som omlokaliseringar kan medföra stora investeringar. Ökad förmåga att i samverkan med andra länder delta i internationella operationer kräver att resurser för utbildning och snabba insatser ständigt finns tillgängliga. Försvarskostnaderna har vid flera tillfällen kritiserats. Nu tycker jag att den frågan är ute på något av ett gungfly igen.

Fru talman! Kristdemokraterna har vid åtskilliga tillfällen påpekat att det inom försvarsbudgetens ram måste finnas särskilt budgeterade och öronmärkta medel för internationella fredsbevarande och fredsskapande insatser. Det visade bl.a. den på internationell nivå för Sverige mycket generande förseningen av de utlovade militära insatserna till Kosovo under detta år. Om ord ska leda till handling, måste det finnas täckning för orden. Det gäller också Sveriges internationella insatser.

Kommer socialdemokraterna att se till att det kommer att finnas särskilt budgeterade medel för internationella militära insatser?

Fru talman! Med tanke på det säkerhetspolitiska läget och den omstrukturering som försvaret står inför är det märkligt att regeringen föreslår ekonomiska neddragningar av det civila försvaret. Regeringen borde i stället i sina skrivningar exempelvis ha pekat på behovet av att Försvarsmakten får en närmare anknytning till länsstyrelserna för att bl.a. kunna utnyttja gemensamma resurser på ett bättre sätt.

Kristdemokraterna anser att om avsikten verkligen är att värna civilbefolkningen vid krigs- och krissituationer bör en övergripande och heltäckande parlamentariskt sammansatt utredning om det civila försvarets roll och funktion inom totalförsvaret genomföras. Den av regeringen särskilt tillsatta utredaren med uppdrag att bl.a. se över planeringssystemet för civilt försvar och för beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred täcker inte den totala översyn som behöver göras av det civila försvaret. I den strukturförändring som totalförsvaret genomgår är det nödvändigt att utreda vilka konsekvenser det får för det civila försvaret.

Vad som ytterligare motiverar en översyn är de lärdomar som måste dras ur 90-talets krig på Balkan, i Tjetjenien, Östtimor, Sierra Leone m.fl. platser, där det civila samhället och civilbefolkningen varit oerhört utsatta och så gott som oskyddade. I de sammanhang där militära enheter inte kan beskydda befolkningen i vårt land bör exempelvis undersökas hur de frivilliga organisationernas, inklusive hemvärnets, uppgifter kan vidgas.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser således att det finns anledning att göra en övergripande utredning av hela det civila försvaret inklusive de olika frivilliga organisationernas plats och roll inom totalförsvaret. En sådan utredning kan bl.a. motiveras med det civila försvarets uppgift att i samverkan med totalförsvaret skydda civilbefolkningen, vikten av att ta till vara alla resurser för att göra det framtida försvaret så heltäckande som möjligt, betydelsen av att ta till vara den folkliga förankringen som de frivilliga organisationerna utgör och vikten av att se och behandla alla delar av det civila försvaret som lika mycket värda utifrån respektive funktion.

Fru talman! Detta har vi också skrivit i vårt särskilda yttrande.

Eftersom vi kristdemokrater inte kommer att bifalla regeringens förslag till budget år 2000 kommer vi att avstå från att delta i omröstningen utom när det gäller vår egen reservation. För övrigt hänvisas till vårt särskilda yttrande, där vi tar upp kustbevakningen, dagersättningen till värnpliktiga och det civila försvaret.

Åke Carnerö kommer senare att göra ett inlägg om kustbevakningen och Amanda Agestav om dagersättningen till värnpliktiga.

Fru talman! Med dessa ord yrkar jag bifall till Kristdemokraternas reservation gällande dagersättning till totalförsvarspliktiga.

Anf. 214 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Till skillnad från Margareta Viklund ska jag försöka vara ganska kortfattad och inleda med att yrka bifall till reservationerna 2 och 3 från Folkpartiet liberalerna om totalförsvarets budget för år 2000.

Jag tänkte vara så fräck att jag säger till dem som läser protokollet från denna debatt att de kan läsa protokollet från debatten vid bordläggningsplenium den 25 november där i stort sett allt sades som vi i dag repeterar.

För min del vill jag bara påpeka att de förändringar av budgeten som Folkpartiet liberalerna gör i förhållande till den framlagda budgeten innebär överflyttning av 500 miljoner kronor från grundutbildnings- och kortutbildningsbudgeten till internationella insatser. Jag hörde Berit Jóhannesson framföra önskemål om pengar till minröjning, och det är där de ligger.

Vi har besökt Bosnien och vet vad internationell verksamhet innebär. Vårt förslag innebär till stora delar pengar till minröjning, att man återställer minerad mark till odlingsbar mark. Det är det som är meningen med denna överföring av pengar från onödig grundutbildning och korttidsutbildning till internationell verksamhet. Det känns lite fel att vi nu måste minska antalet styrkor i Bosnien för att kunna ta oss till Kosovo. Det är det som ligger till grund för vårt ändringsförslag i budgetsammanhang.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

Vi anser även att man kan kosta på sig att dra ned på skyddsrummsbyggandet i de tider då hotbilden inte är så allvarlig.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till Folkpartiets reservationer. Vi återkommer till det nya förslaget om den nya budgeten och det nya försvaret under våren när försvarsutskottet har diskuterat färdigt propositionen om det nya försvaret.

Anf. 215 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Högt ärade och dyrbara ledamöter i kammaren! Åhörare! Framtida protokollsläsare! Vi har hört ett antal papper läsas upp här framifrån nu. Det låter ibland som om vi befinner oss i helt olika världar. När Moderata samlingspartiet talar om medveten förstörelse och panikavveckling, och när vi hör Kristdemokraterna tala om förhastad och drastisk neddragning och dessutom i sin reservation skriver att man inte kan medverka till något sådant här så undrar jag faktiskt vad de menar. Faktum är att i budgeten föreslår regeringen och Centern en ökning av försvarsutgifterna med 7 %. Med undantag för 1990/91 har militärutgifterna aldrig varit högre än de är i år. Och de kommer alltså att öka ytterligare nästa år.

Jag tycker också att det är obehagligt att höra hur Kristdemokraterna försöker skrämja med det ryska kriget mot Tjetjenien och tar det till intäkt för att det militära hotet mot Sverige på något sätt skulle ha ökat. Man insinuerar åtminstone det. Faktum är snarare motsatsen – faktum är att sedan det kalla krigets slut har det militära invasionshotet helt vittrat sönder. Detta har lett till att militärutgifterna har minskat dramatiskt. Jag har sagt det förut, och jag repeterar det: De har halverats i Europa. De har minskat med över 90 % i Ryssland. Hela Rysslands försvarsbudget har varit mindre än den svenska försvarsbudgeten.

Alla är i dag eniga om att det inte längre existerar något militärt invasionshot. Den svenska militären säger samma sak: Det finns inte något militärt invasionshot.

Detta innebär att det finns ett utrymme att också i Sverige minska militärutgifterna. Det är synd att den minskningen inte kommer till stånd förrän först 2001. Den borde ha kommit till stånd mycket tidigare. Det finns en insikt om detta också hos regeringen. Försvarsministern sade här i talarstolen i förra veckan att omprövningen borde ha kommit tidigare. Han gav därmed Miljöpartiet rätt i vår kritik mot att regeringen inte har förmått förhålla sig till en föränderlig omvärld. Men bättre sent än aldrig! Det är bättre att det börjar minska nästa år än att det inte börjar minska alls.

Det vi ser nu i Ryssland är på alla sätt beklagligt och måste fördömas. Det är oacceptabelt att man försöker lösa inre konflikter med väpnat våld. Jag är rädd för att vi kommer att få se mer av det som vi upplever nu. Den ryska ekonomin är nämligen i sönderfall, och arbetslösheten ökar. Detta utgör en grogrund för olika nationalistiska och fundamentalistiska grupper, gammelmunnister och andra extrema grupper.

Men ju mer vi riskerar att få se framtida inbördeskrig i Ryssland, desto mer introvert blir Ryssland och desto mer upptaget med sina egna konflikter kommer Ryssland att bli. Det visar sig också att den krigföring vi nu ser mot Tjetjenien har varit framgångsrik så länge den har riktats mot små byar och mot civilbefolkningen. Återigen konfronteras man nu

med gerillan i Tjetjenien, precis som i det förra kriget, och det visar sig återigen i vilket miserabelt skick den ryska krigsmakten är.

Att i detta läge insinuera att denna konflikt och problematik i Ryssland skulle utgöra något militärt hot mot Sverige tycker jag är osmakligt och obehagligt.

Tvärtom ställer detta andra krav på oss. Vi bör försöka bidra till att undvika de här konflikterna och att undvika katastroferna, flyktingströmmarna, FN-insatserna och de dyra återuppbyggnadsinsatserna. Detta gör vi genom att på olika sätt stödja den demokratiska utvecklingen i Ryssland. Det finns nämligen ett intimt samband mellan hur man löser konflikter och graden av demokrati i ett samhälle. Vi bör från svensk sida stötta de embryon till demokratiska folkrörelser som finns, de olika strukturer för ett demokratiskt samhälle som växer fram och utvecklingen av ett rättssystem. Där behövs det ekonomiska insatser från Sverige och från EU. Där kan vi bidra till att förebygga väpnade konflikter i Ryssland och föregripa mänskliga tragedier och därmed föregripa oerhörda kostnader för omvärlden. Dessa får vi ju annars ta med flyktingströmmarna, katastrofinsatserna och FN-insatserna.

Det är detta, Margareta Viklund, som jag tycker att vi borde använda en större del av vår försvarspolitiska budget till. Det ligger i vårt intresse att medverka till fred och stabilitet i Sveriges omvärld.

Men det är raka motsatsen som förespråkas här. Både från Kristdemokraterna och Moderaterna förespråkar man i detta läge mer pengar på det militära försvaret, trots att det inte finns något invasionshot. Det är och förblir för mig obegripligt.

Jag hoppas att vi i debatten i vår kommer att kunna komma fram till större minskningar och större förändringar av det svenska försvaret än de som hittills har föreslagits. Vi har viktiga uppgifter som vi kan bidra till genom medverkan i internationella fredsfrämjande insatser. Vi har också möjligheten att i Sverige utveckla de civila förebyggande insatserna.

Det är långt viktigare än att krama sig fast vid en svunnen epoks säkerhetstänkande och vid regementen och försvarsmateriel som har haft uppgiften att skydda oss mot det militära invasionshot som inte längre finns.

Anf. 216 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Fru talman! Det är precis som Lars Ångström säger – som om vi levde i två olika världar. Ändå lever vi här och nu. Jag tror inte att någon av oss egentligen kan säga hur morgondagen kommer att se ut. Men vi har kanske olika syn på hur bilden av vår omvärld ser ut.

Naturligtvis har jag inte något emot att man går in med civila insatser, genom FN osv. Det vill vi gärna satsa ännu mer på.

Men vi har kanske en annan bild på näthinnan av den oro och det mörker som faktiskt finns på sina håll i Europa i dag. Vi kan inte bara stå och titta på detta och säga: Det här är inget allvarligt. Sverige är ju en del av Europa! Den hotbild som vilar över de andra länderna kastar naturligtvis sin skugga också på Sverige. Det kan vi aldrig komma ifrån.

Vi måste vara beredda att göra insatser var de än kan vara någonstans – i Europa och för att kunna skydda vårt eget land. Vi kanske ser på möjligheterna att få fred i världen på olika sätt, Lars Ångström och jag.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

Det nämndes att det dras ned på försvarskostnaderna i massvis av Europas länder i dag. Men jag kunde läsa i dag i TT-nyheterna att man t.ex. i Tyskland var väldigt tveksam till de neddragningar som gjorts, och att man kommer att ta sig en ny funderare på det hela. Det är alltså inte bara vi som diskuterar vad det är för hotbild som finns i Europa nu. Det är inte bara vi här i Sverige – utan det görs på andra håll i Europa också.

Anf. 217 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Tveksamhet inför neddragningar finns väl i alla länder, framför allt i de grupper som har intressen av att bibehålla en högre nivå på militärutgifterna.

Men faktum är att militärutgifterna har halverats i Europa sedan det kalla krigets slut. Och faktum är att Sveriges militärutgifter har stannat kvar på samma höga nivå som under det kalla kriget.

Jag tror att vår syn på omvärlden kanske inte skiljer sig åt så mycket. Också vi ser självfallet bekymren och de mörka molnen. Vi ser ofreden i det forna Jugoslavien, och vi ser vad som händer i Ryssland. Däremot skiljer vi oss åt när det gäller att dra slutsatser av det vi ser.

Slutsatserna för Miljöpartiets del gäller t.ex. kriget i det forna Jugoslavien, konflikten i Bosnien och konflikten i Kosovo. För fem–tio år sedan varnades vi här i Sverige av bl.a. representanter för Margaretas parti om att detta kunde sprida sig. Man ville ta det till intäkt för att inte minska Sveriges militärutgifter. Men det fanns ingenting som pekade på att konflikten skulle sprida sig, och mycket riktigt har vi inte heller sett att den har spridits under de tio år som har gått.

Samma sak gäller konflikten i Groznyj i Tjetjenien och Rysslands problem. Det finns ingenting som gör att man kan dra slutsatsen att det här skulle öka hoten mot omvärlden. Tvärtom, ju mer problem i Ryssland, desto mer introvert blir det.

Slutsatsen måste i stället bli den motsatta. Vi har nu en möjlighet att tillsammans med andra länder bidra till att förebygga det som jag fruktar, nämligen en repris av det forna Jugoslavien fast hundra gånger större i Ryssland. Här krävs det resurser, nytänkande och utvecklande av en förebyggande politik. Det är raka motsatsen till att klamra sig fast vid det traditionella militära invasionsförsvaret.

Anf. 218 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Fru talman! Det är konstigt att Lars Ångström så väl vet vad slutsatsen blir av alla de scenarier som finns. Jag tycker att det är väldigt skickligt. Ingen kan ju ge en bild av hur morgondagen kommer att se ut. Men vi har ändå ett ansvar för att försvara vårt land. Det är ett förvaltaransvar som vi har för att vi ska kunna lämna över det till nästa generation och nästa osv. Det ansvaret har Lars Ångström och jag och alla vi som sitter här. Det förpliktigar. Därför måste vi ha våra ögon öppna så att vi också kan se de hotbilder som finns och kan måla upp dem och visa på dem. Det är vår uppgift, och det kan vi inte komma ifrån.

Sedan får vi ta ställning till det. Lars Ångström vill dra ned, men jag vill inte det. Jag har en annan uppfattning. Jag anser att vi måste ha ett starkt försvar så att vi kan freda vårt land i den del av världen där vi är. Det väntar sig också den övriga världen att vi gör.

Anf. 219 LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag är så skicklig. Det är inte så att jag är ensam om att dra den här slutsatsen. Försvarsledningen, Försvarsmakten, försvarsministern och säkerhetspolitiska bedömare i samhället i vårt land och ute i Europa drar samma slutsats. Det går inte att genomföra en invasion och en ockupation av Sverige från rysk sida. Den kapaciteten existerar inte längre. Den finns inte. Jag undrar vad det är för militära hot som Margareta Viklund ser framför sig. Hon har inte presenterat några av dem. De existerar inte i sinnevärlden.

Däremot finns det andra hot som försvarsutskottet pekat på senast i 1996 års försvarsbeslut. Där vidgade man på Miljöpartiets initiativ hotbilden. Det finns en ganska stor samstämmighet kring att det som i dag utgör hot emot Sveriges territorium och Sveriges demokrati är sådant som t.ex. sönderrostade atomubåtar i Murmansk. Det är risken att vi kan utsättas för IT-sabotage. Det är rysk maffiaverksamhet som är gränsöverskridande. Det är miljöförstöring. Detta är icke-militära hot.

Mot inget av dessa hot, som är reella, kan Margareta Viklund eller någon annan försvara oss med JAS-flygplan, stridsvagnar eller ubåtar. De är helt irrelevanta. Det krävs andra organisationer, andra insatser och andra strukturer för att möta de framtida hoten, de som är reella i dag.

Därför blir det närmast obegripligt när Margareta Viklund gör samma misstag som Moderaterna och kallar Miljöpartiet försvarsfientligt. Försvar handlar inte längre om det militära. Försvar handlar om andra metoder för att möta de hot som vi är utsatta för. Man skulle kunna vända på retoriken om man ville.

Anf. 220 BERNDT SKÖLDESTIG (s):

Fru talman! Det har nu gått ganska precis två veckor sedan riksdagen fattade beslut om de olika utgiftsområdenas ekonomiska ramar. Dagens debatt handlar om hur vi ska använda de 46,6 miljarder kronor som finns inom utgiftsområde 6 Totalförsvaret.

Fru talman! Detta är stora pengar, och det kräver eftertanke hur de ska användas. I dagens betänkande redogörs för utskottets behandling av regeringens förslag under utgiftsområdet. I betänkandet finns fyra reservationer och tre särskilda yttranden. Jag ber att få återkomma till dem lite senare.

Ämnet för dagen är alltså hur vi ska använda den del av våra gemensamma tillgångar som går till totalförsvaret. Den helt dominerande delen inom utgiftsområdet är det militära försvaret. Detta är som bekant uppdelat i tre olika anslag, A1 som behandlar förbandsverksamhet och beredskap m.m., A2 som är fredsfrämjande insatser och A3 som handlar om materiel, anläggningar samt forskning och utveckling.

När det gäller anslaget under A1 har regeringen kommit med begränsande förslag med anledning av den proposition om det nya försvaret som lämnades till riksdagen förra torsdagen. Utskottet delar regeringens uppfattning att man bör slutföra avvecklingen av krigsförband m.m. enligt 1996 års försvarsbeslut samt förbereda en omställning enligt den inriktning som riksdagen beslutade om i maj i år. Utskottet vill särskilt peka på det viktiga i att Försvarsmakten fortsätter att arbeta med att utveckla förmågan att lämna stöd till samhället.

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

Under rubriken A2 finns det skäl att framhålla de utmärkta insatser som svenska kvinnor och män gör i det internationella samfundets tjänst. Jag har själv, liksom i stort sett hela utskottet, varit på plats i Bosnien under hösten och haft möjlighet att konstatera att de svenska bataljonerna har gjort ett mycket bra arbete.

För en liten tid sedan reste en ny kontingent ned till Kosovo för att delta i den internationella fredsstyrka som ska stabilisera läget i denna krigshärjade del av Europa. Tyvärr kan man konstatera att processen fram till dess att den svenska styrkan kom i väg har varit otillfredsställande. Försvarsdepartementet har nu den här frågan under luppen. I den proposition som lades på riksdagens bord i torsdags finns också förslag om att försvaret ska utreda och återkomma med förslag före den 1 februari nästa år om hur vi ska klara av rutinerna på ett bättre sätt.

Vad gäller anslaget A3 konstaterar utskottet att regeringen är ganska oprecis och allmän. Det är dock förstäeligt eftersom arbetet med materielplanen och förslagen till omställning av försvaret inte var slutförda när budgetpropositionen skrevs. Vi får väl återkomma närmare till detta då vi behandlar propositionen om det nya försvaret. Utskottet noterar dock i betänkandet att bemyndigandet för framtida ekonomiska förpliktelser kraftigt har minskat jämfört med förra årets budget.

Fru talman! Försvaret handlar dock inte bara om den militära dimensionen. För att klara fredstida påfrestningar i samhället bör vi ha ett bra fungerande civilt försvar. Utskottet understryker i betänkandet vikten av uthållighet inom viktiga områden i infrastrukturen. Vi förutsätter att resultatet av de funktionsgenomgångar och andra studier som pågår om sårbarheten i dessa system leder till åtgärder som får en ur beredskapsynpunkt godtagbar förmåga i uthållighet inom dessa viktiga områden. Regeringen förväntas informera riksdagen regelbundet i denna fråga.

Fru talman! Låt mig nu gå över till de reservationer som finns i betänkandet. I reservation 1 anför Vänsterpartiet att man vill minska anslaget A3 med 430 miljoner kronor. Av dessa pengar skulle 130 miljoner kronor anvisas till minröjning. Detta har utskottet tidigare behandlat, och den uppfattning utskottet då hade står kvar. Utskottet delar uppfattningen att minröjningen är en viktig uppgift för försvaret. Det finns en politisk vilja att öka vår förmåga på det här området. Regeringen har också gett Försvarsmakten direktiv med en sådan innebörd.

I reservation 2 vill Folkpartiet att 500 miljoner överförs från A1 till A2 för att säkerställa att vi kan delta i internationella operationer. Även det kravet har behandlats tidigare. I samband med vårpropositionen 1999 uttalade utskottet att man förutsatte att regeringen skulle återkomma till riksdagen om behov uppstod att förstärka utgiftsområdet. Den här bedömningen står fast. Även här ska Försvarsmakten komma med förslag till lösningar på de här problemen före den 1 februari så att vi får möjligheter att klara de internationella operationer som kan bli aktuella framöver.

I reservation 3 vill Folkpartiet att stödet till produktionen av skyddsrum minskas och att produktionen av skyddsrum bör begränsas och inriktas mot de områden där riskerna bedöms som störst.

Utskottet framhåller att anslaget till skyddsrum har minskats med drygt 275 miljoner sedan förra årets budget. Vidare har planeringsförutsättningarna ändrats i den riktning som reservationen pekar på.

Fru talman! I reservation 4, till sist, föreslår kristdemokraterna att riksdagen ska återta beslutet om dagersättning till värnpliktiga. Utskottet delar reservantens uppfattning om att frågan om dagersättningens storlek är viktig. Utskottet är dock inte berett att föreslå någon förändring av den beslutsordning som gäller. Regeringen bör dock informera riksdagen om sina avsikter eller begära riksdagens godkännande inför viktiga förändringar om ersättningen till de totalförsvarspliktiga.

Fru talman! Avslutningsvis till jag yrka bifall till hemställan i försvarsutskottets betänkande i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 221 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik:

Fru talman! Berndt Sköldestig säger att vi i vår reservation har yrkat på att man ska öka minröjningsinsatserna inom Försvarsmakten. Berndt Sköldestig säger också att man har påtalat detta för Försvarsmakten.

Vi har tagit upp det här gång på gång, så min enkla fråga till Berndt Sköldestig är: Varför händer det ingenting?

Anf. 222 BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik:

Fru talman! Jag har, Berit Jóhannesson, inget bra svar på frågan om varför det inte händer något. Men vi är nu mitt inne i en process där vi ska omforma försvaret. Ur den omformningen kommer det möjligheter – det är jag fast övertygad om – som gör att vi kan förbättra vår förmåga när det gäller minröjning och våra möjligheter att göra ytterligare insatser.

Anf. 223 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Berndt Sköldestig kommenterade Folkpartiets omfördelning av 500 miljoner till internationell verksamhet.

Eftersom jag vet att både Berndt och jag har varit i Bosnien och sett hur det ser ut måste jag ställa en fråga. Vi har sett vilket behov som fortfarande finns i Bosnien, inte minst i minröjningshänseende. Kan vi inte då anse att det inte ska gå till så som det har gjort – att vi måste dra tillbaka en styrka i ett land som Bosnien för att klara av situationen i Kosovo?

Det är väl så att 500 miljoner till en tre månaders grundutbildning – där ingen riktigt vet vilken uppgift de utbildade ska få i försvaret – får en bättre användning i internationell verksamhet där minröjning naturligtvis är den ledande uppgiften.

Det skulle vara roligt att höra Berndt Sköldestigs åsikt om den saken.

Anf. 224 BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik:

Fru talman! Vi har ju varit i Bosnien och sett – som jag sade förut – vilka fina insatser våra soldater har gjort där. Naturligtvis skulle jag hemska gärna se att vi kunde fortsätta våra insatser genom att hjälpa till med minröjning och annat, nu när det finns mindre behov av rent militära insatser.

Men jag tror att vi måste göra det inom de ramar vi har. Därför tror jag att det förslag som kommer från Försvarsmakten om hur vi ska klara de internationella insatserna, där vi enligt min mening även får inrymma

minröjningsinsatser, får utgöra grunden för hur vi kommer att handla framöver.

Anf. 225 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag vill än en gång återkomma till situationen i Bosnien. Det var ju tragiskt i t.ex. Olympiabyn. Man ville lämna bilen och gå ut och gå i skidspåren där de svenska skidlöparna tog sina guldmedaljer. Men det kunde man inte på grund av minering i området.

Då frågar man sig än en gång: Tycker Berndt Sköldestig att det är vettigt att under tre månader i Sverige korttidsutbilda kanske 1 500 soldater – som man inte har en aning om hur man ska använda sig av i krigsmakten – i stället för att ta 500 miljoner till att röja minor i Bosnien?

Anf. 226 BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik:

Fru talman! Berndt Sköldestig tycker att vi ska göra de insatser i Bosnien som vår budget medger. Jag kan hålla med Runar Patriksson om att minröjning kanske är det allra viktigaste i Bosnien.

Jag tycker att vi ska se till att vi får en ordning där Försvarsmakten får tala om hur vi ska lösa de här frågorna, vad gäller både personal och materiel, inom de ramar vi har.

Anf. 227 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Fru talman! I mitt anförande ställde jag ett par frågor till socialdemokraterna. Jag undrar om Berndt Sköldestig skulle vilja svara på dem.

Om nu den här propositionen om det nya Försvaret går igenom kommer den enligt det förslag som propositionen ger att gälla fr.o.m. den 1 juli nästa år. Enligt mitt sätt att se slår det sönder den budget vi nu diskuterar, eftersom avvecklingskostnaderna enligt uppgift kommer att uppgå till ungefär 4 ½ miljarder kronor.

Hur ställer sig socialdemokraterna till *den* nya budgeten? Och varifrån ska man ta de pengarna? Kommer de pengarna att tas från värden eller någonting annat, frågar jag. Jag skulle vilja veta varifrån de pengarna ska tas.

Min andra fråga är: Hur ser man på budgeten i det nya perspektivet?

Anf. 228 BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik:

Fru talman! När det gäller avvecklingskostnaderna har vi i vår överenskommelse med Centerpartiet avsatt 5 miljoner kronor, och de belastar inte den här budgeten. De får tas ut med omedelbar verkan när de behövs under kommande år, och de kommer att belasta budgeten år 2002–2003.

Anf. 229 MARGARETA VIKLUND (kd) replik:

Fru talman! 5 miljoner låter inte så mycket. Det kanske var 5 miljoner.

Det ska då inte beröra den här budgeten, säger Berndt Sköldestig. Men om nu avvecklingen ändå börjar år 2000, varifrån tar man då pengarna för den avvecklingen? Den summan kommer ju att bli såpass hög.

Anf. 230 BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik:

Fru talman! Som jag sade ingår det i överenskommelsen att man får förskottera pengar som ska tas ur budgeten år 2002–2003 för att klara kostnaderna med omedelbar verkan.

Sedan sade jag naturligtvis fel. Det är inte miljoner utan miljarder. Det är lite svårt med nollorna ibland, jag ber om ursäkt för det.

Anf. 231 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c):

Fru talman! Centerpartiet delar regeringens uppfattning om totalförsvarsramen för nästa år, så jag vill inledningsvis yrka bifall till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna.

En viktig utgångspunkt för Centerpartiet är att det försvarsbeslut som togs 1996 och den omstrukturering av Försvarsmakten som därmed påbörjades genomförs på ett sådant sätt att sluttidpunkten uppnås eller att man t.o.m. möjligen når avveckling tidigare än beräknat. Detta är viktigt, eftersom det är det som bidrar till att snabbare skapa ett ekonomiskt utrymme för den önskvärda ominriktningen.

Det är också angeläget att Försvarsmakten redan nu börjar förbereda så långt det är möjligt den ominriktning av Försvarsmakten som inlets genom riksdagens beslut med anledning av kontrollstationspropositionen *Förändrad omvärld – omdanat försvar*.

Ominriktningen innebär att vi kommer några steg på vägen mot framtidens försvar. Man skulle naturligtvis kunna känna en viss otålighet över att det ekonomiska utrymmet för förnyelsen inte blir större och att det inte ökar i snabbare takt än vad som nu sker. Men där är det ju så att det s.k. arvet är gränssättande. Ju förr vi kan avveckla de delar av arvets organisation och materiel som inte bär mot framtidens försvar, desto tidigare kan vi också bereda utrymme för den strukturella förnyelsen, för det är nu vi måste göra nödvändiga omstruktureringar och satsningar för att ge landet ett starkt och effektivt försvar även i nästa århundrade. Att skjuta de svåra omställningsbesluten framför sig är ingen framkomlig väg.

Ominriktningen innebär att försvaret förändras och omstruktureras för att möta 2000-talets hot och risker. Med ominriktningen kommer ett bra försvar att göras bättre och bli bättre anpassat för sina åtaganden. Vi får en mer flexibel organisation och förbandsstruktur med ökad rörlighet och hög insatsberedskap. Som överbefälhavaren har påpekat i tidningsdebatter kommer vi faktiskt att ha fler insatsberedda förband än vad vi har haft hittills under efterkrigstiden.

Omfattande strukturella förändringar är, enligt Centerpartiet, helt nödvändiga för att vår förmåga att medverka i internationell krishantering och konfliktlösning ska kunna ökas. De är också nödvändiga för att vi på ett modernt och bättre sätt ska kunna möta de hotbilder som i närtid kan riktas mot vårt land.

Det nya försvaret måste, som FOA:s generaldirektör Bengt Anderberg påpekat, inrymma en förmåga att snabbt förändras och anpassas till framtida förhållanden om vilka vi har begränsad kunskap i dag. Dagens dynamiska säkerhetspolitiska struktur medför att det blir svårare att förutspå större förändringar. Det kan jag vara överens med tidigare talare om. Vi måste alltså därför också i högre grad beakta osäkerheten om den framtida omvärldsutvecklingen som en planeringsförutsättning. Kravet

Prot.

1999/2000:38

2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

på anpassning grundar sig därför inte enbart på en positiv och stabil omvärldsutveckling, som vi i och för sig hoppas på, utan just på osäkerheten om utvecklingen på sikt.

Fru talman! Utifrån det vidgade säkerhetsbegreppet vill jag i dagens debatt särskilt lyfta fram två av totalförsvarets fyra huvuduppgifter, nämligen uppgiften att stärka det svenska samhället vid fredstida påfrestningar samt uppgiften att bidra till fred och säkerhet i omvärlden. Jag väljer att göra det därför att jag anser att betydelsen av dessa uppgifter bör belysas och kanske t.o.m. stärkas.

Hoten mot informationssystemen i form av intrång och manipulationer växer i takt med samhällets ökade beroende av väl fungerande informationssystem.

Vårt moderna samhälle är oerhört sårbart och känsligt för störningar i elförsörjning, telekommunikationer och datorstöd. Därför är det med oro vi kan konstatera att det fortfarande finns brister i funktionen telekommunikationer och i delfunktionen elförsörjning. Snarare är det så, som ju faktiskt utskottet framhåller, att sårbarheten inom de här systemen bara tycks öka.

Det förhåller sig dessutom på det viset att det i nuläget inte är möjligt att helt garantera ens en säker elförsörjning. Vid ett angrepp i ett förändrat omvärldsläge bedömde regeringen i 1999 års budgetproposition att den samlade förmågan till civilt försvar inte var godtagbar. Detta menar vi att man måste ta på allvar, och därför är det oerhört viktigt att det civila försvaret tillmäts en ökad betydelse på sätt som sker i den s.k. särpropositionen om det nya försvaret och att det civila försvaret hänger med i anpassningen till det nya säkerhetspolitiska läget med ny hotbilds-utveckling. Detta är särskilt viktigt eftersom många av de nya hoten inte längre är så entydigt militära till sin karaktär. Vi får inte dra oss för att utnyttja våra samlade totalförsvarsresurser när vi måste hitta det mest effektiva sättet att möta både nutida och framtida hotbilder.

Det är också nödvändigt att så långt det är möjligt dra nytta av de samlade totalförsvarsresurserna inte bara för det nationella försvaret utan också för den internationella verksamheten. Vi måste faktiskt på allvar anamma en ny syn på den internationella verksamheten, där de internationella insatserna och den kompetens och erfarenhet som man därmed återför till organisationen, utgör ett medel för att utveckla även den nationella försvarsförmågan.

Därför är det angeläget att, så snart som utrymmet medger det, tidigarelägga ökningen av vår förmåga till internationell fredsfrämjande verksamhet. Försvarsberedningen skriver i den senaste rapporten *Europas säkerhet – Sveriges försvar* att den för svensk försvarspolitik viktigaste slutsatsen av det senaste årets internationella utveckling är behovet av att stärka Sveriges förmåga att bidra till europeisk krishantering.

Vi måste alltså inse att det effektivaste sättet att undanröja säkerhetspolitiska hot mot vårt land är att vara med och bilägga konflikter där de äger rum. En viktig metod för att trygga vår egen säkerhet är alltså att delta på så stor bredd som möjligt i det europeiska samarbetet och därigenom bidra till gemensam fredsfrämjande verksamhet och krishantering.

Fru talman! Avslutningsvis skulle jag vilja lyfta fram de frivilliga försvarsorganisationernas roll i det nya totalförsvaret, en roll som enligt min

mening får en allt större betydelse. De militära och civila frivilliga försvarsorganisationerna och hemvärdet är en oerhört viktig resurs i landets försvar, inte minst genom det starka engagemang och den breda kompetens inom skilda samhällsområden som de tillför.

De är också en högst väsentlig del i folkförsvaret, där tanken är att var och en efter förmåga och kunskap ska bidra till landets försvar. När nu totalförsvaret i övrigt förnyas är det naturligtvis också oerhört angeläget att även de frivilliga försvarsorganisationerna får möjlighet att utveckla sig mot nya förmågor och nya kompetenser. Ett sådant viktigt förnyelseprojekt är just frågan om hur de frivilliga försvarsorganisationerna kan bidra till freden och säkerheten i vår omvärld.

Bara för att nämna ett lovvärt och framåtsyftande exempel sker de frivilliga försvarsorganisationernas samarbete med Baltikum just i syfte att stödja de baltiska ländernas uppbyggnad av ett försvar under demokratisk kontroll.

Vi går nu vidare med att skapa militära och civila försvarsresurser med hög kompetens och förmåga till insatser i ett brett spektrum av uppgifter både nationellt och internationellt och med anpassningsförmåga till nya behov och nya villkor i framtiden. På det sättet blir ett bra försvar bättre.

Centerpartiet är berett att fortsätta att ta ett långsiktigt ansvar för totalförsvarets omstrukturering. Det här är ingen förstörelseprocess, som Olle Lindström sade. Det här är en förnyelseprocess.

Till sist: Det är förmågan och modet att tänka nytt som skiljer den vise från den enwise.

(Applåder)

Anf. 232 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har bara en liten kort fråga till hemvärnsmannen Erik Arthur Egervärn som här på slutet talar så väl om de frivilliga organisationerna.

Erik Arthur Egervärn inledde talet med att avslå reservationerna, bl.a. Folkpartiets reservation om 500 miljoner till internationell verksamhet. I talet var internationell verksamhet mycket viktigt.

Eftersom jag vet att Erik Arthur Egervärn också har varit i Bosnien ställer jag frågan: Är det vettigt att korttidsutbilda 1 500 man för hemvärdet med en utbildning som ingen kan garantera har någon som helst möjlighet att uppfylla ens de krav som hemvärdet har, när det finns tiotusentals färdigutbildade soldater i landet att rekrytera till hemvärdet?

Att göra en sådan utbildning i stället för att använda dessa 500 miljoner till minröjning och fortsatt verksamhet i Bosnien – jag kan inte tänka mig annat än att Erik Arthur Egervärn också var i Duboj i Tuzla och träffade de svenska soldaterna som inte har någon förståelse för hur vi kan dra oss ur denna oroshärd. En av anledningarna lär vara att det fattas resurser.

Att man ger hemvärdets korttidsutbildning till soldater, när man är tveksam till vilken utbildning de får, i stället för detta internationella engagemang, skulle jag vilja höra Erik Arthur Egervärns syn på.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

Anf. 233 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik:

Fru talman! Låt mig först självklart instämma i behovet av utökade resurser till minröjningsverksamhet. Det råder inte något motsatsförhållande eller annan åsikt i detta sammanhang. Det måste naturligtvis beaktas i det kommande budgetarbetet.

I den här budgettramen tycker jag dock inte att man ska göra de omfördelningar som Runar Patriksson föreslår. Jag uppfattade att Runar Patriksson är kritisk till den här korttidsutbildningen. Det kan man måhända vara. Jag tillhör dem som tycker att den är riktigt bra.

Erfarenheterna av de korttidsutbildade, i den mån de har placerats ute i hemvärnsförbanden, är mycket goda.

Både Runar Patriksson och jag vet att den här korttidsutbildningen ska utvärderas. Innan den har utvärderats i vederbörlig ordning tycker jag att det är det för tidigt att döma ut den. Låt oss återkomma när den har utvärderats professionellt.

Anf. 234 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Min vetskap om Erik Arthur Egervärn är att han har god kunskap om det militära försvaret.

Vid Pliktutredningens sammanträde frågade jag den officer som har att lägga fram förslaget, om de korttidsutbildades möjligheter att verka i försvaret och fick svävande svar på vilken uppgift de kan ha.

Vi är väl medvetna om att det finns tiotusentals fullutbildade soldater som med en ordentlig kampanj i landet vore mer ägnade för hemvärnets verksamhet. Då anser jag att i stället för att använda medlen för korttidsutbildningar som inte leder någon vart borde man använda dem för internationell verksamhet.

Anf. 235 ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik:

Fru talman! Man kan, som jag sade, ha olika åsikter om de korttidsutbildades värde. Jag har det intrycket bl.a. från tiden som hemvärnschef, att de mycket väl har fyllt sin roll i hemvärnets. De svävar inte omkring i systemet i något slags pool, utan i den mån de själva vill det blir de krigsplacerade i hemvärnets. De är alltså inte utan uppgifter.

Korttidsutbildningen får vidare i sig ses mot bakgrund av att den är en individuell soldatutbildning för den enskilde hemvärnsmannen eller soldaten. Sedan ges fortlöpande en utbildning i hemvärnets inom förbandets ram. Man får alltså fel bild av den här verksamheten, om man bara tittar på grundutbildningen. Det handlar om en fortlöpande utbildning inom hemvärnets.

Men frågan ska, som sagt, utvärderas, och jag ber att få återkomma till en diskussion med Runar Patriksson när utvärderingen väl är gjord.

Anf. 236 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! När försvarsfrågorna debatteras här i kammaren nämns sällan den viktiga verksamhet som Kustbevakningen bedriver. Jag vill därför beröra Kristdemokraternas förslag i Utgiftsområde 6 Totalförsvaret vad gäller Kustbevakningen.

Fru talman! Kustbevakningen har som egen myndighet verkat i över elva år, och dess sjöövervakningsverksamhet och kontroll har som övergripande mål att inom svenskt sjöterritorium och svensk ekonomisk zon

begränsa brottsligheten, så att säkerheten till sjöss liksom respekten för lagar och andra föreskrifter ökar. Målet för miljöräddningstjänsten till sjöss är att bidra till att säkerheten ökar, människor kan räddas och följderna av olyckor och utsläpp kan begränsas.

Genom sin ständiga närvaro till sjöss med i snitt 19 fartyg varje dygn samt flygplan ges förutsättningar för hög beredskap och därmed tidiga insatser. Denna närvaro till sjöss har naturligtvis en preventiv inverkan på brottsligheten. Den internationella verksamheten inom sjöövervakningssektorn blir alltmer omfattande, och bilateralt samarbete pågår med i stort sett alla Östersjölandernas kust- eller gränsbevakningsorganisationer.

Fru talman! Från norr till syd mäter Sverige 1 572 kilometer, och den totala kuststräckan är 2 746 kilometer. Med en så lång kuststräcka, ja, faktiskt EU:s längsta yttre gräns, har gränskontroll och övervakning stor betydelse för vårt lands säkerhet och ekonomi. Härtill behövs både kustnära övervakning och uthållig utsjöbevakning. Till sjöss är kustbevakaren både polis och tullare, vilket är två viktiga förutsättningar för att klara gräns- och sjöövervakningen. EU-medlemskapet och den kommande Schengenanslutningen ställer stora krav på förändringar, och därför har Kustbevakningen prioriterat framför allt yttre gräns- och fiskerikontroll. Fr.o.m. nästa år kommer man även att utföra landnings- och kvalitetskontroll av fisk i hamnarna.

Fru talman! I betänkandet behandlas två motioner från Kristdemokraterna med krav på ökade resurser till Kustbevakningen. Vi har angett två skäl för detta.

För det första: Utvecklingen i vårt närområde liksom Sveriges medlemskap i EU har för Kustbevakningens del inneburit ett väsentligt ökat övervakningsbehov till sjöss. Avvecklingen av de inre gränserna genom Sveriges anslutning till Schengenavtalet innebär att gränskontrollen måste intensifieras så länge de kompensatoriska åtgärderna inte fungerar tillfredsställande.

För det andra: Kustbevakningen har huvudansvaret för miljöräddning till sjöss. Oljeutsläpp är det vanligaste problemet, och de alltmer omfattande sjötransporterna av olja och farligt gods ökar behovet av övervakning. Snabba ingripanden är viktiga för att begränsa utsläppen och kunna identifiera fartyg som orsakat utsläpp. Det är 50 till 100 gånger dyrare att sanera en strand än att ta upp oljan till sjöss. Det bör därför införskaffas ytterligare två kombinationsfartyg som medger uthållig utsjöbevakning och därmed en högre beredskap i miljöräddningstjänst i Skagerrak och i Östersjön. Kristdemokraterna har därför i sitt budgetförslag avsatt 40 miljoner kronor utöver regeringens förslag.

Fru talman! Forsvarsutskottet delar Kristdemokraternas uppfattning om betydelsen av de uppgifter som Kustbevakningen utför och dess förmåga att upprätthålla en uthållig sjöövervakning, men utskottet vill inte nu föreslå mer resurser än vad regeringen föreslagit. Eftersom Kristdemokraternas budgetförslag fallit vill jag bara för tydlighetens skull hänvisa till vårt särskilda yttrande nr 2 på s. 76 i förevarande betänkande.

Anf. 237 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! Man brukar ju spara det bästa till sist, så jag får väl hoppas att ingen anmäler sig efter mig.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

Lars Ångström förefaller inte leva i samma verklighet som jag. Jag vet inte om Miljöpartiet har uppfattat att Lettlands president har varit på besök i Sverige, varvid denne uttryckte att letterna fortfarande känner sig väldigt hotade av Ryssland. Ett hot mot Lettland är ett hot mot säkerheten i vårt närområde, och letterna om några vet ju vad ett hot innebär. De vet vad det är att känna sig hotade.

Ibland undrar jag om inte vi i Sverige är för naiva. Man ska när man diskuterar Ryssland också komma ihåg att Ryssland bara för ett par veckor sedan ökade sin försvarsbudget med 57 %.

Men Lars Ångström har rätt i att vi ska stötta den demokratiska processen i Ryssland. Jag tror att vi egentligen menar samma sak. Skillnaden är att vi kristdemokrater vill att man ska använda Försvarsmaktens resurser i detta viktiga arbete, för där finns det en kompetens.

Vad Lars Ångström glömmar när man diskuterar ökade eller minskade militärutgifter i Europa är att vi i Sverige har bedrivit en neutralitetspolitik. De andra europeiska länderna har gått samman och byggt upp gemensamma försvarsresurser, vilket inneburit att kostnaderna för varje land har minskat. Jag skulle vilja veta om Lars Ångström är beredd att verka för att Sverige ska lämna neutralitetsprincipen och ansöka om medlemskap i Nato eller någon annan säkerhetsinstitution i Europa.

Fru talman! Jag skulle vilja stanna några minuter vid en fråga som inte enbart handlar om ekonomi utan framför allt om människan. Människan är ju den viktigaste beståndsdel i Försvarsmakten. Pliktpersonalen är en av de viktigaste resurserna för Försvarsmakten. Vi har under det gångna året fått rapporter om att inkallade har fått ändrade inskrivningsbesked, att utbildningar har inställts osv. De här beskederna har ofta kommit i ett väldigt sent skede, och många har drabbats av väldigt negativa konsekvenser av detta. Det är nu vårt ansvar att minimera dessa skadeverkningar i de kommande nedbantningarna i framtiden och se till att de värnpliktiga får sina besked i tid.

Fru talman! Jag tror att vi i den här kammaren egentligen är eniga om att vi vill ha de unga män och unga kvinnor som är mest lämpade och mest villiga att genomföra sin värnpliktsutbildning. För att det här ska bli möjligt är det viktigt att utbildningen blir ett attraktivt alternativ, och för det behövs en stimulans. En sådan stimulans kan vara att tjänstgöringen får ett ökat civilt meritvärde. Utbildningen ska vara värd någonting även efter det att den har avslutats.

En annan fråga är pliktpersonalens ekonomi. Det är inte rimligt att internerna på våra fängelser tjänar 75 kr om dagen, medan pliktpersonalen får 40 kr om dagen. För några år sedan beslöt riksdagen att delegera beslut om dagersättningen till regeringen, men efter detta har ingenting hänt. Den senaste höjningen av dagersättningen gjordes 1994. Då höjdes ersättningen med 2 kr om dagen. Det pågår ett arbete på förslag till en höjning inom Regeringskansliet, och det är positivt, men ska man varje gång vänta fem sex år på att det ska komma ett ändringsförslag? Vi tycker att det är ganska orimligt.

Kristdemokraterna framhåller i reservation 4 att riksdagen ska återta delegeringen till regeringen. Det är dags att vi som folkvalda tar vårt ansvar för de totalförsvarspliktiga. Det är rent ut sagt feighet att låta denna delegering fortsätta.

Jag vill avsluta med att instämma i yrkandet om bifall till reservation 4.

Anf. 238 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Jag skulle egentligen inte vilja bidra till att förlänga den här debatten, men å andra sidan skulle jag inte heller vilja att min dyrbara utskottskollega Amanda går hem och lägger sig utan att ha fått svar på sina frågor. Hon ligger kanske sömlös då.

Att Lettlands president, som för övrigt är en kvinna, känner sig hotad av det som sker i Ryssland har ju historiska skäl som förklaring. Det innebär inte att det finns ett reellt militärt hot från Ryssland. Än mindre kan man ta det till intäkt för att det skulle finnas något militärt invasionshot mot Sverige.

Jag tycker att Amanda Agestav gör samma misstag som tidigare representanter från Kristdemokraterna har gjort när man har försökt skrämmas med Ryssland på samma sätt som man kanske skrämdes för 10–15 år sedan.

När Amanda Agestav säger att Ryssland ökar sina militärutgifter med 57 % så låter ju det bestickande för den som inte känner till bakgrunden. Men bakgrunden är ju den att det innebär att man ökar upp till 47 miljarder, dvs. en miljard mer än vad Sverige kommer att spendera på sitt försvar nästa år, och det är mot den bakgrunden vi ska se det här.

Det är också så att Ryssland – det tror jag att Amanda Agestav vet – har en mycket begränsad utbildad personal, 40 000 utbildade anställda, och de sista 5 000 har nu absorberats in i Rysslands oförsvarliga krig mot Tjetjenien. Men detta är alltså en krigsmakt som är mycket långt ifrån den ryska Röda armén som vi tidigare kände den och som vi upplevde ett hot ifrån. Jag tycker därför att det är felaktigt att insinuera att den upprustning som sker på något sätt skulle innebära ett militärt invasionshot mot Sverige. Så är det inte!

Anf. 239 AMANDA AGESTAV (kd):

Fru talman! Jag påstod inte i mitt anförande att det här skulle innebära ett konkret riktat hot mot Sverige, men däremot ett hot mot säkerheten i vårt närområde, som jag anser att vi har ett ansvar för, ett ansvar också för att hjälpa till och bygga upp säkerheten i vårt närområde.

Jag tycker att man ändå måste ta Ryssland på allvar. Vi kan inte bara nonchalant titta på det som händer i Ryssland när man ökar utgifterna och försöker bygga upp sin armé igen.

Anf. 240 LARS ÅNGSTRÖM (mp):

Fru talman! Vi vet ju att den 57-procentiga ökningen, som innebär att man nu är uppe i samma rustningsnivå som Sverige, har sin bakgrund i just kriget mot Tjetjenien, som vi alla tycker är felaktigt. Det var nödvändigt för den ryska centralmakten för att kunna fortsätta bedriva offensiven mot Tjetjenien.

Jag begriper inte på vilket sätt det här hotar vårt närområde. Det måste Amanda Agestav förklara, för det förstår jag bara inte.

Prot.
1999/2000:38
2 december

*Totalförsvarsbudgeten
år 2000*

Prot.
1999/2000:38
2 december

Anf. 241 AMANDA AGESTAV (kd):
Fru talman! Det som händer i Tjetjenien kan ju även drabba länder i vårt närområde. Det kan ju drabba de tidigare medlemmarna i f.d. Sovjetunionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 7 december.)

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av förs. 1999/2000:RR4 Riksdagens revisorers förslag
angående producentsansvarets betydelse i avfallshanteringen
1999/2000:MJ13 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v)
1999/2000:MJ14 av Ester Lindstedt-Staaf (kd)
1999/2000:MJ15 av Harald Nordlund och Lennart Kollmats (fp)

Utrikesutskottets betänkanden
1999/2000:UU1 Utgiftsområde 5 Utrikesförvaltning och internationell
samverkan
1999/2000:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd
1999/2000:UU6 Ekonomisk utveckling och samarbete i Östersjöregionen

13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 2 december

1999/2000:126 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Laila Freivalds

Barn som brottsoffer

1999/2000:127 av *Per-Samuel Nisser* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Straffrabatt

1999/2000:128 av *Roy Hansson* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Idrott och fysisk aktivitet i skolan

1999/2000:129 av *Lennart Daléus* (c) till statsminister Göran Persson
Handlingsplan för trygghet och demokrati

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 2 december

1999/2000:321 av *Jan Backman* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Det skånska kulturarvet

1999/2000:322 av *Maggi Mikaelsson* (v) till jordbruksminister Margareta Winberg
Norrlandsjordbruket

1999/2000:323 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Mänskliga rättigheter i Peru

1999/2000:324 av *Lennart Kollmats* (fp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Motion och fysisk aktivitet i skolan

1999/2000:325 av *Yvonne Ångström* (fp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Idrottsämnet i skolan

1999/2000:326 av *Gunnel Wallin* (c) till försvarsminister Björn von Sydow
Sotningsmonopolet

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 7 december.

15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 1 december

1999/2000:241 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Sjukförsäkring

1999/2000:265 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Ingela Thalén
Barnårsrätt

1999/2000:283 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till statsrådet Ingela Thalén
Små företags sjuklönekostnader

den 2 december

1999/2000:230 av *Bertil Persson* (m) till statsrådet Leif Pagrotsky
Besök i Sydafrika

1999/2000:254 av *Sonja Fransson* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Regler för uppehållstillstånd i Nya Zeeland

1999/2000:268 av *Alice Åström* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Mumia Abu-Jamal

Prot.
1999/2000:38
2 december

Prot.
1999/2000:38
2 december

1999/2000:269 av *Alice Åström* (v) till justitieminister Laila Freivalds
USA och dödsstraffet
1999/2000:274 av *Carl Fredrik Graf* (m) till finansminister Bosse Ring-
holm
Förhöjd restskatt
1999/2000:277 av *Claes Stockhaus* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Politisk asyl
1999/2000:291 av *Berit Jóhannesson* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Barnamord

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 7 december.

16 § Kammaren åtskildes kl. 20.23.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 5 § anf. 33,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.49,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 172,
av talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 199 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Prot.
1999/2000:38
2 december

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	4
4 § Förnyad bordläggning.....	4
5 § Nationella minoriteter i Sverige.....	4
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU6	4
Anf. 1 BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	4
Anf. 2 ÅSA TORSTENSSON (c)	5
Anf. 3 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	7
Anf. 4 PER LAGER (mp)	9
Anf. 5 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	12
Anf. 6 PER LAGER (mp) replik	12
Anf. 7 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	13
Anf. 8 PER LAGER (mp) replik	13
Anf. 9 PÅR AXEL SAHLBERG (s)	13
Anf. 10 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	14
Anf. 11 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik	14
Anf. 12 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	14
Anf. 13 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik	15
Anf. 14 PER LAGER (mp) replik	15
Anf. 15 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik	15
Anf. 16 PER LAGER (mp) replik	15
Anf. 17 PÅR AXEL SAHLBERG (s) replik	15
Anf. 18 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	16
Anf. 19 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	17
Anf. 20 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	17
Anf. 21 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik.....	17
Anf. 22 PER LAGER (mp) replik	18
Anf. 23 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	18
Anf. 24 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	18
Anf. 25 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	18
Anf. 26 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	18
Anf. 27 INGER RENÉ (m).....	19
Anf. 28 KENNETH KVIST (v).....	20
Anf. 29 ERLING WÄLIVAARA (kd)	22
Anf. 30 PAAVO VALLIUS (s).....	23
Anf. 31 SIV HOLMA (v)	26
Anf. 32 BENGT NISKA (s)	28
Anf. 33 EWA LARSSON (mp).....	29
(Beslut fattades under 9 §.).....	30
6 § Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	30
Bostadsutskottets betänkande 1999/2000:BoU1	30
Anf. 34 INGA BERGGREN (m).....	30
Anf. 35 OWE HELLBERG (v)	33
Anf. 36 INGA BERGGREN (m) replik	36

Anf. 37 OWE HELLBERG (v) replik.....	36
Anf. 38 ULF BJÖRKLUND (kd).....	36
Anf. 39 OWE HELLBERG (v) replik.....	39
Anf. 40 ULF BJÖRKLUND (kd) replik	39
Anf. 41 OWE HELLBERG (v) replik.....	39
Anf. 42 ULF BJÖRKLUND (kd) replik	40
Anf. 43 AGNE HANSSON (c)	40
Anf. 44 OWE HELLBERG (v) replik.....	43
Anf. 45 AGNE HANSSON (c) replik.....	44
Anf. 46 OWE HELLBERG (v) replik.....	44
Anf. 47 AGNE HANSSON (c) replik.....	44
Anf. 48 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp)	45
Anf. 49 OWE HELLBERG (v) replik.....	47
Anf. 50 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	47
Anf. 51 OWE HELLBERG (v) replik.....	48
Anf. 52 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	48
Anf. 53 LENNART NILSSON (s).....	49
Anf. 54 INGA BERGGREN (m) replik	51
Anf. 55 LENNART NILSSON (s) replik.....	51
Anf. 56 INGA BERGGREN (m) replik	52
Anf. 57 LENNART NILSSON (s) replik.....	52
Anf. 58 AGNE HANSSON (c) replik.....	52
Anf. 59 LENNART NILSSON (s) replik.....	53
Anf. 60 AGNE HANSSON (c) replik.....	53
Anf. 61 LENNART NILSSON (s) replik.....	53
Anf. 62 OWE HELLBERG (v) replik.....	53
Anf. 63 LENNART NILSSON (s) replik.....	54
Anf. 64 OWE HELLBERG (v) replik.....	54
Anf. 65 LENNART NILSSON (s) replik.....	54
Anf. 66 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	54
Anf. 67 LENNART NILSSON (s) replik.....	55
Anf. 68 YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	55
Anf. 69 LENNART NILSSON (s) replik.....	55
Anf. 70 ULF BJÖRKLUND (kd) replik	55
Anf. 71 LENNART NILSSON (s) replik.....	56
Anf. 72 ULF BJÖRKLUND (kd) replik	56
(forts. 10 §).....	56
Ajournering.....	56
Återupptagna förhandlingar	56
7 § Frågestund	56
Anf. 73 FÖRSTE VICE TALMANNEN	56
<i>Sydafrikansan</i>	57
Anf. 74 MARIANNE ANDERSSON (c).....	57
Anf. 75 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	57
Anf. 76 MARIANNE ANDERSSON (c).....	57
Anf. 77 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	58
<i>Internationellt forum om Förintelsen</i>	58
Anf. 78 TASSO STAFILIDIS (v).....	58
Anf. 79 Statsminister GÖRAN PERSSON (s).....	58

Anf. 80 TASSO STAFILIDIS (v)	58
Anf. 81 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	59
<i>Offentlig upphandling</i>	59
Anf. 82 LARS HJERTÉN (m).....	59
Anf. 83 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	59
Anf. 84 LARS HJERTÉN (m).....	60
<i>Koldioxidutsläppet</i>	60
Anf. 85 HARALD NORDLUND (fp).....	60
Anf. 86 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	60
Anf. 87 HARALD NORDLUND (fp).....	60
Anf. 88 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	60
<i>Import av avfall</i>	61
Anf. 89 BIRGER SCHLAUG (mp).....	61
Anf. 90 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	61
Anf. 91 BIRGER SCHLAUG (mp).....	62
Anf. 92 Miljöminister KJELL LARSSON (s).....	62
<i>Försvarsmakten</i>	62
Anf. 93 ÅKE CARNERÖ (kd).....	62
Anf. 94 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	62
Anf. 95 ÅKE CARNERÖ (kd).....	62
Anf. 96 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	63
<i>Hörselvården</i>	63
Anf. 97 GUNNEL WALLIN (c)	63
Anf. 98 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	63
Anf. 99 GUNNEL WALLIN (c)	63
Anf. 100 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	63
<i>Kapitalskatterna</i>	64
Anf. 101 CARL ERIK HEDLUND (m).....	64
Anf. 102 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	64
Anf. 103 CARL ERIK HEDLUND (m).....	64
Anf. 104 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	64
<i>Omhändertagande av barn</i>	64
Anf. 105 NALIN PEKGUL (s).....	64
Anf. 106 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	65
Anf. 107 NALIN PEKGUL (s).....	65
<i>Tillväxtavtalen</i>	65
Anf. 108 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	65
Anf. 109 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	66
Anf. 110 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	66
Anf. 111 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	66
<i>Prioriteringar inom sjukvården</i>	67
Anf. 112 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	67
Anf. 113 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	67
Anf. 114 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	67
Anf. 115 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	68
<i>Tjetjenien</i>	68
Anf. 116 HANS ANDERSSON (v).....	68
Anf. 117 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	68
Anf. 118 HANS ANDERSSON (v).....	69

Anf. 119 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	69
<i>Försvaret</i>	69
Anf. 120 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	69
Anf. 121 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	70
Anf. 122 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	70
Anf. 123 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	70
<i>Bromerade flamskyddsmedel</i>	70
Anf. 124 PER LAGER (mp)	70
Anf. 125 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	71
Anf. 126 PER LAGER (mp)	71
Anf. 127 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	71
<i>Folkhälsan</i>	72
Anf. 128 HANS KARLSSON (s)	72
Anf. 129 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	72
Anf. 130 HANS KARLSSON (s)	72
Anf. 131 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	73
<i>Volvo-Ford-affären</i>	73
Anf. 132 PER ROSENGREN (v)	73
Anf. 133 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	73
Anf. 134 PER ROSENGREN (v)	73
Anf. 135 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	74
<i>Elsanering – försiktighetsprincipen</i>	74
Anf. 136 LENNART FRIDÉN (m)	74
Anf. 137 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	74
Anf. 138 LENNART FRIDÉN (m)	74
Anf. 139 Miljöminister KJELL LARSSON (s)	75
Anf. 140 FÖRSTE VICE TALMANNEN	75
8 § Information från regeringen om Sydafrikasans	75
Anf. 141 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	75
Anf. 142 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	78
Anf. 143 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	79
Anf. 144 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	79
Anf. 145 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
Anf. 146 CHRIS HEISTER (m)	80
Anf. 147 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
Anf. 148 CHRIS HEISTER (m)	81
Anf. 149 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	81
Anf. 150 HILLEVI LARSSON (s)	81
Anf. 151 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	82
Anf. 152 HILLEVI LARSSON (s)	82
Anf. 153 BO KÖNBERG (fp)	83
Anf. 154 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	83
Anf. 155 BO KÖNBERG (fp)	84
Anf. 156 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	84
Anf. 157 MURAD ARTIN (v)	85
Anf. 158 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	85
Anf. 159 MURAD ARTIN (v)	85
Anf. 160 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	86
Anf. 161 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	86

Anf. 162	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	86
Anf. 163	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	87
Anf. 164	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	87
Anf. 165	MARIANNE ANDERSSON (c)	87
Anf. 166	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	88
Anf. 167	MARIANNE ANDERSSON (c)	88
Anf. 168	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	89
Anf. 169	STEN TOLGFORS (m)	89
Anf. 170	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	89
Anf. 171	STEN TOLGFORS (m)	90
Anf. 172	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	90

**9 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid
dagens sammanträde 91**
KU6 Nationella minoriteter i Sverige..... 91

**10 § (forts. från 6 §) Samhällsplanering, bostadsförsörjning
och byggande (forts. BoU1)..... 93**

Anf. 173	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	93
Anf. 174	INGA BERGGREN (m) replik	99
Anf. 175	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	99
Anf. 176	INGA BERGGREN (m) replik	100
Anf. 177	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	100
Anf. 178	OWE HELLBERG (v) replik	100
Anf. 179	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	101
Anf. 180	OWE HELLBERG (v) replik	101
Anf. 181	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	102
Anf. 182	AGNE HANSSON (c) replik	102
Anf. 183	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	103
Anf. 184	TALMANNEN	103
Anf. 185	AGNE HANSSON (c) replik	103
Anf. 186	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	104
Anf. 187	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	104
Anf. 188	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	105
Anf. 189	ULF BJÖRKLUND (kd) replik	105
Anf. 190	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	105
Anf. 191	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	105
Anf. 192	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	106
Anf. 193	YVONNE ÅNGSTRÖM (fp) replik	106
Anf. 194	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	106
Anf. 195	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp)	106
Anf. 196	AGNE HANSSON (c) replik	108
Anf. 197	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	108
Anf. 198	STEN LUNDSTRÖM (v)	109
Anf. 199	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	111
Anf. 200	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	114
Anf. 201	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	115
Anf. 202	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	115
Anf. 203	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd) replik	115
Anf. 204	HARALD BERGSTRÖM (kd)	116
Anf. 205	LENNART KOLLMATS (fp)	117

Anf. 206	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	119
Anf. 207	LENNART KOLLMATS (fp) replik	119
Anf. 208	STEN LUNDSTRÖM (v) replik	119
Anf. 209	LENNART KOLLMATS (fp) replik	119
Anf. 210	AMANDA AGESTAV (kd)	120
	(Beslut skulle fattas den 7 december.)	121
Ajournering		121
Återupptagna förhandlingar		121
11 § Totalförsvarsbudgeten år 2000		121
	Försvarsutskottets betänkande 1999/2000:FöU1	121
Anf. 211	OLLE LINDSTRÖM (m)	121
Anf. 212	BERIT JÓHANNESSON (v)	122
Anf. 213	MARGARETA VIKLUND (kd)	124
Anf. 214	RUNAR PATRIKSSON (fp)	127
Anf. 215	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	128
Anf. 216	MARGARETA VIKLUND (kd) replik	129
Anf. 217	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	130
Anf. 218	MARGARETA VIKLUND (kd) replik	130
Anf. 219	LARS ÅNGSTRÖM (mp) replik	131
Anf. 220	BERNDT SKÖLDESTIG (s)	131
Anf. 221	BERIT JÓHANNESSON (v) replik	133
Anf. 222	BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik	133
Anf. 223	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	133
Anf. 224	BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik	133
Anf. 225	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	134
Anf. 226	BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik	134
Anf. 227	MARGARETA VIKLUND (kd) replik	134
Anf. 228	BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik	134
Anf. 229	MARGARETA VIKLUND (kd) replik	134
Anf. 230	BERNDT SKÖLDESTIG (s) replik	135
Anf. 231	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c)	135
Anf. 232	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	137
Anf. 233	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik	138
Anf. 234	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	138
Anf. 235	ERIK ARTHUR EGERVÄRN (c) replik	138
Anf. 236	ÅKE CARNERÖ (kd)	138
Anf. 237	AMANDA AGESTAV (kd)	139
Anf. 238	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	141
Anf. 239	AMANDA AGESTAV (kd)	141
Anf. 240	LARS ÅNGSTRÖM (mp)	141
Anf. 241	AMANDA AGESTAV (kd)	142
	(Beslut skulle fattas den 7 december.)	142
12 § Bordläggning		142
13 § Anmälan om interpellationer		142
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar		143
15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor		143
16 § Kammaren åtskildes kl. 20.23.		144

